

Załącznik do Uchwały nr LXVI.544.2024
Rady Powiatu Pruszkowskiego
z dnia 19 marca 2024r.

**POWIATOWY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ
I OCHRONY OSÓB DOZNAJĄCYCH PRZEMOCY DOMOWEJ
NA LATA 2024-2028**

Spis treści

Spis treści	1
WPROWADZENIE	3
I. PRZEMOC DOMOWA W WYBRANYCH DOKUMENTACH PRAWA KRAJOWEGO	5
II. PRZEMOC DOMOWA - PODSTAWY TEORETYCZNE	6
1. Wprowadzenie.....	6
2. Rodzaje przemocy	8
3. Cykle w przemocy domowej	11
III. MITY I STEREOTYPY DOTYCZĄCE PRZEMOCY DOMOWEJ	13
IV. SKUTKI PRZEMOCY DOMOWEJ	15
V. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ - ORGANY SAMORZĄDOWE	16
1. Zadania jednostek samorządowych	18
2. Zjawisko przemocy w skali ogólnopolskiej oraz powiatu pruszkowskiego w tym podejmowane działania z zakresu profilaktyki	22
3. Praktyki i zakresy pomocy udzielanej dla osób doświadczających przemocy domowej w powiecie pruszkowskim	26
4. Dokumenty zastane w Powiecie Pruszkowskim oraz informacje dodatkowe	29
5. Działania profilaktyczne nakierowane na przeciwdziałanie zjawisku przemocy.....	46
6. Program i cele oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych	49
7. Program i cele oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych	52
VI. DIAGNOZA SPOŁECZNA NA TEMAT PRZEMOCY DOMOWEJ W POWIECIE PRUSZKOWSKIM	53
1. Sondaż diagnostyczny	54
2. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do funkcjonariuszy Policji	57
3. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników ochrony zdrowia	89
4. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników ośrodków pomocy społecznej	119
5. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników ZOW	132

6. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników placówek oświaty	142
7. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznej.....	152
8. Analiza sondażu skierowanego do służby sądowej	156
9. Relacje między instytucjami i ocena jakości realizowanej współpracy	157
10. Problemy współpracy z sądami/prokuraturą i kuratorską służbą sądową	169
11. Wnioski i rekomendacje.....	172
1. Wnioski	172
1). Rozpoznawanie zjawiska przemocy	172
2). Zwalczanie stereotypów społecznych na temat zjawiska przemocy	173
3). Udzielanie wsparcia w ramach pomocy instytucjonalnej	175
4). Uwarunkowanie prowadzące do przemocy domowej oraz charakterystyka osób doświadczających przemocy i jej sprawców	181
5). Poradnictwo	186
6). Międzyinstytucjonalna współpraca	190
7). Profilaktyka – przeciwdziałanie zjawisku przemocy	191
2. Rekomendacje	193
12. Analiza SWOT w tematyce zjawiska przemocy domowej opracowana dla powiatu	200
VII. CELE PROGRAMU	206
1. Cel główny:	206
2. Cele szczegółowe:	206
3. Sposób realizacji programu, monitorowanie programu	206
VIII. KOSZTORYS I HARMONOGRAM POWIATOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ, NA LATA 2024-2028.	207
Bibliografia	212
Spis wykresów i tabel	216

WPROWADZENIE

22 czerwca 2023 r. weszły w życie zmiany w przepisach dotyczących przeciwdziałaniu przemocy domowej. Zmiany w przepisach, które weszły w życie 22 czerwca 2023 r. wprowadzone zostały ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacja realizuje postulaty zgłaszane przez Rzecznika Praw Obywatelskich, w szczególności w celu właściwego odzwierciedlenia postanowień Konwencji stambulskiej w krajowych uregulowaniach prawnych. W ślad za zmianą ustawy rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie standardu podstawowych usług świadczonych przez specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób zatrudnionych w tych ośrodkach wprowadzono standardy podstawowych usług.

Przepisy, które weszły w życie zmieniają terminologię stosowaną w ustawie – pojęcie przemocy w rodzinie zostało zastąpione przemocą domową. Zmiana ta zapewnia właściwe spojrzenie na jednostkę doświadczającą przemocy, a nie rodzinę, jako taką, w której przemoc występuje. Zarówno osobami doświadczającymi przemocy w związkach bliskich, jak i jej sprawcami są, bowiem konkretne - indywidualne - osoby, a jej przyczyną nie są dysfunkcje rodziny, jako podstawowej komórki społecznej. Przemoc domową definiuje się, jako wszelkie akty przemocy fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej zdarzające się w rodzinie lub gospodarstwie domowym, lub między byłymi, lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą lub dzielili miejsce zamieszkania, czy też nie.

Nowelizacja rozszerza również dotychczasowe formy przemocy domowej o dwie kolejne formy, tj. przemoc ekonomiczną i cyberprzemoc, a także zakres podmiotowego zastosowania ustawy. Krąg osób, na które będą oddziaływać jej zmienione przepisy został rozszerzony między innymi: o byłego małżonka, byłego partnera lub inną osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania.

W art. 6, ust. 3 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej wdrożono względem powiatów obowiązek opracowania strategii, czyli powiatowych programów przeciwdziałania przemocy domowej, co wiąże się zarówno z diagnozą, wyznaczaniem określonych zadań własnych, sposobów ich realizacji, w tym rozwijania profilaktyki

społecznej. W odpowiedzi na ten obowiązek opracowano w odniesieniu do powiatu pruszkowskiego Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Ofiar Przemocy (zwany dalej: Programem). Jego zasadniczym celem jest ograniczenie zjawiska przemocy domowej wraz z niesieniem skutecznej pomocy osobom jej doznającym w powiecie pruszkowskim.

Program zakłada podejmowanie kompleksowych działań nakierowanych jednakże nie tylko na jednostki doznające przemocy domowej, ale także na edukację oraz korygowanie agresywnych postaw i zachowań osób stosujących przemoc domową. Zaplanowano również propozycje realizacji zadań dla poszczególnych instytucji i organizacji pozarządowych z terenu powiatu, bowiem o skuteczności przeciwdziałania zjawisku przemocy decyduje aktywne włączenie się i koordynacja prac wszelkich służb, instytucji, podmiotów w tym organizacji NGO, które mają potencjał i wpływ na zwalczanie tego negatywnego zjawiska społecznego.

W efekcie możliwe stanie się również doskonalenie dotąd opracowanych procedur w celu ulepszenia systemu wsparcia i niesionej pomocy osobom doświadczającym domowej przemocy.

Część opisowa zawiera podstawowe informacje dotyczące zjawiska przemocy domowej. Przytoczone zostały także krajowe dokumenty prawne odnoszące się do problemu przemocy, a także zadania organów administracji rządowej i samorządowej w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ofiar przemocy w powiecie pruszkowskim.

Przedstawiono także wyniki diagnozy odnoszącej się do skali występowania zjawiska przemocy domowej na terenie powiatu, jak również działań podejmowanych w ramach zróżnicowanych instytucji oraz jakości ich współpracy w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej. Na tej podstawie opracowano listę priorytetowych potrzeb i kierunków działania. Analiza ilościowa i jakościowa materiałów zgromadzonych podczas badania społecznego pozwoliła na wyznaczenie celów i zadań wyznaczonych do realizacji w ramach Programu. Realizację zadań określono w harmonogramie działań Programu w formie ciągłej, jednocześnie wskazano na ich źródła finansowania.

Zakładając, że Program stanowi strategiczny plan działań opracowany we współpracy z przedstawicielami instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy na terenie powiatu oczekuje się, że przyczyni się on do wypracowania skoordynowanego interdyscyplinarnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej w powiecie pruszkowskim, co niewątpliwie może pomóc, a nade wszystko ograniczyć zjawisko przemocy i towarzyszących mu skutków patologicznych zjawisk społecznych wraz z dążeniem do poprawy, jakości życia pruszkowskich rodzin.

I. PRZEMOC DOMOWA W WYBRANYCH DOKUMENTACH PRAWA KRAJOWEGO

Prawo polskie wobec problemu przemocy:

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy,
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny,
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego,
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy,
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji,
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym .

II. PRZEMOC DOMOWA - PODSTAWY TEORETYCZNE

1. Wprowadzenie

W każdym społeczeństwie pojawiają się zróżnicowane napięcia, których powody mogą wynikać ze zróżnicowanych przyczyn, a ich konsekwencjami mogą stać się zjawiska, które współcześnie rozpoznawane są w kategoriach patologicznych obszarów życia społecznego, co odzwierciedla się m.in. w stosowaniu przemocy. Skalę tego zjawiska długo umniejszano, bagatelizowano, aż do lat 70. XX wieku, gdy nastąpił przełom głównie za sprawą organizacji kobiecych w Ameryce Północnej i ich szeroko podjętych działań na rzecz zniesienia nierówności społecznych ze względu na płeć. To głównie za ich przyczyną, zaczęto głośno mówić o zjawisku przemocy stosowanej wobec kobiet, które to zjawisko odtąd publicznie potępiano.

Według jednej z definicji „przemoc to wywieranie wpływu na proces myślowy, zachowanie lub stan fizyczny osoby pomimo braku przyzwolenia tej osoby na taki wpływ, przy czym wyróżnia się dwa zjawiska: przemoc fizyczną i przemoc psychiczną”. Według WHO, o uznaniu danego przypadku użycia siły lub władzy, lub groźby takiego użycia, za przemoc, decyduje negatywny cel i wysokie prawdopodobieństwo negatywnych skutków takiego działania. Definicja WHO, przyjęta w roku 1996 (a obowiązująca do tej pory), określa przemoc, jako celowe użycie siły fizycznej lub władzy, sformułowane, jako groźba lub rzeczywiście użyte, skierowane przeciwko samemu sobie, innej osobie, grupie lub społeczności, które wiąże się z wysokim prawdopodobieństwem spowodowania obrażeń cielesnych, szkód psychologicznych, wad rozwoju lub braku elementów niezbędnych do normalnego życia

i zdrowia a nawet śmierci¹. Ważnym elementem definicji WHO jest uznanie *celu* - za składnik definicji przemocy, niezależnie od jej wyniku działania. To wyklucza z definicji niezamierzone zdarzenia, takie jak na przykład większość wypadków. Z kolei włączenie słowa "władza" (w oryginale *poder*) w dodatek do siły fizycznej rozszerza definicję na różne aspekty zależności między rządzonymi a rządzącymi, w tym na przekroczenie granic prawnie dozwolonego użycia siły, ale także na zastraszanie i różnego rodzaju zaniedbania. Użycie siły w dobrym celu nie jest według tej definicji WHO uważane za przemoc. Z kolei przemoc nie jest automatycznie tożsama z przymusem, stosowanym w celu zapewnienia przestrzegania prawa”.

¹ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Przemoc>

Reasumując, należy stwierdzić, że mamy do czynienia z przemocą w ujęciu definicyjnym muszą zaistnieć następujące czynniki:

- przewaga (może być fizyczna, psychiczna, bądź ekonomiczna);
- intencja (osoba stosująca przemoc, stosuje ją w sposób intencjonalny);
- naruszenie praw i dóbr;
- zadawanie bólu i cierpienia.

Ustawowa definicja zawarta jest w art. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Ilekoć w ustawie jest mowa o:

- 1) przemocy domowej – należy przez to rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:
 - a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
 - b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
 - c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
 - d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
 - e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej;
- 2) osobie doznającej przemocy domowej – należy przez to rozumieć:
 - a) małżonka, także w przypadku, gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
 - b) wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków,
 - c) rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków,
 - d) osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
 - e) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,
 - f) osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków,

g) osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania,

h) małoletniego – wobec których jest stosowana przemoc domowa;

3) osobie stosującej przemoc domową – należy przez to rozumieć pełnoletniego, który dopuszcza się przemoc domowej wobec osób, o których mowa w pkt 2;

4) świadka przemoc domowej – należy przez to rozumieć osobę, która posiada wiedzę na temat stosowania przemoc domowej lub widziała akt przemoc domowej.

2. Przez osobę doznającą przemoc domowej należy także rozumieć małoletniego będącego świadkiem przemoc domowej wobec osób, o których mowa pkt 1, pkt. 2.

2. Rodzaje przemoc

Współcześnie wyróżniamy wiele rodzajów przemoc, które mogą wystąpić zarówno w środowisku domowym, ale także w szerszej perspektywie - w środowisku społecznym, w szczególności takie jak:

- 1) przemoc fizyczna – to naruszenie nietykalności fizycznej (bicie, popychanie, szarpanie, policzkowanie, obezwładnianie, duszenie, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, gaszenie papierosa na osobie, szczypanie, kopanie), itd.;
- 2) przemoc psychiczna – to naruszenie godności osobistej (wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, karanie przez odebranie prawa do uczuć, nękanie, „poniżanie, ośmieszanie, manipulowanie, brak właściwego wsparcia, narzucanie własnych poglądów, izolowanie społeczne, (czyli ograniczanie kontaktów z dalszym otoczeniem społecznym), wmawianie choroby psychicznej, kontrolowanie, ograniczanie snu, pożywienia, zastraszanie, wyrządzanie krzywdy bliskim ofiary oraz jej zwierzętom, niszczenie jej prywatnej własności czy grożenie popełnieniem samobójstwa”². Jest ona trudniejsza do zdiagnozowania niż przemoc fizyczna, ale zapewne też jest najczęstszą formą przemoc występującą w środowiskach domowych³.
- 3) przemoc ekonomiczna – naruszenie własności⁴ (odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, nie zaspakajanie podstawowych potrzeb, wynoszenie z domu wspólnej własności, odmawianie płacenia alimentów, nie opłacanie

² P. Ostaszewski, 2022, Między przemocą ekonomiczną a karaniem za długi, s. 25- 26

³ I. Pospiszyl, *Przemoc w rodzinie*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998, s. 93

⁴ Zob. E. Lisowska, *Przemoc ekonomiczna wobec kobiet*, Instytut Spraw Publicznych, 2013.

wspólnych opłat i rat, nie oddawanie pożyczek); ta forma przemocy jest zazwyczaj trudna do odkrycia, zwłaszcza, gdy dotyczy starszych osób pozbawionych dostępu do własnych zasobów materialnych, finansowych, wskutek zawłaszczenia wbrew woli ofiary jej dóbr przez członka, członków rodziny czy innych osób, od których taka osoba jest zależna. Ten rodzaj przemocy spotykany jest również coraz częściej w środowisku szkoły, gdzie ofiarami stają się dzieci z uboższych rodzin, doświadczające dyskryminacji np. ze względu na nieposiadanie przedmiotów (ubrań, czy innych „markowych” rzeczy) uznawanych w środowisku rówieśników za emblematy prestiżu. Nierzadko tej formie przemocy towarzyszy przemoc psychiczna, związana m.in. z poniżaniem, etykietowaniem czy stygmatyzacją;

- 4) przemoc seksualna – naruszenie intymności (wymuszanie współżycia, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, epatowanie pornografią). To też chorobliwe „demonstrowanie zazdrości czy krytykowanie zachowań seksualnych”⁵ w tym stręczycielstwo. Przemoc seksualna jest zazwyczaj trudna do zdiagnozowania, co nierzadko wiąże się z silnym obszarem kulturowego tabu odnoszącego się do tematyki seksualności w społeczeństwie, co ma zróżnicowane konsekwencje, w tym obawy o negatywny wizerunek społeczny jednostki, która nie zawsze ujawnia fakt doświadczania tej formy przemocy⁶;
- 5) istnieją też takie formy przemocy jak zaniedbanie, łączone z przemocą ukrytą związaną z brakiem zaspakajania potrzeb człowieka zależnego od swego najbliższego otoczenia społecznego - wynikając z braku wywiązywania się z funkcji opiekuńczo-wychowawczych (najczęściej dotycząc nieletnich i osoby schorowane zależne od innych członków rodziny lub jej otoczenia). Ta forma przemocy może zaistnieć z powodu nieumiejętności do właściwego wypełniania tych obowiązków, ale też z niechęci - względem zakresu wypełniania obowiązków odnoszących się do podopiecznych, czy osób potrzebujących opieki z innych względów (np. takich jak niepełnosprawność, nieuleczalne choroby itp.);
- 6) formą przemocy jest również nękanie, prześladowanie, osaczanie ofiary wywołujące lęk⁷ – co wiązać się może z cyberprzemocą, w której wykorzystywane są m.in. nowe

⁵ P. Ostaszewski, Między przemocą ekonomiczną a karaniem za długi, s. 26

⁶ Zob. A. Nowak, M. Pietrucha-Hassan, Temat tabu – przemoc seksualna, „Niebieska Linia” 2013, nr 3/86, s. 13.

⁷ Jest to przez niektórych badaczy włączane w kategorie przemocy psychicznej – emocjonalnej – zob. D. Woźniakowska-Fajst, Stalking i inne formy przemocy emocjonalnej. Studium kryminologiczne, Warszawa 2019, s. 13

technologie. Do takiej formy przemocy należy przykładowo stalking, który może mieć miejsce zarówno w świecie fizycznym, jak i cyfrowym.

Istnieją też inne formy przemocy, które wykraczają poza obszary przemocy domowej, o których również należy wspomnieć.

W szerszej skali społecznej zidentyfikowano przemoc strukturalną związaną z łamaniem praw człowieka/grup, co m.in. może wiązać się z dyskryminacją, segregacją odzwierciedlającą nierówności itp., co jest też związane z przemocą instytucjonalną.

Dla tych ujęć duże znaczenie ma także przemoc symboliczna – jest ona związana z krzywdzącymi, negatywnymi stereotypami i innymi kulturowymi konstruktami, które mogą być opresyjne dla osób, które z powodów kulturowych narażone są na dyskryminację, posiadając ograniczony dostęp do dóbr, uznania, awansu, itd. Są one narażone na poniżenia, negatywny wizerunek, dominację z wymuszaniem podległości (ze wg na asymetrię relacji w konsekwencji statusu/władzy). Zjawisko to może dotyczyć np. grup mniejszościowych, mniej zamożnych warstw społecznych, grup naznaczonych stygmatyzacją jak np. nierównościami ze względu na płeć i inne⁸.

W kontekście reakcji doświadczeń osób naznaczonych domową przemocą ważne są spostrzeżenia Michael'a Jonhsona. Według tego badacza może dochodzić do sytuacyjnej przemocy wzajemnej (*situational couple violence*), czy tzw. oporu z użyciem przemocy (*violent resistance*)⁹. Takie reakcje ofiar przemocy najpierw są związane z szokiem doświadczania nowych i skrajnie odmiennych sytuacji życiowych. Ofiara jeszcze wtedy posiada potencjał do obrony a nawet zaatakowania sprawcy w przeciwstawianiu się temu zjawisku, co nie jest zazwyczaj wystarczającym powodem do szybkiego wyjścia ze środowiska przemocy. Michael Johnson diagnozował, że te zjawiska mogą mieć związek z terroryzmem patriarchalnym, czyli z terroryzmem intymnym (*intimate terrorism*) powiązany ze zjawiskiem rosnącej kontroli a nawet zniewolenia (*coercive control*), co obrazuje najczęściej zjawisko przemocy objawiającej się w środowisku domowym w relacjach cechujących się brakiem symetrii w hierarchii członków rodziny z podziałem na płeć, np. reakcją kobiet może być odpowiedź także zasadzająca się na aktach przemocy. Ostatni rodzaj przemocy wyróżniony przez tego badacza, to przemoc wzajemna (*situational couple violence*), która może pojawiać się u obojga

⁸ Zob. P. Bourdieu – symboliczna przemoc

⁹ D. Rode, Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie. Charakterystyka sprawców, Katowice 2010, s. 19-30.

partnerów w efekcie sytuacji konfliktowych, sytuacyjnych, czego podłożem może być próba przejęcia dominacji w związku, obok innych uwarunkowań¹⁰.

Podsumowując tę część rozważań, przemoc jest odróżniana od aktów agresji, bowiem przemoc jest zawsze intencjonalna, co oznacza, że jest identyfikowany sprawca bądź sprawcy przemoc, czyli osoba dążąca nie tylko do konfrontacji „na równi sił” z innym człowiekiem, ale odczuwająca potrzebę np. znęcania się nad swoją ofiarą w zróżnicowany sposób (to tzw. *przemoc chłodna*), bądź krzywdząca innych w wyniku erupcji negatywnych emocji, frustracji (*przemoc gorąca*). Zazwyczaj jest to zjawisko cyklicznie się powtarzające, powodujące trwałe bądź czasowy uszczerbek na zdrowiu człowieka doświadczającego przemocy¹¹.

3. Cykle w przemocy domowej

Zjawisko przemocy domowej charakteryzuje się swoją dynamiką, a także cyklicznością. Obecnie wyróżniamy trzy cykle tego zjawiska:

- 1) faza *narastającego napięcia* – charakteryzują ją pojawianie się coraz większej liczby sytuacji konfliktowych, które prowadzą do narastania napięcia w związku. Osoba stosująca przemoc staje się coraz bardziej drażliwa, a osoba doznająca przemocy stara się opanować sytuację. Odbywa się to w oparciu o zjawisko sprzężenia zwrotnego za sprawą, którego nie wiadomo, gdzie rodzi się owa dynamika. Para po prostu „sprzęga się” w sposób prowadzący do opisanego wyżej wymienionej sytuacji;
- 2) faza *ostrej przemocy* – najczęściej następuje eskalacja (uwolnienie gromadzonego napięcia), w czasie, której osoba stosująca przemoc staje się gwałtowna, często wpada w potocznie określany „szał”. Dochodzi do zachowań agresywnych i stosowania przemocy;
- 3) faza *miodowego miesiąca* – po eskalacji następuje trzecia faza, która przyczynia się do podtrzymania całego układu, charakteryzująca się najczęściej tym, że osoba stosująca przemoc za swój wybuch przeprasza osobę, która przemocy doznała. Towarzyszą temu liczne racjonalizacje w postaci znajdowania zewnętrznych powodów swojego zachowania. Sprawca w tej fazie dba o osobę doznającą przemocy, spędza

¹⁰ Zob. A.C. Cares, A. Reckdenwald, K. Fernandez, Domestic violence, and abuse through a sociological lens, in: J. Dabney, C. Drabury-Jones, J.R. Macy, C. Overlien, S. Holt, The Routledge International Handbook of Domestic Violence and Abuse, Routledge, New York 2021, s. 42.

z nią czas, utrzymuje satysfakcjonujące kontakty seksualne, w wyniku, czego u tej osoby następują również procesy racjonalizacyjne, które nakazują wierzyć, że osoba stosująca przemoc się zmieniła.

Cykliczność wyżej wspomnianego zjawiska jest powtarzalna wielokrotnie, często latami. Jeśli to błędne koło przemocy nie zostanie przerwane, prowadzi to do powstania licznych zranień psychicznych u osoby doznającej przemocy, które w rezultacie doprowadzają do domknięcia się kolejnego zjawiska, a mianowicie procesu wiktylizacji, czyli procesu stawiania się ofiarą. Jednym z wielu czynników charakteryzujących ów proces jest syndrom wyuczonej bezradności, który w znacznym stopniu ogranicza samodzielność i sprawczość osoby doznającej przemocy i uzależnia ją od osoby stosującej przemoc.

W wielu przypadkach może to doprowadzić do tzw. syndromu sztokholmskiego charakteryzującego się poczuciem sympatii i solidarności osoby doznającej przemocy z osobą przemoc stosującą, co jest skutkiem silnej reakcji na stres. Zarówno mechanizm działania faz przemocy, jak wyuczona bezradność oraz syndrom sztokholmski silnie wiążą osobę doznającą przemocy z osobą ją stosującą, stabilizując tym samym przemocowy związek. Świadomość tych zjawisk jest niezbędna do skutecznego postępowania ze zjawiskiem przemocy domowej.

III. MITY I STEREOTYPY DOTYCZĄCE PRZEMOCY DOMOWEJ

Wokół zjawiska przemocy domowej narosło mnóstwo szkodliwych mitów i stereotypów, które od lat skutecznie przyczyniają się do braku efektywnego przeciwdziałania temu zjawisku. Są one najczęściej wynikiem nieświadomości, zakorzenionych szkodliwych wzorców kulturowych, jak i procesów racjonalizacyjnych tłumaczących zjawisko przemocy. Oto przykłady niektórych z nich: *w sprawy rodziny nie należy się wtrącać; przemoc dotyczy rodzin patologicznych, czyli „marginesu”; przemoc jest wtedy, gdy widoczne są ślady na ciele ofiar; najczęstszą formą przemocy jest bicie; jeśli ktoś jest bity to znaczy, że sobie na to zasłużył; dla dobra dzieci powinno się znosić wszystko ze strony współmałżonka; policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych; to był jednorazowy incydent, który się nigdy nie powtórzy; gwałt w małżeństwie nie istnieje; osoby używające przemocy muszą być chore psychicznie; nie ujawnia się tajemnic rodzinnych; ofiara sama sobie winna; jeśli przestanie pić, wszystko będzie dobrze, warto czekać, może kiedyś zrozumie i przestanie pić i bić.*

Badania, wiedza naukowa, ale też kampanie społeczne i działalność wielu instytucji zajmujących się pomocą i wsparciem dla osób doświadczających przemocy obalają stereotypy i dowodzą, że:

- przemoc, wykorzystywanie, bicie, krzywdzenie osób bliskich jest przestępstwem, tak samo groźnym i podlegającym karze, jak przemoc wobec obcych osób; bycie małżeństwem czy mieszkanie razem pod jednym dachem np. w wolnym związku nie daje nikomu prawa do stosowania przemocy, nie zwalnia z odpowiedzialności prawnej, każdy ma prawo a nawet obowiązek reagować na przestępstwo;
- przemoc domowa występuje we wszystkich grupach społecznych, niezależnie od poziomu wykształcenia lub statusu społecznego czy materialnego, zdarza się, że lepiej wykształceni sprawcy stosują często bardziej wyszukane formy przemocy. Nikt nie zasługuje na bicie, krzywdzenie, maltretowanie, niezależnie od tego, co zrobił lub powiedział, nie wolno poniżać, bić innych ani się nad nimi znęcać;
- przemoc domowa niemal nigdy nie jest wyjątkowym, pojedynczym wydarzeniem, ma tendencje do powtarzania się, niezatrzymana eskaluje i przybiera na sile; nawet uzależnienie od alkoholu nie zwalnia od odpowiedzialności za działania dokonywane pod jego wpływem, alkohol może nasilać przemoc i ułatwia jej stosowanie, stanem nietrzeźwości sprawcy próbują usprawiedliwić fakt znęcania się nad rodziną (podobnie jak pod wpływem innych substancji psychoaktywnych);

- nie tylko siniaki, złamania czy oparzenia świadczą o przemocy, przemoc ma „wiele twarzy” to także poniżanie, obelgi, zmuszanie do określonych zachowań, zastraszanie, grożenie;
- osoby doznające przemocy nie chcą być źle traktowane przez swoich bliskich, starają się bronić siebie i innych zagrożonych przemocą członków rodzin, chcą przerwać przemoc, ale pozostając w osamotnieniu, często nie potrafią tego zrobić - będąc w opresji działają nierzadko nieracjonalnie, co prowadzi do nasilenia przemocy;
- przemoc domowa, to przestępstwo ścigane przez prawo, a nie sprawa rodzinna, Policja jest powołana do ochrony bezpieczeństwa osób, zapobiegania popełnianiu przestępstw i ściganiu sprawców, niezależnie od tego czy osoba doznająca przemocy należy do rodziny, czy nie, przemoc jest dążeniem do przejęcia władzy i kontroli nad innymi osobami;
- nie ma żadnych danych wskazujących na istnienie bezpośredniego związku pomiędzy przemocą a chorobą psychiczną;
- każda osoba niezależnie, czy żyje w związku formalnym, czy nieformalnym, jest wolna, ma prawo decydować o swoim życiu intymnym i zachowaniach seksualnych. Małżeństwo nie zmienia definicji gwałtu, który polega na doprowadzeniu innej osoby do poddania się czynowi nierządному lub wykonania tego czynu, stosując przemoc, groźbę bezprawną lub podstęp, definicja ta nie wyklucza małżonków ani innych osób, tak z rodziny sprawcy, czy z dalszego otoczenia społecznego.

IV. SKUTKI PRZEMOCY DOMOWEJ

Bez wątpliwości każdy człowiek, który doświadczył przemocy domowej, będzie borykał się z jej konsekwencjami. Mogą to być problemy zdrowotne natury zarówno fizycznej jak i psychicznej. Osoby, które doświadczyły przemocy mogą wskazywać na następujące konsekwencje tj.: obrażenia ciała; podwyższone występowanie chorób związanych ze stresem; trudności w budowaniu bliskich relacji; niestabilność nastroju, obwinianie się.

Do najczęstszych zaburzeń psychicznych spowodowanych przez przemoc domową należą:

- zespół stresu pourazowego (PTSD);
- inne zaburzenia lękowe (m. in. zaburzenie lęku uogólnionego, zaburzenia adaptacyjne, zaburzenia pod postaciami somatyzacji);
- zaburzenia afektywne (depresja).

Częstą konsekwencją doświadczania przemocy jest zmaganie się z problemami psychicznymi. Konieczna wówczas staje się długotrwała pomoc terapeutyczna.

Zachowanie osób doznających przemocy za sprawą procesu wiktymizacji może wydawać się niespójne, ponieważ osoby te bardzo często zmieniają zdanie, w wielu przypadkach wycofują zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa czy wręcz zaczynają bronić osoby, od, której doznały przemocy. Takie zachowania mogą wynikać z przekonania o bezskuteczności działań mających na celu zmianę sytuacji.

Bierność i rezygnacja wynikają najczęściej z wcześniejszych doświadczeń osób doznających przemocy i stanowią poważny problem w procesie uruchamiania działań pomocowych. Mogą też wiązać się z nadzieją, że sprawca przemocy zmieni się i zrozumie destrukcyjność swych zachowań względem jakości budowanych relacji w środowisku domowym.

V. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ - ORGANY SAMORZĄDOWE

Zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej należy uznać, że przemoc domowa narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia, zdrowia lub mienia oraz poszanowania godności osobistej, nietykalności cielesnej lub wolności, w tym seksualnej, powoduje szkody na zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołuje cierpienie lub krzywdę, ogranicza lub pozbawia dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, istotnie narusza prywatność lub wzbudza poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej; a władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności, a także zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej. Kolejnym dokumentem wyznaczającym zadania w tym zakresie jest Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 przy czym kwestie dotyczące oceny skuteczności funkcjonującego w Polsce systemu wsparcia osób doświadczających przemocy domowej były przedmiotem badania przeprowadzonego na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pt. „Badanie skuteczności pomocy udzielanej osobom dotkniętym przemocą domową”.

Badanie dotyczące oceny skuteczności funkcjonującego w Polsce systemu wsparcia osób dotkniętych przemocą domową pokazało, że wysoko jest oceniane interdyscyplinarne podejście w zakresie pomocy udzielanej osobom krzywdzonym. Pozytywnie jest oceniana praca zespołów interdyscyplinarnych oraz współpraca interdyscyplinarna na poziomie gmin, prowadzona w celu obejmowania kompleksowym wsparciem osób doświadczających przemocy domowej. Osoby pracujące w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej pozytywnie oceniają współpracę instytucjonalną na poziomie lokalnym, wskazując na możliwość szybkiej wymiany informacji i podejmowania decyzji. Przy tym w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na rok 2023, podkreślono, że należy zwiększyć zakres podejmowanych dotąd działań w skali ogólnopolskiej, co wiąże się z:

- intensyfikacją działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej;
- zwiększeniem dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą domową;
- zwiększeniem skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową;

- zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w celu podniesienia, jakości i dostępności świadczonych usług¹².

Pomoc udzielana osobom dotkniętym przemocą domową przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego winna być kompleksowa i wielowymiarowa. Wsparcie oraz pomoc psychologiczną, socjalną, prawną, materialną często medyczną powinna otrzymać cała rodzina. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej osobie dotkniętej przemocą domową udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
 - interwencji kryzysowej i wsparcia;
 - ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc domową korzystania ze wspólnie zajmowanego mieszkania z osobą doznającą przemocy domowej oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej;
 - zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;
 - badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy domowej oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;
 - zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej, która nie ma tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie z osobą stosującą przemoc domową pomocy w uzyskaniu mieszkania.
- Osobie doznającej przemocy domowej udziela się informacji o dostępnych formach wsparcia.

Ogromną rolę wówczas odgrywa policjant, pracownik socjalny, członek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, psycholog, pedagog, nauczyciel, lekarz, pielęgniarka, jak również przedstawiciel działającej na danym terenie organizacji pozarządowej. Podejmując decyzje o współpracy jest szansa na zwiększenie efektywności działań na bardziej skuteczne i twórcze rozwiązywanie problemów¹³.

¹²Zob. K. Michalska, D. Jaszczak-Kuźmińska: Przemoc w rodzinie. Wydawnictwo Edukacyjne PARPA, Warszawa 2007 r.

¹³Tamże

1. Zadania jednostek samorządowych

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej określa dla organów samorządu gminnego, powiatowego oraz województwa następujące zadania:

1) samorząd gminny:

- opracowywanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia, tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

W ramach samorządu powiatowego wyznaczono zadania:

2) zadania własne powiatu:

- opracowanie i realizacja powiatowego programu przeciwdziałania, przemocy domowej i ochrony osób doznających przemocy domowej;
- opracowanie i realizacja programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci w rodzinach zagrożonych przemocą domową;
- zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach wsparcia, zapewnienie osobom doznającym przemocy domowej miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej.

3.) zadania z zakresu administracji rządowej realizowane przez powiat:

- tworzenie i prowadzenie ośrodków wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, prowadzenie ośrodków interwencji kryzysowej;
- opracowywanie i realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową;
- opracowywanie i realizacja programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową.

4.) pomoc społeczna

W ramach swoich kompetencji i zadań jednostki pomocy społecznej w szczególności należy:

- przeprowadzanie wywiadu środowiskowego - umożliwiającego diagnozę sytuacji rodziny lub osoby (*Niebieska Karta* – załącznik do wywiadu);
- przygotowanie wszechstronnego planu pomocy;
- monitorowanie efektów podjętych działań;
- jednostki pomocy społecznej pomagają w załatwianiu spraw urzędowych i innych ważnych spraw bytowych, udzielają szeroko rozumianego poradnictwa, np. prawnego, psychologicznego lub wskazują miejsca, gdzie można uzyskać taką pomoc;
- jednostki udzielają informacji o przysługujących świadczeniach i formach pomocy;
- w uzasadnionych przypadkach: udzielają pomocy finansowej - w formie zasiłków stałych, okresowych, celowych, udzielają pomocy rzeczowej np. przekazanie odzieży, żywności, udzielają zasiłków i pożyczek na ekonomiczne usamodzielnienie się osoby doświadczającej przemocy domowej;
- informują o możliwościach uzyskania pomocy w środowisku lokalnym, wskazują miejsca zajmujące się pomaganiem ofiarom przemocy domowej, w tym możliwości otrzymania schronienia np. w schroniskach, hostelach, ośrodkach,

W razie potrzeby bądź na życzenie zainteresowanych osób, jednostki organizacyjne pomocy społecznej zwracają się do policji o podjęcie działań prewencyjnych wobec sprawcy. Zgodnie z kompetencjami policji, w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia popełnienia przestępstwa powiadamiają organy ścigania; w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą domową pracownik socjalny zapewnia dziecku ochronę przez umieszczenie go u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej dającej gwarancję zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i należytej opieki, w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub instytucjonalnej pieczy zastępczej. Decyzję pracownik socjalny podejmuje wspólnie z funkcjonariuszem policji, a także z lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką.

5.) policja

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji w art. 1 ust.2 pkt 1 określa, iż podstawowym zadaniem policji jest ochrona życia i zdrowia obywateli oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra. Policja zobligowana jest także do organizowania działań zapobiegających popełnianiu przestępstw oraz wykrywanie przestępstw i ściganie ich sprawców i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi.

Policja zwykle jest pierwsza na miejscu zdarzenia i to policjanci, jako pierwsi mają kontakt zarówno z ofiarami przemocy, jak i sprawcą. Policjanci przybywający na interwencję w wypadku przemocy domowej są zobowiązani do:

- podjęcia czynności mających na celu przerwanie ataków agresji,
- ustalenia tożsamości uczestników zajścia,
- rozpoznania sytuacji i ustalenia jej przyczyny,
- pouczenia sprawcy, a w razie potrzeby odizolowania go,
- poinformowania rodziny o przysługujących jej prawach (do zapewnienia o doraźnym bezpieczeństwie, uzyskania informacji, kto przyjechał na wezwanie tj. nr identyfikacyjny policjantów, nazwa i siedziba jednostki i możliwości otrzymania pomocy),
- sporządzenia notatki urzędowej opisującej zdarzenie,
- wypełnienie druku Niebieskiej Karty¹⁴.

Policjant ma prawo zatrzymania, osoby stosującej przemoc domową, stwarzającej bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego. Policjant ma też prawo wydać wobec osoby stosującej przemoc domową, stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy, nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakaz zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Policjant ma prawo wydać wobec osoby stosującej przemoc domową, stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy, zakaz zbliżania się do tej osoby na wyrażoną w metrach odległość, lub zakaz kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej.

6.) sądy rodzinne i opiekuńcze

Sądy rodzinne i opiekuńcze zobowiązane są do reagowania na każdą informację dotyczącą wszelkich nieprawidłowości w opiece nad dzieckiem oraz naruszenia jego dobrostanu. Zostały powołane w szczególności do rozpoznawania spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, postępowania w sprawach nieletnich oraz w stosunku do osób uzależnionych od alkoholu. Przyjmują każde zawiadomienie o przemocy nad małoletnim, jak również prowadzą postępowanie opiekuńcze, którego celem jest zabezpieczenie dzieci oraz resocjalizacja rodziny.

¹⁴E. Bilśka, T. Bulenda, I. Pospiszyl: „Razem przeciw przemocy”. Wydawnictwo Akademickie Żak. Warszawa 1999 r.

Na podstawie art. 109 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w sytuacji wystąpienia przemocy wobec dzieci sądy rodzinne i opiekuńcze mają możliwość zastosowania takich środków, jak:

- zobowiązanie rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń, np. podjęcie terapii odwykowej, uczęszczanie na zajęcia typu „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, powstrzymanie się od spożycia alkoholu, poddanie się badaniom psychologicznym, psychiatrycznym,
- poddanie wykonywania władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego,
- skierowanie małoletniego do organizacji lub instytucji powołanej do przygotowania zawodowego albo do innej placówki sprawującej częściową pieczę nad dziećmi,
- zarządzenie o umieszczeniu małoletniego w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo – wychowawczej,
- zakazanie rodzicom pozbawionym władzy rodzicielskiej osobistej styczności z dzieckiem.

Po wyżej wymienione środki mogą być tymczasowo zastosowane jeszcze przed prawomocnym zakończeniem postępowania, włączając w to nawet zakaz osobistej styczności z dzieckiem w sytuacji, gdy rodzice pozbawieni są władzy rodzicielskiej. W swojej właściwości sądy opiekuńcze mogą zastosować jako środek końcowy pozbawienie władzy rodzicielskiej.

7.) prokuratura

Prokuratura jest organem państwa powołanym do ścigania przestępstw. Prokurator wydaje wytyczne policji i ma wpływ na jej działania oraz właściwe ukierunkowanie postępowania przygotowawczego. Wiedza w zakresie specyfiki zjawiska przemocy posiadana przez prokuratora ma ogromne znaczenie, aby w trakcie postępowania przygotowawczego oraz sądowego naczelną zasadą mu przyświecającą było zapewnienie bezpieczeństwa osobom doznającym przemocy i pociągnięcia do odpowiedzialności osób stosujących przemoc. Osoby poszkodowane na skutek przemocy domowej, a także świadkowie mogą złożyć w prokuraturze bądź na policji zawiadomienie o przestępstwie ściganym w trybie publiczno-skargowym lub wniosek o ściganie przestępstwa. W ciągu 30 dni od daty wpłynięcia wniosku prokuratura rejonowa wydaje postanowienie o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego, które ma na celu przygotowanie sprawy do rozpatrzenia przez sąd karny. Następnie prokurator zleca policji przeprowadzenie dochodzenia, które wyjaśnia okoliczności czynu, zebranie dowodów, a w razie konieczności ujęcie sprawcy

lub zastosowanie wobec niego dozoru policyjnego lub aresztu tymczasowego¹⁵. Zostały też wydane Wytyczne Prokuratora Generalnego z dnia 22 lutego 2016 r. dotyczące zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

2. Zjawisko przemocy w skali ogólnopolskiej oraz powiatu pruszkowskiego w tym podejmowane działania z zakresu profilaktyki

W diagnozie społecznej poświęconej rozpoznawaniu skali zjawiska przemocy domowej w powiecie pruszkowskim, form i jakości pomocy udzielanej osobom doświadczającym przemocy, jak również zapobieganiu temu zjawisku w powiecie podjęto kilkietapowe prace badawcze bazujące na zróżnicowanych metodach i źródłach. W tym celu przedstawiono istniejące w powiecie dokumenty (m.in. odnoszące się do badań częściowych) uwzględniające raporty, akty prawne, w tym inne działania poświęcone zjawisku przemocy domowej docelowo koncentrujące się na danych pozyskanych z powiatu pruszkowskiego. Poddano, więc analizie zróżnicowane źródła udostępniane przez podmioty działające w tym zakresie na terenie powiatu. W analizie uwzględniono również wybrane informacje prasowe i inne dokumenty udostępniane do publicznej wiadomości, m.in. za pośrednictwem Internetu. Najpierw jednak odniesiono się do zjawiska przemocy w skali ogólnopolskiej, które jest poważnym problemem społecznym, czego dowodzą przeprowadzone badania¹⁶.

Z danych przedstawionych w sprawozdaniu z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 wynika, że liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie wyniosła 224 225 osób. Pomocą w formie różnego rodzaju poradnictwa objętych zostało 154 206 osób¹⁷. Natomiast z danych dostarczonych przez policję wynika, że aż 71 631 osób w 2022 r. doświadczyło przemocy domowej. W okresie 2014-2020. Największą grupą doświadczającą przemocy domowej według policyjnych statystyk stanowią kobiety - 51 935 (co stanowiło ponad 70 % osób dotkniętych przemocą we wskazanym roku w skali kraju). Z pogłębionych analiz ogólnopolskich na temat skuteczności przeciwdziałania przemocy wynika dodatkowo, że zazwyczaj ofiarami przemocy są kobiety w przedziale wiekowym od 31-40 lat, z reguły pracujące, średnio zamożne

¹⁵E. Bilska, T. Bulenda, I. Pospiszyl: „Razem przeciw przemocy”. Wydawnictwo Akademickie Żak. Warszawa 1999 r.

¹⁶ Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia dla osób doświadczających przemocy oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy. Raport Końcowy. Zob. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

¹⁷Zob. Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r.

oraz pozostające w związkach małżeńskich. Przy czym doświadczały one przemocy psychicznej lub psychicznej i fizycznej, reagując na swoją sytuację życiową „dopiero po dłuższym czasie, zazwyczaj kilkuletnim, choć nawet i kilkunastoletnim”¹⁸.

Dużym problemem jest rozpoznawanie skali zjawiska przemocy seksualnej oraz przestępstw z taką przemocą powiązanych. Z zestawień statystycznych opracowanych z całodobowej infolinii *Niebieska Linia* wynika, że może jej doświadczać ok. 30 tys. osób rocznie, tymczasem statystyki policyjne tego problemu nie oddają. Oznacza to, że ten rodzaj przemocy zazwyczaj jest ukrywany a osoby jej doświadczające z powodu negatywnych stereotypów społecznych czy innych zjawisk takich przestępstw nie ujawniają. Ofiarami tej formy przemocy najczęściej są kobiety obawiające się publicznej stygmatyzacji, w tym obarczenia winą za rzekome przyczynienie się do takich przestępstw (np. za to, że nosiły nieodpowiedni strój, itp.). W efekcie rzadko kiedy sprawcy takiej przemocy ponoszą konsekwencje a osoby, które doświadczyły tej formy przemocy żyją w poczuciu traumy, często nie ujawniając jej przyczyny. Prowadzone są kampanie społeczne sprzeciwiające się wiktyimizacji kobiet jak np. *Możesz mi powiedzieć*¹⁹.

Przemocy domowej wciąż doświadczają dzieci i młodzież, co w skali kraju dotyczyło zarejestrowanych 10 982 przypadków (czyli 15 % osób doświadczających przemocy w skali ogólnopolskiej – za rok 2022 r.) . Niepokojący jest również fakt, że niekiedy jeszcze można spotkać się w przestrzeni publicznej z przekonaniami, iż wymierzanie dzieciom dyscyplinujących kar np. pod postacią tzw. „klapsów” nie powinno być traktowane w kategoriach przemocy domowej²⁰. Choć w porównaniu do wcześniejszych lat spada skala zjawiska przemocy wymierzonej w nieletnich nadal występuje zjawisko krzywdzenia dzieci i młodzieży, mogących doświadczać przemocy nie tylko w rodzinie, ale także w ich grupach rówieśniczych. Skala tego problemu społecznego również wymaga głębszego rozpoznania, co zasygnalizowano w części poświęconej zróżnicowanym formom przemocy, w tym tzw. przemocy ekonomicznej, pojawiającej się coraz częściej w placówkach oświaty. Pojawia się też w tych środowiskach zjawisko nowej formy przemocy korespondującej z wykluczeniem, co aktualnie jest przedmiotem badań.

¹⁸ Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia dla osób doznających przemocy oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy. Raport końcowy, s. 69-70, źródło: <https://www.gov.pl/attachment/5c328df3-ec06-41f5-adc6-b0fddcabf631>

¹⁹ Zob. Kampania pt. *Możesz mi powiedzieć* – zainicjowana przez Ewelinę Flintą, wsparta partnerami: Niebieską Linia, Fundacją Feminoteka, Amnesty International, Avon i in. podmioty, <https://www.facebook.com/hashtag/mozeszmiowiedziec> [dostęp: 12. 09. 2023 r.].

²⁰ Raport Rzecznika Praw Dziecka z 2017 roku wskazywał, że ponad połowa Polaków (52%) dopuszczała takie kary stosowane wobec dzieci.

Przemocy domowej mogą doświadczyć również mężczyźni, przy czym w 2022 roku według policyjnych statystyk dotknęło to 8 714 osób. W tym kontekście należy podkreślić, że wciąż w społeczeństwie polskim może zaistnieć przemoc będąca wynikiem narzucenia tradycyjnych ról społecznych zróżnicowanych ze względu na płeć²¹. A konteksty tej przemocy mogą dotyczyć także mężczyzn. Wedle tradycyjnych wzorców mężczyzna powinien być silny, nie okazywać słabości, itp. a w związku z tym doświadczanie w rodzinie przemocy jest powodem wstydu, zwłaszcza, jeśli doznają przemocy ze strony kobiet. W konsekwencji takie doświadczenia osoby doznającej przemocy domowej mogą być często nieujawniane.

Sprawcami przemocy domowej według ogólnopolskich danych byli przede wszystkim mężczyźni, co w statystykach policyjnych np. z 2022 r. odnosiło się do 62 244 osób (blisko 90 % z grupy sprawców przemocy). Trzeba jednakże pamiętać, że podobnie jak ofiarami, każdy może być sprawcą przemocy, bez względu na płeć, wiek, status społeczny, wykształcenie itp.

Jeśli zaś chodzi o formy pomocy, to najczęściej pierwszą formą wsparcia względem osób doświadczających przemocy domowej jest wszczęcie procedury „Niebieskiej Karty”, którą zazwyczaj rozpoczynają funkcjonariusze policji²², ale od 2011 r. ta procedura (zwana w skrócie: NK) może być zainicjowana w ramach działalności różnych podmiotów/institucji, działa także całodobowa infolinia NK, w której każda osoba potrzebująca może otrzymać wsparcie.

Ważną rolę w zakresie wsparcia udzielanego dla osób doświadczających przemocy domowej pełnią ośrodki pomocy społecznej oraz specjalistyczne ośrodki wsparcia, (które udzielają również pomocy w interwencji kryzysowej) wraz ze specjalistycznym poradnictwem. W ramach działań pomocowych w rozwiązaniach systemowych, mają one przede wszystkim formę długotrwałą i planowaną, (choć w razie potrzeby także doraźną). Diagnozowana i monitorowana jest sytuacja w rodzinie dotkniętej przemocą domową, przeprowadzane są wywiady w takim środowisku, a ich celem m.in. jest ocena bezpieczeństwa osoby zagrożonej przemocą; sprawca bądź sprawczyni przemocy są też uświadamiani o konsekwencjach m.in. prawnych względem popełnianych czynów, ale też o programach korekcyjno-edukacyjnych lub/i terapeutyczno-psychologicznych; realizowana jest przede wszystkim

²¹ Przykładowo „Tradycja związana z hierarchicznym modelem rodziny i funkcjonującym w niej podziałem na role męskie i żeńskie jest oparta na niższości kobiet. Jeśli zatem zachowanie sprawcy mieści się w ramach zachowań wyznaczonych dla tradycyjnej rodziny, a z którymi to zachowaniami nie godzi się osoba doznająca przemocy, a według wzorca kulturowego lub zwyczajowego powinna się tym zachowaniom podporządkować, taka sytuacja będzie nazywana błędnie konfliktem, podczas gdy zgodnie z Konwencją [Praw Człowieka] powinna być nazywana przemocą domową/w rodzinie” - G. Wrona, Konflikt a przemoc. Zastosowanie art. 207& 1 KK w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Warszawa 2016, s. 47.

²² Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia dla osób doznających przemocy oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy. Raport końcowy, s. 38.

procedura „Niebieskiej Karty” wraz z opracowaniem indywidualnego planu pomocy osobom doświadczającej przemocy domowej. Istnieje też wsparcie w postaci poradnictwa rodzinnego, medycznego, psychologicznego, zawodowego, socjalnego i in., przy czym potrzebujący może otrzymać pomoc finansową, rzeczową oraz też prawną. Istnieją również grupy wsparcia, grupy samopomocowe a w przestrzeni publicznej pojawiają się coraz częściej kampanie społeczne uświadamiające jak poważne konsekwencje ma zjawisko przemocy ucząc też obywateli jak na przemoc reagować. To wszystko sprawia, że w skali kraju powoli widać tendencję do zmniejszania się wskaźnika osób doświadczających zjawiska przemocy domowej.

Należy jednakże podkreślić, że skala zjawiska występowania przemocy domowej jest nadal trudna do oszacowania ze względu na fakt, że nie zawsze z wielu powodów jest ona ujawniana. Stąd duże znaczenie mają programy profilaktyczne zwiększające świadomość społeczną na temat zjawiska występowania przemocy, prowadzące również do rozwijania postaw zapobiegających przemocy domowej, w tym likwidowania społecznych stereotypów z tym zjawiskiem związanych. W efekcie zróżnicowanych programów profilaktycznych prowadzonych nie tylko w skali kraju, ale także w ramach powiatów oraz gmin można stwierdzić, że rośnie znaczenie świadomości Polaków na temat rozpoznawania zjawiska przemocy domowej, w tym sposobów zapobiegania temu problemowi społecznemu. Z badań przytoczonych w ogólnopolskiej diagnozie wynika, że prawie 80% badanych było świadomych, np. tego, że przemoc może występować w wielu środowiskach i dotyczyć każdego bez względu na wiek, płeć, czy status społeczny²³.

Niemniej wciąż istnieje potrzeba rozwijania kampanii społecznych i innych działań profilaktycznych, których celem powinno być nie tylko edukowanie na temat rozpoznawania zjawiska przemocy, ale także rozwijanie wiedzy i świadomości jak powinno się reagować na to zjawisko społeczne. Kampanie społeczne są realizowane z wykorzystaniem nowych technologii i środków masowego przekazu. Przykładowo w październiku 2023 r. ruszyła międzynarodowa kampania pt. Miłość to nie przemoc. Jej celem jest uświadamianie społeczeństwa o mniej oczywistych zachowaniach przemocowych – powiązanych zwłaszcza z przemocą psychiczną – zazwyczaj trudną do wykrycia i zdiagnozowania. Ma to związek m.in. z faktem, że sprawca przemocy zakrywa się troską o partnera/partnerkę czym np. tłumaczona jest chorobliwa zazdrość, izolacja, krytykowanie, groźby, ubliżanie, zastraszanie itp. Kampanię tę poprzedziły badania, z których wynika, że:

²³ Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia dla osób doświadczających przemocy oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy. Raport Końcowy.

- najczęstszymi osobami doświadczającymi przemocy są kobiety i inne osoby w wieku od 18-do 24 lat,
 - 41% osób doświadczyło przemocy psychicznej w sferach domowych, ze strony partner(a)/ki;
 - ale tylko około połowy badanych sądziło, że przemoc psychiczna może wpływać na związek.
- W ramach tego projektu została uruchomiona antyprzemocowa infolinia, w której osoby doświadczające tego problemu społecznego mogą się skontaktować ze specjalistami – w sposób anonimowy, aby uzyskać wsparcie²⁴.

Ważne jest również w tym zakresie uświadamianie społeczeństwa na temat możliwości wsparcia udzielanego osobom doświadczającym konsekwencji przemocy, a w tym także podejmowanie działań i rozwijanie programów edukacyjno-korekcyjnych skierowanych do sprawców przemocy.

3. Praktyki i zakresy pomocy udzielanej dla osób doświadczających przemocy domowej w powiecie pruszkowskim

W powiecie pruszkowskim pomoc osobom doświadczającym przemocy niosą zróżnicowane instytucje takiej jak przede wszystkim: policja, ośrodki pomocy społecznej, specjalistyczne ośrodki wsparcia, służba i ochrona zdrowia, prokuratura i sądy, w tym także organizacje pozarządowe. Udzielana jest również pomoc specjalistyczna: psychologiczna, terapeutyczna, pedagogiczna, psychologiczno-pedagogiczna oraz prawna a w powiązaniu z nimi działają punkty konsultacyjne, które organizują powyższe formy pomocy, w tym oferowana jest również pomoc w rozwiązywaniu/załatwianiu spraw urzędowych.

Do przykładowych instytucji/służb udzielających wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej należą:

- Komenda Powiatowa Policji w Pruszkowie oraz komisariaty działające w gminach;
- ośrodki pomocy społecznej;
- Zespół Ośrodków Wsparcia w Piastowie;
- Punkt Przeciwdziałania Przemocy w Pruszkowie oraz punkty konsultacyjno-informacyjne działające w gminach;
- Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Pruszkowie oraz Komisje działające w tym zakresie- w skali gmin;

24 Zob. Projekt *Miłość to nie przemoc*, który jest realizowany w ramach międzynarodowej kampanii Yves Saint Laurent Beauty, przy czym w Polsce głównym partnerem jest Sexed.pl – zob. <https://sexed.pl/projekty/ysl-beauty-milosc-to-nie-przemoc/>; źródła do badań przeprowadzonych dla projektu *Miłość to nie przemoc*: socjolożki.pl; [05.10. 2023 r.].

- kuratorska służba Sądowa przy Sądzie Rejonowym w Pruszkowie oraz inne służby sądowe związane z działaniem kuratorów sądowych;
- Poradnia Leczenia Uzależnień w Pruszkowie;
- Straż Miejska w Pruszkowie;
- i inne.

W zakres przeciwdziałania zjawisku przemocy w ramach powiatu są, więc zaangażowani różnicowani specjaliści tacy jak: pracownicy socjalni, asystenci rodziny, pracownicy specjalistycznych ośrodków wsparcia, służby ochrony zdrowia, członkowie gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, komisji interdyscyplinarnych, terapeuci, psychologowie, pedagodzy, nauczyciele, prawnicy, kuratorzy sądowi, sędziowie w tym zwłaszcza funkcjonariusze policji, ale też inne.

Przedstawiciele każdej z instytucji powinni być gotowi w razie zdiagnozowania zjawiska przemocy do wszczęcia procedury tzw. „Niebieskie Karty”, co wynika z rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 06 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz formularzy „Niebieska Karta”. W tym miejscu należy dodać, że istnieją cztery formularze niebieskiej karty: A, B, C i D²⁵. Mocą działań ustawodawczych została, więc ustanowiona procedura, która określa sposób postępowania przedstawicieli zróżnicowanych służb, instytucji i innych podmiotów zaangażowanych w proces przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony osób tego zjawiska doświadczających, zobowiązująca podmioty do podjęcia określonych działań²⁶. Dodatkowo funkcjonuje Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy Domowej „Niebieska Linia”, dostępne w postaci infolinii całodobowej.

Pomoc społeczna w powiecie pruszkowskim jest realizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pruszkowie (w skrócie: PCPR), przez Zespół Specjalistycznych Ośrodków Wsparcia (w Piastowie) oraz Dom Pomocy Społecznej w Czubinie. Działają również miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej.

W skali gmin i miast powiatu pruszkowskiego pomoc osobom doświadczającym przemocy domowej niesiona jest przez sześć Ośrodków Pomocy Społecznej, czyli przez: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Pruszkowie; Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Piastowie;

²⁵ Zob. R. Gostkowska-Maczuga, Zasady postępowania w ramach procedury „Niebieskie Karty” i wzory obowiązujących w procedurze formularzy w 2023 r., <https://gov.legalis.pl/zasady-postepowania-w-ramach-procedury-niebieskiej-karty-i-wzory-obowiazujacych-w-procedurze-formularzy-w-2023-r/> [dostęp: 21. 09. 2023 r.]

²⁶ Zob. <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/30-cykle-przemocy-w-rodzinie> [dostęp: 10.09.2023 r.]

Środowiskowy Ośrodek Pomocy Społecznej w Brwinowie;
Ośrodek Pomocy Społecznej Gminy Michałowice w Regułach;
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Nadarzynie;
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Raszynie.

Zgodnie z ustawodawstwem, w każdej z gmin powinien działać zespół interdyscyplinarny (w skrócie: ZI), którego celem jest pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych na poziomie lokalnym zwłaszcza zaś związanych z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy. Jego zadania są wyznaczone w każdej gminie osobno, wraz z obowiązkiem opracowania gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony ofiar przemocy domowej. W skład zespołu interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele ośrodka pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia, policji, kuratorzy sądowi oraz przedstawiciele organizacji pozarządowych (w skrócie: NGO).

Natomiast praktyki i zadania wyznaczone w ramach pomocy społecznej wiążą się z diagnozowaniem, monitorowaniem środowisk dotkniętych przemocą domową, udzielaniem wsparcia m.in. w postaci świadczeń socjalnych, jak również aktywizowaniem osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Prowadzone są też działania profilaktyczne mające na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy domowej. Ważną rolę w zakresie wsparcia pełnią punkty informacyjno-konsultacyjne ds. przemocy oraz Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Ośrodki społeczne współpracują z wieloma instytucjami i organizacjami, które nakierowane są na rozwiązywanie zróżnicowanych problemów społecznych.

Na terenie powiatu działa również Zespół Ośrodków Wsparcia, w skład, którego wchodzi Ośrodek Interwencji Kryzysowej (w skrócie: OIK) oraz Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy Domowej w Piastowie (w skrócie SOW).

W ramach działania OIK udzielane jest potrzebującym przede wszystkim wsparcie psychologiczno-terapeutyczne, psychiatryczne, prawne, przy czym prowadzone są także konsultacje pedagogiczne oraz poradnictwo socjalne. Organizowane są także grupy wsparcia, treningi psychologiczne, warsztaty przeznaczone dla dorosłych np. z zakresu rozwijania umiejętności wychowawczych, przeciwdziałania zjawisku przemocy, czy warsztaty edukacyjne skierowane dla dzieci i młodzieży prowadzące do podnoszenia ich kompetencji i umiejętności prospołecznych.

Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia Dla Ofiar Przemocy Domowej koncentruje się najpierw na działaniach interwencyjnych względem osób doświadczających skutków przemocy domowej - wymagających podjęcia natychmiastowych działań. W tym zakresie udzielane jest schronienie bytowe, całodobowe osobom doświadczającym przemocy domowej (w tym też nieletnim) przez okres do 3 miesięcy (z możliwością przedłużenia przebywania w nich - w przypadkach uzasadnionych) wraz ze wsparciem medycznym, psychologicznym, w dalszej kolejności także prawnym. Celem podjętych działań jest ochrona ofiar przemocy domowej przed sprawcami przemocy; rozpoznanie sytuacji osoby doświadczającej przemocy i opracowanie planu pomocy; wspieranie osoby doznającej przemocy w przezwyciężaniu sytuacji kryzysowej; prowadzenie psychoterapii indywidualnej ukierunkowanej na wsparcie ofiary przemocy oraz nabycie umiejętności ochrony przed osobami stosującymi przemoc; podnoszenie umiejętności wychowawczych, w tym wsparcie psychologiczne, pedagogiczne udzielane także dzieciom i młodzieży; prowadzenie grup wsparcia i grup edukacyjnych dla ofiar doświadczających przemocy domowej. W ramach SOW są także przygotowywane i realizowane programy korekcyjno-edukacyjne przeznaczone dla sprawców przemocy²⁷.

Przedstawione powyżej informacje sygnalizują jedynie zakresy udzielanych form wsparcia oferowanych dla osób doświadczających przemocy w środowisku domowym, realizowanych w powiecie pruszkowskim, co zostało rozwinięte w dalszej części podjętych rozważań.

4. Dokumenty zastane w Powiecie Pruszkowskim oraz informacje dodatkowe

W kontekście zastanych dokumentów w powiecie pruszkowskim wskazano przede wszystkim na dane pozyskane ze statystyk policyjnych a następnie pochodzące z opracowań tzw. gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, które obejmowały sprawozdania roczne z realizacji gminnych programów przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz niekiedy wyniki gminnych sondaży diagnostycznych (częstkowych w skali powiatu) odnoszących się do zjawiska przemocy. Uwzględniono w nich dane pochodzące z prac Zespołów Interdyscyplinarnych, wraz z analizami dalszych dokumentów pozyskanych m.in. z Komisariatów Policji, placówek oświaty, ośrodków MOPS i in. podmiotów/służb.

²⁷ Zob. Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r.

Zasygnalizowano również aktywności związane z podejmowaniem działań profilaktycznych realizowanych na terenie gmin i powiatu.

W tej części przedstawiono jednak przede wszystkim wyniki opracowane w programach gminnych takie jak:

- „Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020” – w Gminie Michałowice;
- „program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie w Gminie Nadarzyn na lata 2017-2019”;
- „gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie dla miasta Pruszkowa na lata 2017-2020;
- „program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w gminie Raszyn na lata 2016-2020”;
- „gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2021-2023” – w Gminie Brwinów;

Analizę dokumentów zastanych należy rozpocząć od danych pochodzących ze statystyk policyjnych – względem dalszego diagnozowania skuteczności podejmowanych działań realizowanych wobec sprawców przemocy w skali powiatu. Ponieważ funkcjonariusze Policji są zazwyczaj pierwszą grupą mającą szansę na zdiagnozowanie występowania zjawiska przemocy domowej w podejmowanych interwencjach, ważnym stało się pozyskanie wiedzy na temat tego, jaka była skala interwencji - zrealizowanych w ostatnich latach, ale także kończąca się wszczęciem procedury NK. Przy czym wobec nowelizacji przepisów w zakresie ochrony ofiar przemocy – możliwe stało się zastosowanie - wobec szczególnie niebezpiecznych sprawców przemocy domowej mogących zagrażać zdrowiu a nawet życiu ofiarom - nakazu opuszczenia miejsca zamieszkania.

Tab.1. Ilość interwencji, wszczynania procedur NK w tym nakazu opuszczenia miejsca zamieszkania - zastosowanego wg. sprawców przemocy – w skali powiatu – statystyka Policji na lata 2018- do półrocza 2023

	2018	2019	2020	2021	2022	I półrocze 2023
ilość interwencji domowych	139	154	142	752	176	117
w tym interwencje dot. przemocy u rodzin z założoną Niebieską Kartą	19	4	5	13	8	10
ilość wypełnionych Niebieskich Kart	130	120	99	103	86	46
nakaz opuszczenia mieszkania ¹	-	-	0	1	25	10

źródło: Komenda Główna Policji w Pruszkowie

Z pozyskanych informacji wynika, że istnieje tendencja do zmniejszania się skali występowania zjawiska przemocy domowej identyfikowanej w powiecie pruszkowskim, choć dane z 2021 roku wskazują na wzrost takich przypadków (na co wskazuje liczba procedur wszczynanych w ramach NK). Zauważano, że mogło to być powiązane z okólorozwodowymi sprawami i nadużyciami – o których w sondażu diagnostycznego wspominali respondenci (w myśl zasady, że dobrze jest posiadać do sprawy rozwodowej „szerszą” dokumentację). Na wzrost skali występowania zjawiska przemocy domowej mogła mieć również wpływ sytuacja pandemiczna w kraju oraz związane z nią obostrzenia.

Nowelizacja ustawy dała funkcjonariuszom Policji większe uprawnienia względem możliwości odizolowania i zakazu zbliżania się sprawcy przemocy do ofiary. Takie rozwiązania zastosowano w trakcie interwencji kryzysowej, jeśli sprawca wykazywał na tyle agresywne zachowania, że rodziły one podejrzenia o kontynuację przemocy, która mogła spowodować uszczerbek na zdrowiu u ofiary przemocy a nawet ryzyko utraty jej życia. Z takiej możliwości funkcjonariusze Policji skorzystali w 2022 r. – 25 razy, a do połowy roku 2023 – 10 razy.

Diagnoza zjawiska przemocy w Gminie Michałowice

W „Gminnym Programie Przeciwdziałania zjawisku Przemocy w Rodzinie oraz ochronie ofiar przemocy na lata 2017-2020” w Gminie Michałowice poddano analizie dane statystyczne opracowane przez Zespół Interdyscyplinarny. Najpierw zwrócono uwagę na okres od 2014-2019, gdy można było zaobserwować spadek wskaźnika występowania w gminie zjawiska przemocy - o czym świadczyła ilość wszczynania procedur Niebieskiej Karty (23 procedury w roku 2014 a w 2019 - 7). Zarejestrowano jednakże wzrost wskaźnika w roku 2020 – (12 procedur), co w opracowaniu powiązano najprawdopodobniej z sytuacją rodzin i obostrzeniami sanitarnymi wynikającymi z powodu pandemii Covid19.

Tab. 2. Liczba procedur NK wszczętych w gm. Michałowice w latach 2017-2020

Nazwa podmiotu	Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego			
	2017	2018	2019	2020
Policja	7	7	2	7
GOPS	2	2	3	2
Oświata	1	1	1	1
Służba zdrowia	-	-	1	1
GKRPA	-	-	-	1
Razem	10	10	7	12

Źródło: GOPS Michałowice²⁸.

Z przedstawionych w powyższej tabeli danych wynika, że procedurę NK najczęściej wszczynają funkcjonariusze policji, co potwierdza ogólnopolską tendencję.

W ramach „Gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020” opracowano również wskaźniki, które ujęto w formie tabelarycznej a w niej przedstawiono liczbę rodzin objętych planami pomocy; osób korzystających z pomocy socjalnej, poradnictwa specjalistycznego oraz Zespołu Ośrodków Wsparcia w Piastowie – w okresie od 2017 do 2020 r. Uwzględniono również dane związane z działaniami profilaktyczno-edukacyjnymi, których celem jest podnoszenie świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy. W tym dążeniu realizowano m.in. szkolenia przeznaczone dla nauczycieli, pedagogów szkolnych i przedszkolnych.

²⁸ Zob. GOPS Michałowice, https://gops.michalowice.pl/ftp/Program_przeciwdzialanie_przemocy.pdf (dostęp: 10. 07. 2023)

Tab.3. Wskaźniki i cele odnoszące się do zakresu pomocy udzielanej w gm. Michałowice w latach 2017-2020

Cel 1. Zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy kierowanej do osób zagrożonych przemocą oraz stosujących przemoc

Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020
liczba rodzin objętych indywidualnym planem pomocy w ramach grup roboczych,	62	23	24	27
liczba osób korzystających z pracy socjalnej	41	59	71	48
liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego	31	20	24	70
liczba osób korzystających z pomocy Zespołu Ośrodków Wsparcia w Piastowie	16	8	3	0
liczba Niebieskich Kart	10	10	7	12
Cel. 2 Rozwijanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy				
liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi,	1208	1133	1244	2014
liczba rozprowadzonych materiałów informacyjnych (ulotek, broszur, plakatów)	654	382	259	170
liczba zrealizowanych działań profilaktycznych,	16	15	17	15
Cel. 3 Rozwijanie kompetencji służb i osób realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.				
liczba przeszkolonych osób zaangażowanych w pracę ZI	10	11	6	4
liczba przeszkolonych nauczycieli, pedagogów szkolnych i przedszkolnych	79	108	110	64

Źródło: GOPS Michałowice²⁹.

W Gminie Michałowice przeprowadzono dodatkowo w 2019 roku ważną diagnozę społeczną na temat zjawiska przemocy, w której wzięło udział 621 osób (151 dorosłych i 470 uczniów). Wynika z niej, że według dorosłych:

- 18% uważało, że zjawisko występowania przemocy domowej w Gminie stanowi poważny problem społeczny;
- 6 % z grupy badanych przyznało się, że ten problem występuje w ich rodzinie;
- 4 % z grupy badanych przyznało się do stosowania przemocy wobec nieletnich;

²⁹ Zob. GOPS Michałowice, https://gops.michalowice.pl/ftp/Program_przeciwdzialanie_przemocy.pdf (dostęp: 10. 07. 2023)

- 21% z grupy respondentów podkreśliło, że zna osoby doświadczające przemocy (przy czym najczęściej wskazywano na przemoc fizyczną i psychiczną – 26 %, rzadziej na ekonomiczną - 17% i seksualną - 9 %);
- 36% z grupy badanych stwierdziło, że nie posiada wiedzy na temat oferty pomocy udzielanej w Gminie dla osób doznających przemocy;
- 42% z grupy badanych uznało taką ofertę za niewystarczającą;
- 44% z grupy badanych nie posiadało wiedzy na temat działań profilaktycznych podejmowanych w tym zakresie w gminie;
- 14% z grupy uznało, że gmina nie podejmuje żadnych działań w tym obszarze.

W przytoczonym sondażu diagnostycznym poproszono również o wyrażenie opinii uczniów, z której wynika, że:

- 5% z grupy uczniów doświadczyło przemocy domowej;
- 3% było świadkiem przemocy stosowanej wobec rodzeństwa;
- 2% było świadkiem przemocy stosowanej wobec innych członków rodziny;
- 5% doświadczyło aktów przemocy ze strony mamy;
- 6 % doświadczyło aktów przemocy ze strony taty;
- 17 % doświadczyło przemocy ze strony rodzeństwa;
- 15% uczniów uważało, że przemoc domowa - to sprawa prywatna.

Diagnoza zjawiska przemocy w Gminie Nadarzyn

W celu powstania dokumentu pt. „Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w gminie Nadarzyn na lata 2016-2020” zostały wykorzystane dane pochodzące ze statystyk zgromadzonych oraz analiz opracowanych w ramach: Komisariatu Policji w Nadarzynie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Nadarzynie, Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Punktu Konsultacyjnego przy GKRPA.

Z danych przedstawionych przez Komisariat Policji w Nadarzynie wynika, że wskaźnik interwencji związanej z występowaniem zjawiska przemocy domowej w gminie wzrósł w latach 2017-2019 prawie dwukrotnie.

Tab. 4. Dane z Komisariatu Policji w Nadarzynie

		2017	2018	2019
Liczba interwencji Policji ogółem		3368	1837	986
Liczba interwencji Policji w związku z przemocą w rodzinie		5	14	23
Liczba ofiar przemocy w rodzinie	ogółem	13	18	36
	Kobiety	9	12	22
	Mężczyźni	4	2	3
	Małoletni do 13 r. ż.	0	4	8
	Małoletni 13-18 r. ż.	0	0	3

Źródło: Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w gminie Nadarzyn na lata 2021-2027³⁰.

W Programie tym przedstawiono również w ujęciu tabelarycznym podejmowane działania w gminie związane ze zjawiskiem zwalczania przemocy domowej.

Tab. 5. Działania podejmowane w zwalczaniu zjawiska przemocy - w gm. Nadarzyn (lata 2017-2019)

L. P.	Działania	2017	2018	2019
1.	Liczba wszczętych procedur ogółem	18	22	28
	Jednostki OPS	1	4	2
	GKRPA	1	0	1
	Policja	15	15	25
	Oświata	1	3	0
	Ochrona zdrowia	0	0	0
2.	Liczba NK „A”, które zostały założone w toku trwania tej samej procedury	2	3	0
3.	Liczba sporządzonych NK „C” przez ZI/grupę roboczą	14	17	20
4.	Liczba sporządzonych NK „D” przez ZI/grupę roboczą	10	16	20
5.	Liczba spotkań ZI	25	26	33
6.	Liczba powołanych grup roboczych	18	22	28
7.	Liczba spotkań grup roboczych	89	112	136
8.	Liczba przekazanych przez ZI/GR zawiadomień do organów ścigania (policji/Prokuratury) o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie	0	1	1
9.	Osoby, którym zapewniono schronienie OW lub SOW dla ofiar przemocy w rodzinie w związku z prowadzoną procedurą	0	0	2

³⁰ Oprac. Rafał Gorczowski Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych - <https://bip.nadarzyn.pl/plik,12390,projekt-uchwaly-17-program-pdf.pdf>

11.	Liczba ogółem zakończonych procedur NK	27		19		32	
	Na skutek zakończenia przemocy w rodzinie oraz zrealizowanie indywidualnego planu pomocy	10		2		2	
	Na skutek braku zasadności podejmowanych działań	17		17		30	
12.	Charakterystyka osób wobec których istnieje podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie	K	M	K	M	K	M
	Ogółem	12	8	18	6	23	6
	Do 18 roku życia	1	3	0	2	1	1
	Od 18 do 67 roku życia	11	6	17	3	19	4
	Od 67 roku życia	0	0	1	1	3	1
13.	Charakterystyka osób wobec których istnieje podejrzenie, że stosują przemoc w rodzinie	K	M	K	M	K	M
	Ogółem	8	11	2	21	1	28
	Do 18 roku życia	0	1	0	0	0	0
	Od 18 do 67 roku życia	8	10	2	21	1	26
	Od 67 roku życia	0	0	0	0	0	2

Źródło: Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w gminie Nadarzyn na lata 2021-2027 (oprac. R. Gorczowski).

Przeprowadzono także sondaż diagnostyczny z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety skierowany do pełnoletnich mieszkańców gminy. Wzięło w nim udział 100 osób przy czym 60 osób reprezentowało mężczyzn, 40 kobiety. Zastanawiający jest fakt, że blisko 100 % respondentów nie było pewnych, czy w ich otoczeniu mogą być osoby doświadczające zjawiska przemocy domowej (96%) a pozostałe 4% było zdania, że nie zna takich osób. Brakowało również wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy w tym zakresie, przy czym wskazywano, że w razie takiego problemu pomoc można uzyskać dzięki Policji. Istniała natomiast wysoka wiedza badanych na temat stereotypów dotyczących zjawiska przemocy, przykładowo respondenci byli świadomi np. tego, że sprawcą przemocy domowej mogą być zarówno kobiety jak i mężczyźni, że nie ma tu znaczenia status rodzin, itp.

Diagnoza zjawiska przemocy w gminie Raszyn

W gminie Raszyn także opracowano „Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w gminie Raszyn na lata 2021-2025”, w którym przedstawiono dane statystyczne odnoszące się do sposobów przeciwdziałania przemocy.

Przedstawiono m.in. wyniki względem wszczynania procedury NK, co ukazuje wzrost wykrywania zjawiska przemocy domowej.

Tab. 6 Dane statystyczne realizacji procedury NK w latach 2010-2019 w gm. Raszyn

	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010
Liczba prowadzonych procedur NK	78	78	82	91	98	76	46	19	2	-
Liczba nowych procedur NK	23	20	27	24	27	24	27	17	2	1
Policja	9	7	7	12	17	17	15	10	2	1
GOPS	9	5	10	7	6	5	2	3	0	0
Oświata	1	3	7	3	4	2	4	3	0	0
Oś. Zdrowia	2	2	0	0	0	0	2	0	0	0
GKRPA	2	3	3	2	0	0	4	1	0	0
Osoby dotknięte przemocą w rodzinie	34	30	51	33	63	68	39	23	7	5
Kobiety	24	23	34	22	44	50	26	19	5	2
Mężczyźni	10	7	17	11	19	18	13	4	2	3
Osoby stosujące przemoc w rodzinie	26	24	29	26	30	23	28	10	2	1
Kobiety	9	4	7	9	7	4	5	1	0	0
Mężczyźni	17	20	22	17	23	20	23	9	2	1
Liczba zamkniętych procedur NK	29	23	24	36	31	5	0	0	0	0

Źródło: Gmina Raszyn – Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar³¹

Dodatkowo opracowano szczegółowe dane dotyczące osób doświadczających przemocy w gminie. Raszyn z podziałem na wiek i płeć (w latach 2013-2019).

³¹ Zob. Źródło: Gmina Raszyn – Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar...
<https://raszyn.pl/program-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie-oraz-ochrony-ofiar-przemocy-w-gminie-raszyn-na-lata>

Tab. 7. Charakterystyka wiekowa osób stosujących przemoc wobec których wszczęto procedurę Niebieska Karta

Rok		ogółem	do 18 r. życia	od 18 do 67 lat	od 67 lat
2013	Kobiety	5	0	5	0
	Mężczyźni	23	0	22	1
2014	Kobiety	4	0	4	0
	Mężczyźni	19	0	19	0
2015	Kobiety	7	0	5	2
	Mężczyźni	23	0	20	3
2016	Kobiety	9	0	9	0
	Mężczyźni	17	0	17	0
2017	Kobiety	7	0	7	0
	Mężczyźni	22	0	19	3
2018	Kobiety	4	0	4	0
	Mężczyźni	20	0	19	1
2019	Kobiety	9	0	9	0
	Mężczyźni	17	0	17	0

Źródło: Źródło: Gmina Raszyn – Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar w gminie Raszyn

Uwzględniono również powody występowania przemocy domowej w latach 2016-2019

Tab.8. Powody wszczęcia procedury NK

Powód wszczęcia procedury NK	2016	2017	2018	2019
Nadużywanie alkoholu	13	15	10	13
Prowadzona sprawa rozwodowa	3	2	1	1
Konflikt małżeński	4	2	-	2
Podejrzenie przemocy wobec dzieci	3	5	2	3
Podejrzenie przemocy wobec rodziców	1	2	4	1
Konflikt na tle majątkowym	-	1	3	3

Źródło: Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar w gminie Raszyn

W gminie Raszyn działa także Punkt informacyjno-konsultacyjny. W roku 2018 udzielono w nim wsparcia wielu potrzebującym. Przykładowo wsparciem psychologicznym objęto 76 osób, zaś w 2019 – 82 osoby. Udzielano także innych konsultacji w roku 2018 – w liczbie 820 zaś w roku 2019 – 740.

Podsumowując, w gminie Raszyn wskaźnik występowania przemocy domowej w ostatnich latach w kontekście statystyk cechuje się podobieństwem wyników, ale ma to inny obraz w kontekście uzyskanych danych pochodzących z badań jakościowych poprzedzających powstanie niniejszego dokumentu. Niemniej, najczęściej przemocy doświadczały kobiety w wieku od 18 do 67 r.ż., przy czym zazwyczaj przemoc powiązana była z nadużywaniem przez sprawcę alkoholu. Zdarza się, że przemoc dotyczyła również nieletnich, choć były to podejrzenia stosunkowo sporadycznie zdiagnozowane, podobnie jak przemoc powstająca na tle innych zjawisk tj. przykładowo konfliktów na tle majątkowym.

Diagnoza zjawiska przemocy w Gminie - Miasta Pruszkowa

Na potrzeby powstania dokumentu pt. „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Pruszkowa na lata 2016-2021” dokonano analiz statystycznych, z których wynika, że w Mieście Pruszków spada wskaźnik przemocy domowej. Świadczy o tym wszczynanie procedury NK, co zobrazowano na poniższej tabeli.

Tab. 9. Procedura „niebieskiej karty” wszczynana w mieście Pruszków w przedziale od 2016 do 2021 r.

Instytucja zakładająca Niebieską Kartę	2016	2017	2018	2019	2020	2021 do 30.06.2021
Policja	34	64	71	59	41	31
MOPS	5	1	7	2	7	5
Oświata	3	6	2	4	2	5
Służba zdrowia	2	2	4	1	1	0
KRPA	0	0	0	0	0	0
Inne	0	0	0	0	0	0
Razem	44	73	84	66	51	41

Źródło: „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Pruszkowa na lata 2016-2021”³²

³² Opracowanie na podstawie prac Zespołu Interdyscyplinarnego, zob. <https://bip.um.pruszkow.pl/attachments/download/12507>

Zazwyczaj procedurę NK wszczynają funkcjonariusze policji, wyjątkowo zaś przedstawiciele placówek oświaty. Przykładowo z inicjatywy Szkoły Podstawowej nr 2 w Pruszkowie –wszczęto 5 postępowań w latach 2016-2021. W takich działaniach sporadycznie biorą zaś udział przedstawiciele służby i ochrony zdrowia.

Czerpiąc wiedzę ze statystyk Policji opracowano w ujęciu tabelarycznym ilość interwencji domowych wraz z danymi na temat wszczęcia procedury NK.

Tab. 10. Interwencje domowe Policji w latach 2016-2021

Interwencje domowe Policji	2016	2017	2018	2019	2020	2021 do 16.06.2021
Liczba interwencji domowych	725	1037	1109	1015	987	559
Liczba interwencji domowych zakończonych wszczęciem procedury NK	21	49	53	39	23	19

Źródło: „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Pruszkowa na lata 2016-2021”

Działania prewencyjne oraz interwencyjne są też podejmowane przez funkcjonariuszy Straży Miejskiej w Pruszkowie. Należy zaznaczyć, że z inicjatywy przedstawicieli tej służby są organizowane spotkania uczniów z funkcjonariuszami w placówkach oświaty, których celem jest podnoszenie wiedzy i uświadamianie młodym ludziom zagrożeń związanych ze zjawiskiem przemocy.

Tab.11 Statystyka działań podejmowanych przez Straż Miejską w Pruszkowie

Działania podejmowane przez Straż Miejską	Sposób realizacji w latach 2016 – 2021 (do 30.06.2021r.)
Interwencje domowe związane z alkoholem i przemocą	46
Spotkania edukacyjne z uczniami pruszkowskich szkół	1771
Interwencje związane ze spożywaniem alkoholu w miejscach publicznych oraz zakłócaniem porządku publicznego przez osoby w stanie nietrzeźwości	23 536
Przewiezienie do izby wytrzeźwień lub pozostawienie pod opieką w domu	996

Źródło: „Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Pruszkowa na lata 2016-2021”

Poddano również analizie informacje na temat liczby wszczętych i zakończonych postępowań karnych w przedziale od 2016 do 2021 r. Z danych tych wynika, że sprawy takie były zazwyczaj przez prokuraturę umarzane. Przykładowo w 2019 r. z 54 postępowań karnych umorzono 46, a jedynie 7 aktów oskarżenia skierowano do sądów. Podobna tendencja zaistniała w roku 2020. Z 35 postępowań karnych umorzono 23, a 9 aktów oskarżenia przesłano do sądów. To zjawisko wywołuje poważne konsekwencje zarówno wśród podmiotów, którzy kierują takie zawiadomienia do prokuratury, jak i u osób doświadczających przemocy, u których może spadać motywacja i nadzieja na wyjście z doświadczanego kryzysu życiowego wywołanego przemocą domową. Niewątpliwie takie zjawisko może korespondować także z poczuciem bezkarności sprawców przemocy.

Tab.12. Liczba postępowań sądowych wszczętych wobec sprawców przemocy w gminie: Miasto Pruszków w latach 2016-2021

Postępowania karne na podstawie art. 207kk	2016	2017	2018	2019	2020	2021 do 16.06.2021
Łączna liczba prowadzonych postępowań karnych	43	38	74	54	35	26
Liczba umorzonych postępowań karnych	35	22	56	46	23	10
Liczba aktów oskarżenia przesłanych do sądu	7	11	14	7	9	1

Źródło: „Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020” dla Miasta Pruszkowa

Przedstawiono również zakres pomocy udzielanej w formie poradnictwa realizowanego w punkcie konsultacyjno-informacyjnym w latach 2016-2021. Z uzyskanych danych można wnosić, że rośnie zakres świadczonego poradnictwa dostępnego dla mieszkańców powiatu. Świadczą o tym dane z 2020 i 2021 r. Do sierpnia 2021 roku wskaźniki udzielonych porad wynosiły zazwyczaj tyle ile przeprowadzono ich w całym roku 2020. Zaś przekroczyły ubiegłoroczny próg w zakresie udzielanych porad i konsultacji specjalistycznych ds. przemocy w rodzinie (w 2020 – udzielono 174 porad, a do sierpnia 2021 r. – 219) oraz w zakresie pomocy psychologicznej (w roku 2020 – 240 porad a do sierpnia 2021 roku - 280).

Tab. 13. Punkty wsparcia i przeciwdziałania zjawisku przemocy – zakres udzielanego wsparcia w latach 2016-2021

Punkt Przeciwdziałania Przemocy	2016	2017	2018	2019	2020	2021 do 31.08.2021
Porady prawne	42	88	143	138	220	192
Porady psychologiczne	217	149	63	133	240	280
Porady i konsultacje specjalisty ds. przemocy w rodzinie w tym „Biały Telefon”	104	127	245	245	174	219
Grupy wsparcia	1	1	1	1	0	0
Ogółem	364	365	452	517	634	691

Źródło: „Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2017-2020” dla Miasta Pruszkowa

Diagnoza zjawiska przemocy w Gminie - Miasta Brwinów

W tej części opracowania posłużono się wynikami analiz przedstawionych w „Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023” dla Miasta Brwinów. Program ten powstał zarówno w efekcie analiz dokumentów zastanych jak też w rezultacie przeprowadzonego w 2020 r. sondażu diagnostycznego z zastosowaniem metod jakościowych i ilościowych. Wzięło w nim udział 209 osób a byli to zarówno mieszkańcy gminy, ale także specjaliści zaangażowani w rozwiązywanie tego problemu społecznego.

Na podstawie analiz dokumentów zastanych przedstawiono dane odnoszące się do wszczęcia procedury NK w latach 2018-2020.

Tab. 14. Wskaźniki względem przemocy w rodzinie – procedura NK (lata 2018-2020), w Gm. Brwinów

ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY	OSOBY DOTKNIĘTE PRZEMOCĄ W RODZINIE, DLA KTÓRYCH WSZCZĘTO PROCEDURĘ								OSOBY STOSUJĄCE PRZEMOC W RODZINIE, DLA KTÓRYCH WSZCZĘTO PROCEDURĘ							
	KOBIETY				MĘŻCZYŹNI				KOBIETY				MĘŻCZYŹNI			
	OGÓŁEM	DO 18 R. ŻYCIA	OD 18 DO 67 LAT	POWYŻEJ 67 LAT	OGÓŁEM	DO 18 R. ŻYCIA	OD 18 DO 67 LAT	POWYŻEJ 67 LAT	OGÓŁEM	DO 18 R. ŻYCIA	OD 18 DO 67 LAT	POWYŻEJ 67 LAT	OGÓŁEM	DO 18 R. ŻYCIA	OD 18 DO 67 LAT	POWYŻEJ 67 LAT
2018	24	2	22	0	7	3	3	1	7	0	7	0	24	0	19	5
2019	18	1	17	0	12	7	5	0	7	1	6	0	23	0	23	0
2020	28	0	26	2	5	4	1	0	5	0	4	1	28	0	27	1

Źródło: Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023

Z powyższego zestawienia wynika, że przemocy najczęściej doświadczały kobiety w wieku od 18 do 67 lata., przy czym istnieje tendencja wzrostu objawiająca się we wszczynaniu procedury NK (w 2020 r.- przemoc domowa dotknęła 28 kobiet). Jednocześnie z dalszych danych wynika, że przemocy doświadczają również mężczyźni – choć to zjawisko diagnozowano sporadycznie. Natomiast sprawcą przemocy przede wszystkim byli dorośli mężczyźni (w 2020 r. – 28, z czego jeden przypadek odnosił się do seniora). Wykazano również, że sprawcami przemocy mogą być kobiety, choć to zjawisko w danych statystycznych prezentuje się marginalnie. W gminie zazwyczaj procedurę NK część A wszczynają funkcjonariusze policji, a następnie pracownicy ośrodka pomocy społecznej. Zdarzało się, że taką procedurę wszczynano także w placówkach oświaty (3 przypadki w roku 2020) a wyjątkowo służba i ochrona zdrowia (1 przypadek – w 2020 r.).

Tab. 15. Opinie respondentów na temat zjawiska przemocy w gminie Brwinów – badania z 2020 r.

	dzieci poniżane, wyzywane, wyśmiewane, szantażowane przez rodziców lub opiekunów	zaniedbywane dzieci (brudne, źle odżywione)	dzieci bite, szarpane, popychane przez rodziców lub opiekunów	osoby bite, szarpane, popychane przez współmałżonka lub partnera	ofiary przemocy ekonomicznej (odbieranie pieniędzy, szantażowanie pieniędzy itp.)	starsze osoby niewłaściwie traktowane przez domowników	osoby zmuszane przez współmałżonka lub partnera do nieakceptowanych zachowań seksualnych
tak, znam wiele takich osób	3%	3%	2%	3%	3%	2%	1%
tak, znam kilka takich osób	13%	11%	12%	4%	8%	7%	4%
tak, znam 1-2 takie osoby	25%	24%	19%	21%	16%	10%	5%
nie, nie znam takich osób	49%	52%	57%	61%	57%	67%	71%
ZNAM	41%	38%	32%	28%	27%	19%	10%
NIE ZNAM	49%	52%	57%	61%	57%	67%	71%
nie wiem, trudno powiedzieć	10%	10%	10%	11%	15%	14%	19%

Źródło: Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023

Z przedstawionych danych w powyższej tabeli można wnosić, że w grupie badanych najczęściej wskazywano na obecność przemocy psychicznej w rodzinie, rzadziej zaś fizycznej. Wskazywano także na obecność przemocy ekonomicznej a sporadycznie seksualnej. Około 40 % z grupy badanych znała sytuacje, w których dochodziło do krzywdzenia psychicznego dzieci przez ich opiekunów/rodziców, podobny wskaźnik dotyczył zaniedbania podopiecznych. Ponad 30 % wskazało, że zna przypadki przemocy fizycznej wymierzonej w dzieci przez opiekunów/rodziców. Poniżej 30 % - stwierdziło, że zna dorosłe osoby doświadczające przemocy fizycznej w środowisku domowym (co również mogło dotyczyć osób starszych – 19 % wskazań). W 10 % badani stwierdzili, że znają osoby doświadczające przemocy seksualnej w ich środowisku domowym.

W sondażu diagnostycznym pojawiły się dane świadczące o konieczności rozwijania wiedzy wśród mieszkańców gminy na temat zjawiska przeciwdziałania przemocy, w tym wciąż likwidowania negatywnych stereotypów społecznych z tą problematyką korespondujących. Przykładowo – 15 % z grupy badanych było zdania, że przemoc występuje głównie w rodzinach doświadczających negatywnych zjawisk społecznych. Jednakże względem danych pozyskanych podczas wcześniejszych badań można stwierdzić, że pomimo tego faktu, niewątpliwie rośnie świadomość mieszkańców gminy na temat zjawiska przemocy.

Diagnoza zjawiska przemocy w gminie – Miasta Piastów

Dane odnoszące się do gminy – Miasta Piastów w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy zostały opracowane w ramach działań podjętych przez MOPS w Piastowie, co doprowadziło do powstania: „Gminnego Systemu Przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

Podsumowując przedstawione w tej części rozważania, należy stwierdzić, że najczęstszymi ofiarami przemocy w powiecie pruszkowskim, według gminnych statystyk są kobiety dorosłe, co potwierdza także tendencje ogólnopolskie. W znacznie mniejszym stopniu rozpoznawalna jest przemoc wymierzona w nieletnich oraz osoby starsze. Najrzadziej zaś dochodzi do zdiagnozowania przemocy wymierzonej wobec mężczyzn, co może korespondować z wciąż obecnymi w społeczeństwie stereotypami, wedle których mężczyzna nie może być ofiarą przemocy domowej. Niski wskaźnik odniósł się także do przemocy seksualnej, co niekoniecznie wskazuje na sporadyczność tego zjawiska. Może to bowiem korespondować z kolejnym obszarem tabu społecznego, jak również poczuciem wstydu ofiar, które obawiają się ujawniać tę formę przemocy. Dodatkowo według policyjnych statystyk dochodzi do wszczęcia postępowania karnego za szczególnie znęcanie się nad ofiarą - art. 207 kodeksu karnego. Najwięcej takich działań funkcjonariusze podjęli w 2018 – 134 przypadków. W kolejnych latach ich liczba wskazywała na tendencje spadkowe (w 2019 r. – 97; 2020 r. – 75; 2021 r. – 76; 2022 r.- 79; w 2023- do okresu przeprowadzenia badań fokusowych zarejestrowano tylko 4 takie przypadki).

Interesujące są natomiast wyniki z badań sondażowych przeprowadzonych w niektórych gminach. Przykładowo w gminie Michałowice badania takie ujawniły, że przemocą domową może być dotkniętych wielu mieszkańców (w grupie dorosłych respondentów doświadczającej przemocy domowej czy stosującej przemoc - w tym wobec nieletnich -do czego przyznało się ok 10 % badanych). Skala zjawiska przemocy może dotyczyć także nieletnich z grupy uczniów, którzy również mogli się wypowiedzieć w sondażu diagnostycznym przeprowadzonym w gminie Michałowice. Według ich opinii zdarza się, że doświadczają oni przemocy domowej, najczęściej od rodzeństwa – 17 %, ale także mogą jej doświadczać od dorosłych, czyli od swych rodziców - w ok. 10 % wskazań. Należy przypuszczać, że uczniowie posiadający już wiedzę na temat zjawiska przemocy wypowiedzieli się w tej kwestii - nie zawsze w sposób otwarty, o czym świadczył stereotyp, że przemoc należy do sfery prywatnej rodziny, czyli - że o tym zjawisku nie powinno się rozmawiać, przekazywać obcym informacji.

Blisko połowa dorosłych mieszkańców gminy Michałowice nie posiadała zaś wystarczającej wiedzy na temat działań instytucjonalnych podejmowanych przeciwko zjawisku przemocy, w tym form udzielanego wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej. Natomiast dane pozyskane z gm. Brwinów i innych pozwalają założyć, że wiedza na ten temat jest u mieszkańców powiatu – zróżnicowana, ale też, że zwiększa się poziom świadomości społecznej w tym zakresie. Niemniej wciąż istnieje konieczność podejmowania prób uświadamiania społeczeństwa, co dotyczy także działań realizowanych w gminach, odnoszących się zarówno do profilaktyki jak i sposobów niesionej pomocy osobom pokrzywdzonym wskutek tego zjawiska społecznego.

5. Działania profilaktyczne nakierowane na przeciwdziałanie zjawisku przemocy

W ramach gmin czy szerzej w skali powiatu podejmowane są zróżnicowane działania edukacyjno-profilaktyczne. Są one skierowane zarówno do mieszkańców jak też do specjalistów. Przykładowo w ramach przeciwdziałania zjawisku przemocy w gminie miasta Pruszków, w placówkach oświaty działających na terenie powiatu odbywają się warsztaty i spotkania wspomagające organizowane ze specjalistami, lekcje wychowawcze z dziećmi i młodzieżą. Warto też wspomnieć o kampaniach społecznych odbywających się w powiecie pruszkowskim, co jest często efektem współpracy międzyinstytucjonalnej. Przykładowo Zespół Ośrodków Wsparcia w Piastowie, Komenda Powiatowa Policji w Pruszkowie, Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich SOCJUS oraz Fundacja NOVO przygotowali we wrześniu 2023 roku kampanię społeczną skierowaną do mieszkańców powiatu pt. „PrzeMOC – Nie milcz! Bądź bohaterem!”³³.

Odbywają się także szkolenia, warsztaty, spotkania organizowane przez ZOW, ośrodki GOPS, ZI, co ma nie tylko podnosić kwalifikacje specjalistów zaangażowanych w zjawisko przeciwdziałania przemocy i wsparcia niesionego ofiarom przemocy, ale także doskonalenie i rozwijaniem międzyinstytucjonalnej współpracy. Przykładowo w ramach ZOW odbyło się szkolenie dla kuratorów sądowych i prokuratorów z zakresu działań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do sprawców przemocy. ZOW także organizuje spotkania przeznaczone dla specjalistów, co również ma związek z sondażem diagnostycznym

³³ Była ona zrealizowana w ramach Programu Ośłonowego „Wspieranie Jednostek Samorządu Terytorialnego w Tworzeniu Systemu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie” Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej – zob. „PrzeMOC – Nie milcz! Bądź bohaterem!” - Inauguracja Dni Otwartych - <https://samorzad.gov.pl/web/powiat-pruszkowski/przemoc--nie-milcz-badz-bohaterem---inauguracja-dni-otwartych> [dostęp: 12. 10. 2023 r.].

zrealizowanym na potrzeby powstania niniejszego Programu. Z dużym zaangażowaniem działają również ośrodki GOPS. Przykładowo ŚOPS w 2019 r. zorganizował szkolenie pt. „Przemoc wobec starszych”, w którym uczestniczyli pracownicy systemu pomocy społecznej³⁴. W gminach dostępne są także broszury przeznaczone dla osób, które potrzebują wsparcia w zakresie diagnozowania i pomocy osobom doświadczającym przemocy, przy czym w takie aktywności włącza się także lokalna prasa.

W przeciwdziałanie zjawisku przemocy zaangażowane są również placówki oświaty. Działania takie mają zróżnicowany charakter, jak też mogą być one inicjowane zarówno przez nauczycieli, dyrektorów placówek, czy stanowić efekt współpracy międzyinstytucjonalnej.

Z pozyskanych danych z placówek oświaty wynika, że ważne w tym zakresie są lekcje wychowawcze m.in. poświęcone zjawisku przemocy, wraz z informacjami gdzie należy w takich przypadkach szukać wsparcia i jak na to zjawisko reagować. Są też organizowane spotkania (w formie warsztatów) z ekspertami jak np. z funkcjonariuszami Straży Miejskiej, Policji w celu podnoszenia wiedzy młodych ludzi w tym zakresie. Podkreślano, że ważnym jest przede wszystkim bliski kontakt uczniów z nauczycielami, którzy też w razie podejrzeń o występowaniu zjawiska przemocy domowej powinni być gotowi do podjęcia określonych działań. Przykładowo w Szkole Mistrzostwa Sportowego (Liceum Ogólnokształcącego w Pruszkowie) wszyscy pracownicy tej placówki oświaty zostali zobowiązani do znajomości wypracowanej w tym celu procedury, a dodatkowo są organizowane szkolenia dla Rady Pedagogicznej z zakresu profilaktyki przemocy domowej.

Podobne działania mają miejsce w Liceum Ogólnokształcące im. Tomasza Zana, gdzie dodatkowo przeprowadzana jest coroczna diagnoza sytuacji opiekuńczo – wychowawczych uczniów w rodzinie w celu monitorowania analizy potrzeb podopiecznych wraz z opracowaniem strategii działań. Dodatkowo, co pół roku przeprowadzana jest kolejna diagnoza na temat bezpieczeństwa i dobrostanu psychicznego uczniów. W tej szkole poza wcześniej wymienionymi ekspertami odbywają się również spotkania z przedstawicielami poradni psychologiczno-pedagogicznych, a także Sądu Rejonowego, przy czym uczniowie z trudnościami emocjonalnymi lub rodzinnymi są obejmowani indywidualną opieką specjalistyczną. W razie potrzeb rozwijana jest też ścisła współpraca z OPS³⁵. Ważną stroną działań profilaktycznych realizowanych w tej placówce oświaty są także warsztaty edukacyjne, jak np.: „Budowanie umiejętności radzenia sobie z wyzwaniami i problemami dnia

³⁴ Sprawozdanie z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za rok 2019.

³⁵ Taka sytuacja miała miejsce, gdy dwoje uczniów zostało objętych ochroną, gdy w ich rodzinnych środowiskach doszło do wszczęcia procedury NK (obecnie NK są już zakończone).

codziennego" (październik 2022 r.), w których uczestniczyły dzieci klas I-IV oraz ich rodzice. Realizowane są również projekty takie jak np.: „Ochrona i promocja zdrowia psychicznego dotycząca psychoedukacji rodziców/ opiekunów w zakresie wspierania więzi pomiędzy rodzicami i dzieckiem oraz wzmocnienia poczucia kompetencji rodzicielskiej”; „Odpowiedzialność prawna/ karna nieletnich”.

Działania z zakresu profilaktyki są też realizowane przez Zespół Szkół nr 1 im. Stanisława Staszicaw Pruszkowie zarówno w formie lekcji wychowawczych, spotkań z ekspertami, ale też w efekcie systemowych rozwiązań powiązanych z projektami. Od grudnia 2022 r. działa system powiadamiania o problemach związanych z przemocą *Resql*, dedykowany do uczniów klas pierwszych i drugich, w których odbywają się zajęcia odnoszące się do tematyki związanej z przemocą rówieśniczą, ale podejmowane są również inne tematy nawiązujące do konsekwencji zachowań agresywnych i przemocowych (ich rodzajów - obecnych w różnych środowiskach). Dodatkowo w ramach programu profilaktycznego uzależnień „ARS- czyli jak dbać o miłość” edukowano młodych ludzi na temat zagrożeń wynikających z nadużywania środków psychoaktywnych. Również w tej placówce monitorowana jest sytuacja uczniów objętych specjalnym wsparciem. W efekcie podejrzeń o niewywiązywanie się opiekunów dzieci z ich obowiązków rodzicielskich, ta placówka oświaty wnioskuje trzy razy do Sądu o wgląd w sytuację rodzinną tych dzieci; uczniom- potrzebującym wsparcia psychologiczno-pedagogicznego zapewniono indywidualne spotkania ze specjalistami (co dotyczyło 15 młodych ludzi); prowadzone jest także poradnictwo dla rodziców w zakresie kształtowania prawidłowych relacji w rodzinie, edukowanie na temat właściwych sposobów egzekwowania wymagań, w tym komunikacji bez przemocy (co objęło 12 osób). (Z informacji pozyskanych z tej placówki wynika ponad to, że w okresie pandemii w jednym przypadku uczennica została umieszczona w pieczy zastępczej a w później w placówce opiekuńczej).

O formach działań profilaktycznych pozyskano także informacje z Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki. Również w tej placówce oświaty odbywają się cykliczne spotkania uczniów z funkcjonariuszami Straży Miejskiej, Policji, przedstawicielami Sądu Rejonowego w Pruszkowie (z Wydziału ds. Rodziny i Nieletnich). W trakcie spotkania poruszane były zagadnienia dotyczące zjawiska przemocy, odpowiedzialności karnej, profilaktyki przemocy. Odniesiono się również do przemocy rówieśniczej oraz sposobów wsparcia psychologiczno-pedagogicznego realizowanego w tym zakresie. We wrześniu tego roku odbył się też koncert

pt. *Jedno życie rapera Piotra Plicha*. Został on zrealizowany w ramach projektu finansowanego z programu osłonowego *Wspieranie Jednostek Samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie* - pt: *PrzeMOC - Nie milcz! Bądź bohaterem*. W ten projekt, jak wynika z danych przekazanych przez tę placówkę oświaty była zaangażowana klasa 2C współpracująca z ZOW.

6. Program i cele oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

Podjęcie pracy na rzecz osób stosujących przemoc jest niewątpliwie trudnym zadaniem, wymagającym od osób niosących pomoc nie tylko wiedzy i umiejętności, ale także predyspozycji i osobistej gotowości do takiego działania. Jako społeczeństwo jesteśmy gotowi raczej potępiać osoby stosujące przemoc. Naganność ich postępowania bardziej skłania do karania niż rozważania po co to robią oraz konstruowania systemu pomocy w nabywaniu umiejętności radzenia sobie z emocjami i konstruktywnego rozwiązywania konfliktów. Taki program został przygotowany przez ZOW stanowiąc formę oddziaływania na osoby stosujące przemoc w celu nauczania ich samokontroli, kształtowania u nich postawy partnerstwa i szacunku wobec bliskich, odpowiedzialności za popełnione czyny przemocowe oraz zmiany w zakresie przeżywania i wyrażania uczuć i związanych z tym potrzeb.

W wielu przypadkach osoby zgłaszające się do kolejnych edycji programu korekcyjno – edukacyjnego prowadzonego przez Zespół Ośrodków Wsparcia w Piastowie mają postawiony zarzut stosowania przemocy będąc pod wpływem alkoholu czy innych środków psychoaktywnych. Alkohol i inne środki psychoaktywne osłabiają racjonalną kontrolę nad zachowaniem, ale nie mogą być obarczane bezpośrednią i wyłączną odpowiedzialnością za występowanie przemocy domowej.

Odpowiedzialność za stosowanie przemocy leży po stronie osoby, która ją stosuje. Niemniej jednak faktem pozostaje, że osoba pod wpływem substancji psychoaktywnych ma osłabioną racjonalną kontrolę nad zachowaniem i większą gotowość do reagowania agresją. Istotną grupę wśród osób stosujących przemoc wobec bliskich stanowią osoby uzależnione od substancji psychoaktywnych. Dlatego program korekcyjno – edukacyjny w swojej konstrukcji zawiera tematykę specyficzną dla tej grupy odbiorców, co też stanowi próbę odpowiedzi na ten problem. Jak pokazuje kilkuletnia praktyka specjalistów z ZOW w obszarze działań kierowanych do osób stosujących przemoc, jest to konieczny element oddziaływań, tym bardziej, że w warunkach izolacyjnych wielu uczestników, to osoby aktualnie przechodzące program terapii uzależnienia lub będące absolwentami tego programu.

W przypadku, gdy uczestnikami programu są osoby uzależnione od alkoholu, w trakcie terapii uzależnień lub po jej odbyciu, program zostaje wzbogacony o dodatkowe treści.

Niejednokrotnie osoby stosujące przemoc w ogóle nie podejmują próby kontrolowania zachowań agresywnych, a odpowiedzialność za ich występowanie przerzucają na osoby doświadczające przemocy. Niebagatelną rolę w stosowaniu przemocy mogą też odgrywać uwarunkowania biologiczne takie jak: zdeterminowana gwałtowność i intensywność reagowania emocjonalnego, które wymykają się spod kontroli. Powyższe jednak nie usprawiedliwia osób stosujących przemoc i nie znosi z nich odpowiedzialności za krzywdzenie innych.

Osoby stosujące przemoc z reguły starają się znajdować uzasadnienie, usprawiedliwienie dla aktów przemocy. Szczególnie dotyczy to zaprzeczenia własnej odpowiedzialności za wyrządzone szkody i obarczania odpowiedzialnością osobę doświadczającą przemocy. Toteż oddziaływania korekcyjne muszą się skupiać również na modyfikacji przekonań uczestnika programu w wyżej wymienionym aspekcie.

Zachowanie osób stosujących przemoc dodatkowo bywa wspierane przez uwarunkowania kulturowe. Przez wieki bowiem przemoc w stosunku do kobiet i dzieci była akceptowana nie tylko obyczajowo, ale i prawnie. Być może dlatego tak duże jest przyzwolenie społeczne na stosowanie przemocy w relacjach rodzinnych, choć jak pokazują badania opinii społecznej, poziom tego przyzwolenia zmniejsza się przy czym wypracowane programy skierowane do sprawców obejmuje również tę tematykę.

Praca z całym systemem rodzinnym daje szansę na niesienie skutecznej pomocy. Potrzebne są działania wzmacniające skuteczność ochrony osób doświadczających przemocy przed osobami stosującymi przemoc oraz działania powstrzymujące tych drugich i prowadzące do zakończenia przemocy domowej. Temu mają służyć programy korekcyjno – edukacyjne skierowane do osób stosujących przemoc. Należy podkreślić, że pełnią one rolę pomocniczą. Podstawową rangę w przeciwdziałaniu przemocy domowej przypisuje się nadal interwencji karno-administracyjnej. Takowa interwencja często jednak nie spełnia korektywnej roli w funkcjonowaniu rodziny z problemem przemocy. Dlatego konieczne są również działania korekcyjno- edukacyjne przeznaczone dla sprawców przemocy domowej.

Podmiotem powołanym do zapobiegania skutkom przemocy w rodzinie na terenie powiatu pruszkowskiego jest Zespół Ośrodków Wsparcia w Piastowie. Placówka realizuje zadanie określone w art. 6 ust.3 pkt. 1 oraz ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Powyższe stanowi, iż zadaniem własnym powiatu jest opracowanie i wdrożenie do

realizacji programu przeciwdziałania przemocy domowej, natomiast zadaniem powiatu z zakresu administracji rządowej jest tworzenie i prowadzenie specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy domowej oraz opracowanie i wdrożenie do realizacji programu korekcyjno – edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową.

Celami działań programowych wobec uczestników są:

- 1) zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej i zmniejszenie występowania jej częstotliwości;
- 2) zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych i korekcyjnych wobec osób stosujących przemoc domową;
- 3) uświadomienie osobie stosującej przemoc czym jest przemoc;
- 4) zwiększenie stopnia uznania przez osobę stosującą przemoc osobistej odpowiedzialności za wybór zachowania opartego na przemocy;
- 5) rozpoznawanie i zmiana zachowań typu przemocowego na rzecz zachowań typu asertywnego;
- 6) rozpoznawanie przez osobę stosującą przemoc sygnałów ostrzegawczych (fizycznych, uczuciowych, behawioralnych i poznawczych), zapowiadających zachowanie przemocowe;
- 7) opracowanie „planu bezpieczeństwa” mającego na celu powstrzymanie się od użycia Przemocy;
- 8) nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu sporów w rodzinie bez użycia przemocy;
- 9) nauka umiejętności partnerskiego układania stosunków w rodzinie oraz uczenie się korzystania z pomocy innych osób, negocjowanie swoich interesów;
- 10) nauka rozpoznawania uczuć i konstruktywnego ich wyrażania;
- 11) kształtowanie umiejętności wychowawczych bez użycia przemocy;
- 12) trening umiejętności społecznych;
- 13) realizacja własnych potrzeb w sposób nie krzywdzący innych osób;
- 14) zmiana tożsamości poprzez akceptację przeżywania i wyrażania różnych stanów emocjonalnych.

Cel podstawowy ukierunkowany jest na rozpoznanie i zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc domową.

7. Program i cele oddziaływań psychologiczno-terapeutycznych

W zakresie Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Ofiar Przemocy Domowej stosuje się Program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową, który obejmuje :

- a. wzbudzanie motywacji wewnętrznej do zmiany zachowania przez analizę przyczyn postępowania i wgląd w mechanizmy własnych zachowań;
- b. zdobycie lub poszerzenie wiedzy i umiejętności powstrzymywania się od zachowań przemocowych;
- c. nabycie umiejętności służących rozwiązywaniu problemów i konfliktów bez użycia przemocy;
- d. nabycie i kształtowanie umiejętności prospołecznych, w tym: asertywności, empatii, rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, w tym radzenia sobie ze stresem, lękiem i złością;
- e. poszerzanie samoświadomości, zwłaszcza w kontekście własnych zasobów oraz ograniczeń i negatywnych stereotypów funkcjonowania w relacjach rodzinnych;
- f. nabycie i doskonalenie umiejętności wychowawczych i rodzinnych opartych na wychowaniu bez przemocy;
- g. rozwój umiejętności związanych z budowaniem relacji rodzinnych i partnerskich;
- h. pogłębianie wiedzy na temat wpływu przemocy na relacje społeczne i sposobów jej przeciwdziałania;
- i. diagnozowanie potrzeb i nabywanie umiejętności dobierania prawidłowych strategii w ich zaspokajaniu;
- j. wzmacnianie postawy odpowiedzialności wobec siebie i innych.

VI. DIAGNOZA SPOŁECZNA NA TEMAT PRZEMOCY DOMOWEJ W POWIECIE PRUSZKOWSKIM

Na rzecz powstania niniejszego Programu pozyskano dane z przeprowadzonej diagnozy społecznej koncentrującej się na tematyce przemocy domowej w odniesieniu do powiatu pruszkowskiego. W efekcie zrealizowanego sondażu diagnostycznego zebrano dane pochodzące z wyników badań ilościowych i jakościowych skierowanych do specjalistów. Specjalistami określone są osoby, których działalność skoncentrowana jest na dążeniu do przeciwdziałania zjawisku przemocy w powiecie pruszkowskim i ochronie osób doświadczających przemocy domowej.

Nadrzędnym celem sondażu diagnostycznego było pozyskanie wiedzy na temat mocnych i słabych stron względem możliwości i zakresu realizowanej pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej oraz przeciwdziałania zjawisku przemocy w Powiecie. Dążono również do oceny jakości współpracy osób zaangażowanych w rozwiązywanie tego problemu społecznego (zarówno na poziomie danych instytucji, jak i współpracy międzyinstytucjonalnej).

Na potrzeby realizacji tego studium skonstruowano cele szczegółowe dążąc do pozyskania informacji na temat:

- jakie formy wsparcia dla osób doświadczających przemocy według specjalistów są realizowane w powiecie i jak są one przez nich oceniane; czy zdaniem specjalistów są one adekwatne do potrzeb i dostępne potrzebującym w wystarczającym stopniu (co dotyczyło m.in. pomocy prawnej, psychologicznej, socjalnej, kryzysowej);
- celem badania była także ocena wiedzy specjalistów oraz poznanie sposobów ich reagowania, podejmowania określonych działań w przypadku stwierdzenia, kontaktu z osobami doświadczającymi zjawiska przemocy domowej;
- dążono też do pozyskania informacji na temat infrastruktury wsparcia, w tym działań podejmowanych w ramach poszczególnych instytucji, jak również oceny jakości współpracy międzyinstytucjonalnej (co dotyczyło np. oceny funkcjonowania, wskazania na przeszkody utrudniające pracę realizowaną w tym zakresie; obszary wymagające ulepszeń w systemie pomocy udzielanej osobom doświadczonym zjawiskiem przemocy domowej);
- istotne stało się też pozyskanie wiedzy na temat potrzeb specjalistów względem możliwości rozwijania i doskonalenia działań prowadzących do zwalczania zjawiska przemocy oraz ulepszania wsparcia dla potrzebujących; w tym działań podejmowanych wobec sprawców przemocy;

- w badaniu dążono również do zdiagnozowania czy w środowisku specjalistów wiedza na temat możliwych form pomocy, jakiej mogą udzielić potrzebującym, jest wystarczająca oraz czy specjaliści należą do grup wolnych od stereotypów odnoszących się do zjawiska przemocy;
- ważnym celem było też pozyskanie od badanych opinii, na temat działań podejmowanych w skali powiatu na rzecz przeciwdziałania zjawisku przemocy, w tym skuteczności programów korekcyjno-edukacyjnych przeznaczonych dla sprawców przemocy.

Informacje zebrane w wyniku przeprowadzonego sondażu diagnostycznego, zostały poddane analizie a następnie syntezie stając się podstawą do dalszych prac badawczych związanych z opracowaniem analizy SWOT stanowiącej część niniejszego dokumentu (czyli: *Powiatowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Ofiar w Rodzinie na lata 2024-2028*).

1. Sondaż diagnostyczny

W drugiej połowie 2023 roku przeprowadzono sondaż diagnostyczny na temat zjawiska przemocy w odniesieniu do powiatu pruszkowskiego w ramach działań realizowanych przez Zespół Ośrodków Wsparcia w Piastowie. Opracowano kwestionariusz ankiety składający się z 22 pytań – zarówno zamkniętych (w tym wielokrotnego wyboru), jak i otwartych. Ankietę rozesłano online do służb porządku publicznego, organizacji rządowych działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w powiecie, w tym też udzielających wsparcia m.in. osobom doświadczającym skutków tego zjawiska; do placówek oświaty i innych podmiotów.

Uszczegółowiając kwestionariusz ankiety został skierowany do następujących grup odbiorców reprezentujących specjalistów:

- z ochrony zdrowia;
 - funkcjonariuszy (policji, straży miejskiej, straży pożarnej);
 - służby socjalnej (w tym specjalistów z ośrodków pomocy społecznej);
 - specjalistycznych ośrodków wsparcia dla ofiar przemocy domowej;
 - poradni psychologiczno-pedagogicznych;
 - kuratorskiej służby sądowej;
 - placówek oświaty działających na terenie powiatu pruszkowskiego;
 - organizacji pozarządowych;
- oraz dodatkowo do:

– przedstawicieli kościoła rzymsko-katolickiego.

Na prośbę udziału w badaniu ankietowym odpowiedziało 75 respondentów reprezentujących następujące instytucje, podmioty:

28 – przedstawicieli ochrony zdrowia;

27 – funkcjonariuszy policji;

6 – pracowników socjalnych z ośrodków pomocy społecznej (w tym jeden reprezentant NGO);

5 – przedstawicieli oświaty;

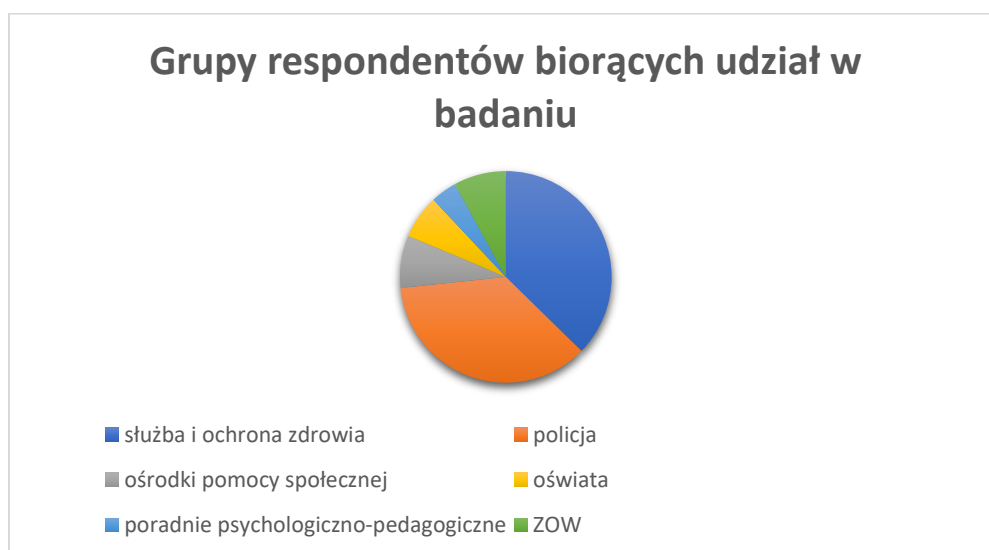
6 – specjalistów z ZOW w Piastowie;

3 – specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych.

Na prośbę wypełnienia ankiety nie odpowiedzieli przedstawiciele kościoła, Straży Miejskiej i Straży Pożarnej, sądu.

Dane z ankiet zostały jednakże wsparte o wyniki pozyskane w toku badań jakościowych przeprowadzonych w ramach grup fokusowych. Uczestniczyli w nich przedstawiciele wszystkich instytucji/podmiotów - czyli specjaliści zaangażowani w realizację zadań wyznaczonych Powiatowym Programem Przeciwdziałania Przemocy w powiecie.

Wykres. 1. Grupy specjalistów biorących udział badaniu z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety

Opracowanie zbiorcze

Poddano uszczegółowionym badaniom każdą z reprezentowanych przez respondentów grup omawiając uzyskane wyniki z sondażu diagnostycznego w odniesieniu do poszczególnych instytucji/ośrodków/służb (a gdy, to było możliwe także z uwzględnieniem podziału wewnątrzgrupowego wynikającego ze stażu pracy specjalistów). Największymi grupami, które wzięły udział w niniejszym sondażu diagnostycznym byli pracownicy ochrony zdrowia oraz policjanci. Badania prowadzone wśród tych grup pozwoliły na zróżnicowanie wypowiedzi respondentów z podziałem na ich doświadczenie zawodowe, – czyli uzyskany staż pracy. Dzięki temu możliwe stało się pozyskanie pełniejszych i kontekstowych informacji istotnych w przeprowadzonych analizach.

Mniej licznie reprezentowani byli nauczyciele, pracownicy zatrudnieni w ośrodkach pomocy społecznej oraz działający w specjalistycznych ośrodkach wsparcia. Najmniejszą grupę stanowili pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Niemniej zebrane dane pozwoliły zdiagnozować sytuację w powiecie na temat wiedzy posiadanej przez respondentów, rozpoznawania zróżnicowanych form przemocy, możliwości i jakości podejmowanych działań w przypadku zdiagnozowania tego zjawiska. Badania miały również na celu wykrycie ewentualnych negatywnych stereotypów obecnych wciąż w społeczeństwie, które mogą utrudniać skuteczność działań podejmowanych w tym zakresie. Oceniono również, jakość współpracy międzysektorowej, międzyinstytucjonalnej, w tym zdiagnozowano potrzeby zróżnicowanych specjalistów zaangażowanych w rozwiązywanie tego problemu społecznego. Poproszono także badanych o ocenę realizowanej profilaktyki, – czyli działań podejmowanych w powiecie pruszkowskim zmierzających do przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej, z możliwością wyrażenia własnych opinii na ten temat.

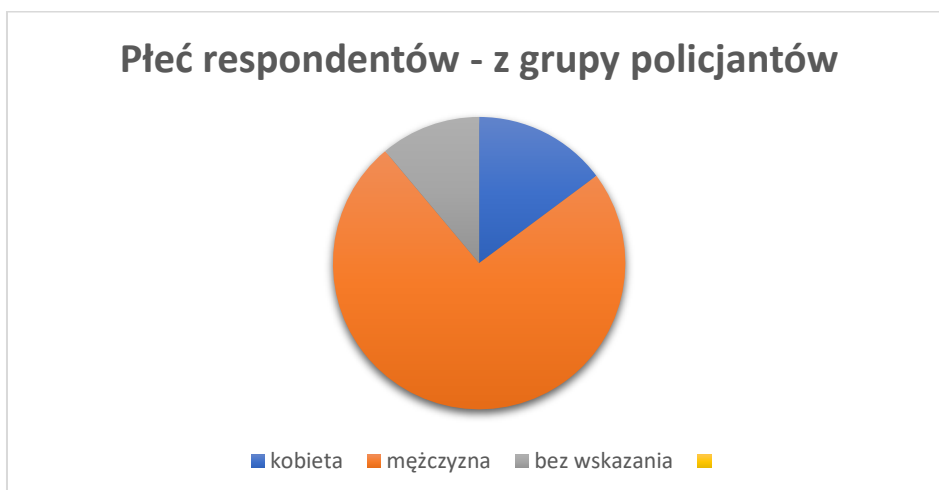
W niniejszym sondażu diagnostycznym dążono także do pozyskania źródeł jakościowych, przy czym badania jakościowe przeprowadzono w styczniu 2023 r. Zrealizowano je w grupach fokusowych, w obrębie, których znaleźli się przedstawiciele środowiska instytucjonalnego wsparcia - zaangażowanego w przeciwdziałanie zjawisku przemocy oraz pomoc niesioną osobom tego zjawiska doświadczającym. Wzięło w nich udział 50 osób reprezentujących: ochronę zdrowia; funkcjonariuszy policji, straży miejskiej, straży pożarnej, pomoc społeczną, zespoły interdyscyplinarne, komisje ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli placówek oświaty, sądową służbę kuratorską oraz organizacji pozarządowych (w skrócie: NGO).

Podsumowując, w sondażu diagnostycznym wzięło udział 125 respondentów, co pozwoliło zrealizować zamierzone, w niniejszym badaniu, cele a w konsekwencji opracować analizę SWOT wraz z rekomendacjami.

2. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do funkcjonariuszy Policji

Jedną z najliczniej reprezentowanych grup w przeprowadzonym sondażu diagnostycznym byli policjanci zatrudnieni na terenie powiatu pruszkowskiego. W badaniach ankietowych wzięło udział 27 funkcjonariuszy Policji, przy czym byli to przede wszystkim mężczyźni (funkcjonariuszki reprezentowały 4 respondenci, ale zdarzało się też, że w przesłanych ankietach nie ujawniono płci).

Wykres 2. Zróżnicowanie ze względu na płeć respondentów (badania ankietowe)

Opracowanie zbiorcze.

W danych metrykalnych uwzględniono także informacje odnoszące się do wieku respondentów. W grupie policjantów ponad połowę badanych reprezentowali funkcjonariusze w wieku 31-42 lat. Do pozostałych grup należały osoby, które osiągnęły wiek od 20- 30 lat. a następnie jednostki, które ukończyły 43 lata. Dane te zostały zobrazowane na poniższym wykresie.

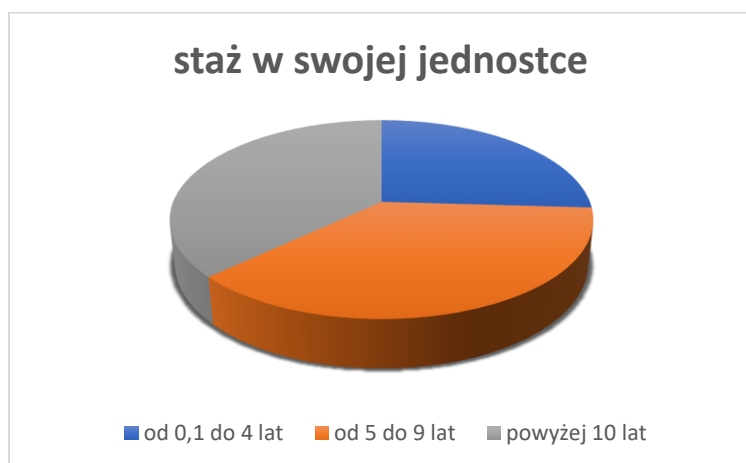
Wykres 3. Wiek badanych funkcjonariuszy Policji

Opracowanie zbiorcze

Badani wskazali również na swój staż pracy, w tym staż zdobyty w jednostce, (w której aktualnie pracują). Pozwoliło to na pogłębianie kontekstowych studiów poprzez poznanie zróżnicowanych opinii funkcjonariuszy – w zależności od ich doświadczenia zawodowego. To zróżnicowanie przedstawiono w uogólnionym zestawieniu na poniższym wykresie.

Wykres 4. Policjanci – opinie – z podziałem na trzy grupy zróżnicowane pod względem stażu pracy

Opracowanie zbiorcze

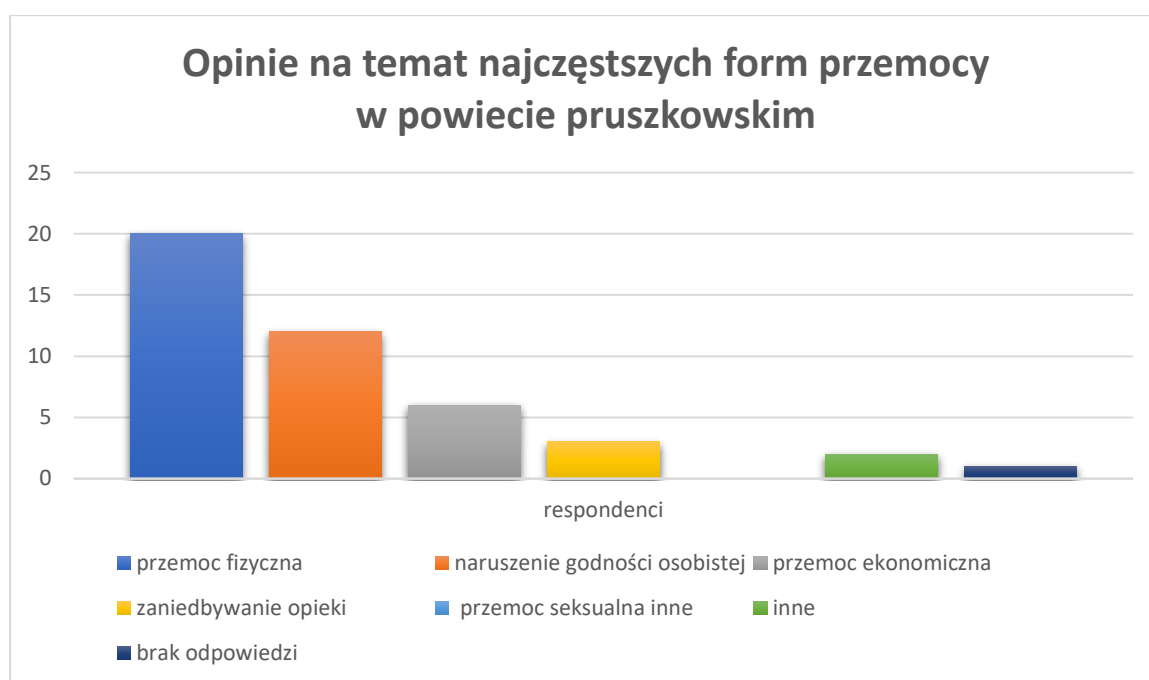
Funkcjonariuszy policji podzielono na trzy podgrupy zróżnicowane pod względem zdobytego przez nich doświadczenia zawodowego, czyli na respondentów: *młodych, średnich* i cechujących się *najdłuższym stażem pracy*.

Najmniej licznie reprezentowana była grupa pracowników młodych stażem pracy, posiadających doświadczenie od 0,1 do 4 lat – 7 osób. Ale była to grupa, którą w tym badaniu

należy uznać za najbardziej zaangażowaną, w jakość udzielanych odpowiedzi zawartych w kwestionariuszu przesłanej ankiety. Dwie następne grupy w kolejności reprezentowali respondenci o średnim i najdłuższym stażu pracy, (przy czym 9 osób należało do grupy o średnim stażu pracy, – czyli powyżej 5 do 9 lat oraz 10 policjantów - do grupy o najdłuższym stażu pracy - czyli od 10 lat wzwyż).

We właściwej części ankiety funkcjonariusze Policji najpierw wskazali na formy przemocy domowej, które ich zdaniem są najczęściej występujące w powiecie.

Wykres 5. Jakie formy przemocy domowej wg Pan(a)/i wiedzy występują najczęściej w powiecie pruszkowskim?

Opracowanie zbiorcze.

Policjanci wskazywali, że w powiecie pruszkowskim najczęstszą formą przemocy jest przemoc fizyczna a w nieco mniejszej skali - przemoc psychiczna³⁶. Wspomniano także o przemocy ekonomicznej, najrzadziej zaś wskazywano na przemoc seksualną. Jeden z policjantów stwierdził, że różne formy przemocy występują często łącznie, co bardziej wyraźniej akcentowano już w trakcie badań przeprowadzonych w grupach fokusowych:

³⁶ Przemoc psychiczna/emocjonalna - „Jest podstawą wszelkich form przemocy. Polega na wywieraniu presji na osobę w celu sprawowaniu nad nią kontroli i podporządkowania jej swojej woli. Jej istotą jest naruszenie godności osobistej. Stanowi podstawę wszelkich innych form przemocy i zazwyczaj z nimi współwystępuje” – zob. Niebieska Linia - <https://www.niebieskalinia.pl/o-zjawisku-przemocy/formy-przemocy> [dostęp: 11.10. 2023 r.].

Funkcjonariuszy podczas badań jakościowych zapytano o to:

Jakie zachowania wg. Pana/Pani świadczą o przemocy?

W odpowiedzi na to pytanie funkcjonariusze stwierdzili, że jest to:

Agresja werbalna niewerbalna, izolacja, zmiana zachowania, „dwubiegunowość”, uzależnienia finansowe - ekonomiczne, ośmieszanie, smutek, obrażanie, autoagresja, szantaż

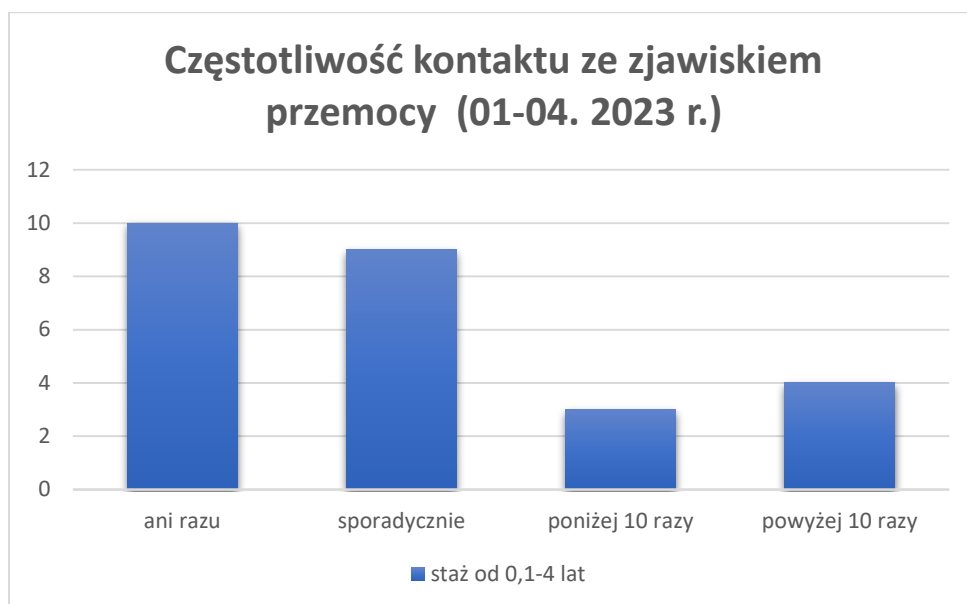
Przyporządkowano je do różnych form przemocy, podkreślając już bardziej zdecydowanie, że w wielu przypadkach przemoc może występować w kilku jej rodzajach jednocześnie.

„Agresja werbalna i niewerbalna – może mieścić w sobie załążki lub w ogóle agresję i fizyczną, i psychiczną, i seksualną. Izolacja – też może wiązać się ze wszystkimi formami przemocy podobnie jak zmiana zachowania, (bo można zmienić zachowania, które wyrażają się psychicznie, fizycznie – poprzez np. zaatakowanie, seksualnie – np. w powiązaniu z przemocą ekonomiczną, czyli np. z wymuszaniem (dzisiaj ci daję, jutro ci nie daję pieniędzy; z jednej strony staramy się zagłaskać kotka a z drugiej strony wszystko się robi odwrotnie); ośmieszanie – psychiczne, ekonomiczne, – bo może się kogoś dyskredytować w oczach innych pod kątem zarobków; smutek, obrażanie – psychiczne; autoagresja, psychiczna i fizyczna, okaleczanie, próby samobójstwa; szantaż, różne formy przemocy – też może się przekładać na seksualność – wymuszanie”.

Z przedstawionych odpowiedzi wynika, że policjanci posiadają wysoką wiedzę na temat form przemocy, jednocześnie dowodząc, że przemoc rzadko, kiedy występuje w jednej formie.

W ankiecie poproszono funkcjonariuszy o informację, jak często mieli kontakt ze środowiskiem przemocy domowej od stycznia do kwietnia 2023 r.

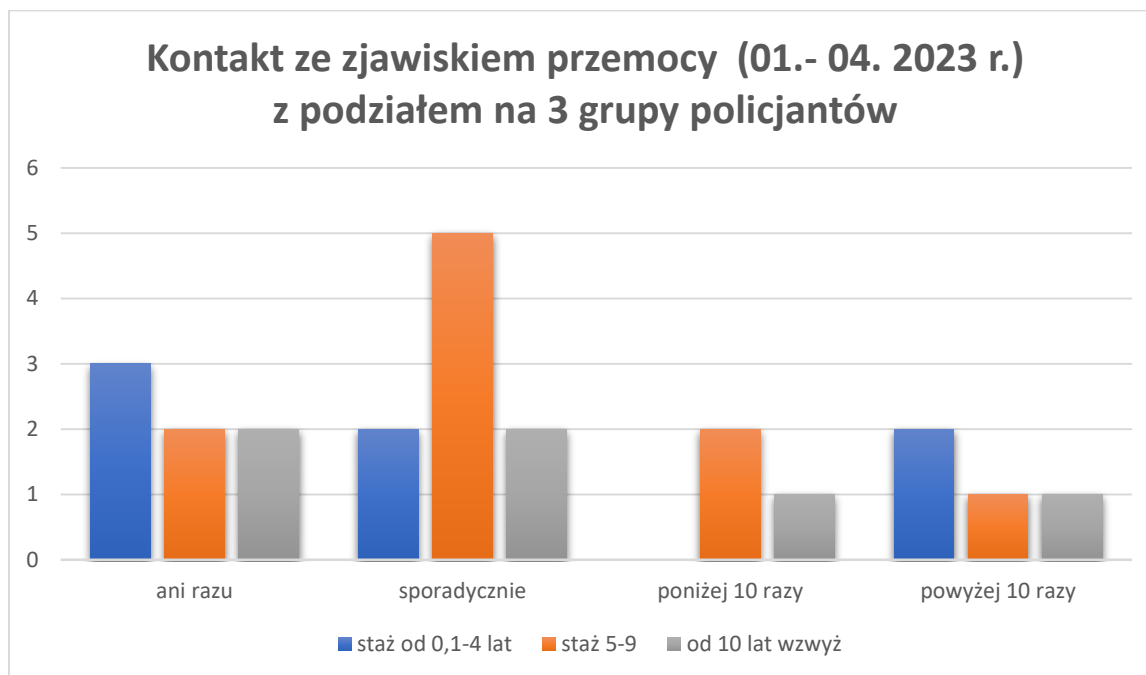
Wykres 6. Kontakt policjantów ze zjawiskiem przemocy od stycznia do kwietnia 2023 r.

Opracowanie zbiorcze.

Ponieważ zdania policjantów były na ten temat zróżnicowane, przedstawiono bardziej szczegółowe dane - uwzględniając podział funkcjonariuszy na trzy podgrupy zróżnicowane ze względu na długość stażu ich pracy.

Wykres 7. Kontakt ze zjawiskiem przemocy policjantów (z podziałem na trzy grupy wg stażu zawodowego)

W przedziale pracowników o najmniejszym doświadczeniu zawodowym opinie nie były jednakowe, co zapewne wynikało z charakteru pełnionych funkcji i wykonywanej pracy

(w dwóch przypadkach policjanci spotykali się ze zjawiskiem przemocy powyżej 10 razy, w dwóch kolejnych przypadkach wskazywali, że miało to miejsce - ale sporadycznie). Dwie respondentki pracujące w Policji ani razu nie spotkały się z tym problemem. Policjanci z grupy o średnim stażu zawodowym najczęściej wskazywali, że spotykali się z tym zjawiskiem sporadycznie a w dwóch przypadkach ani razu. W jednym przypadku funkcjonariusz miał kontakt z przemocowym środowiskiem powyżej 10 razy, zaś dwóch pozostałych poniżej 10 razy. Z przedstawionych danych wynika, że najmniejszą styczność ze zjawiskiem przemocy mieli policjanci o najdłuższym stażu pracy.

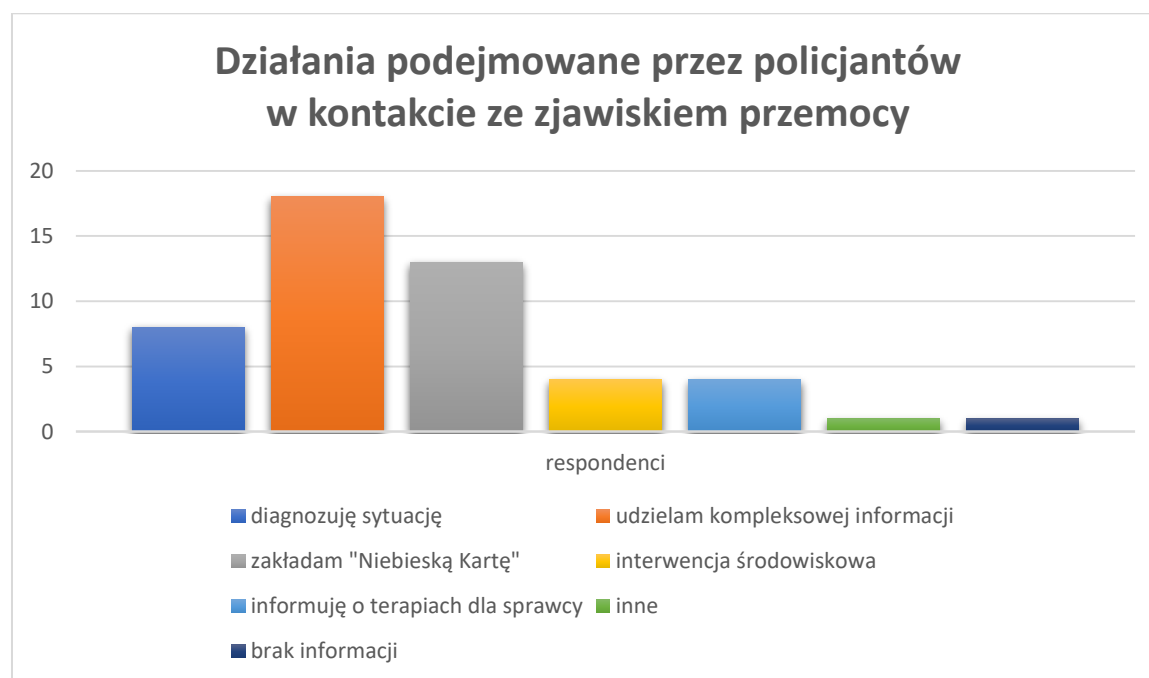
Dane te uzupełniają wypowiedzi funkcjonariuszy zarejestrowane w trakcie badań fokusowych:

Funkcjonariusz:

Interwencje są codziennie, dziennie 5 czy 6 a czasami jest jedna. Nie wszystkie te interwencje są prawdziwe. Masę ludzi wykorzystuje Policję do tego, aby była po pierwsze notatka czy tzw. NK do sprawy rozwodowej. Nie zawsze tak jest. Ale my też nie jesteśmy od tego, czy jest czy nie jest. Musimy sporządzić dokumentację, ale czasami nie możemy zweryfikować od razu

Pracownicy służb mundurowych są przygotowani do podejmowania kompleksowych działań w przypadku kontaktu ze zjawiskiem przemocy, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 8. Jakie środki Pan/i podejmuje w przypadku zgłoszenia przemocy domowej przez interesanta?

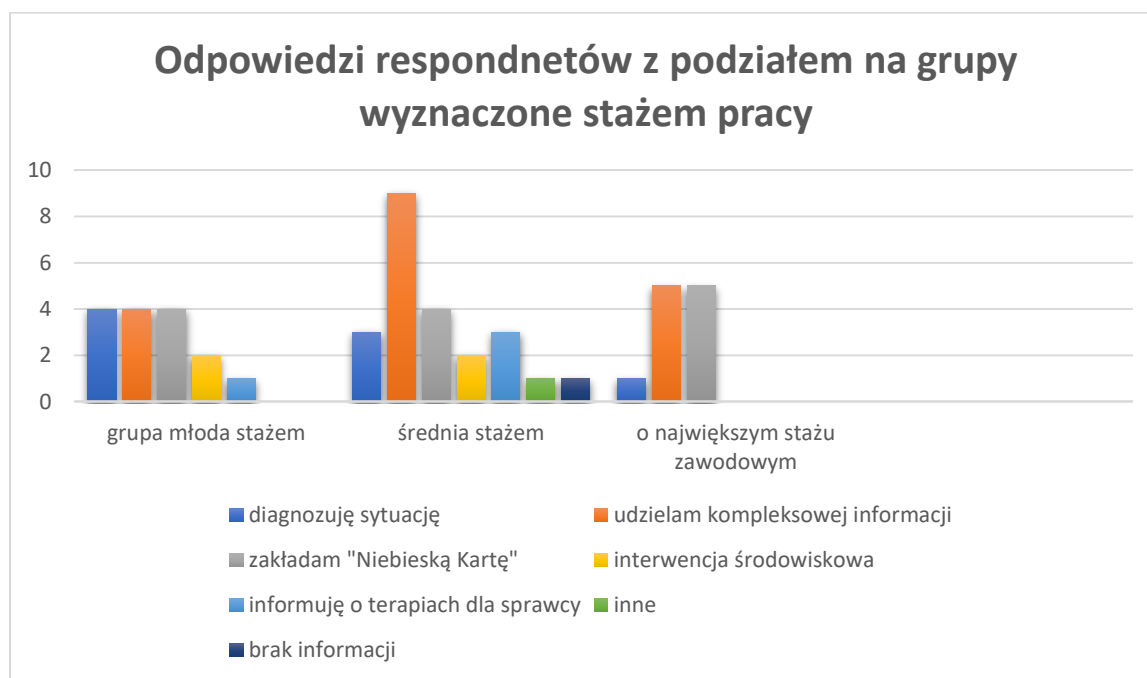

Opracowanie zbiorcze.

W razie potrzeby funkcjonariusze wszczynają procedurę „niebieskiej karty”, diagnozują również sytuację poprzez rozmowę oraz podejmują interwencję środowiskową w celu zbadania sytuacji osoby mogącej doświadczać przemocy domowej. Rzadziej zaś wskazywano, że przekazywane są informacje dotyczące możliwości leczenia, terapii lub innych form pomocy skierowanych do osób stosujących przemoc.

Więcej informacji ponownie uzyskano, gdy uwzględniony został podział na funkcjonariuszy posiadających różne doświadczenie zawodowe.

Wykres 9. Jakie środki Pan/i podejmuje w przypadku zgłoszenia przemocy domowej przez interesanta? –z podziałem na 3 grupy zróżnicowane stażem pracy policjantów

Wyróżniały się zwłaszcza wypowiedzi zarejestrowane w grupie średniej stażem pracy, w której szczególnie zaakcentowano, że potrzebującym udzielana jest kompleksowa informacja i pomoc. W kategorii „inne działania” – funkcjonariusz dodał, że podejmowane działania mogą rozpoczynać również postępowanie karne.

Powyższe informacje uzupełniają dane pozyskane od funkcjonariuszy w toku badań jakościowych.

Funkcjonariusz:

Co policja robi z osobami, które dopuszczają się przemocy, bądź jest podejrzenie, że taka przemoc mogła zaistnieć?

Wszystko zależy tak naprawdę od tego, w jakim stanie jest ofiara i z jakiego rodzaju przemocą mamy do czynienia, i z częstotliwością – czy to jest nasza pierwsza interwencja czy jest to środowisko już nam znane z poprzednich interwencji a wówczas wiemy, że nie jest to zachowanie sporadyczne.

Osoba, jak jest trzeźwa, to zazwyczaj pozostaje ona w domu - nie jest izolowana, co oznacza, że zazwyczaj nie jest zatrzymywana w policyjnej izbie zatrzymań, chyba, że te zachowania są tak agresywne, że zagrażają życiu i zdrowiu ofiary. No to wtedy zgodnie z naszymi wytycznymi możemy taką osobę zatrzymać i umieścić ją w policyjnej izbie zatrzymań i wykonać z nią w następstwie czynności procesowe albo doprowadzamy do prokuratury, albo stosujemy przepisy o Policji i doprowadzamy do Sądu, gdzie Sąd podtrzymuje uprzednio przez nas wydany nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania (nowe przepisy, które nam taką możliwość dają), bądź nie. I z tego korzystamy, nawet, jeśli osoba jest trzeźwa – mamy taką możliwość. Osoba jest izolowana, wydajemy nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania, zakaz zbliżania się np. do określonego miejsca czy określonej osoby wskazując w tym nawet, na jaką odległość ta osoba nie może się zbliżyć do miejsca bądź osoby. Jeśli ten zakaz zostaje złamany osoba zostaje zatrzymana z związku z wykroczeniem i doprowadzana jest do Sądu.

W przypadku, gdy osoba jest nietrzeźwa, to w pierwszej kolejności staramy się taką osobę odizolować w naszych policyjnych izbach zatrzymań, bo na razie powiat nie dysponuje izbą wytrzeźwień, więc znajduje ta osoba miejsce w naszych policyjnych izbach zatrzymań. I też może być zastosowany nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania lub zakaz zbliżania się. A jak jest podstawa, to wszczynamy postępowanie przygotowawcze w kierunku znęcania się. Po postawieniu zarzutów osoba jest doprowadzana do prokuratury, gdzie prokurator może wydać procesowe, w ramach dozoru policyjnego, opuszczenie miejsca zamieszkania bez względu na to, czy ta osoba jest właścicielem lokalu mieszkalnego, czy nie. To też zostało znowelizowane, bo wcześniej taka osoba zawsze tłumaczyć się mogła, że jest właścicielem lokalu i ma prawo własności. Teraz nikt na to nie zwraca już uwagi. Jeśli prokurator wydaje taką decyzję w tym momencie sprawca musi opuścić takie mieszkanie.

Dalej jest cała procedura. Trzeba przeprowadzić postępowanie karne, które kończy się w większości przypadków skierowaniem aktu oskarżenia do Sądu. A później Sąd, ale to do końca nie rozwiązuje problemu... Pomimo tego, że osoba jest skazana prawomocnym wyrokiem sądowym, osoby takie często nadal pozostają ze sobą - wspólnie zamieszkują pod jednym dachem.

Funkcjonariusz:

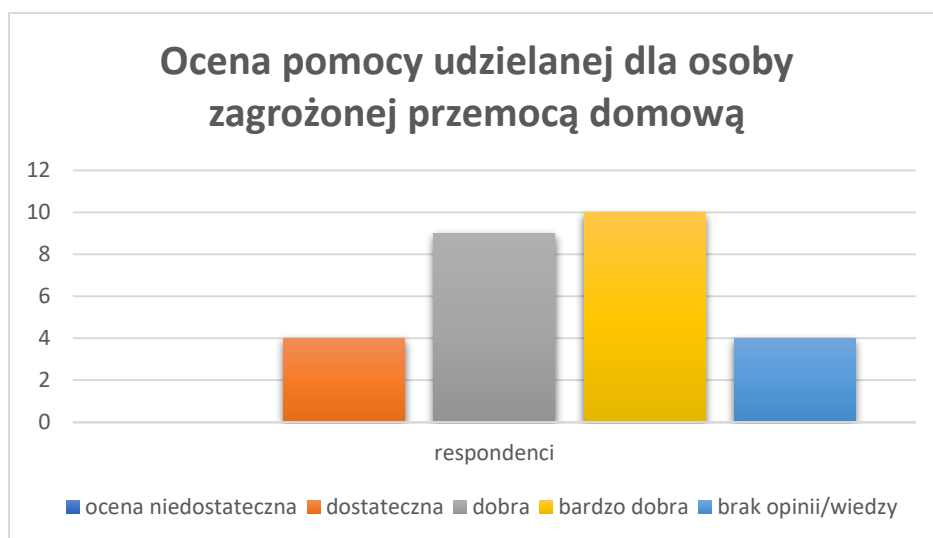
Jeśli widać, że naprawdę jest agresja, że ewidentnie jest coś na rzeczy, są obrażenia, są świadkowie, a zazwyczaj też cała rodzina jest przesłuchiwana. Jeśli są ku temu podstawy, to wtedy wkracza też prokuratura. Ale wiele osób wycofuje się potem z oskarżenia, bo np. sprawca jest jedynym żywicielem i gdy został aresztowany, to pieniędzy w domu nie ma. Kiedyś można się było wycofać dziś już nie za bardzo. Tryb postępowania jest bardzo przeróżny, jeśli chodzi o służby mundurowe, bo wszystko zależy od indywidualnego przypadku

Funkcjonariusz:

U nas standardowo każda z tych osób otrzymuje informacje do jakich instytucji, placówek może się zwrócić z prośbą o udzielenie jej wsparcia, czy to przez psychologa czy udziału w grupach terapeutycznych. Osoby poszkodowane również dostają informacje ogólne o innych instytucjach, placówkach czy to na terenie powiatu czy województwa, gdzie mogą się o taką pomoc zwrócić. Czasami nie chcą być we własnym środowisku lokalnym, więc wolałyby gdzie indziej skorzystać z takiej możliwości - gdzie są bardziej osobami anonimowymi. I dlatego taką informację od nas uzyskują. Poza tym ofiary mogą domagać się ochrony indywidualnej w przypadku, gdy takie sytuacje mają miejsce. A jest to znęcanie się ze szczególnym okrucieństwem – wtedy mogą domagać się takiej ochrony.

Jednocześnie w kwestionariuszu ankiety poproszono funkcjonariuszy Policji o wyrażenie opinii na temat oceny działań prowadzonych w trakcie interwencji lub innej doraźnej pomocy dla osób doświadczających przemocy domowej.

Wykres 10. Opinie na temat pomocy udzielanej w formie interwencji lub innej doraźnej formy - udzielanej dla osób zagrożonych zjawiskiem przemocy (zestawienie zbiorcze)

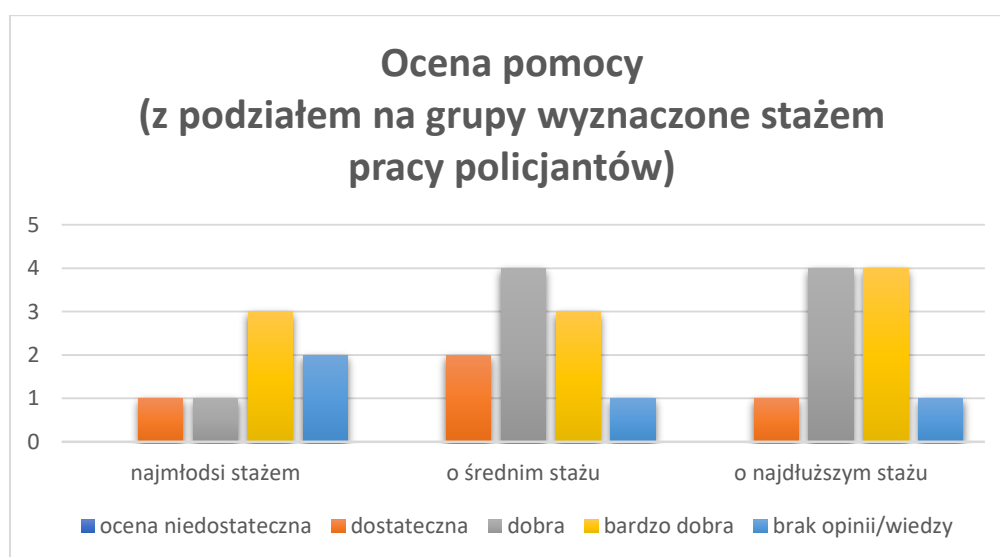

Opracowanie zbiorcze.

W uogólnionym zarysie funkcjonariusze policji ocenili pomoc udzielaną w formie interwencji lub innej doraźnej pomocy zazwyczaj na poziomie bardzo dobrym lub dobrym, rzadziej dostatecznym.

Także w tym przypadku uznano za zasadne, aby wypowiedzi rozmówców pogrupować względem ich stażu pracy.

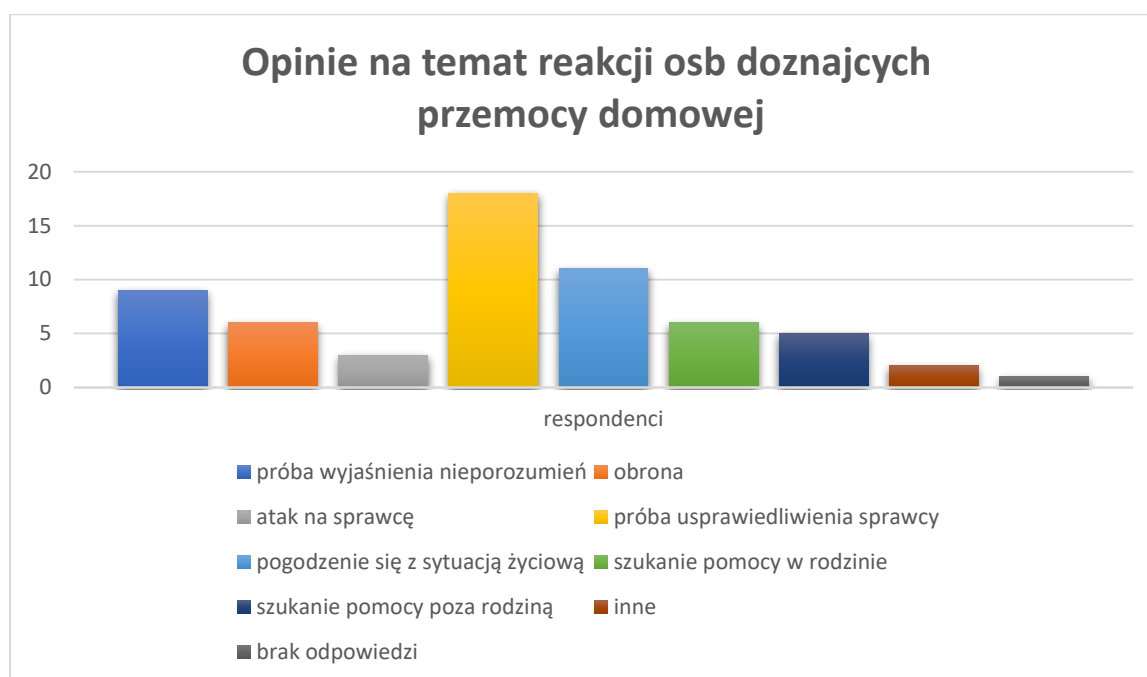
Wykres 11. Opinie funkcjonariuszy na temat pomocy w formie interwencji lub innej doraźnej formy diagnozy osób zagrożonych zjawiskiem przemocy – z podziałem na staż pracy respondentów

Gdy poznajemy opinie funkcjonariuszy z podziałem na trzy grupy wyznaczone stażem ich pracy, to najpierw można dostrzec, że w żadnej z grup nie oceniono takich działań na poziomie niedostatecznym. Zdecydowanie przeważały oceny bardzo dobre, dobre a najrzadziej – dostateczne. Zdarzało się, zwłaszcza w grupie najmłodszych stażem pracy funkcjonariuszy, że nie wyrażali oni żadnej opinii.

Badanych poproszono o wskazanie na reakcje osób doświadczających przemocy domowej.

Wykres 12. Jakie według Pan(a)/i wiedzy są reakcje ofiar na doświadczaną przemoc?

Opracowanie zbiorcze.

W grupie najmłodszych stażem respondentów zaznaczano stwierdzenia, że ofiara przemocy zazwyczaj dąży do prób usprawiedliwienia sprawcy a tuż za tym stwierdzano, że osoby doświadczające przemocy godzą się ze swoją sytuacją życiową. Niekiedy podkreślano (w ramach odpowiedzi dodatkowej), że reakcje ofiary doświadczającej przemocy mogą być bardzo różne. Inny respondent stwierdził, że „nie da się tego określić, gdyż jest to indywidualne dla każdego przypadku”. W grupie respondentów o średnim stażu zawodowym także podkreślano, że ofiary przemocy próbują usprawiedliwiać czyny sprawcy, ale też, że godzą się ze swoją sytuacją życiową. W tej grupie częściej jednak wskazywano, że osoby doświadczające przemocy próbowały najpierw wyjaśnić nieporozumienia i szukały pomocy w rodzinie. Najstarsi stażem badani stwierdzali podobnie wskazując na próby usprawiedliwienia przez ofiarę przemocy czynów sprawcy, wraz z pogodzeniem się ze swoją sytuacją życiową. Częściej w tej grupie zaznaczano, że ofiary przemocy szukają pomocy w swoich rodzinach, ale także w środowisku pozarodzinnym.

Policjanci wypowiedzieli się także na temat czynników, które zwiększają ryzyko wystąpienia przemocy domowej.

Wykres 13. Które z poniższych czynników według Pan(a)/i wiedzy warunkują przemoc?

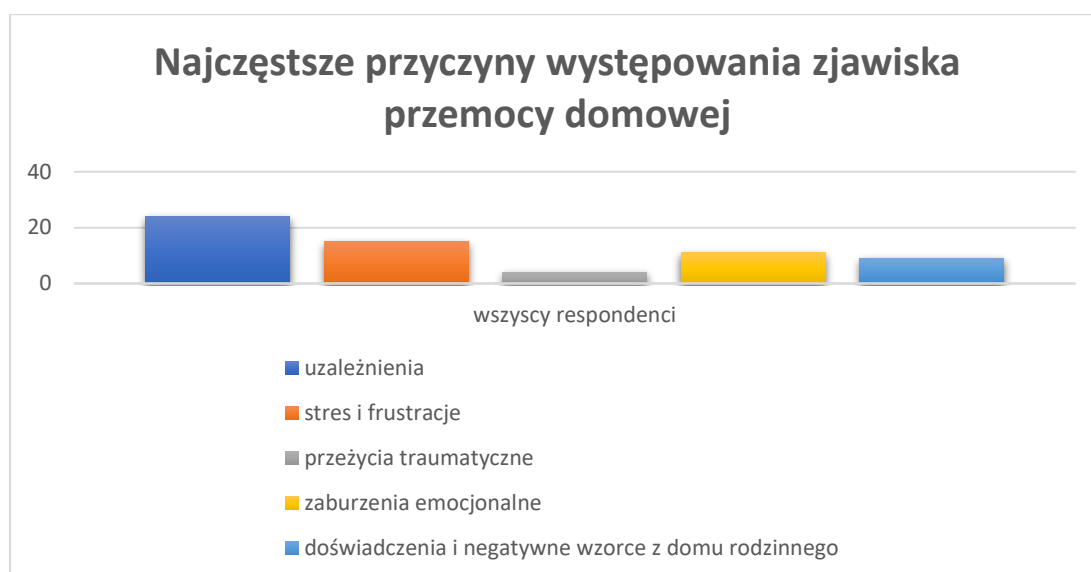

Opracowanie zbiorcze

Wszyscy policjanci podkreślali, że przemoc pojawia się zazwyczaj w powiązaniu z nadużywaniem alkoholu, ale tuż za tym wskazywano na konsekwencje działań pod wpływem innych środków psychoaktywnych. W jednym przypadku uszczegółowiono, że problemy alkoholowe, czy będące efektem uzależnieniem od środków psychoaktywnych, niekoniecznie warunkują występowanie zjawiska przemocy, ale mogą mieć wpływ na skalę tego zjawiska. Niektórzy, z grupy najmłodszych funkcjonariuszy stażem pracy sądzili, że do zjawiska przemocy prowadzą konflikty interpersonalne, a jeszcze rzadziej - bezrobocie. Zdarzały się także dodatkowe stwierdzenia zamieszczane w rubryce „inne” – wskazując na „niezdiagnozowane choroby psychiczne”. W jednym przypadku stwierdzono, że „głównym czynnikiem jest środowisko, które kształtuje sposób budowania relacji, radzenie sobie ze stresem i życiowymi trudnościami oraz kształtują zasoby i przekonania danej osoby, co warunkuje podejmowanie przemocowych zachowań”.

W grupie respondentów o średnim stażu zawodowym także najczęściej wskazywano na zjawisko przemocy w powiązaniu z uzależnieniem sprawcy czynu od alkoholu. W tej grupie w porównaniu do poprzedniej, (czyli o młodszym stażu pracy) znacznie częściej łączono przemoc z konfliktami interpersonalnymi. Zaś w grupie respondentów o najdłuższym stażu pracy zazwyczaj zaznaczano wszystkie, wskazane w pytaniu - uwarunkowania.

Wykres 14. Jakie są najczęstsze przyczyny stosowania przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

Ponownie większość badanych podkreśliła, że z przemocą korespondują przede wszystkim uzależnienia. W grupie najmłodszych stażem pracy respondentów wskazywano też na problemy związane z zaburzeniami emocjonalnymi. Część badanych dostrzegała znaczenie recepcji negatywnych wzorców przemocowych zinternalizowanych w okresie dorastania w dysfunkcyjnych rodzinach, wskazywano też na stres i frustracje.

W grupie respondentów o średnim stażu zawodowym główna przyczyna przemocy korespondowała z konsekwencjami uzależnienia, ale znacznie częściej niż w poprzedniej grupie podkreślano znaczenie stresu i frustracji oraz wpływu negatywnych wzorców relacji zaczerpniętych z domu rodzinnego sprawcy czynu przemocy.

Podobnie w grupie o najdłuższym stażu pracy stwierdzano, że najczęstszą przyczyną przemocy domowej są uzależnienia, ale też wskazywano na lęk i frustrację w mniejszej zaś skali na zaburzenia emocjonalne oraz na znaczenie negatywnych wzorców relacji zaczerpniętych przez sprawcę /czynię w swoim rodzinnym środowisku.

Podsumowując uzyskane wyniki prawie wszyscy respondenci z grupy policjantów uważali, że głównym powodem przemocy domowej są uzależnienia, co pokrywało się z wcześniej udzielonymi informacjami. Słusznie nie zgadzano się zazwyczaj z opinią, że do przemocy mogą prowadzić konflikty międzypokoleniowe, co jest naturalnym zjawiskiem, wymagającym jedynie dobrej woli w dążeniach do rozładowania konfliktu i osiągnięcia porozumienia. Stosunkowo rzadko funkcjonariusze wskazywali natomiast na przemoc ekonomiczną, na którą narażone są zwłaszcza osoby starsze.

Niemniej pozyskane dane w badaniu ankietowym uzupełniają wypowiedzi funkcjonariuszy (z badań jakościowych):

Funkcjonariusz:

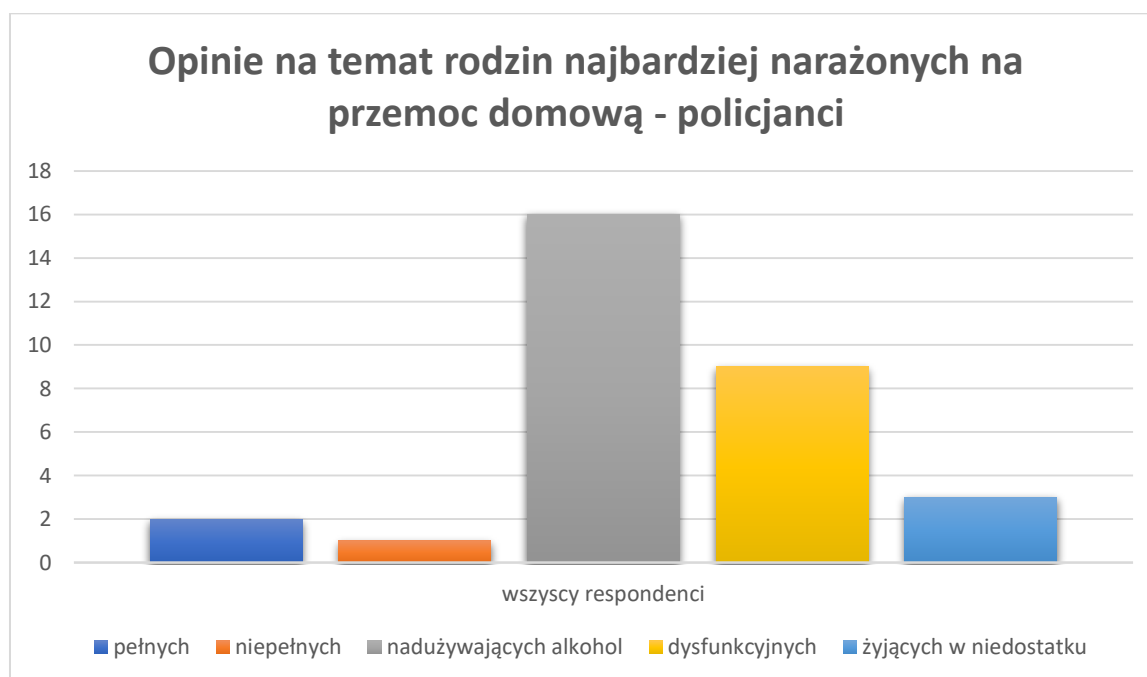
„W większości przypadków są to sprawy okołorozwodowe i wtedy przemoc wychodzi na jaw, albo są to też próby nadużyć – związanych z chęcią pozyskania argumentów w sprawie rozwodowej”;

Funkcjonariusz:

„Rzadziej teraz widać młodych ludzi po spożyciu alkoholu częściej spożywają środki psychoaktywne. To się przekłada również na jazdę samochodem. bo skoro środek jest niewykrywalny, to nie ma przestępstwa, jak np. dopalacze. Mielśmy przedziwny system prawny, bo kiedyś, jeśli czegoś nie było na liście, to nie było zabronione. Dzisiaj już jest całe szczęście inaczej”.

Funkcjonariuszom Policji zadano również pytanie o to, w jakich rodzinach najczęściej diagnozowana jest przemoc.

Wykres 15. W jakich rodzinach Pan(a) /i zdaniem najczęściej występuje przemoc?

Opracowanie zbiorcze

W opiniach respondentów najbardziej narażone są na przemoc rodziny, w których istnieje problem związany z nadużywaniem alkoholu, ale także wskazywano na problemy rodzin określanych, jako dysfunkcyjne, – co w szczególności zmanifestowało się w grupie respondentów najmłodszych stażem pracy. Funkcjonariusze posiadali wiedzę i świadomość,

że problem przemocy domowej może wystąpić jednak w każdym środowisku, bez względu na status, wiek, płeć itd., co także zaznaczali przedstawiciele funkcjonariuszy o średnim stażu pracy. W grupie najstarszych rozmówców częściej wskazywano na problem przemocy występujący w rodzinach nadużywających spożywanie alkoholu, rzadziej zaś podkreślano, że nie ma jednoznacznych kryteriów, które pozwalają przypuszczać, że dana rodzina jest związana ze środowiskiem przemocy.

Według funkcjonariuszy osobami najczęściej narażonymi na przemoc domową są kobiety a następnie dzieci.

Wykres 16. Kto według Pan(a) /i opinii jest najbardziej narażony na doświadczanie przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

Bardziej uszczegółowione dane pojawiają się w kontekście wypowiedzi policjantów zróżnicowanych ze względu na staż pracy. W grupie najmłodszych stażem respondentów stwierdzano np., że „jest to bardzo indywidualne, każdy przypadek jest inny, nie da się jednoznacznie stwierdzić”. Kolejny rozmówca podkreślił, że na przemoc domową narażony jest „każdy członek rodziny”. Jeszcze inny dodał, że są to „osoby zależne ze względu na swój wiek czy stan zdrowia czy też posiadane zasoby”.

W grupie respondentów o średnim stażu pracy wskazywano przede wszystkim na kobiety i dzieci, jako na osoby najbardziej narażone przemocą. Pojawiły się również wskazania na osoby z niepełnosprawnością, osoby starsze, ale co istotne – w tej grupie dostrzegano, że ofiarą przemocy domowej mogli być również mężczyźni (a tak stwierdziło trzech funkcjonariuszy).

W grupie respondentów o najdłuższym stażu pracy także wskazywano na kobiety, – jako na osoby najbardziej zagrożone przemocą domową oraz na dzieci, ale znacznie częściej niż w innych grupach zaznaczano również, że na przemoc mogą być najbardziej narażone osoby starsze. Jeden z badanych stwierdził, że narażony na przemoc może być każdy a inny funkcjonariusz wskazał na mężczyzn, – jako na osoby najbardziej zagrożone przemocą domową.

Dążono również do poznania opinii funkcjonariuszy na temat tego, kto najczęściej jest sprawcą przemocy domowej.

Wykres 17. Kto według Pan(a) /i wiedzy jest najczęściej sprawcą przemocy?

Opracowanie zbiorcze

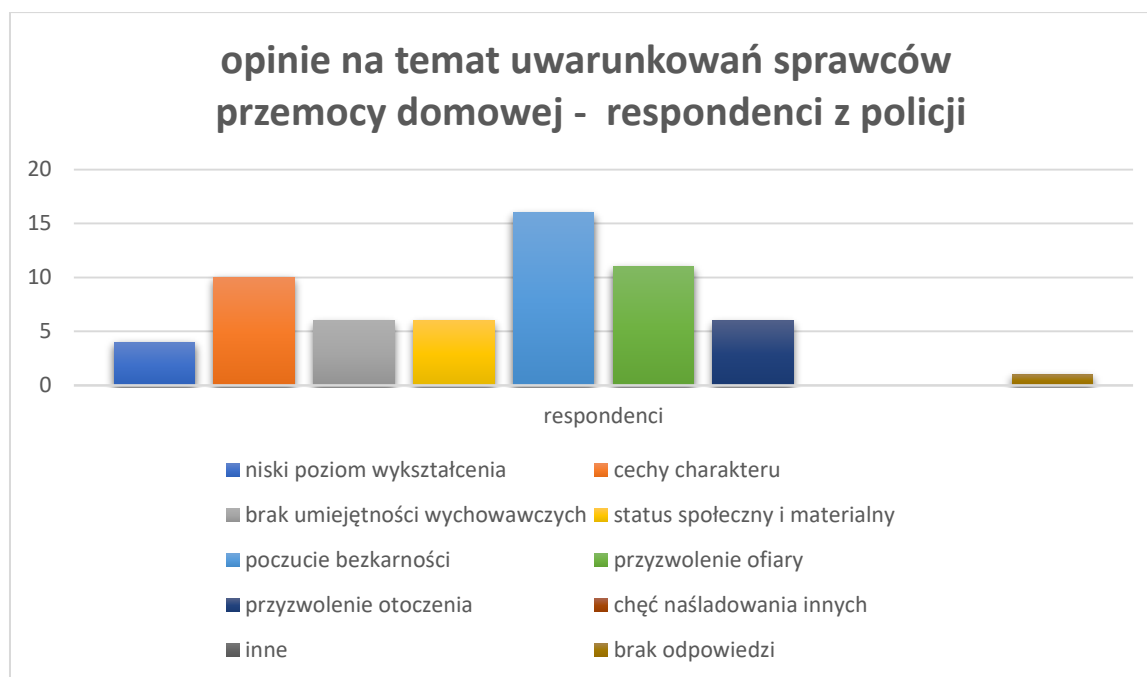
W grupie najmłodszych stażem funkcjonariuszy stwierdzano, że sprawcą przemocy był zazwyczaj mężczyzna. Jednakże w dwóch przypadkach w komentarzach zawarto następujące informacje: „mężczyzna – według statystyk. Ale w każdej sprawie należałoby przyjrzeć się indywidualnie, zbadać, jakie czynniki wpłynęły na to, że ktoś postąpił tak, a nie inaczej”. Kolejny badany wskazał na następujący fakt, że zazwyczaj zjawisko przemocy zgłaszają kobiety „w sprawach zgłaszanych na policję sprawcą przemocy jest mężczyzna”.

W grupie średnich stażem pracy, funkcjonariusze także zazwyczaj wskazywali na mężczyznę, jako na najczęstszego sprawcę przemocy, ale trzech z tej grupy badanych wskazało również na kobiety, – jako na sprawczynie przemocy domowej.

W grupie funkcjonariuszy o najdłuższym stażu pracy przeważały opinie, że sprawcą przemocy najczęściej jest mężczyzna. Raz pojawiło się wskazanie na kobiety – mogące również być sprawczyniami przemocy oraz raz wskazano na osoby starsze, które również mogą stosować przemoc.

Poznano również opinie na temat uwarunkowań mogących mieć wpływ na występowanie zjawiska przemocy domowej w powiązaniu ze sprawcami/sprawczyniami przemocy.

Wykres 18. Jakie uwarunkowania są powiązane ze sprawcami przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

W grupie najmłodszych stażem pracowników pojawiały się zróżnicowane wskazania na uwarunkowania odnoszące się do sprawców przemocy domowej, wskazując, że z tym zjawiskiem koresponduje poczucie bezkarności, brak umiejętności wychowawczych, status społeczny i materialny, przyzwolenie ofiary na doświadczanie przemocy. Nieco rzadziej - na niski poziom wykształcenia, cechy charakterologiczne sprawcy czynu. Tylko raz wskazano na przyzwolenie społeczne - na zjawisko przemocy w rodzinie.

W grupie respondentów o średnim stażu pracy także pojawiały się zróżnicowane odpowiedzi, choć najczęściej wskazywano na poczucie bezkarności sprawcy i przyzwolenie ofiary na doświadczanie przemocy. Badani o najdłuższym stażu pracy także najczęściej zaznaczali, że do najważniejszych uwarunkowań wpływających na skalę zjawiska przemocy jest poczucie bezkarności sprawcy/czyni wskazując także na cechy charakterologiczne. Zaznaczali też stosunkowo często, że problemem jest przyzwalanie ofiary na przemoc.

Dodatkowo w badaniach fokusowych podkreślano, że:

Funkcjonariusz:

„Miałem kontakt z agresją, przemocą czy to w kontekście ujawnienia zdrady, czy rozwodów. Ale też jako przewodniczący ZI wielokrotnie zamykałem NK, bo był brak podstaw prowadzenia tej karty, bo była to typowa kłótnia partnerska, bo jedna strona wymyślała argumenty na drugą stronę i w drugą stronę”.

Podsumowując uzyskane w tej kwestii wyniki należy stwierdzić, że zdaniem policjantów podstawowym problemem niemożności zmniejszenia skali występowania zjawiska przemocy jest poczucie bezkarności sprawców, wynika to z 16 opinii. Dostrzegano też, że uwarunkowania związane z przemocą mogą być zakotwiczone w cechach charakterologicznych sprawców, wynika to z 10 opinii respondentów i wpływu negatywnych wzorców zaczerpniętych z ich rodzinnych sfer, powielając łańcuch międzypokoleniowej recepcji przemocy – związany z ich dysfunkcyjnym środowiskiem domowym. Pojawiły się jednakże także wskazania na krzywdzące stereotypy typu, że niski poziom wykształcenia, niższym statusie społecznym – może być traktowany w kategoriach uwarunkowań związanych z ryzykiem występowania zjawiska przemocy. Niepokojące jest też wskazanie na przyzwolenie ofiary na przemoc, a takiej opinii udzieliło jedenastu funkcjonariuszy policji.

W jednym z pytań ankiety dążono do pozyskania wiedzy, czy funkcjonariusze policji rozpoznają dobrze istniejące w społeczeństwie stereotypy dotyczące zjawiska przemocy domowej. Prawie wszystkie osoby biorące udział w badaniu rozpoznawały je prawidłowo. Zdarzały się jednak wyjątki. Przykładowo funkcjonariusz w grupie młodszych stażem pracowników zaznaczył, że to niemożliwe, aby mężczyzna był ofiarą przemocy domowej. Inna osoba z tej grupy zaznaczyła stwierdzenie, że kiedy ofiara próbuje tłumaczyć i chronić sprawcę, to odpowiedzialność całkowicie lub częściowo przechodzi na osobę doświadczającą przemocy. W grupie najstarszych stażem funkcjonariuszy zdarzyła się opinia, że w małżeństwie nie może dojść do gwałtu.

Funkcjonariusze wypowiedzieli się także na temat, czy ich zdaniem pomoc oferowana osobom doświadczającym przemocy domowej jest wystarczająca.

Wykres 19. Czy wg Pan(i)a wiedzy realizowana w Powiecie oferta pomocy dla ofiar przemocy jest wystarczająca?

Opracowanie zbiorcze

Funkcjonariusze odpowiadali na to pytanie w sposób zróżnicowany, ale jeśli potraktujemy odpowiedzi pozytywne „tak” „raczej tak” – 3 opinie respondentów podobnie jak odpowiedzi negatywne wówczas dostrzeżemy, że młodszy stażem funkcjonariusze uważali, że pomoc realizowana w powiecie nie jest wystarczająca. Niekiedy też dodawali własne komentarze. Przykładowo respondent, który stwierdził, że pomoc udzielana ofiarom przemocy w powiecie jest niewystarczająca tak napisał:

„Brakuje programów edukacyjnych w postaci warsztatów z psychoedukacji np. radzenia sobie ze złością, dbania o siebie, tworzenia lokalnych inicjatyw zrzeszających społeczność np. kręgów wsparcia, brakuje lepszej współpracy pomiędzy instytucjami oraz szkoleń w szczególności przekazywania sobie nawzajem informacji czy niepokojących sygnałów”.

Niektórzy funkcjonariusze są przeciążeni obowiązkami zawodowymi, odczuwając konsekwencje braków kadrowych. W tym kontekście pojawiały się wypowiedzi takie jak np.: „zbyt duża liczba zgłoszeń, brak możliwości realizacji wszystkich zadań z powodu braku personelu”. Inny funkcjonariusz stwierdził, że w jego opinii „jest zbyt mało placówek” – niosących pomoc ofiarom przemocy.

W grupie respondentów ze średnim stażem zdania były podzielone, choć nieznacznie przeważały pozytywne opinie. Niekiedy dodawano komentarze, jak np. „bo ona [pomoc] praktycznie nie istnieje”.

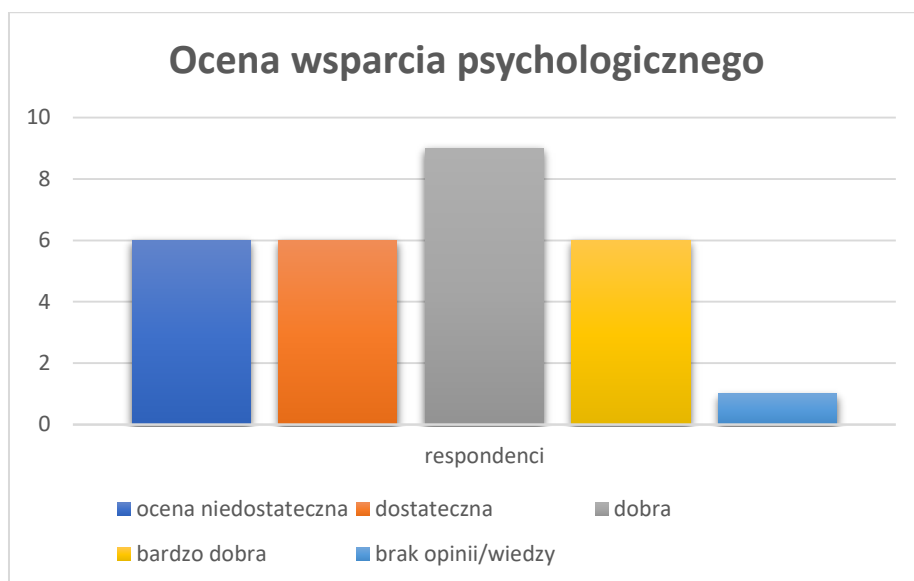
W grupie badanych o najdłuższym stażu pracy pojawiło się interesujące zjawisko. Prawie wszyscy respondenci ocenili (poza dwiema osobami, które nie udzieliły odpowiedzi), że pomoc udzielana w powiecie ofiarom przemocy jest wystarczająca.

Podsumowując uzyskane wyniki na temat *czy pomoc udzielana ofiarom przemocy jest wystarczająca* można by było sądzić z uogólnionego zbiorczego zestawienia, że tak jest - zdaniem większości funkcjonariuszy. Jednakże przeczą temu uszczegółowione badania z podziałem na grupy respondentów zróżnicowanych pod względem stażu pracy. W dwóch grupach o najmniejszym i średnim stażu pracy opinie były na ten temat bardzo zróżnicowane. Najmłodsi stażem w większości sądzili, że pomoc nie jest wystarczająca. Podobne wskazania pojawiały się w grupie respondentów o średnim stażu pracy. Takim opiniom zaprzeczyli jednak respondenci o najdłuższym stażu pracy – wpływając na jej pozytywną ocenę (wykres uogólniony -zbiorczy).

Specjaliści poproszeni zostali również o konkretną ocenę jakości udzielanego w Powiecie wsparcia w zakresie poradnictwa i innych form pomocy. Badani na skali od 1 do 10 mieli wskazać na ocenę jakości takiej pomocy (przy czym 10 oznaczało najwyższą ocenę a 1- najniższą). W dokonanych analizach przyjęto, że oceny od 1-2 oznaczały stopień niedostateczny, 3-4 – dostateczny, 5- 7 dobry, a 8-10 bardzo dobry.

Oceniono m.in. zakres pomocy psychologicznej, realizowanej w formie poradnictwa dla osób doświadczających przemocy domowej. Również w tej kwestii zdania, były rozbieżne, choć w uogólnionej ocenie funkcjonariuszy taką pomoc uznano jako dobrą.

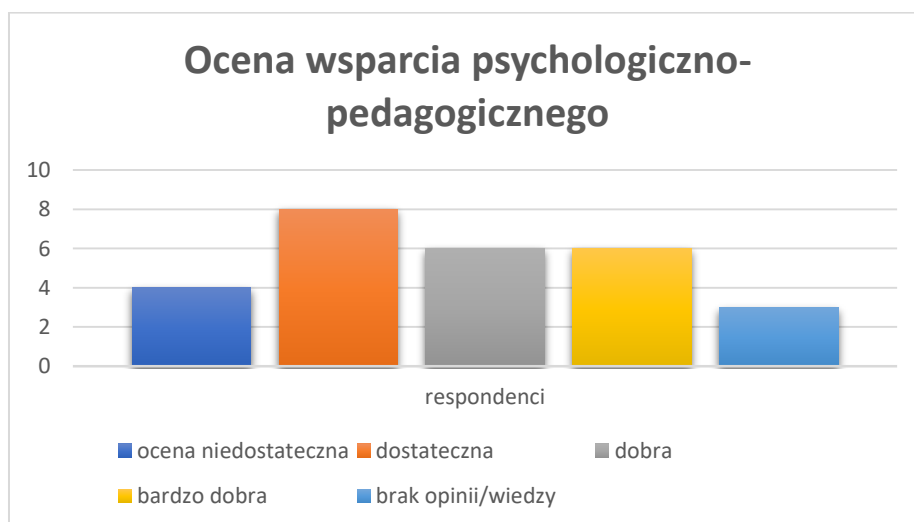
Wykres 20. Opinie na temat pomocy psychologicznej dla osób dorosłych

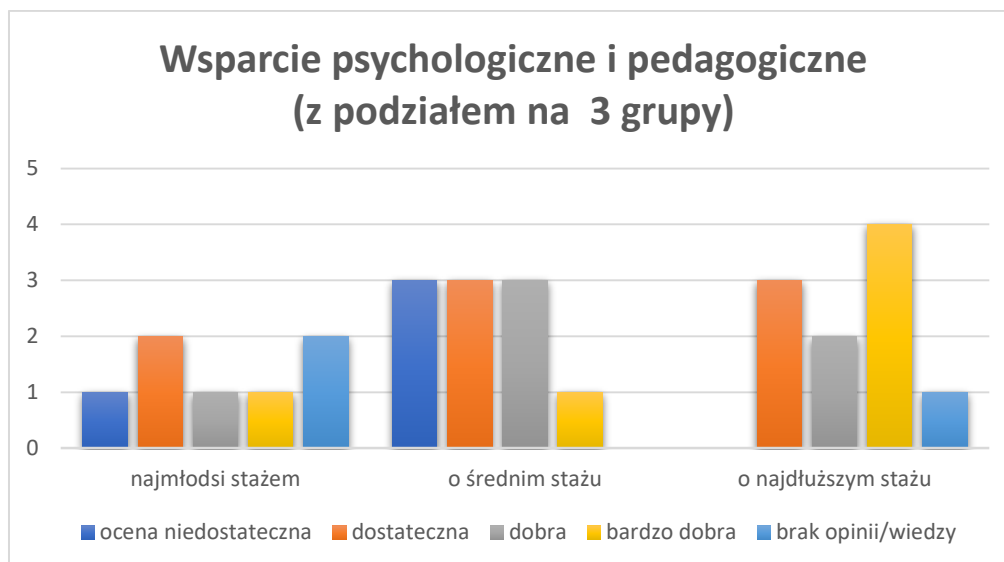
Opracowanie zbiorcze

Rozbieżności pojawiły się również w ocenie zakresu pomocy udzielanej w powiecie dzieciom i młodzieży - w ramach wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Zazwyczaj funkcjonariusze Policji ocenili takie wsparcie pozytywnie, choć dominowała ocena dostateczna (co dotyczyło uogólnionej ocenie wynikającej z wypowiedzi wszystkich funkcjonariuszy).

Wykres 21. Opinie na temat jakości pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży

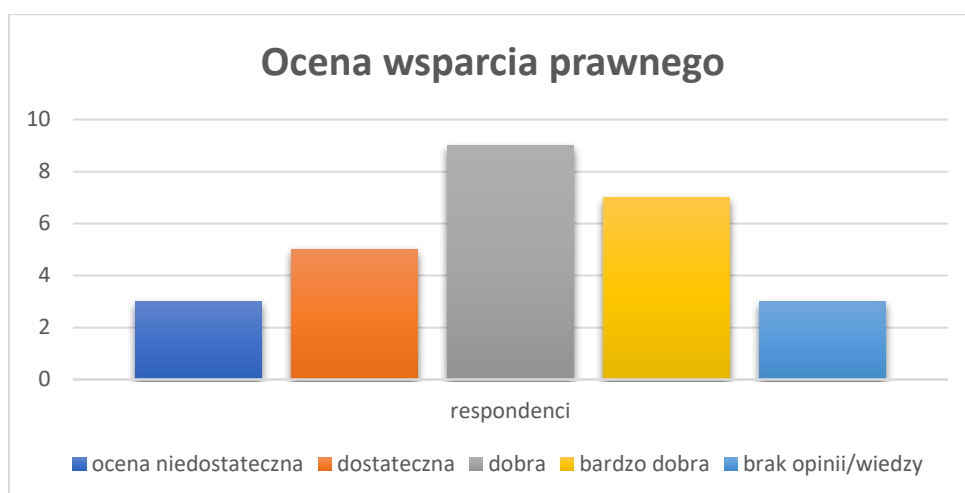
Z powodów wielu zróżnicowanych ocen, pozyskane dane uszczegółowiono, ponownie poddając analizie wypowiedzi funkcjonariuszy z podziałem na trzy grupy – ze względu na ich Staż pracy Wykres 22. Opinie na temat jakości pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży - z podziałem na grupy wyznaczone stażem zawodowym

Gdy poddajemy analizie dane z podziałem na grupy zróżnicowane ze względu na staż pracy, wówczas pojawia się bardziej skomplikowany obraz. Według policjantów najmłodszych stażem pracy zdania na ten temat były zróżnicowane, choć najczęściej oceniano taką pomoc na stopień - dostateczny. Gorzej, taką pomoc, oceniali policjanci z grupy o średnim stażu pracy. Natomiast funkcjonariusze o najdłuższym stażu pracy ten rodzaj pomocy oceniali zdecydowanie najkorzystniej ze wszystkich grup.

Według funkcjonariuszy policji wsparcie prawne dla osób dorosłych doświadczających przemocy domowej w powiecie oceniano najczęściej jako dobre i bardzo dobre.

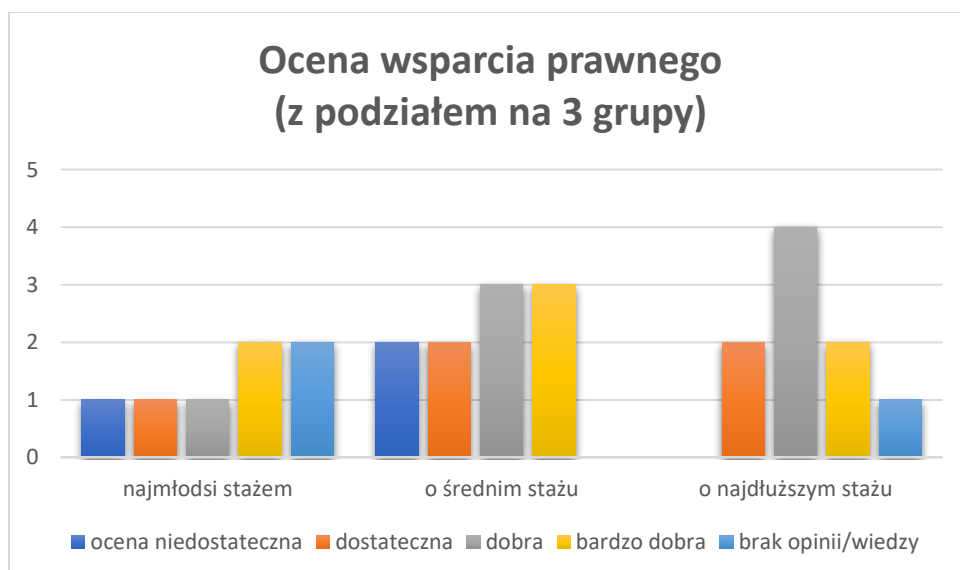
Wykres 23. Opinie na temat pomocy prawnej dla osób dorosłych

Opracowanie zbiorcze

Ponownie, w analizie pozyskanych wyników uznano za zasadne uwzględnienie rozbieżności zdań funkcjonariuszy w podziale na ich staż pracy.

Wykres 24. Opinie na temat pomocy prawnej dla osób dorosłych – policja z podziałem na grupy wyznaczone stażem pracy

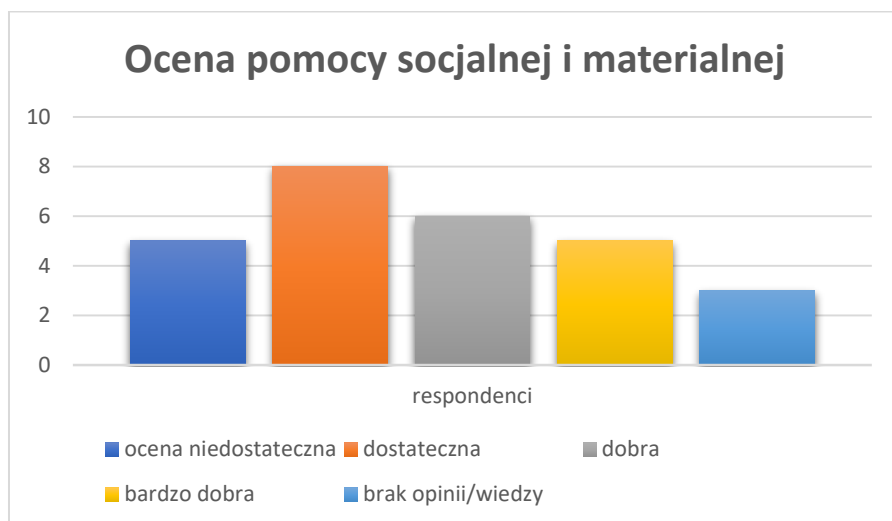

Opracowanie z podziałem na grupy

Jako dobre i bardzo dobre oceniono takie wsparcie w grupie respondentów o najdłuższym stażu pracy. Natomiast w grupach pracowników policji o najmniejszym i średnim stażu pracy zdarzały się opinie, że takie wsparcie może nie zawsze jest wystarczające.

Funkcjonariusze policji wypowiedzieli się także na temat wsparcia udzielanego ofiarom przemocy ze strony pomocy socjalnej (w tym materialnej) uznając, że jest ona na poziomie dostatecznym.

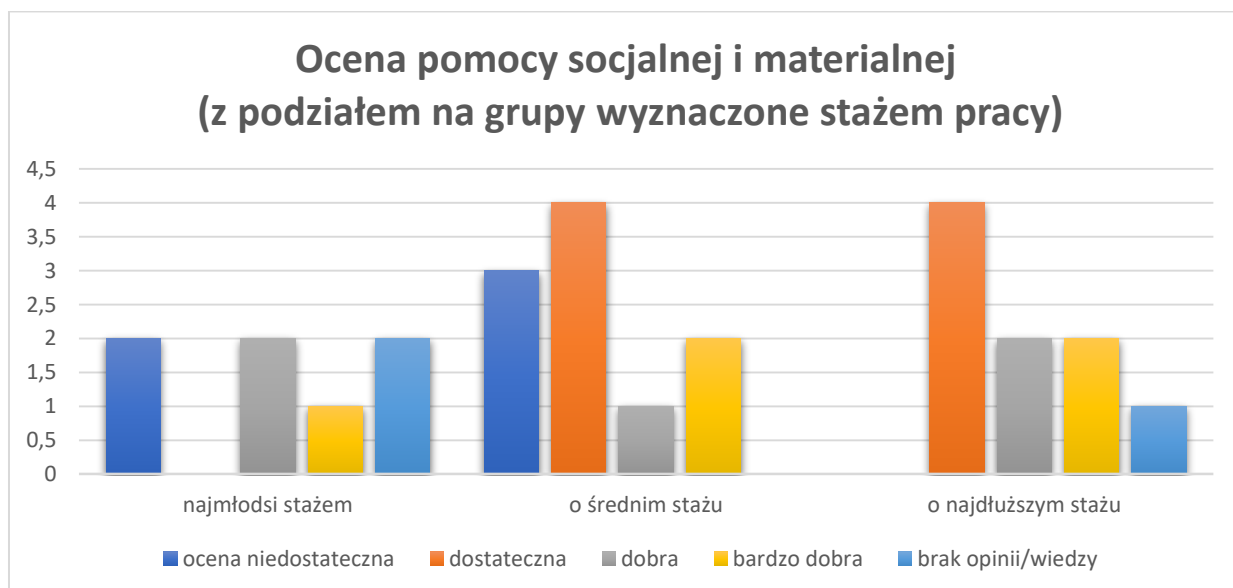
Wykres 25. Opinie na temat jakości pomocy socjalnej i materialnej dla ofiar przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

Przyglądając się jednakże opiniom pracowników policji o zróżnicowanym stażu zawodowym można dostrzec, że według funkcjonariuszy o najdłuższym stażu pracy pomoc udzielana w tym zakresie jest na poziomie raczej dostatecznym. Według badanych o średnim stażu pracy – podobnie, jednakże u części funkcjonariuszy policji pojawiły się oceny niedostateczne. Zdania na ten temat były także rozbieżne w grupie pracowników o najkrótszym stażu pracy, według których pomoc taka została oceniona na poziomie niedostatecznym, bądź dobrym – przy czym w równym stopniu nie udzielono na ten temat opinii.

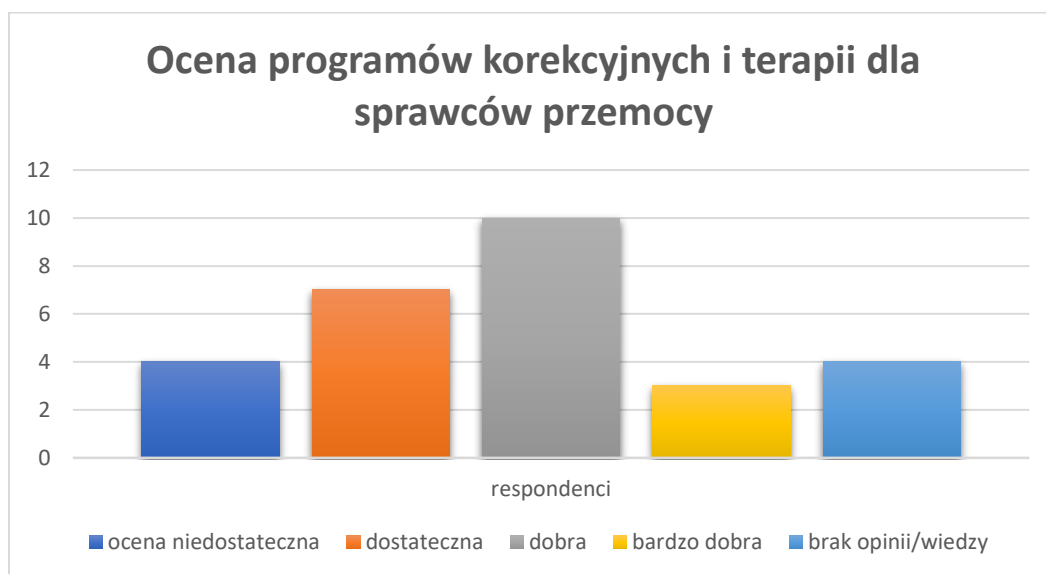
Wykres 26. Opinie na temat jakości pomocy socjalnej i materialnej dla ofiar przemocy domowej

Z podziałem na grupy

Poproszono także funkcjonariuszy policji o ocenę działań skierowanych do sprawców przemocy w zakresie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Zazwyczaj były one oceniane, jako dobre, rzadziej zaś dostateczne a następnie – niedostateczne, wyjątkowo – bardzo dobre.

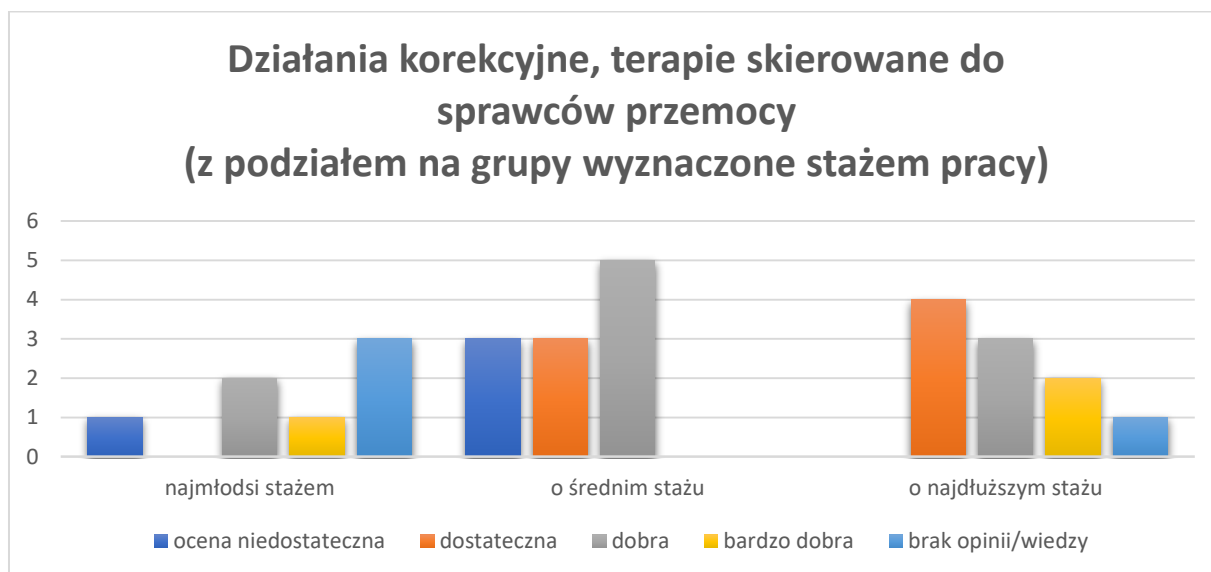
Wykres 27. Opinie na temat pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy

Opracowanie zbiorcze

Na ten temat zdania także były podzielone, co ukazuje się w analizie opinii funkcjonariuszy zróżnicowanych ze względu na ich doświadczenie zawodowe.

Wykres 28. Opinie na temat pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy –z podziałem na staż pracy

Z podziałem na grupy

Respondenci, którzy posiadali najdłuższy staż pracy, oceniali takie działania pozytywnie – czyli najczęściej na poziomie dostatecznym, w nieco mniejszym stopniu dobrym. Pracownicy o średnim stażu pracy najczęściej wskazywali, że takie wsparcie jest na poziomie dobrym, przy czym zdarzały się wskazania na poziom dostateczny i niedostateczny. W grupie pracowników o najmniejszym stażu pracy przyznawano się niekiedy do braku wiedzy na ten temat, przy czym opinie pozostałych także były podzielone.

To pytanie pogłębiono w dalszej części kwestionariusza ankiety.

Wykres 29. Czy wg Pan(i)/a wiedzy podejmowane w Powiecie działania wobec sprawców przemocy domowej są wystarczające

Opracowanie zbiorcze

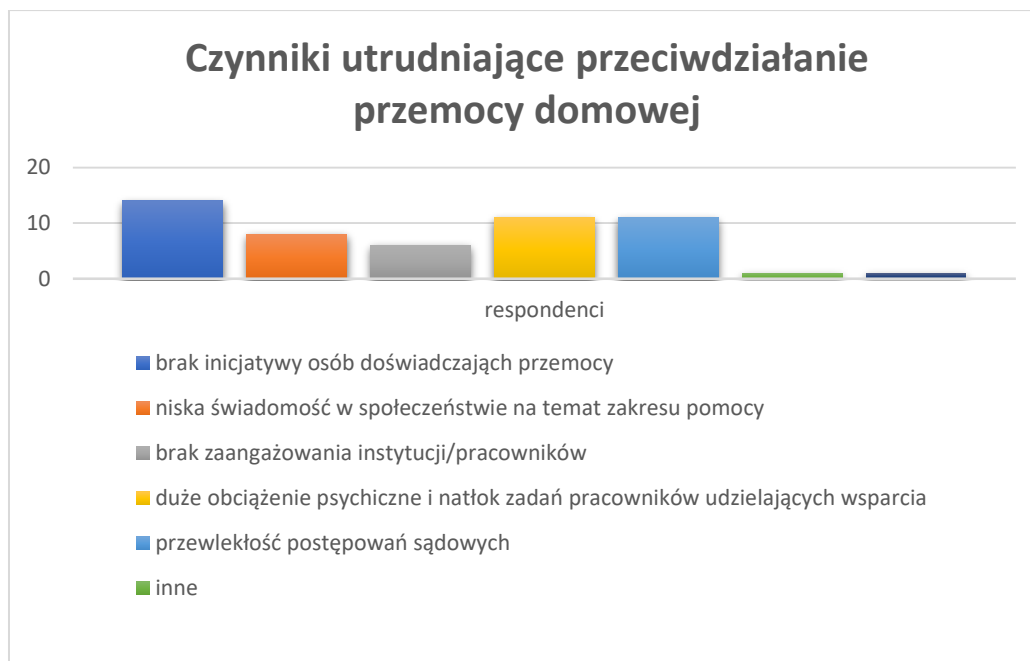
W grupie funkcjonariuszy o najmniejszym stażu pracy przeważały negatywne opinie (4) wskazując, że podejmowane działania w tym zakresie wobec sprawców przemocy są raczej niewystarczające. Niekiedy dodawano w komentarzach takie stwierdzenia jak np.: „bo nie przynoszą efektu”. Trzech z rozmówców oceniło pozytywnie podejmowane w tym zakresie działania. W grupie respondentów o średnim stażu pracy zdania na ten temat były podzielone. Oceniono negatywnie działania podejmowane w powiecie wobec sprawców przemocy w czterech przypadkach a 5 respondentów – sądziło, że zakres działań jest wystarczający. Ponownie interesujący jest wynik odnoszący się do funkcjonariuszy o najdłuższym stażu pracy, bowiem prawie wszystkie opinie (poza jednym respondentem, który nie wyraził swojego zdania) były w tym temacie pozytywne, – czyli, że w tej grupie funkcjonariusze uznali działania podejmowane w powiecie wobec sprawców przemocy za wystarczające (9).

Podsumowanie, należy stwierdzić, że funkcjonariusze młodszy stażem pracy, zapewne częściej mający kontakt ze środowiskami naznaczonymi zjawiskiem przemocy posiadali często odmienne zdanie niż respondenci o najdłuższym stażu pracy. W tym zakresie ujawniła się potrzeba podjęcia dodatkowych działań edukacyjnych skierowanych do funkcjonariuszy na temat zakresu podejmowanych działań w tym zakresie.

Ankietowanych poproszono także o wskazanie na uwarunkowania/czynniki, które ich zdaniem utrudniają skuteczne przeciwdziałanie zjawisku przemocy domowej w powiecie pruszkowskim. Rozmówcy mieli możliwość wpisania własnej opinii na ten temat

lub zaznaczenie odpowiedzi zaproponowanych w ankiecie. Wyniki ukazano na poniższym wykresie.

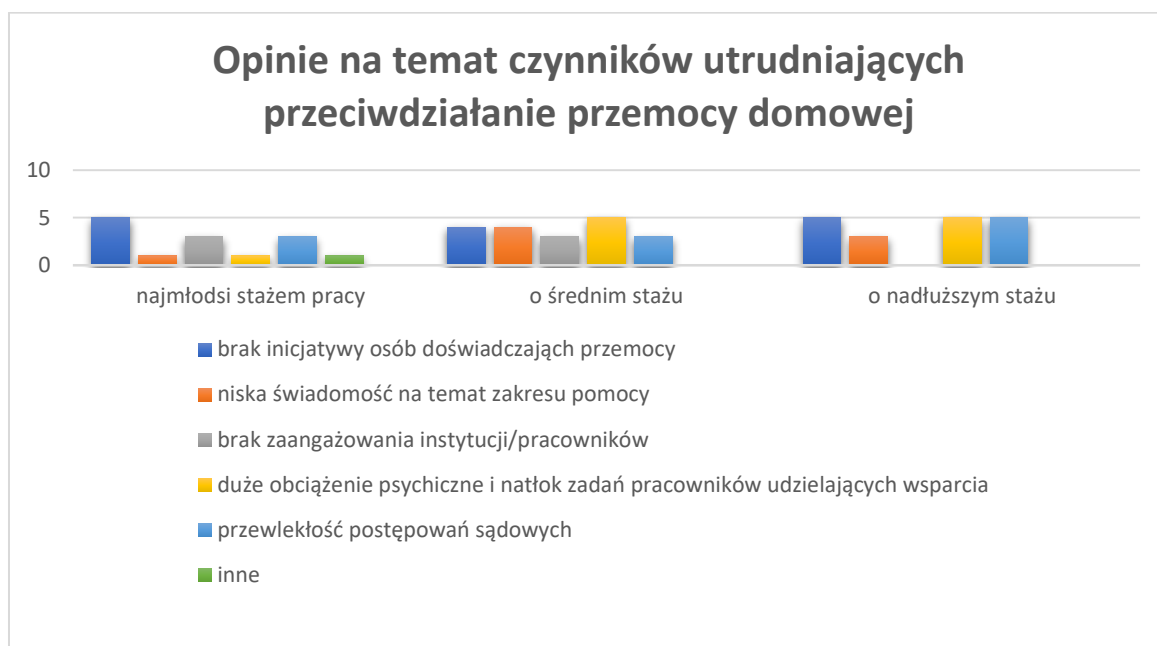
Wykres 30. Opinie na temat: które z czynników utrudniają skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

Według wypowiedzi policjantów najpoważniejszym problemem utrudniającym możliwość przeciwdziałania zjawisku przemocy domowej jest brak inicjatywy osób doświadczających przemocy do podejmowania działań prowadzących do zmiany sytuacji życiowej. Niewiele mniej wskazań respondentów odnosiło się do stwierdzenia, że osoby zaangażowane w przeciwdziałanie przemocy w ramach zawodowej pracy, są przeciążone emocjonalnie/psychicznie oraz są obciążone zbyt dużym natłokiem zadań (z całej grupy policjantów sądziła tak blisko połowa respondentów, przy czym najwięcej wskazań reprezentowali funkcjonariusze o średnim i najdłuższym stażu pracy). Oznacza to, że funkcjonariusze odczuwają przeciążenie obowiązkami zawodowymi, co jest powiązane z brakami kadrowymi, lub i też przeciążeniem wynikającym np. z natury biurokratycznych obowiązków, bądź jeszcze innych mogących skutkować m.in. wypaleniem zawodowym.

Wykres 31. Opinie na temat: które z czynników utrudniają skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej – z podziałem na staż pracy

Z podziałem na grupy

W grupie najmłodszych stażem policjantów niekiedy w rubryce *inne* zamieszczano dodatkowe spostrzeżenia. Stwierdzono np., że to, co jeszcze utrudnia przeciwdziałanie zjawisku przemocy, to „brak szkoleń dla przedstawicieli różnych instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy oraz brak bliższej współpracy pomiędzy instytucjami”.

Wykres 32. Czy postrzega Pan/i przemoc domową jako istotny problem społeczny?

Opracowanie zbiorcze

Wszyscy funkcjonariusze stwardzili, że przemoc domowa wciąż jest poważnym problemem społecznym w powiecie. Tylko jedna osoba z badanych stwierdziła, że przemoc domowa nie stanowi problemu społecznego.

W końcowej części badania, z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety poproszono respondentów o ocenę profilaktycznych działań podejmowanych w powiecie – w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy.

Wykres 33. Jak Pan/i ocenia prowadzone w Powiecie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

W grupie funkcjonariuszy najmłodszych stażem pracy oceny były podzielone. Czworo z badanych uznało, że podejmowane działania profilaktyczne w zakresie przeciwdziałania przemocy w powiecie pruszkowskim są realizowane - dostatecznie, ale troje badanych uznało je za niedostateczne. Dwóch respondentów stwierdziło, że są one realizowane na poziomie dobrym.

Również w grupie badanych o średnim stażu zawodowym opinie na ten temat były podzielone rozkładając się w równych proporcjach, czyli po troje respondentów uznało, że są one realizowane na poziomie dostatecznym, dobrym i niedostatecznym.

W grupie najstarszych stażem badanych także zdania na ten temat były podzielone, choć przyznawano oceny wyłącznie dostateczne (5) i dobre (4). Jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

W kwestii realizowania działań profilaktycznych, wypowiedział się również funkcjonariusz Straży Miejskiej w Pruszkowie (podczas badań fokusowych).

Funkcjonariusz Straży Miejskiej w Pruszkowie:

„ Była sytuacja związana ze zjawiskiem przemocy domowej i chodzi tu o najmłodszych Pruszkowiaków. Bardzo często, ci młodzi ludzie nie wiedzą, co to jest zjawisko przemocy. Prowadzimy profilaktykę w szkołach zajęcia z kontrolowania agresji itp., nie mówiąc o przemocy domowej, ale o przemocy w ogóle. Jest to związane z agresją, kwestią przemocy w Internecie... Młodzi ludzie dowiadują się, co to jest, dlaczego, jak to wygląda i w jaki sposób na coś takiego reagować”.

Takie działania są także realizowane przez funkcjonariuszy policji, którzy we współpracy z innymi podmiotami podnoszą wiedzę na temat zjawiska przemocy (zwłaszcza wśród nieletnich) - w trakcie podejmowanych w Powiecie zróżnicowanych aktywności nakierowanych na przeciwdziałanie zjawisku przemocy. Przykładowo w trakcie badań fokusowych, były przewodniczący ZI – funkcjonariusz Policji podkreślał, że jest realizowana: „profilaktyka w szkołach – prowadzimy zajęcia z młodzieżą, uczymy tego bezpieczeństwa”.

Ankietowanych na koniec poproszono o wskazówki odnoszące się do tego, jakie działania należałoby podjąć w skali powiatu, w celu lepszego przeciwdziałania zjawisku przemocy. Z możliwości wpisania własnych opinii na ten temat skorzystali głównie funkcjonariusze młodzi pod względem stażu pracy. W odpowiedziach stwierdzano, że:

- Konieczna jest „lepsza współpraca z instytucjami zajmującymi się przemocą domową, więcej programów z psychoedukacji...więcej szkoleń, warsztatów ćwiczeniowych, na których można by poznać osobiście osoby z instytucji zajmujących się przemocą domową, z którymi można wzajemnie porozmawiać ze sobą o doświadczanych trudnościach...;
- więcej monitorowania rodzin przez pracowników MOPS – nie przez telefon, przeprowadzanie wywiadów środowiskowych; wysłać ludzi do pracy, pomóc w podjęciu pracy, monitorowanie zakupu alkoholu w rodzinach, w których była zgłoszona przemoc; ... zwiększyć monitorowanie rodzin mających problemy w swojej rodzinie;
- kampanie medialne w celu uświadamiania patologii ofiarom przemocy;
- zrozumienie osoby, wsparcie moralne i faktyczne środki pomocowe, aby osoba dotknięta przemocą czuła, że coś w jej sprawie jest dokonywane, aby polepszyć jej stan bezpieczeństwa;
- potrzebne są działania profilaktyczne;

- więcej prelekcji ze społeczeństwem, szkolenia służb, większe współdziałanie różnych służb ze sobą; brakuje wspólnych szkoleń dla policji i innych służb z zakresie pomocy.

W grupie respondentów o średnim stażu zawodowym tylko jeden funkcjonariusz odpowiedział na pytanie, co może poprawić sytuację w tym zakresie:

- różne szkolenia dla wszystkich członków, grup związanych z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy – włącznie z policją i oświatą.

3. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników ochrony zdrowia

W badaniach ankietowych w grupie specjalistów wzięło udział 28 respondentów reprezentujących przedstawicieli sektora określanego mianem służby i ochrona zdrowia. W większości odpowiadały na ankietę przede wszystkim kobiety posiadające przynajmniej kilkuletni staż zawodowy.

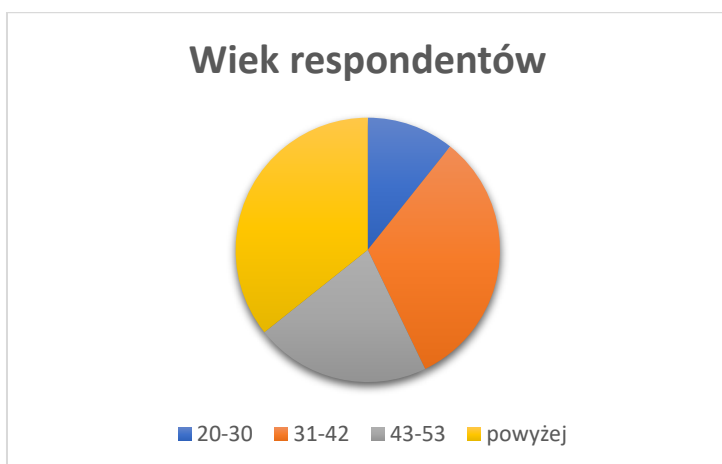
Wykres 34. Płeć respondentów w grupie: służby i ochrona zdrowia

Opracowanie zbiorcze

Z uzyskanych danych wynika, że respondenci zazwyczaj reprezentowali przedstawicieli zróżnicowanych generacji, co zobrazowano na poniższym wykresie.

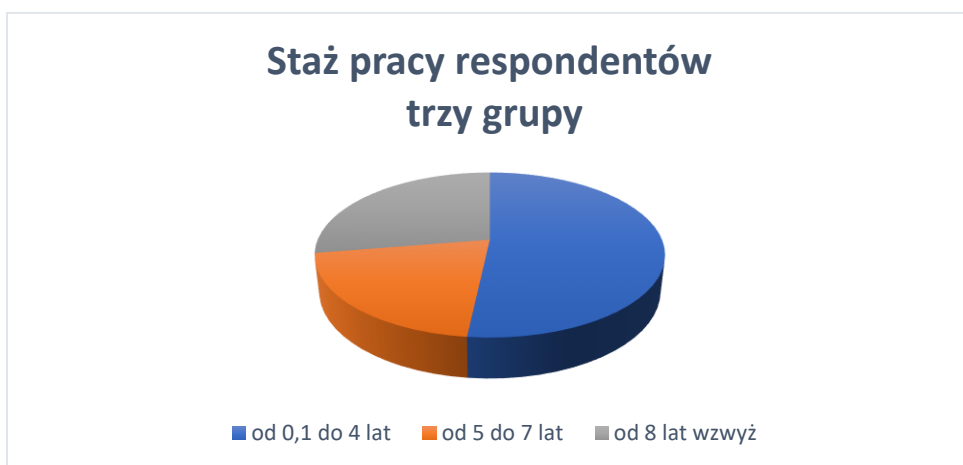
Wykres 35. Wiek respondentów z grupy służby i ochrona zdrowia

Opracowanie zbiorcze

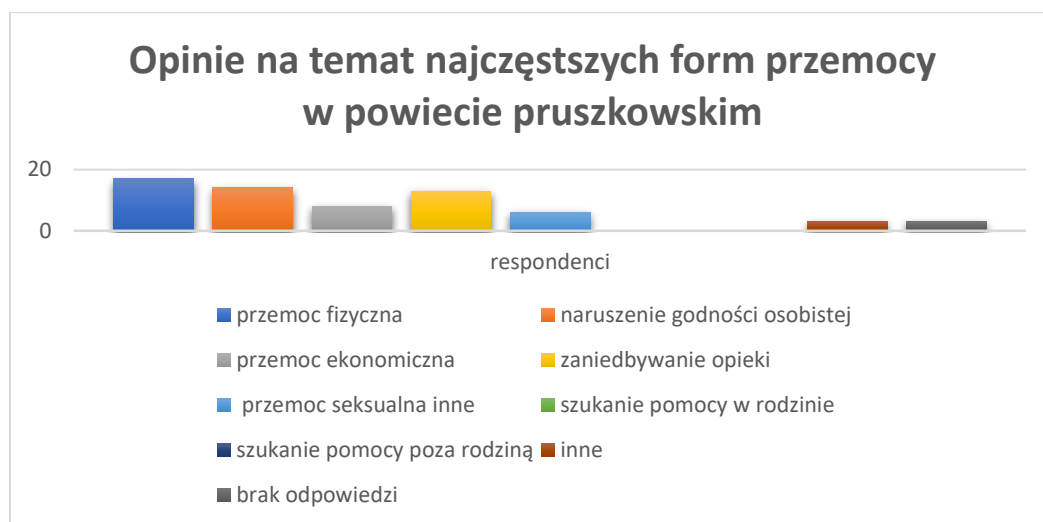
Podobnie, jak u funkcjonariuszy Policji, możliwe było podzielenie respondentów z służby i ochrony zdrowia na trzy podgrupy związane z ich stażem pracy zawodowej. Największą grupę stanowili pracownicy stosunkowo młodzi pod względem stażu pracy (15 osób - wskazało na doświadczenie zawodowe zdobyte w swojej organizacji w wymiarze od pół roku do 4 lat). Drugą grupą pod względem uzyskanego doświadczenia zawodowego stanowili pracownicy, którzy w swoim miejscu pracy zdobywali praktykę od 5 do 7 lat (6 osób), – co można nazwać grupą o średnim stażu zdobytych doświadczeń zawodowych. Grupa posiadająca największe doświadczenie zawodowe była reprezentowana przez siedem osób, których staż zawodowy mieścił się w przedziale od 8 do 40 lat.

Wykres 36. Pracownicy służby i ochrony zdrowia z podziałem na trzy grupy wyznaczone stażem pracy

W części właściwej ankiety poproszono respondentów o opinię, jakie formy przemocy domowej występują najczęściej w powiecie pruszkowskim.

Wykres 37. Jakie formy przemocy wg Pan(a)/i wiedzy występują najczęściej w rodzinach zamieszkałych w powiecie pruszkowskim?

Opracowanie zbiorcze

Z uzyskanych danych wynika, że najczęstszą formą przemocy domowej w Powiecie - w opiniach respondentów jest przemoc fizyczna, a tuż za nią wskazywano na przemoc psychiczną oraz na zaniedbanie.

W badaniach fokusowych również zapytano przedstawicieli służby i ochrony zdrowia o to: *Jakie zachowania wg. Pana/Pani świadczą o przemocy?*

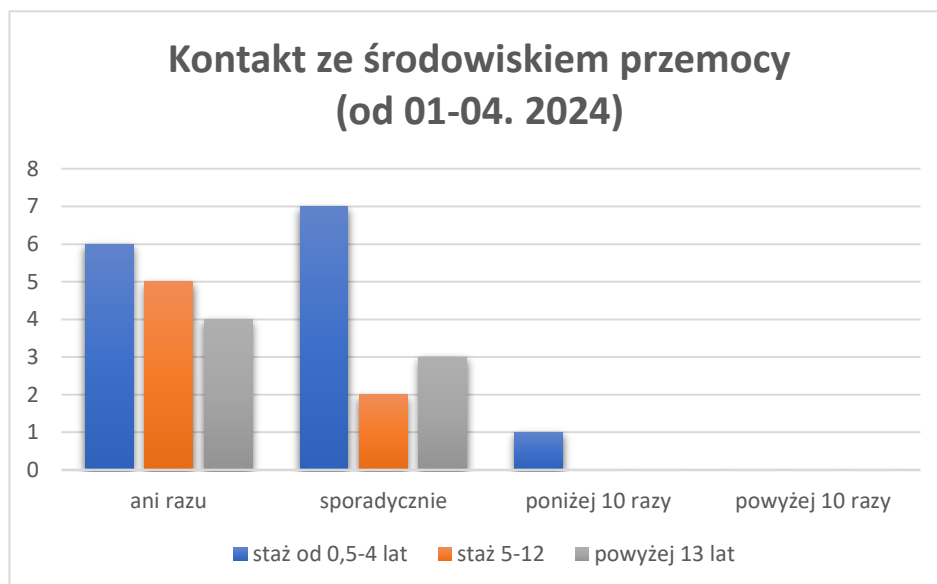
W tej grupie wskazano na:

„Wycofanie, izolowanie się, strach, lęk, agresja, depresja, brak aktywności, zaburzenia odżywiania, nieufność, uzależnienia od najróżniejszych substancji, lęk przed bliskością, brak otwartości, usprawiedliwianie oprawcy, zaburzenia psychiczne, bezsenność, podejmowanie ryzykownych działań, zaburzenia mowy jak np. jękanie, wstyd, smutek, bezradność, przesadna troska o najbliższych”.

W porównaniu do wypowiedzi funkcjonariuszy Policji, przedstawiciele służby i ochrony zdrowia opisując zachowania związane ze zjawiskiem przemocy przede wszystkim wskazywali na jego skutki, co także wynika z doświadczeń zawodowych tej grupy. Jednocześnie również tu zaznaczył się wysoki poziom wiedzy na temat form przemocy oraz świadomość, że rzadko, kiedy przemoc występuje tylko w jednym rodzaju.

Respondentom zadano pytanie ile razy w okresie od stycznia do kwietnia 2023 r. mieli kontakt z osobami doświadczającymi przemocy domowej. Uzyskane wyniki przedstawiono w podziale na grupy zawodowe specjalistów biorących udział w badaniu.

Wykres 38. Ile razy w okresie od stycznia do kwietnia 2023 r. miał/a Pan/i kontakt z osobami doświadczającymi przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

W grupie respondentów zatrudnionych w służbie i ochronie zdrowia - w okresie od 0,5 do 4 lat stwierdzano, że w okresie od stycznia do kwietnia 2023 r. ze zjawiskiem przemocy raczej się nie spotykano, bądź były to sytuacje sporadyczne. Podobnie wypowiadali się pracownicy ze średnim i długim stażem zawodowym. Tylko jeden z respondentów z grupy pracowników młodszych stażem zawodowym stwierdził, że spotykał się częściej z problemami związanymi ze zjawiskiem przemocy domowej.

Odmienne opinie pojawiły się jednak w trakcie badań przeprowadzonych w grupach fokusowych.

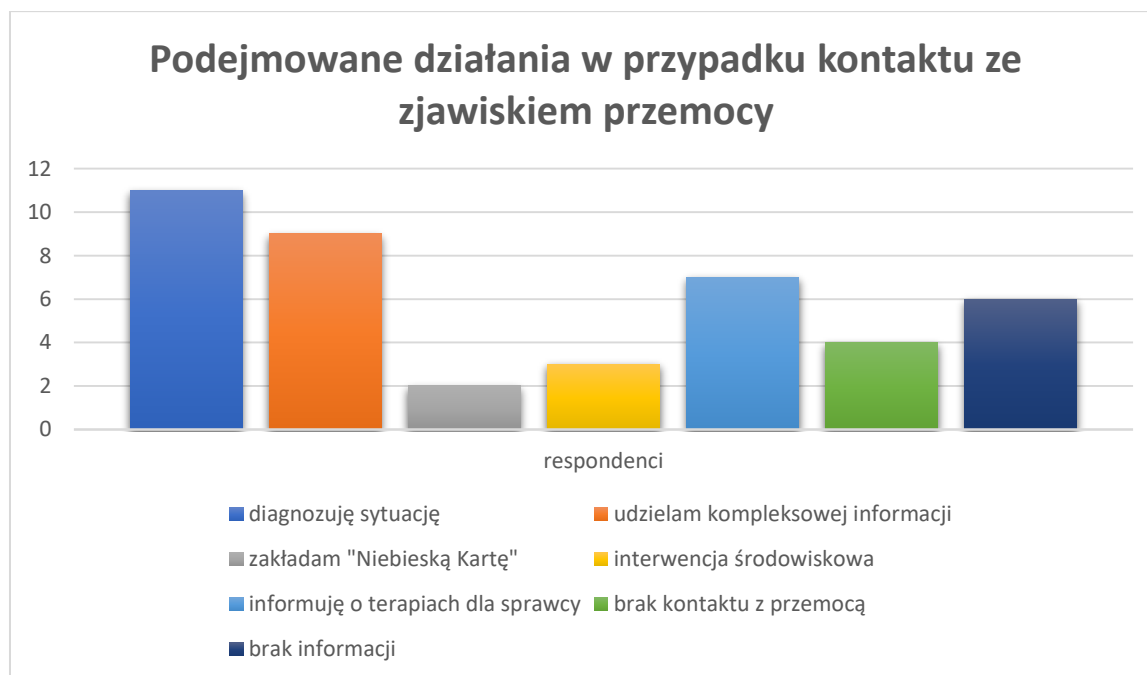
„My się właściwie spotykamy codziennie, ze względu na to, że do izby przyjęć zarówno do szpitala somatycznego, jak i do psychiatrycznego trafiają ofiary przemocy często uratowane przez służby mundurowe spod „skrzydełek” swojego oprawcy. I są to ludzie, którzy mają i obrażenia w sensie fizycznym i w sensie psychicznym. O ile te obrażenia w sensie fizycznym w jakiś sposób daje się często opatrzyć, uleczyć o tyle te obrażenia w sensie psychicznym trwają dłużej. I często wymaga to wsparcia psychiatry, poradni. Do gabinetów trafiają ludzie, którzy mają problem od wielu, wielu lat... bo do nas też trafiają ludzie - okoliczności rozwodowe, to zazwyczaj jest już koniec tego cyklu agresywnego, który zazwyczaj zaczyna

się przed wieloma laty. Ale też zdarzają się ci, którzy w okolicznościach okołorozwodowych - wiadomo walka o majątek, walka o dzieci, szukanie różnej argumentacji, która potem w sądzie może mieć znaczenia. Wiadomo, że to dobrze mieć i czasami się to udaje i jest skuteczne”;

[Panie pielęgniarki] „My mamy do czynienia z agresją w różnej formie, jej skutkami ciągle i dotyczy to nie tylko ofiar przemocy. Pielęgniarki podlegają często fizycznej przemocy ze strony pacjentów, a najważniejsze jest żeby zabezpieczyć agresywnego pacjenta”.

Badanych poproszono o wskazanie na to, jakie środki i działania są podejmowane w przypadku podejrzenia czy zgłoszenia się osoby mogącej doświadczać przemocy domowej.

Wykres 39. Jakie środki Pan/i podejmuje w przypadku zgłoszenia przemocy domowej przez interesanta?

Respondenci, którzy wzięli udział w badaniu ankietowym, reprezentujący służbę i ochronę zdrowia wskazali, że najczęściej diagnostują sytuację, udzielają kompleksowej informacji osobom potrzebującym wsparcia. Z zestawienia zbiorczego wynika, że wiele osób z tego środowiska może nie posiadać wystarczających kompetencji do wszczęcia procedury „niebieskiej karty” w przypadku kontaktu z osobą doświadczającą przemocy domowej. Tylko dwoje z grupy badanych wykazało, że w razie potrzeby wszczynają procedurę NK.

Natomiast w kontekście badań fokusowych pojawiły się bardziej złożone konteksty tej sytuacji:

Lekarz medycyny:

„My nie mieliśmy prawa [wszczynania procedury NK], bo tajemnica lekarska zabraniała. Nie mogliśmy wiele zrobić. Już nie musimy kryć sprawców. Dziś już mamy obowiązek informować, że dochodzi do przemocy domowej a trafiają do nas zarówno mężczyźni jak i kobiety do szpitala, czy poradni [...].

„Mamy też możliwość zgłaszania, wzajemnie się konsultujemy, mamy też prawnika szpitalnego, który pomaga i nam mówi. My też jesteśmy ofiarami przemocy bardzo często słowne utarczki ze strony rodzin, pacjentów...

Ze strony służby zdrowia, co my robimy? Po pierwsze analizujemy przypadek czy rzeczywiście dochodzi do przemocy, bo już na etapie zbierania wywiadu od osoby pokrzywdzonej można wykryć problemy natury psychotycznej czy manipulacyjnej, bo może to być element pewnej gry rozwodowej czy ekonomicznej.

Gdy dochodzimy już do wniosku, że rzeczywiście takie zdarzenia mogły mieć miejsca, ja mówię o informacjach pozyskanych np. dotyczących gwałtów, pobić czy nawet zabójstw – w takiej sytuacji bez problemu kontaktujemy się z lokalną prokuraturą, która świetnie funkcjonuje i nawet mówią, w jaki sposób pisać zgłoszenia. Pierwszym etapem wychodzenia z kręgu agresji - to jest izba przyjęć - opatrzenie tej Pani, Pana i wyjaśnienie, że jest to przemoc i należy z takiej sytuacji wychodzić. My się zajmujemy nieodległymi skutkami, czyli obrażeniami ludzi w szpitalu”;

Panie pielęgniarki:

- głównie udzielanie pierwszej pomocy. Zazwyczaj taka osoba jest fizycznie poturbowana, trzeba rany pozyszywać, założyć opatrunki itd.;

Lekarz medycyny:

- to, co my u siebie na ostrym dyżurze obserwujemy, to, gdy jest taka potrzeba i jest dostępny - wzywamy psychologa, aby porozmawiał z klientami.

Nie wszyscy badani wypełniający ankietę, posiadali wiedzę na temat tego, gdzie skierować po pomoc osoby doświadczające przemocy domowej (z wyłączeniem terapeutów i innych specjalistów pracujących z ofiarami przemocy w sektorze służba i ochrona zdrowia). W arkuszach kwestionariusza wpisywano niejednokrotnie „nie wiem”, – co świadczy o konieczności rozwijania profilaktyki nakierowanej także na działania edukacyjne prowadzone w tym sektorze.

W grupach fokusowych pojawiły się przykładowo takie opinie:

Lekarz medycyny:

- najważniejsze jest zaopiekowanie się, udzielenie doraźnej pomocy, wezwanie psychologa klinicznego i wypełnienie NK przekazanie kontaktów nr telefonów- gdzie osoba się może zgłosić.

Jak rozpoznajemy, że osoba może być ofiarą sprawcy przemocy? Potrafimy to rozpoznawać dzięki doświadczeniu zawodowemu. Ofiary rozpoznajemy po stanie psychicznym poprzez wywiad w warunkach zaufania. W czasie rozmowy często ci ludzie otwierają oczy, że to może być przemoc. Często dotyczy to kobiet. Nawet nie wie, że jest ofiarą np. przemocy ekonomicznej. Niektórzy tak długo tkwią w takiej relacji, że nie wierzą, że można inaczej. To też przyzwyczajenie;

Lekarz medycyny:

- Kolejna rzecz jest rozpoznanie problemu i nauczanie potencjalnej ofiary, jeżeli tam są możliwości intelektualne i osobowościowe żeby kogoś nauczyć, bo czasami są osoby zupełnie nieporadne, to trzeba kogoś przydzielić, zgłosić do ośrodka pomocy, który jest adekwatny do miejsca zamieszkania ofiary. Sama osoba często nie wie. Tacy ludzie nie zawsze rozumieją, że są ofiarą przemocy w domu rodzinnym. Ważne jest żeby potrafiła sobie z tym radzić. My też informujemy, dajemy broszurki, informacje o nr telefonów - i to już czasami wystarczy, aby same sobie z sytuacją poradziły;

Panie pielęgniarki:

- personel nasz jest na tyle wyedukowany, że też może podejść i powiedzieć: Zrób coś ze sobą, możesz to zgłosić tu i tu. Udzielane jest też takie wsparcie. U ofiary ból psychiczny dominuje nad fizycznym. Jeżeli tylko jest taka możliwość, to tej empatii jest sporo i w społeczeństwie i w służbie ochrony zdrowia. I zawsze ktoś podejdzie powie te trzy słowa wsparcia. Ale tu musi być chęć u ofiary by podjąć walkę o siebie.

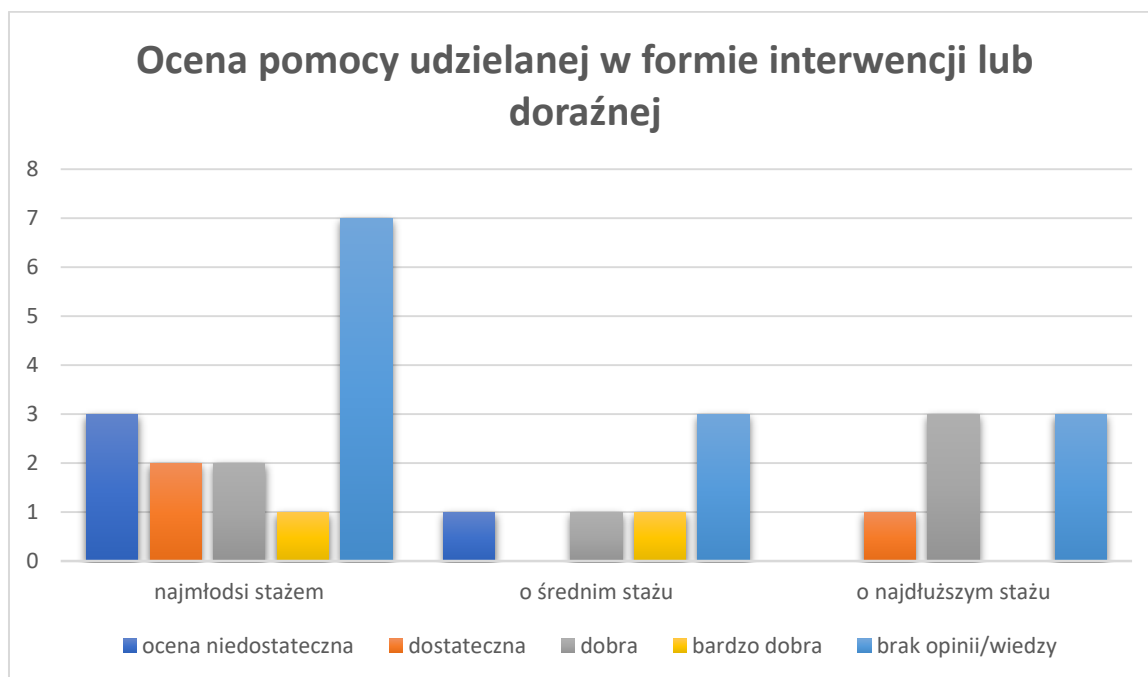
Badanych poproszono również o ocenę pomocy, która ma formę interwencji lub innej doraźnej formy diagnozy osób zagrożonych zjawiskiem przemocy.

Wykres 40. Opinie na temat pomocy w formie interwencji lub innej doraźnej formy diagnozy osób zagrożonych zjawiskiem przemocy

Badani w kwestionariuszu ankiety zazwyczaj na ten temat nie udzielali informacji. Z osób, które wyraziły swoją opinię, przeważała ocena dobra, ale niewiele mniej wynosił wskaźnik względem tych, którzy takie działania ocenili na stopień niedostateczny i dostateczny. Z tej przyczyny zobrazowano te wypowiedzi w sposób bardziej kontekstowy, wskazując na opinie respondentów zróżnicowanych ze względu na staż pracy.

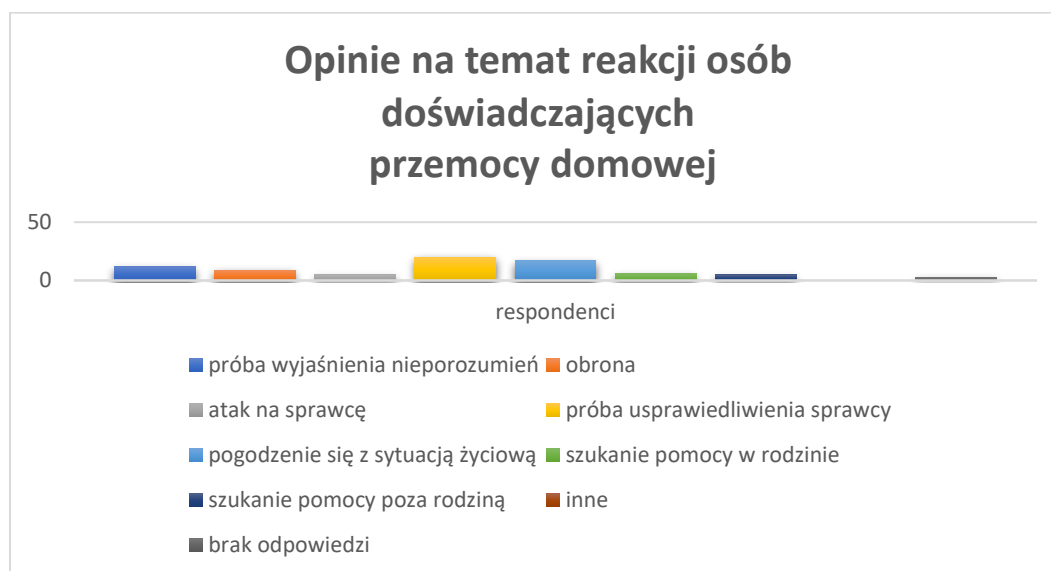
Wykres 41. Opinie na temat pomocy w formie interwencji lub innej doraźnej formy diagnozy osób zagrożonych zjawiskiem przemocy –z podziałem na staż pracy respondentów

Najmłodszy staż pracy respondentów - na ten temat, zazwyczaj nie wyrażali swojej opinii. Ci, którzy skorzystali z takiej możliwości mieli opinie podzielone, choć przeważała w nich ocena niedostateczna. Tylko w grupie pracowników o najdłuższym stażu pracy przeważała ocena dobra, zaś u pozostałych dostateczna, (ale również w tej grupie wielu nie skorzystało z możliwości wyrażenia swojej opinii na ten temat).

Respondentów poproszono również o opinię na temat reakcji osób, które doświadczają przemocy w sferze domowej. Było to również pytanie z możliwością udzielenia odpowiedzi wielokrotnego wyboru bądź wpisania własnej opinii.

Wykres 42. Jakie według Pan(a)/i wiedzy są reakcje osób doświadczających przemocy na doświadczaną przemoc?

Opracowanie zbiorcze

Najczęściej wskazywano na to, że osoba doświadczająca przemocy próbuje usprawiedliwić czyny sprawcy oraz że z czasem godzi się ze swoją sytuacją życiową. Warto jednak przedstawić w tym zakresie bardziej uszczegółowione wypowiedzi respondentów.

W grupie respondentów najmłodszych stażem pracy stwierdzano najczęściej, że osoba doświadczająca przemocy w swej rodzinie usprawiedliwia sprawcę przemocy (11 wskazań). Z tym zjawiskiem korespondują opinie, że osoby doświadczające przemoc z czasem akceptują swą sytuację życiową godząc się na przemoc (8). Zaznaczano także odpowiedź, że osoby doświadczające przemocy próbują wyjaśnić nieporozumienia z osobą stosującą przemoc (7). Sądzono też, że rzadko, kiedy osoby doświadczające przemoc poszukują pomocy w swych dalszych rodzinach (3) oraz że osoby doświadczające przemocy atakowały też sprawcę (3).

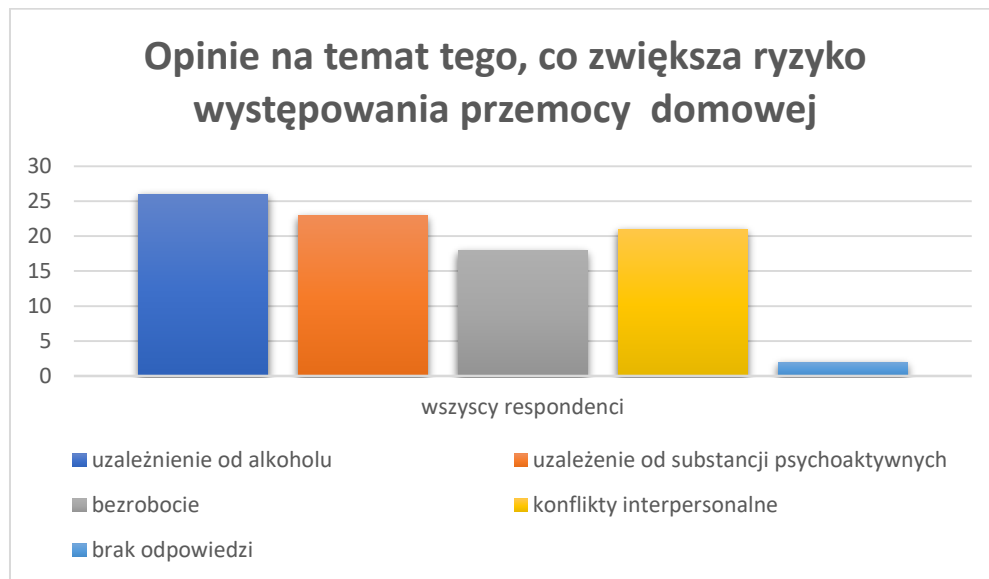
W grupie respondentów o średnim stażu pracy zdania były po równo podzielone, to znaczy, że wskazywano na tendencję do usprawiedliwiania sprawcy (3), pogodzenia się ze swoim losem (3), ale też na próbę obrony osoby jej doświadczającej (3). Raz wskazano, że osoba doświadczająca przemocy domowej może zaatakować osobę stosującą przemoc.

W grupie respondentów o najdłuższym stażu pracy zwracano uwagę, że osoba doznająca przemocy próbuje najczęściej zdaniem badanych usprawiedliwiać osobę stosującą przemoc (7), co koreluje z poglądami respondentów, że osoby doznające przemocy domowej z czasem godzą się ze swoją sytuacją życiową (6). Niektórzy podkreślali, że w takich rodzinach próbowano wyjaśnić nieporozumienia (4). Niewiele zaś osób podzielało opinię, że osoby takie szukają wsparcia wśród członków dalszej rodziny, bądź poza rodzinnym środowiskiem.

Zapytano również badanych, co ich zdaniem zwiększa ryzyko wystąpienia zjawiska przemocy, dając możliwość wyrażenia swoich opinii, bądź zakreślenia takich czynników jak: uzależnienie od alkoholu, od substancji psychoaktywnych, bezrobocie, konflikty interpersonalne, *inne*, –czyli dając również możliwość wyrażenia własnych opinii.

Respondenci ze służby i ochrony zdrowia wypowiedzieli się na ten temat następująco:

Wykres 43. Które z poniższych czynników według Pan(a)/i wiedzy warunkują przemoc?

Opracowanie zbiorcze

Większość badanych dostrzegała, że do zjawiska przemocy prowadzą uzależnienia zwłaszcza od alkoholu, ale też od substancji psychoaktywnych wywołujących niestabilność (labilność emocjonalną, stany związane z pobudzeniem także ruchowym, agresję a nawet psychozy). Jedna z respondentek dodała, że do czynników warunkujących przemoc należy dołączyć także „choroby psychiczne”. W grupie badanych znaleźli się także specjaliści

prowadzący terapie dla takich osób. W rubryce inne czynniki podkreślali np., że: „nieumiejętność radzenia sobie z emocjami – deficyty z okresu dzieciństwa – terapia w kierunku DDA, DDD”.

W badaniach fokusowych natomiast pojawiały się takie opinie:

Lekarz medycyny:

- To, co w naszym szpitalu jest widoczne, to od dwóch lat obserwujemy bardzo duży wzrost spożywania przez ludzi najróżniejszych substancji psychoaktywnych, nawet takich, których nie jesteśmy w stanie wykryć. I to obserwujemy nasz zakład diagnostyki laboratoryjnej. I tu bijemy na alarm, bo jest bardzo dużo substancji, i nie wiadomo, co to jest. To, co jesteśmy w stanie wykryć w laboratorium to jedno, ale jest tego bardzo dużo w naszym środowisku. Do nas trafiają ludzie, którzy są po substancjach psychoaktywnych, czy po alkoholu. I po alkoholu tylko są agresywni - a jak wytrzeźwieją, to zwykli ludzie. Ale do nas trafiają ludzie, którzy po substancjach psychoaktywnych mają psychozy. Zupełnie nie wiedzą, co się dzieje i nierzadko też nas atakują...;

Lekarz medycyny:

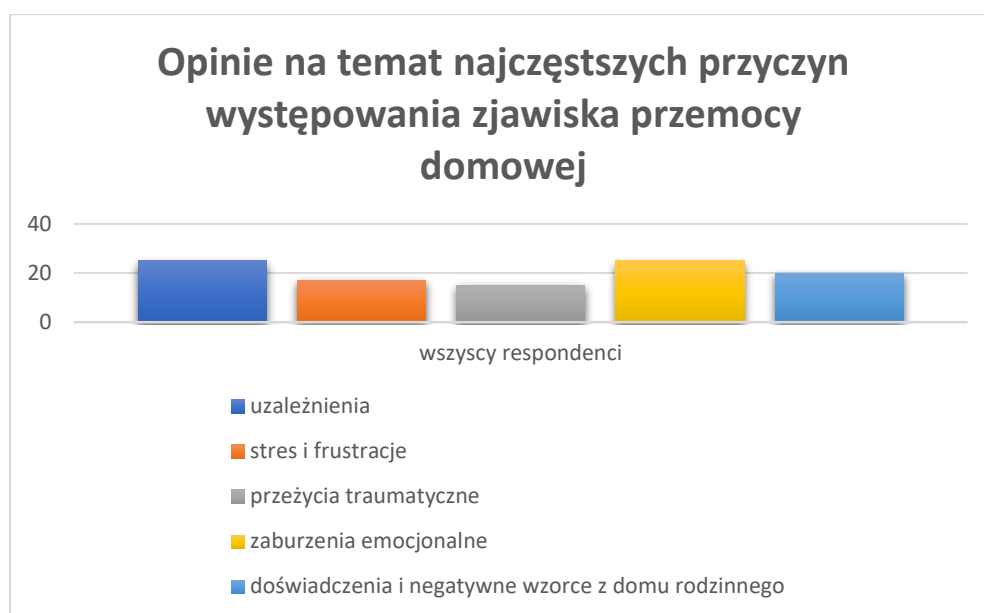
- Od samego początku widzimy, że zawsze w takich przypadkach jest to zmiksowane z używkami. Poziom alkoholu rzędu 6,7 promili w Pruszkowie w Pruszkowie nie jest niczym nadzwyczajnym. 7,3 Promila pacjent wyzwał policjantów i personel;

Lekarz medycyny:

- Kolejna sprawa, to analiza substancji psychoaktywnych i alkoholu. Ale też mieliśmy ofiary przemocy, gdy mąż chciał panią „wychować” i ją lał, bo piła za dużo... I czyja tu wina? Kto tu jest sprawcą przemocy a kto ofiarą? To już niech sobie państwo sami ustalają.

Ankietowanych poproszono również o wskazanie na najczęstsze przyczyny powstawania przemocy domowej. Było to pytanie kontrolne do wcześniej już udzielonych częściowo informacji.

Wykres 44. Jakie są najczęściej przyczyny stosowania przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

W grupie najmłodszych stażem pracy respondentów (15 osób) zazwyczaj wskazywano na wszystkie zaproponowane opinie – w mniejszej skali wskazując jedynie na konflikty międzypokoleniowe. Najważniejszym powodem zjawiska przemocy są według tych ankietowanych uzależnienia, zaburzenia emocjonalne oraz negatywne wzorce relacji zaczerpnięte z domu rodzinnego. Specjalistka prowadząca terapię dla osób obciążonych zjawiskiem przemocy podkreśliła, że problemem jest również „brak wzorców” z własnego środowiska rodzinnego wskazując również na „zaniedbanie emocjonalne dziecka”.

W grupie respondentów średnich stażem pracy (6 osób) również podkreślano, że najważniejszym powodem zjawiska przemocy domowej są uzależnienia oraz zaburzenia emocjonalne osób stosujących przemoc. Mniej wskazań pojawiło się w stosunku do recepcji negatywnych wzorców relacji. Najmniejszą wagę przywiązywano zaś do konfliktów międzypokoleniowych oraz przemocy ekonomicznej.

W grupie (7 osób) najstarszych stażem pracy respondenci wskazywali również na uzależnienia i zaburzenia emocjonalne. Tu jednakże częściej zwracano uwagę na konflikty międzypokoleniowe i chęć dominacji materialnej.

Rozmówcy mogli wyrazić również opinię na temat tego, w jakich rodzinach, ich zdaniem najczęściej występuje zjawisko przemocy. Było to pytanie, na które respondenci mogli odpowiedzieć według własnych przekonań, bądź zakreślić wskazania proponowane w opiniach, z którymi się zgadzają (pytanie z możliwością wielokrotnego wyboru).

Wykres 45. W jakich rodzinach Pan(a)i zdaniem najczęściej występuje przemoc?

Opracowanie zbiorcze

Potwierdziły się wcześniejsze wskazania, że najpoważniejsze problemy związane ze zjawiskiem przemocy domowej występują w powiązaniu z uzależnieniem od alkoholu, rzadziej zaś wskazywano na rodziny dysfunkcyjne oraz żyjące w niedostatku. W ostatnim przypadku ujawnił się u części respondentów stereotyp odnoszący się do rodzin zagrożonych ryzykiem wystąpienia przemocy domowej.

Uszczegóławiając pozyskane wyniki, należy stwierdzić, że najmłodszy stażem respondenci zazwyczaj zaznaczali wiele odpowiedzi z zaproponowanych opinii. Najczęściej podkreślano, że najbardziej narażone na przemoc są osoby żyjące w domostwach z problemem alkoholowym. W opiniach 5 badanych - to problem rodzin dysfunkcyjnych. 9 z respondentów wyraziło opinię, że jest to problem znacznie poważniejszy, bowiem przemoc może wystąpić w każdym środowisku rodzinnym (9 osób z 15 osób).

W grupie respondentów o średnim stażu zawodowym w trzech przypadkach zaznaczono, że przemoc może pojawić się w każdym środowisku rodzinnym, dwie osoby wskazały, że jest to problem rodzin dysfunkcyjnych.

W grupie badanych najstarszych stażem pracy większość była zdania, że, nie mają znaczenia powyżej wymienione czynniki, bo przemoc może wystąpić w każdej rodzinie (5 osób). 3 z badanych stwierdziła dodatkowo, że są to rodziny dysfunkcyjne.

Poproszono także w kwestionariuszu ankiety o odpowiedź respondentów, kto w ich opinii jest najbardziej narażony na doświadczanie zjawiska przemocy.

Wykres 46. Kto według Pan(a)/i opinii jest najbardziej narażony na doświadczanie przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

Na to pytanie odpowiadano, że kobiety, a w dalszej kolejności nieletni (kobiety -23 wskazań; nieletni -18). Sądzone, że na przemoc także są narażone osoby z niepełnosprawnością (10) oraz starsze (9). Wskazywano, więc na prawie wszystkie wymienione kategorie osób – wymienione w pytaniu wielokrotnego wyboru. Jednakże wyłączało zazwyczaj z tej grupy mężczyzn. Tylko dwie osoby zaznaczyły odpowiedź, że również mężczyzna w sferze domostwa może być narażony na przemoc, co świadczy także o obecności stereotypu społecznego w myśl, którego „mężczyzna nie może być ofiarą przemocy domowej”. W rubryce *inne opinie*, badani niekiedy stwierdzali, że „trudno powiedzieć”, które z wymienionych grup są najbardziej narażone na możliwość doświadczania zjawiska przemocy w środowisku rodzinnym. Specjalistka prowadząca terapie, jednoznacznie stwierdziła, że każda osoba może być narażona na doświadczanie przemocy domowej.

Identyczne zdanie miały również respondentki posiadające 30 i 15 letni staż pracy oraz respondent z grupy osób o mniejszym doświadczeniu zawodowym.

Poproszono też specjalistów z tego sektora o informację, kto w ich opinii jest najczęstszym sprawcą/sprawczynią Przemocy w Powiecie.

Wykres 47. Kto jest najczęstszym sprawcą/sprawczynią przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

Z uzyskanych wynika, że w przekonaniu rozmówców najczęstszymi osobami stosującymi przemoc domową w Powiecie są mężczyźni (23- wskazań), ale też niektórzy badania dostrzegali, że osobami stosującymi przemoc mogą być kobiety (5). Sporadycznie zaś wskazywano na inne osoby tak ze środowiska domowego, rodzinnego itd. (po jednym – ze wskazań).

Dopełnieniem dla tych danych była prośba o udzielenie informacji na temat uwarunkowań – w powiązaniu z osobami stosującymi przemoc (mogącymi prowadzić do tego społecznego zjawiska).

Wykres 48. Jakie uwarunkowania są powiązane z osobami stosującymi przemoc domową?

Opracowanie zbiorcze

W świetle uzyskanych wyników według respondentów do najważniejszych uwarunkowań, które mogą wpływać na zjawisko przemocy jest poczucie bezkarności osób stosujących przemoc domową. Wskazywano także na cechy charakterologiczne osób stosujących przemoc i przyzwolenie otoczenia społecznego. Zdarzały się również inne odpowiedzi, jak np., że ofiara przyzwala na doświadczanie przemocy domowej.

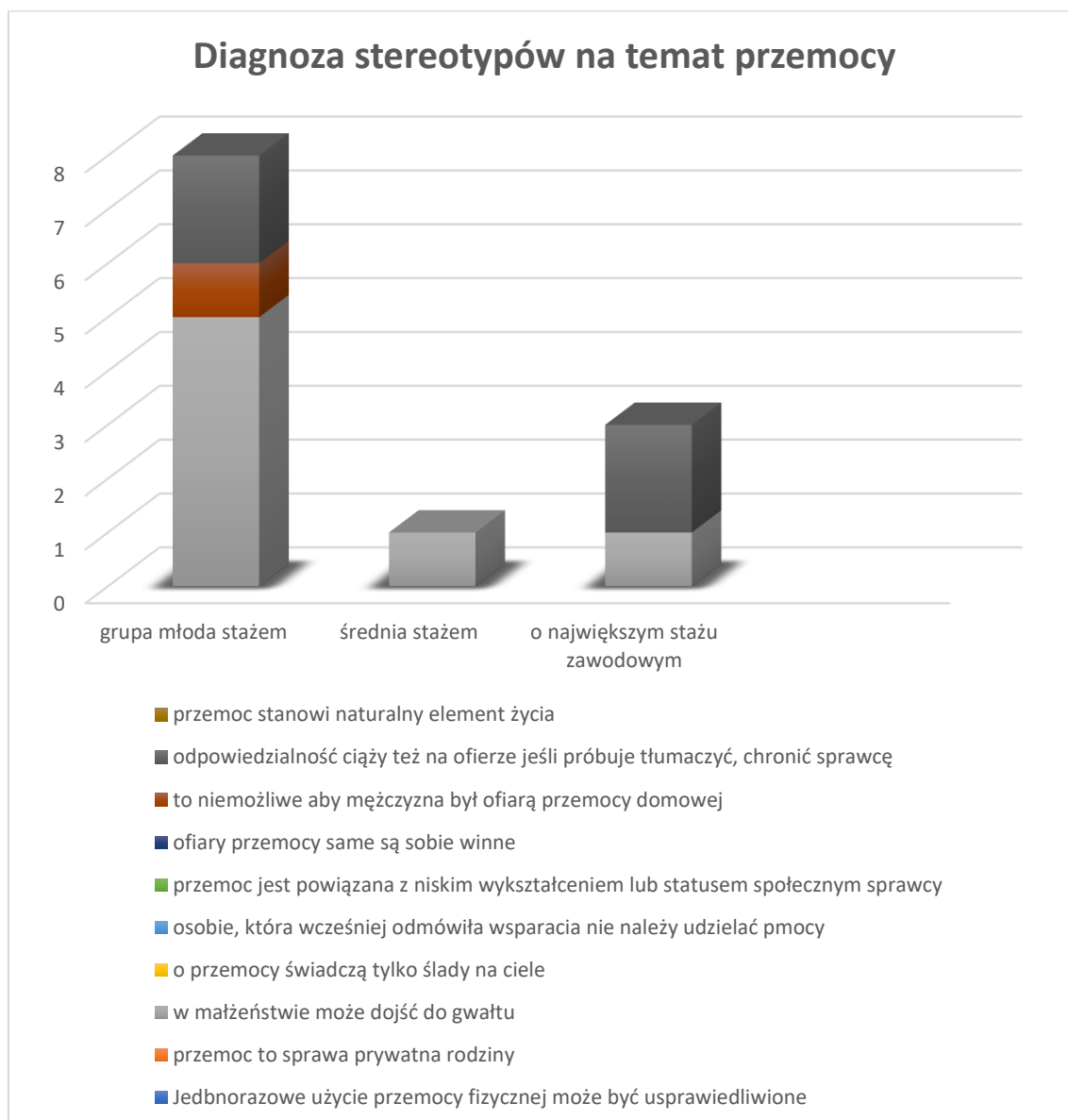
Z uszczegółowionych danych wynika, że w grupie badanych o najmniejszym stażu pracy podkreślano, że najczęściej przemoc jest powiązana z poczuciem bezkarności osób stosujących przemoc (10 wskazań), które koresponduje z przyzwoleniem społecznym (8 wskazań). Tuż za tym wskazywano na cechy charakterologiczne zarówno kobiet i mężczyzn stosujących przemoc (7). W tej grupie znacznie częściej zaznaczano także brak umiejętności wychowawczych (6). Zdarzało się, że podkreślano także przyzwolenie na przemoc osób doświadczających skutków tego zjawiska (5). Dodatkowo uwarunkowaniem mogącym wpływać na sprawcę przemocy jest także nieumiejętność radzenia sobie z emocjami, deficyt emocji w stosunkach interpersonalnych”. Według terapeutki biorącej udział w badaniu problemem jest również „nieumiejętność radzenia sobie ze złością”. Według jeszcze innej specjalistki problemy wynikają również z powodu „chorób psychicznych”.

W grupie respondentów średnich stażem pracy również podkreślano, że najważniejszym czynnikiem, który wpływa na osoby stosujące przemoc jest poczucie bezkarności (3) i cechy charakterologiczne sprawcy (3). Wskazywano też na przyzwolenie

społeczne (2) oraz na przyzwolenie ofiary doświadczającej przemocy – 2. Według ankietowanych, z grupy najstarszych stażem pracy, wskazywano najczęściej na poczucie bezkarności sprawcy i przyzwolenie otoczenia na przemoc (takie opinie wyraziło 7 badanych). 5 wskazywało również na cechy charakterologiczne sprawcy przemocy, a 4 na przyzwolenie osoby doświadczającej aktów przemocy.

Badanych w tej grupie specjalistów poproszono także o wskazanie na opinie z którymi się zgadzają, co dotyczyło diagnozy obecności stereotypów społecznych, odnoszących się do zjawiska przemocy. W grupie badanych z służby i ochrony zdrowia z reguły nie zgadzano się z żadnym stwierdzeniem odnoszącym się do społecznych stereotypów. Zdarzały się jednakże wyjątki takie jak np. „kiedy ofiara próbuje ochronić lub tłumaczyć sprawcę, to odpowiedzialność za swoją sytuację całkowicie lub częściowo przechodzi na osobę doświadczającą przemocy (z czym zgadzały się 4 respondentki); Sześć respondentek (w wieku od dwudziestu sześciu lat do sześćdziesięciu trzech) stwierdziło, że w małżeństwie nie może dojść do gwałtu, przy czym taką opinię podzielała również osoba, która nie określiła swojej płci. Według tylko jednej osoby z badanych, mężczyzna nie może być ofiarą przemocy fizycznej w rodzinie, co oczywiście także należy do stereotypów odnoszących się do tradycyjnie postrzeganych ról mężczyzny i tak postrzeganej męskości. Uzyskane wyniki, podobnie jak już zasygnalizowane powyżej wskazują, że istnieje konieczność podnoszenia wiedzy na temat zjawiska przemocy – u pracowników służby i ochrony zdrowia.

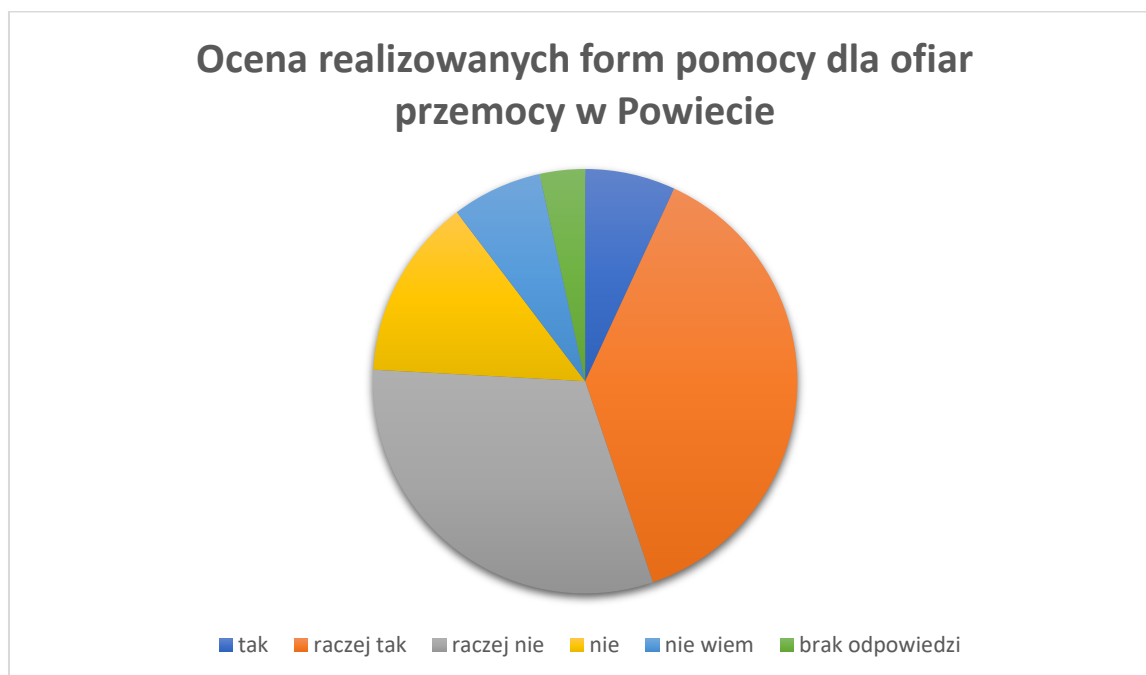
Wykres 49. Proszę zaznaczyć stwierdzenia, z którymi Pan/i się zgadza –opinie respondentów z podziałem na staż pracy

Opracowanie z podziałem na staż pracy

Badanych poproszono również o opinie na temat jakości pomocy udzielanej m.in. ofiarom przemocy domowej w powiecie pruszkowskim.

Wykres 50. Czy wg Pan(i)a wiedzy realizowana w Powiecie oferta pomocy dla ofiar przemocy jest wystarczająca?

Opracowanie zbiorcze

Ponad 1/3 respondentów na to pytanie udzieliła odpowiedzi uznając, że podejmowane w Powiecie działania można uznać za wystarczające, odmiennego zdania była ponad ¼ z całej grupy badanych osób z sektora służby i ochrona zdrowia.

Uszczegóławiając pozyskane wyniki, to opinie ankietowanych na ten temat, z grupy respondentów najmłodszych stażem pracy były podzielone. Jeśli przyjmiemy, że odpowiedzi tak i raczej tak świadczą o przekonaniu, że wsparcie jest wystarczające – to w tej grupie takich wskazań udzieliło 5 osób. Takie opinie są jednak w sprzeczności z większością badanych osób z tej grupy, bowiem opinię *nie* i *raczej nie* - wyraziło 8 osób. Jedną z respondentek jest terapeutką, która z racji wykonywanej pracy ma bezpośredni kontakt z ofiarami przemocy. Zaznaczyła, że pomoc raczej nie jest wystarczająca „ponieważ pacjentki twierdzą, że nie dostają odpowiedniej pomocy”. Respondent natomiast stwierdził, że wsparcie jest raczej niewystarczające „z tego, co wiem problem dalej istnieje”.

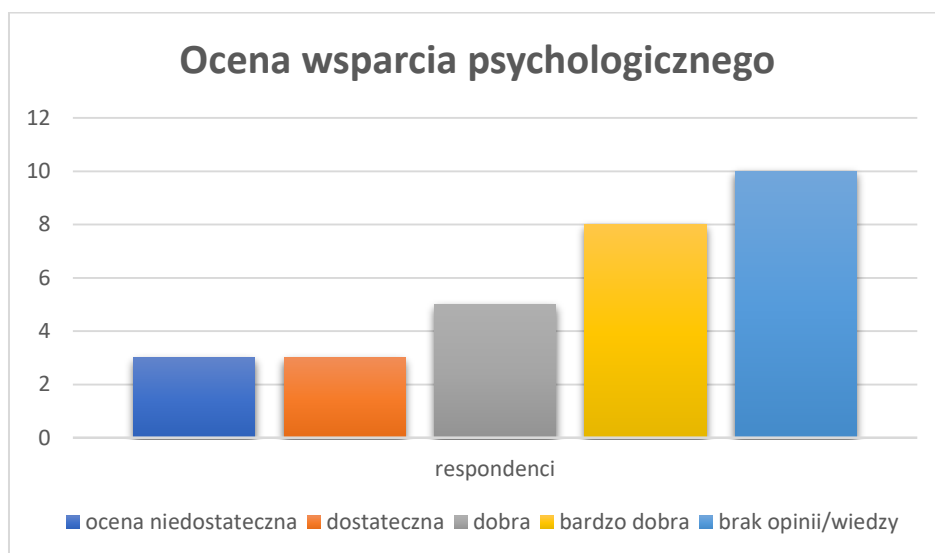
Badani z grupy o średnim stażu pracy także byli w tym zakresie podzieleni względem wystawianych opinii. Część uważała, że pomoc jest wystarczająca, lub raczej wystarczająca – 3 - wskazania. Jeden respondent stwierdził, że nie posiada takiej wiedzy. Dwie respondentki uznały zaś formy pomocy realizowanej w Powiecie za niewystarczające.

W najstarszej grupie pod względem zdobytego stażu zawodowego wskazywano, że pomoc jest raczej wystarczająca (5 wskazań na „tak” i „raczej tak”). W opiniach mniejszości

uznawano pomoc za raczej niewystarczającą (3- odpowiedzi „raczej nie”, „nie”). Dodatkowo Respondentka podkreśliła, że brakuje wciąż wiedzy „na temat ośrodków, spotkań, itp. dla ofiar” przemocy.

W badaniu ankietowym dążono także do poznania oceny pracowników służby ochrony zdrowia na temat oceny realizowanego w Powiecie poradnictwa.

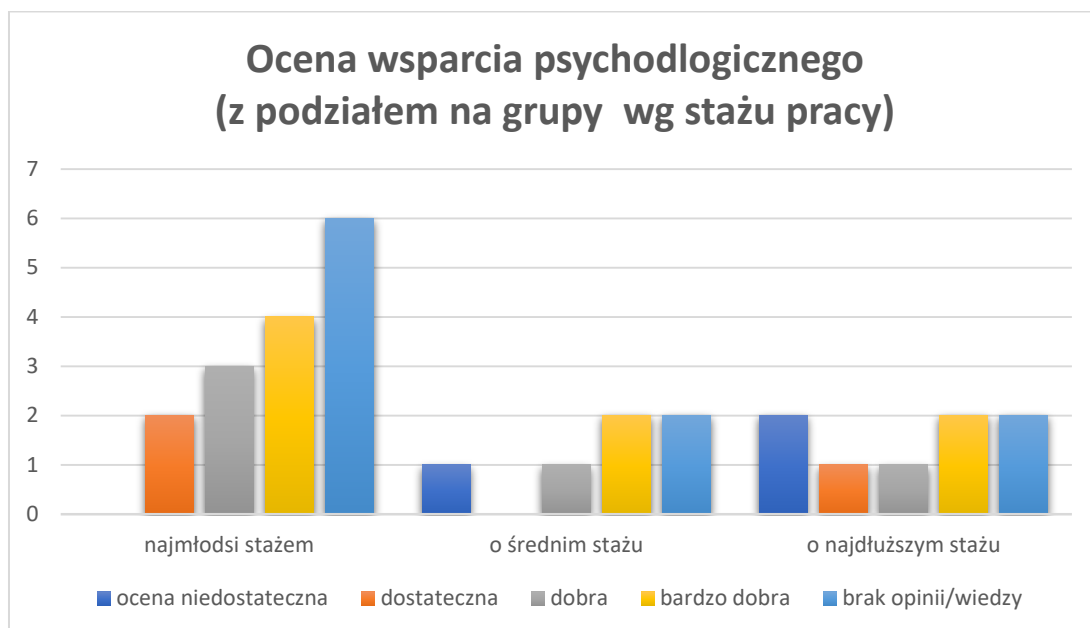
Wykres 51. Opinie na temat pomocy psychologicznej dla osób dorosłych

Opracowanie zbiorcze

W większości przypadków respondenci nie odpowiedzieli na to pytanie. Z opinii, które pozyskano wynika, że ta forma poradnictwa zazwyczaj była oceniana na stopień bardzo dobry i dobry. Uszczegółowione dane przedstawiono na poniższym wykresie, z którego ponownie wynika, że istnieje konieczność podjęcia działań zwiększających poziom edukacji osób zatrudnionych w sektorze służba i ochrona zdrowia na temat form, sposobów oraz jakości przeciwdziałania zjawisku przemocy w tym pomocy osobom doświadczającym przemocy.

Wykres 52. Opinie na temat pomocy psychologicznej dla osób dorosłych –z podziałem na grupy wyznaczone stażem zawodowym pracowników

Opracowanie z podziałem na grupy

Badanych poproszono także w ankiecie o ocenę jakości pomocy psychologiczno-pedagogicznej niesionej dla dzieci i młodzieży.

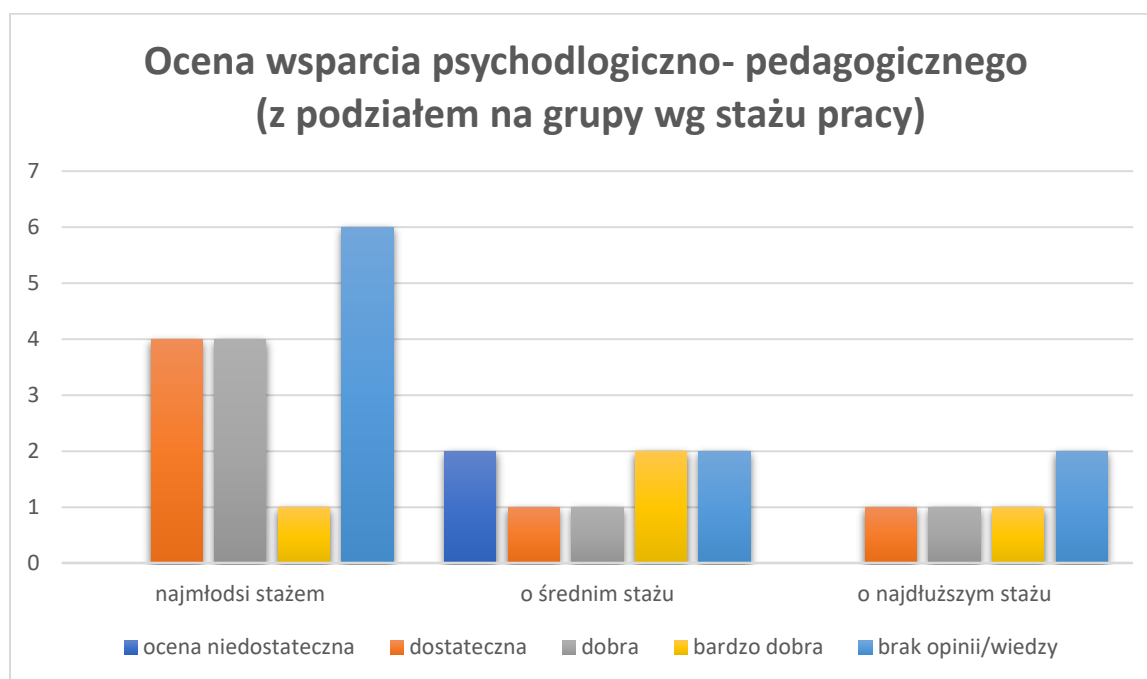
Wykres 53. Opinie na temat jakości pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży

Opracowanie zbiorcze

Podobnie jak wcześniej, także na to pytanie w większości nie otrzymano odpowiedzi. Z danych, które odnosiły się do wystawionych ocen uznano takie wsparcie na poziomie dostatecznym i dobrym. Także w tym przypadku przedstawiono uszczegółowione dane na odrębnym wykresie, w którym uwzględniono wyrażone opinie w danych grupach zróżnicowanych względem stażu pracy.

Wykres 54. Opinie na temat jakości pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży - z podziałem na grupy wyznaczone stażem zawodowym

Z podziałem na grupy

Badanych poproszono również o opinię na temat oceny prawnego wsparcia udzielanego w Powiecie dla osób dorosłych.

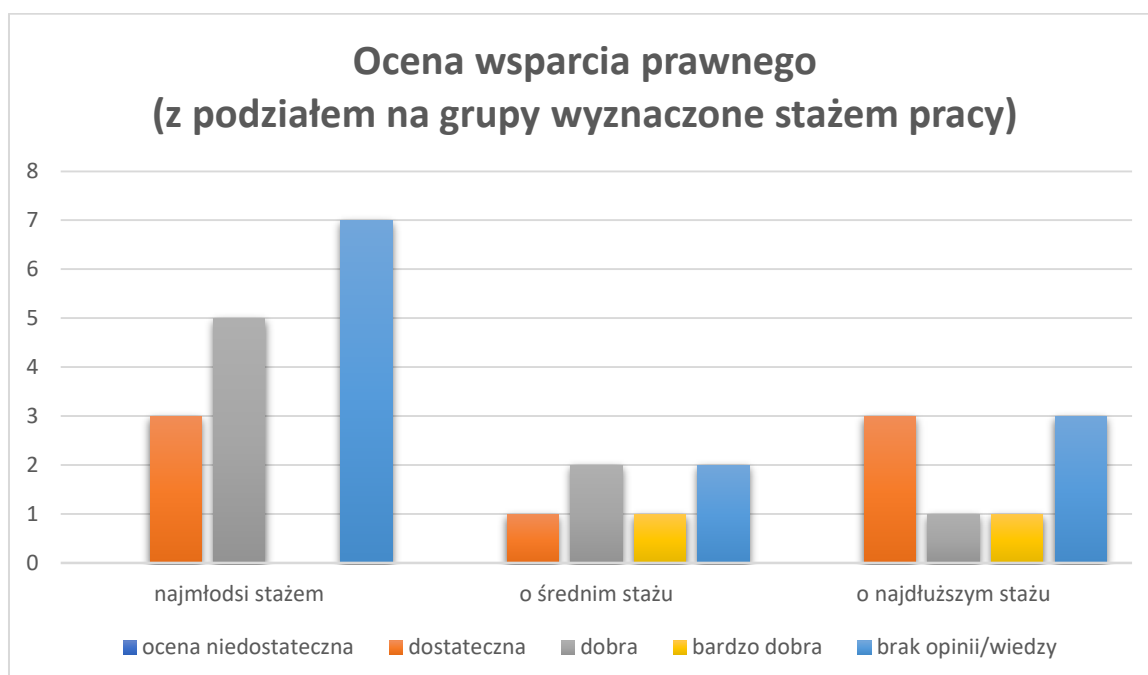
W większości respondenci ze służby i ochrony zdrowia nie odpowiedzieli na to pytanie, sugerując, że na ten temat nie posiadają wiedzy. Pomimo tego faktu pozostali oceniali takie wsparcie najczęściej na poziomie dobrym i dostatecznym.

Wykres 55. Opinie na temat pomocy prawnej

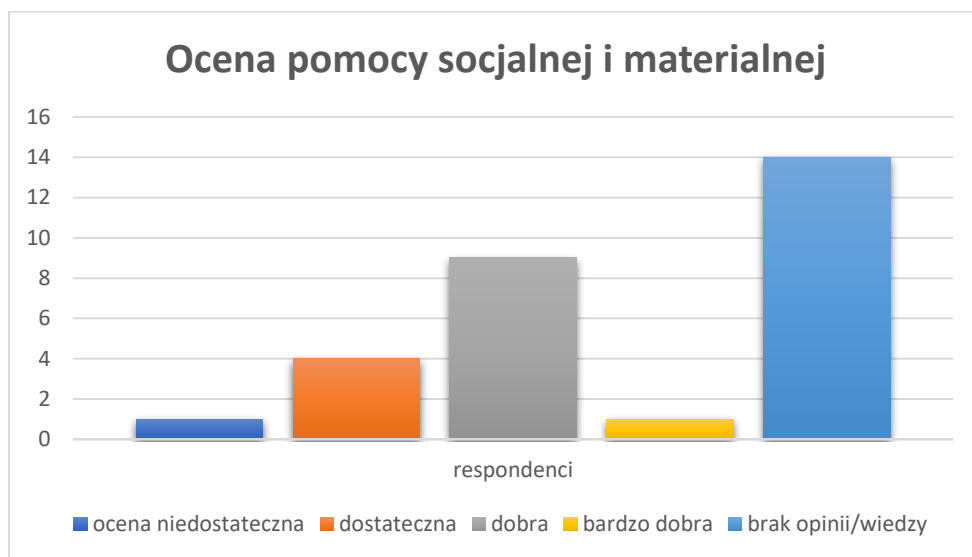
Opracowanie zbiorcze

Wykres 56. Opinie na temat pomocy prawnej dla osób dorosłych – służba i ochrona zdrowia z podziałem na grupy wyznaczone stażem pracy

Badanych poproszono też o ocenę jakości wsparcia udzielanym ofiarom przemocy w zakresie pomocy socjalnej i materialnej.

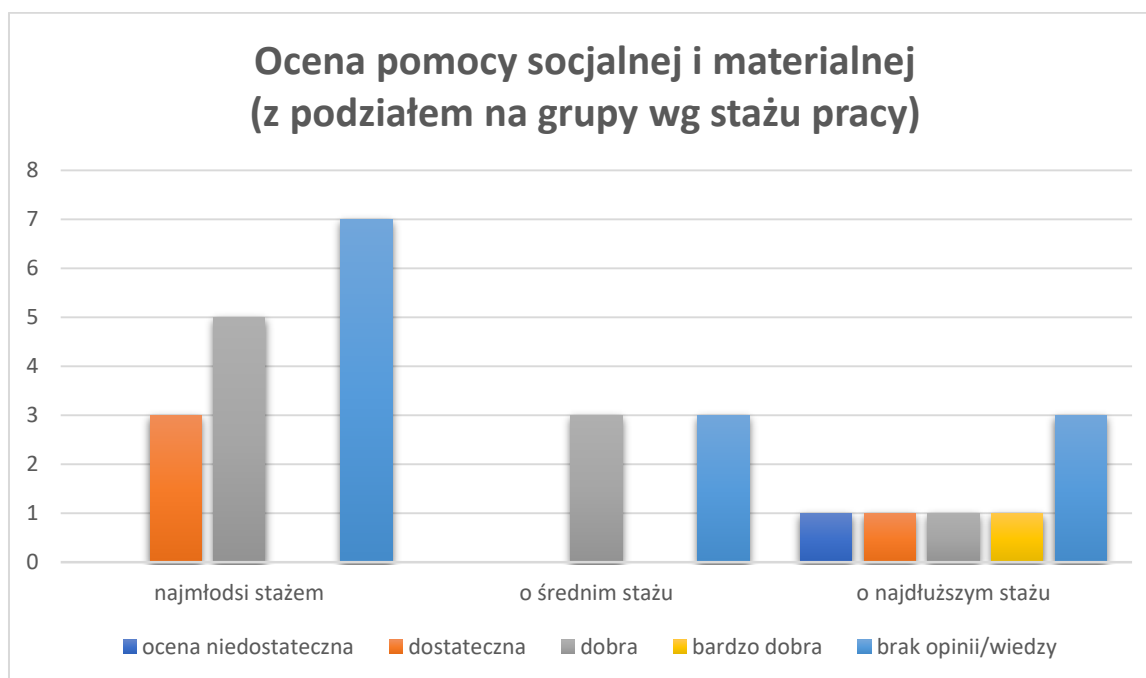
Wykres 57. Opinie na temat jakości pomocy socjalnej i materialnej dla ofiar przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

W uogólnionym zarysie pracownicy służby i ochrony zdrowia często na to pytanie również nie udzielili odpowiedzi. Pozostali sądzili, że pomoc jest na poziomie dobrym i dostatecznym. Wyjątkowo pojawiały się opinie, że jest ona na poziomie bardzo dobrym i niedostatecznym.

Wykres 58. Opinie na temat jakości pomocy socjalnej i materialnej dla ofiar przemocy domowej –z podziałem na grupy respondentów zróżnicowanych stażem pracy

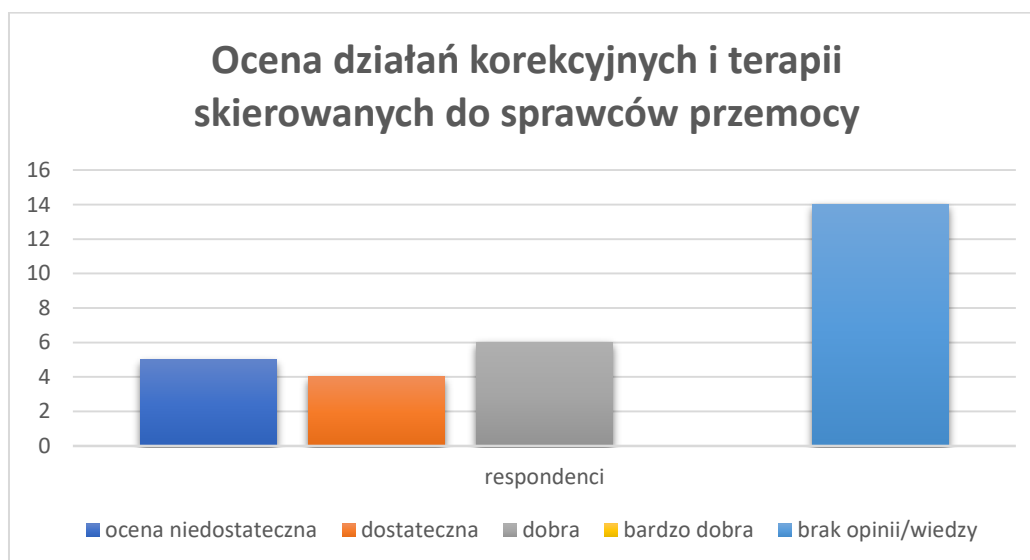

Z podziałem na grupy

W obrazie opinii na ten temat, z uwzględnieniem na podział wynikających ze stażu pracy badanych z służby i ochrony zdrowia można dostrzec, że w większości na to pytanie nie chciano się wypowiadać, bądź też nie udzielono z innych względów odpowiedzi. Najmłodszy stażem sądzili, że pomoc jest na poziomie dobrym i dostatecznym. W grupie o średnim stażu pracy przeważały opinie, że pomoc jest na poziomie dobrym. Zdania bardziej podzielone występowały wśród pracowników o najdłuższym stażu pracy.

W badaniu ankietowym dążono również do pozyskania opinii na temat oceny realizowanych w Powiecie działań korekcyjno-edukacyjnych skierowanych do sprawców przemocy.

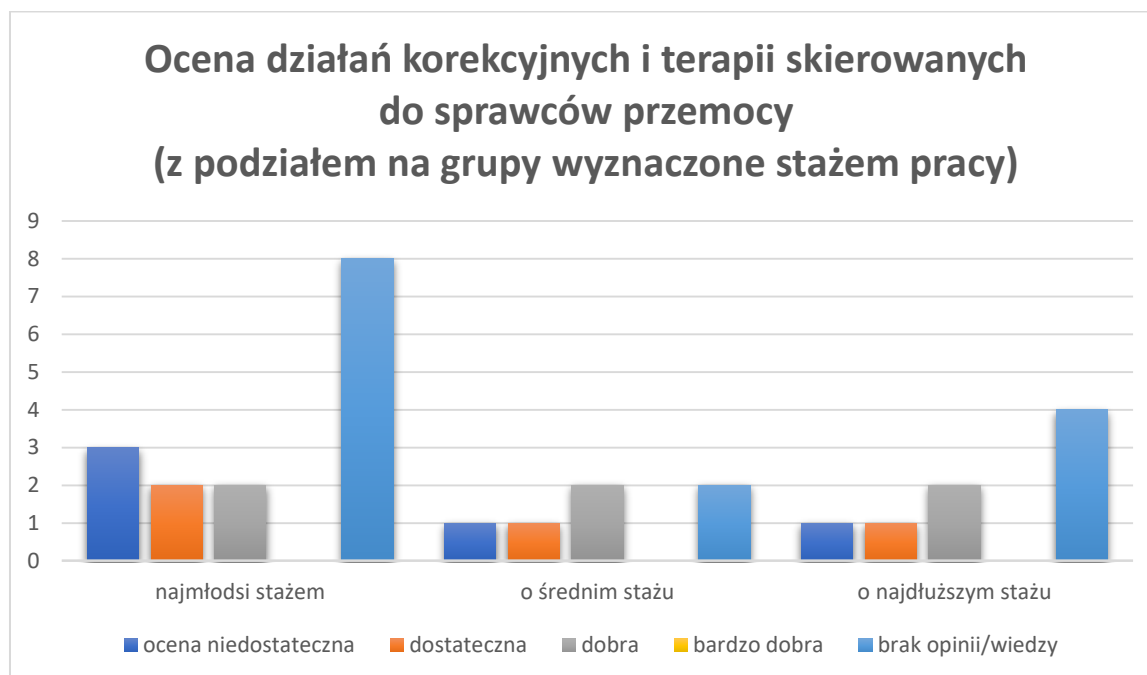
Wykres 59. Opinie na temat oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych przeznaczonych dla sprawców przemocy

Opracowanie zbiorcze

W uogólnionym zarysie pracownicy służby i ochrony zdrowia najczęściej na ten temat nie posiadali wiedzy. Ci którzy wyrazili swoją opinię, mieli zdania podzielone, co przedstawiono na uszczegółowionym wykresie poniżej.

Wykres 60. Opinie na temat pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy –z podziałem na staż pracy respondentów

Gdy poddajemy analizie opinie pracowników służby i ochrony zdrowia z podziałem na grupy wyznaczone długością stażu pracy, wówczas okazuje się, że pracownicy najmłodszy stażem najczęściej nie udzielali na ten temat odpowiedzi. Część z osób, które zabrała głos w tej kwestii uznawała, że podejmowane w tym zakresie działania są na poziomie niedostatecznym (rzadziej dostatecznym i dobrym). W grupie pracowników o średnim stażu pracy nieznacznie przeważała opinia, że takie wsparcie jest na poziomie dobrym, podobnie jak w grupie pracowników o najdłuższym stażu pracy.

Podsumowując, w opiniach badanych z grupy służba i ochrona zdrowia przeważał jednak brak wiedzy bądź chęci wyrażenia opinii, co do oceny jakości pomocy udzielanej ofiarom przemocy oraz działań korekcyjno-edukacyjnych kierowanych do sprawców w powiecie pruszkowskim. Potwierdzają to poniekąd badania fokusowe, jednocześnie wskazujące na realizowane terapie skierowane do sprawców przemocy w zakresie, jak np. z poradnictwa psychiatrycznego:

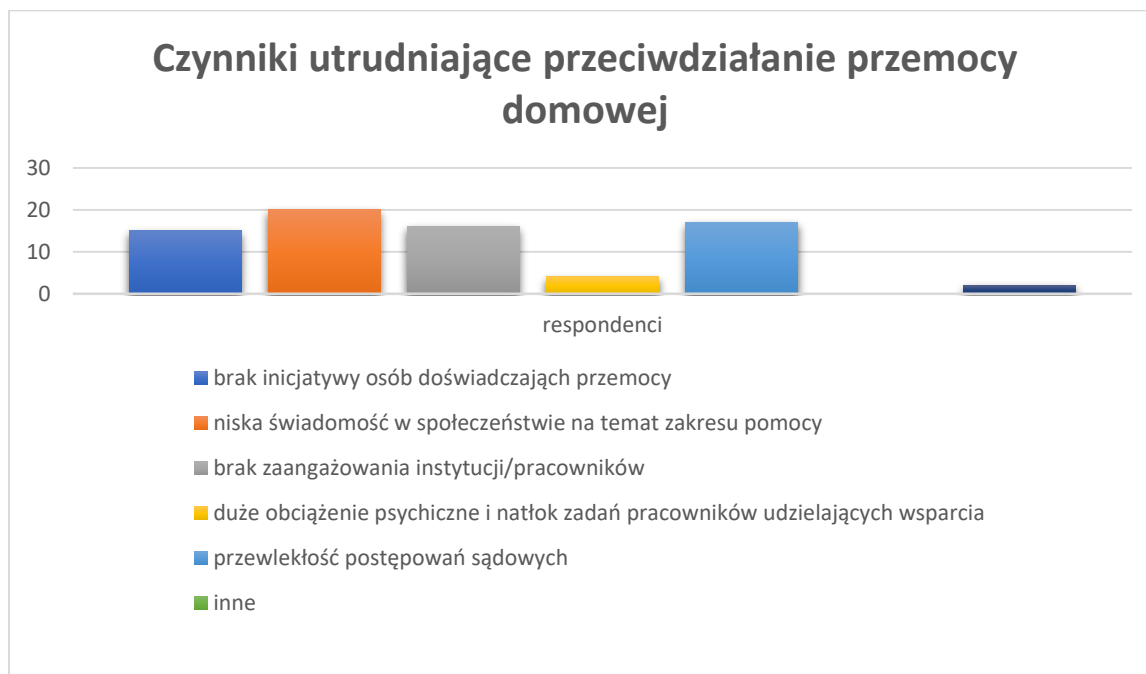
Lekarz medycyny:

Mówmy o agresji z punktu widzenia ofiary, ale tak naprawdę agresja to też duża strona. Też musimy mieć ofertę dla sprawcy. Mamy ofertę dla sprawców – dowiedziałem się o tym niedawno, że coś takiego jest. My w naszej poradni pracujemy też ze sprawcami przemocy. W poradni psychiatrycznej mamy sprawców na co dzień i robimy wszystko aby nie zrobili nikomu krzywdy.

W świetle przeprowadzonych wywiadów ze specjalistami prowadzącymi tego typu terapie zajęciowe największym problemem jest brak obowiązku uczestniczenia w programach korekcyjno-edukacyjnych sprawców przemocy. Zazwyczaj więc sprawcy przemocy nie uczestniczą w tego typu spotkaniach. Jest jednakże od tej reguły wyjątek. Sprawcy przemocy, którzy odbywają kary w zakładach penitencjarnych jak dowodzą działania realizowane przez terapeutów z ZOW Piastów – chętnie korzystają z tej formy wsparcia.

Badanych poproszono również o wskazanie, co ich zdaniem utrudnia skuteczną pomoc w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ofiar przemocy.

Wykres 61. Opinie na temat: które z czynników utrudniają skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

Niestety także na to pytanie wiele osób biorących udział w badaniu nie udzieliło odpowiedzi. W uzyskanych odpowiedziach w większości podkreślano, że istnieje niska świadomość społeczna na temat możliwości udzielania pomocy zarówno w przypadku jej doświadczania, co dotyczy również świadomości występowania tego zjawiska w przestrzeni rodzin – na taką opinię wskazało 20 respondentów. Zdaniem 16 badanych istnieje też problem braku zaangażowania lub nierównego zaangażowania się przedstawicieli instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej. Jednocześnie wskazywano na brak inicjatywy podejmowanej przez osoby doświadczające przemocy w środowisku rodzinnych do

zmiany ich sytuacji życiowej – 15 wskazań respondentów. Negatywnie oceniono opieszałość sądów podejmujących decyzje w sprawach związanych ze zjawiskiem przemocy - 18.

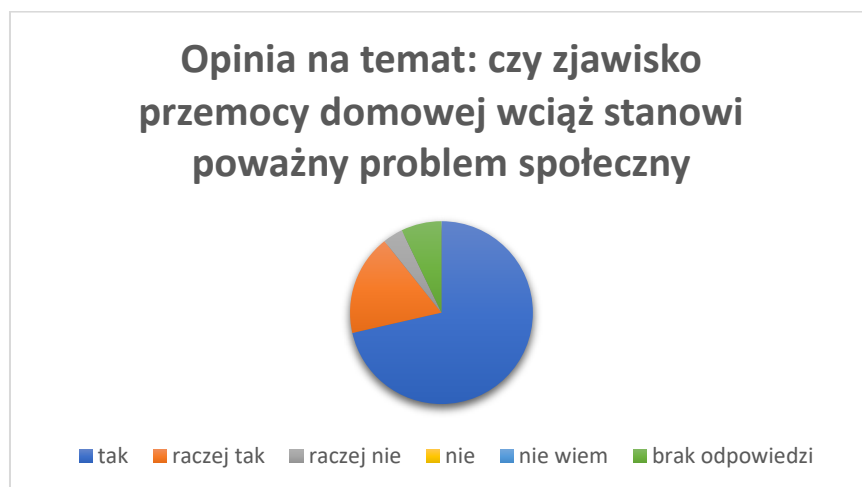
Uszczegóławiając w grupie najmłodszych stażem respondentów nie zaznaczano zazwyczaj stwierdzenia, że pracownicy instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie zjawisku przemocy są przeciążeni natłokiem obowiązków i nadmiernie obciążeni emocjonalnie – ten problem dostrzegły tylko dwie osoby, przy czym jedna z nich jest związana ze zjawiskiem przemocy w swojej zawodowej pracy bezpośrednio (jako jedyna wskazała też, że w razie potrzeby wszczyna procedurę niebieskiej karty). W odpowiedziach respondentów znalazły się stwierdzenia, wedle których, ofiary przemocy psychicznej nie zawsze mogą liczyć na wsparcie. Pojawiła się np. opinia

„Nie bije, więc o co pani chodzi?”, brak „podstaw” do udzielenia pomocy, gdy np. nie ma śladów po przemocy fizycznej. Tu pojawia się problem z diagnozowaniem środowiska naznaczonego przemocą psychiczną, która choć nie pozostawia śladów na ciele ofiary jest równie destrukcyjna i niebezpieczna dla osób doświadczających takich form przemocy”.

W grupie respondentów najstarszych pod względem stażu pracy w służbie i ochronie zdrowia również tylko jedna osoba wskazała na przeciążenie pracowników instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy domowej (pod względem natłoku pracy czy przeciążenia psychicznego).

Ankietowanych poproszono też o opinię czy ich zdaniem przemoc domowa wciąż stanowi poważny problem społeczny w Powiecie.

Wykres 62. Czy postrzega Pan/i przemoc domową jako istotny problem społeczny?

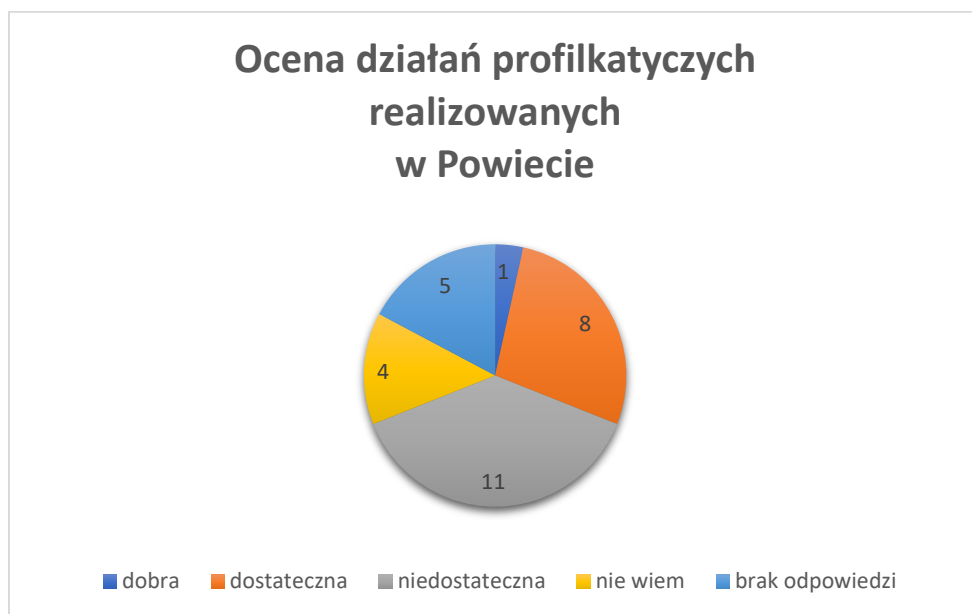

Opracowanie zbiorcze

W większości badanych uznano to zjawisko za poważny problem społeczny w powiecie.

W kwestionariuszu ankiety poproszono również respondentów o wystawienie oceny względem realizowanych w powiecie pruszkowskim profilaktycznych działań mających na celu przeciwdziałanie występowaniu zjawiska przemocy.

Wykres 63. Jak Pan/i ocenia realizowane w Powiecie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

W świetle uzyskanych opinii większość respondentów z sektora służba i ochrona zdrowia była zdania, że działania profilaktyczne podejmowane w Powiecie w celu przeciwdziałania zjawisku przemocy są niewystarczające. Blisko jedna trzecia badanych uznała, że są one na poziomie dostatecznym. W zdecydowanej mniejszości były opinie, które wskazywały na dobrą ocenę podejmowanych w tym zakresie działań, realizowanych w Powiecie.

Uszczegóławiając pozyskane dane, to najmłodszy pod względem zawodowego doświadczenia respondenci uważali, że działania podejmowane w Powiecie na rzecz profilaktyki społecznej w zakresie są niedostateczne (5 wskazań) dostateczne (4). Większość respondentów w tej grupie nie wypowiedziała się jednak na ten temat albo przyznając, że nie posiadają wiedzy w tym zakresie (2), bądź też nie udzielając żadnej odpowiedzi (4).

W grupie respondentów o średnim stażu zawodowym pojawiły się opinie, że formy profilaktyki społecznej, ze szczególnym naciskiem na zapobieganie zjawisku przemocy w

powiecie pruszkowskim są realizowane w sposób dostateczny i niedostateczny - po równo rozkładając opinie badanych. Dwie osoby stwierdziły, że nie posiadają na ten temat wiedzy. Jedna z respondentek podkreśliła, że warto byłoby wprowadzić edukację prawną „o prawach ofiar przemocy”.

W grupie najstarszych respondentów pod względem stażu zawodowego oceniono, że działania profilaktyczne realizowane w Powiecie a mające na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy są realizowane w sposób zróżnicowany. 4 uznało, że dotąd podejmowane w tym zakresie działania są niedostateczne w przeciwieństwie do 3 osób, które uznały, że takie działania są dostateczne i dobre.

Ankietowanych na koniec poproszono o wskazówki odnoszące się do tego, jakie działania należałoby podjąć w skali powiatu, w celu lepszego przeciwdziałania zjawisku przemocy i ochrony osób doświadczających jej skutków. W opiniach respondentów z sektora służba i ochrona zdrowia pojawiły się zdania, że należałoby wprowadzić więcej edukacji na ten temat. Stwierdzano też, że istnieje potrzeba uświadamiania dzieci i młodzieży na spotkaniach z psychologiem w szkołach podstawowych i średnich – w tej tematyce. Powinno się także lepiej wspierać rodziny, w których występuje przemoc, ale też:

- wzmocnić uwagę wychowawców i nauczycieli, psychologów w szkole i przedszkolach w celu bardziej szybkiego stwierdzenia [występowania] przemocy domowej na dzieciach;
- Powinno się organizować „szkolenie dotyczące podstaw pierwszej pomocy ofiarom przemocy – konkretne działania do jakich mają prawo ofiary i jak możemy im pomóc.

Podkreślano także, że powinien być lepszy dostęp do pomocy psychoterapeutycznej, więcej możliwości względem zgłoszeń przemocy, ale także większą kontrolą powinny być objęte rodziny z problemem przemocy domowej:

Psychoterapeutka:

- powinny być częstsze kontrole rodzin z „niebieską kartą”; „uświadamianie dzieci, rodziców. [powinny odbywać się] warsztaty na temat emocji, warsztaty wychowawcze dla rodziców. Terapia dla ofiar i sprawców – powinna być bardziej dostępna.

Respondent:

dobrze by było „aby policja mogła coś robić z napastnikiem a nie tylko spisać;

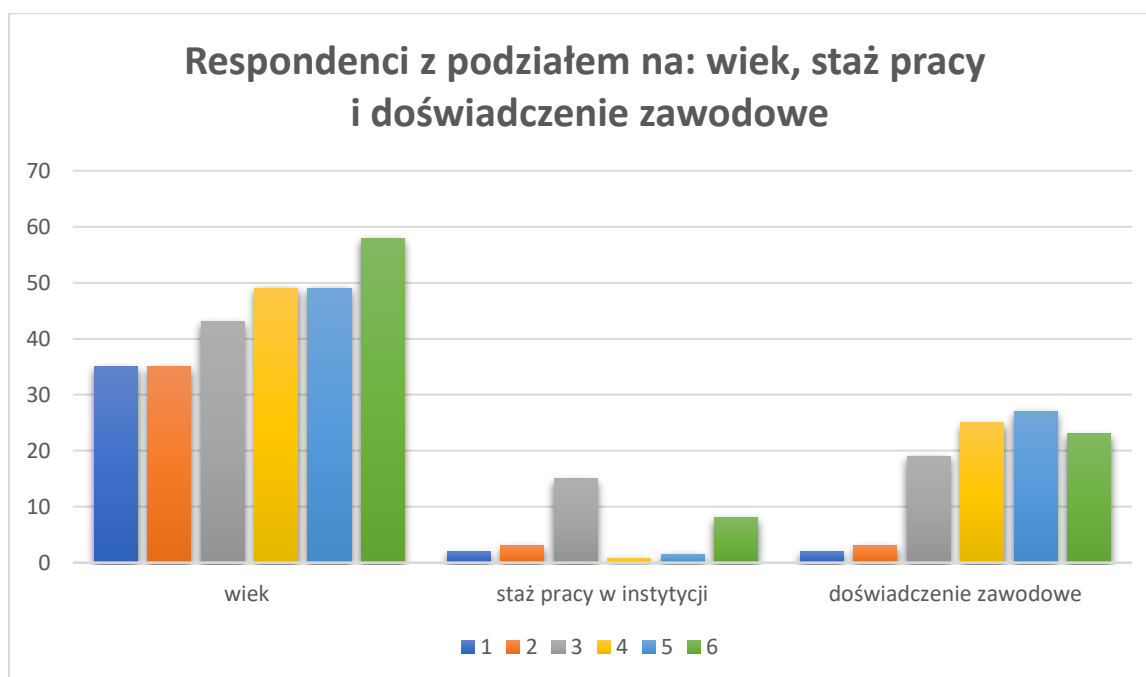
Respondent:

wskazane by było również to aby „szybciej odbywał się proces sądowy, wysyłanie do pracodawcy informacji, co dany napastnik zrobił.

4. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników ośrodków pomocy społecznej

Grupę specjalistów z ośrodków pomocy społecznej w badaniu przeprowadzonym z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety reprezentowało 6 osób. Swoją płć ujawniły trzy kobiety i jeden mężczyzna, pozostałe dwie nie ujawniły takich danych. Wiek respondentów biorących udział w badaniu mieścił się w przedziale o 35 do 58 lat. Były to osoby posiadające zróżnicowane doświadczenie zawodowe. W miejscu swojej pracy badani wskazali na przedział zdobytego doświadczenia od 8 miesięcy do 15 lat.

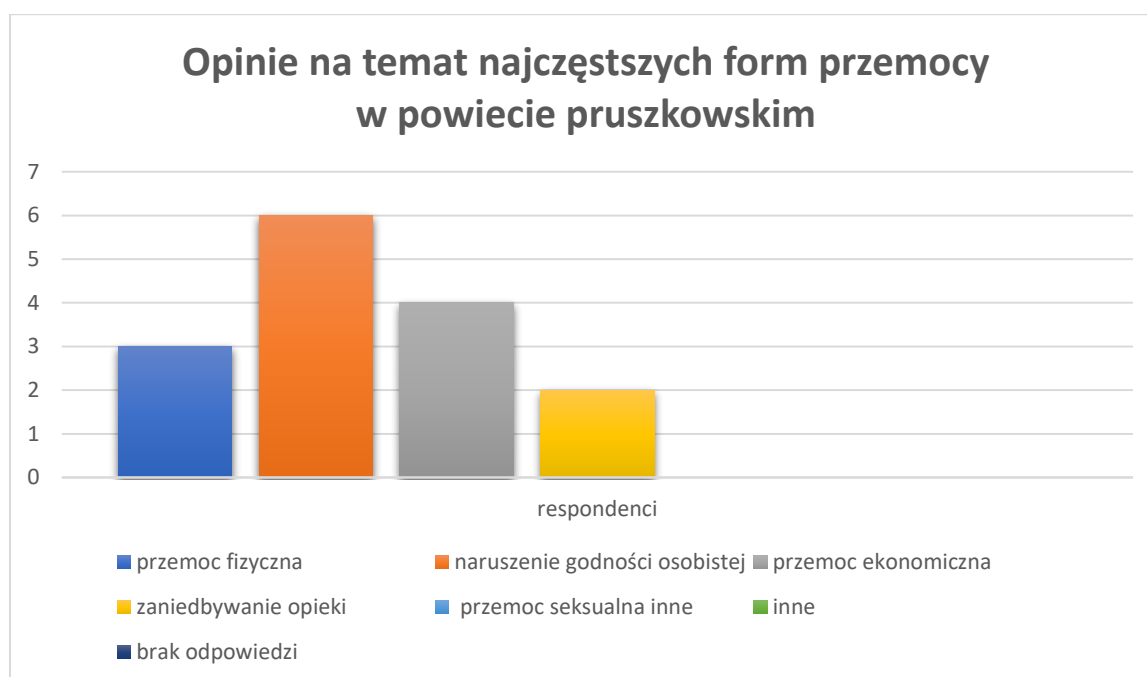
Wykres 64. Charakterystyka stażu pracy i doświadczenia zawodowego respondentów – opracowanie zbiorcze (OPS)

Opracowanie zbiorcze

Poproszono specjalistów z tej grupy o wyrażenie swojej opinii na temat jakie formy przemocy najczęściej są spotykane w powiecie pruszkowskim.

Wykres 65. Jakie formy przemocy występują najczęściej w powiecie

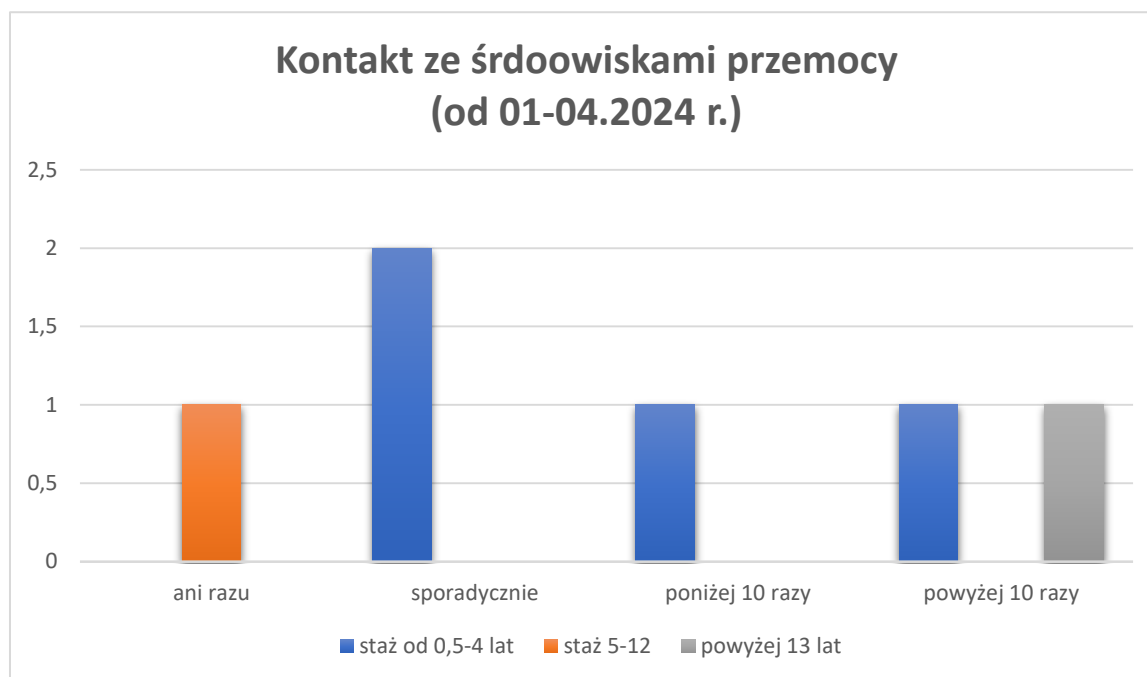

Opracowanie zbiorcze

Według opinii pracowników ośrodków pomocy społecznej najczęstszą formą przemocy jest przemoc psychiczna, co wiązało się ze wskazaniem na naruszenie godności osobistej (6). Następnie wskazywano na przemoc ekonomiczną (4) oraz fizyczną (3). Najrzadziej wskazywano na formę przemocy związanej z zaniedbywaniem (2). Nie pojawiło się wskazanie na przemoc seksualną.

Na pytanie *jak często od stycznia do kwietnia 2023 r.* pracownicy spotkali się w swojej pracy z przemocą domową odpowiadani następująco. Pięciu z sześciu pracowników ośrodków pomocy społecznej spotykało się bezpośrednio ze środowiskami naznaczonymi problemem przemocy, przy czym w dwóch przypadkach były to osoby mające kontakt z takim środowiskiem powyżej 10 razy w przedziale od stycznia do kwietnia 2023 r.

Wykres 66. Kontakt z przemocowym środowiskiem od stycznia do kwietnia 2023 r.

Opracowanie zbiorcze

Wyniki te uzupełniają wypowiedzi specjalistów:

OPS:

Ja z przemocą spotkam się codziennie w Ośrodku Pomocy Społecznej. Pracuje razem z koleżanką, jesteśmy w zespole z koleżanką. Jest przemocy dużo i coraz bardziej skomplikowanej;

ZI i Punkt Konsultacyjny:

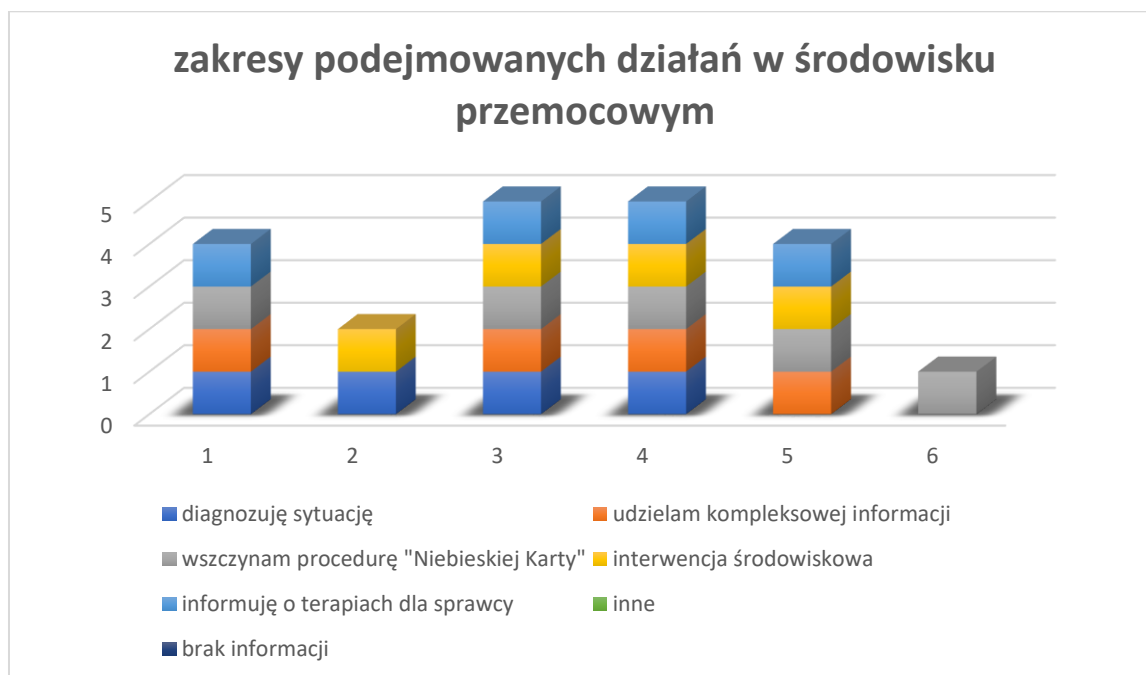
ja mogę powiedzieć, że ja się spotykam bardzo często bo w gminie pracuję w punkcie konsultacyjnym i w ZI. I codziennie mam do czynienia ze sprawami przemocy;

Specjalista GKRPA:

„Mówimy o dużym kalibrze problemów, ale my spotykamy się z tym na co dzień, gdy widzimy wobec dzieci agresję rodziców, roszczeniowych rodziców. Niebieska karta kończy albo zaczyna pewien etap, ale my musimy pamiętać w ogóle o oddziaływaniu na siebie ludzi. Nie wiem czy to jest zasługa covidu ale w ostatnich czasach obserwujemy wzrost zachowań trudnych. One są różne związane z agresją i słowną i nawet czasami fizyczną, ale o tym w tym Programie też trzeba pamiętać, że chodzi o pracę nad całym społeczeństwem. A też uchodźcy z Ukrainy przywieźli nam zupełnie inne relacje w domach, co dla nich jest normą - nas to zadziwia. Jesteśmy już poza tym od dwudziestu, dwudziestu paru lat. W Raszynie mamy różne narodowości i borykamy się tak, jak nauczyciele czy przedstawiciele różnych instytucji w Raszynie z problemami dotyczącymi przemocy w różnych rodzinach”.

Ankietowanych poproszono o wskazanie na środki podejmowane w przypadku zgłoszenia przemocy domowej, co wiązało się z możliwością zaznaczenia odpowiedzi wielokrotnego wyboru. Na to pytanie odpowiedzi udzielili wszyscy pracownicy, ale w zróżnicowany sposób.

Wykres 67. Zakres podejmowanych działań w przypadku stwierdzenia przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

Z uzyskanych danych wynika, że pracownicy ośrodków pomocy społecznej są drugą po funkcjonariuszach grupą, którzy najczęściej wszczynają procedurę NK – w przypadku zdiagnozowania zjawiska przemocy. Przewodniczący ZI (w trakcie badań fokusowych wskazał na problemy - natury niedopracowanych rozwiązań systemowych. „są tylko trzy dni ustawowe do procedowania, gdy wpłynie NK ale brak jest oddelegowania od pracodawcy – a to praca dodatkowa”. Pracownicy socjalni udzielają również wsparcia kompleksowego – co wiąże się zarówno z interwencją kryzysową, udzielaniem informacji względem poradnictwa w tym monitorowaniem rodzin, w których zdiagnozowano problemy związane m.in. z tym problemem społecznym. Celem tych działań jest też poprawa funkcjonowania rodzin w tym udzielanie „pomocy osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi”³⁷.

³⁷ Izabela Krasiejko, *Rodziana z dziećmi Rodzina dysfunkcyjna*, Wyd. Difin Warszawa 2019 str. 85

W badaniach fokusowych zwrócono uwagę na sposoby diagnozowania zjawiska przemocy u osób mogących doświadczać jego konsekwencji w sferach domowych: Specjaliści podkreślali, że:

–to osoby dorosłe nadmiernie asekuracyjne. Występuje duża ostrożność w wypowiedzaniu się – osoby uważają, żeby nie powiedzieć za dużo; są też nieuzasadnione zachowania obronne, co też może być sygnałem...;

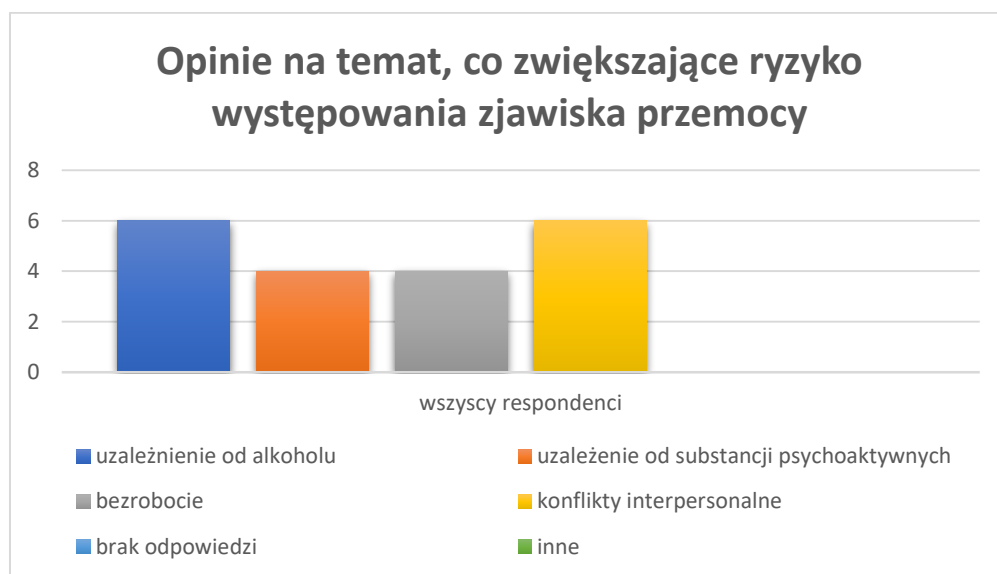
– mam podobne obserwacje. Zawsze mój niepokój budziła nadmierna troska i usprawiedliwienie zachowań sprawcy. Przed rozpoczęciem procedury NK - jeśli jakaś ofiara za bardzo usprawiedliwiała partnera, bo to, że ofiara chce się oddzielić od sprawcy przemocy, to już jest etap wyżej.

Badanych poproszono również o ocenę pomocy, która ma formę interwencji lub innej doraźnej formy pomocy względem osób zagrożonych zjawiskiem przemocy. Wszyscy badani ocenili jakość interwencji lub innej doraźnej pomocy na ocenę dobrą (4), wyjątkowo zaś niedostateczną (1 osoba).

Ważnym stało się także pozyskanie od pracowników ośrodków pomocy społecznej informacji, co w ich opinii zwiększa ryzyko wystąpienia przemocy domowej.

Pozyskane dane na ten temat zobrazowano na poniższym wykresie.

Wykres 68. Czynniki zwiększające ryzyko wystąpienia przemocy domowej

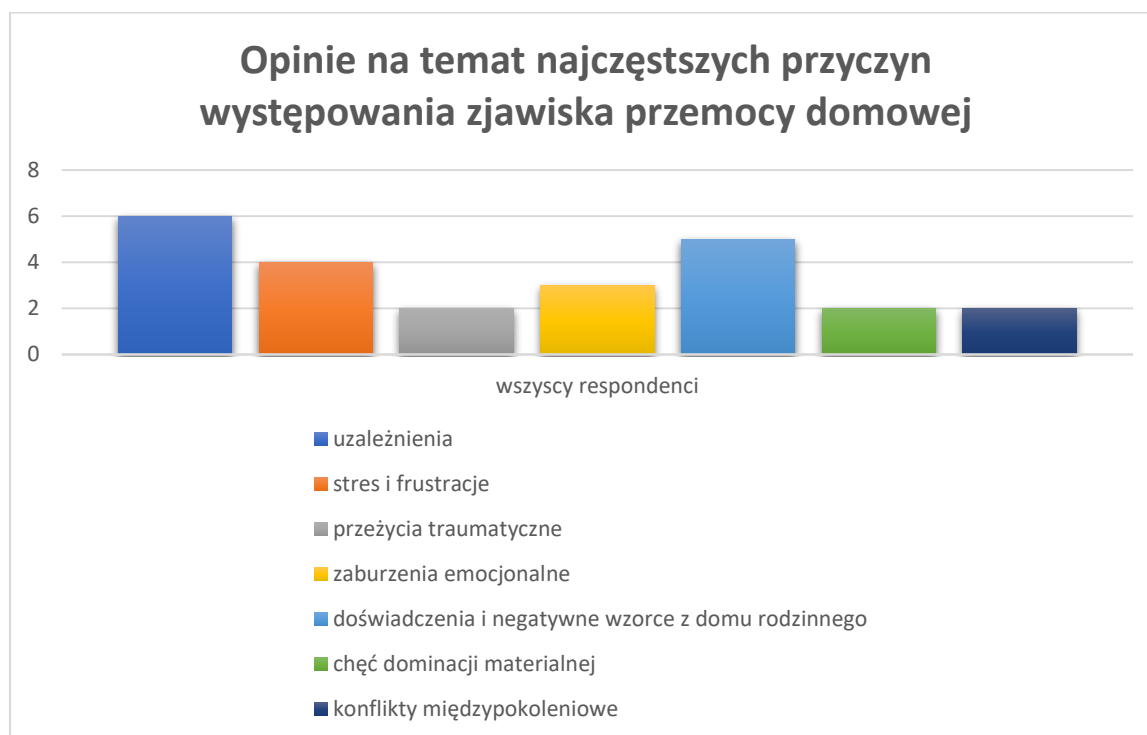
Opracowanie zbiorcze

Zazwyczaj pracownicy ośrodków pomocy społecznej wskazywali na problem uzależnienia sprawców przemocy od alkoholu oraz na konflikty interpersonalne (po 6 wskazań). W niewiele

mniejszym stopniu wymieniano pozostałe czynniki (po 4 wskazania na: uzależnienie od substancji psychoaktywnych i bezrobocie).

Poproszono również o odpowiedź na pytanie kontrolne, co jest najczęstszą przyczyną takich zjawisk społecznych – jak przemoc domowa. Zdania respondentów na ten temat były podzielone, co obrazuje poniższy wykres:

Wykres 69. Opinie na temat najczęstszych przyczyn występowania przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

Według respondentów z grupy ośrodki pomocy społecznej najczęstszą przyczyną stosowania przemocy domowej są uzależnienia, ale prawie równie ważne dla badanych były negatywne wzorce relacji zaczerpnięte z domów rodzinnych sprawców oraz stres i frustracje. W mniejszym stopniu wskazywano na inne czynniki.

W trakcie grup fokusowych szczególnie zwracano uwagę na uzależnienia, podkreślając że:

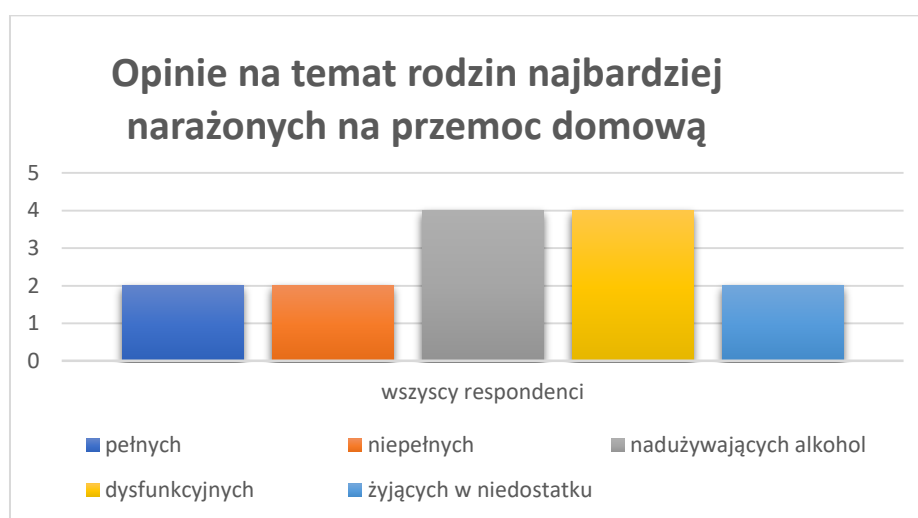
-Te sprawy są w porównaniu z poprzednimi latami cięższego kalibru. Szczególnie jeśli chodzi o uzależnienia, bo coraz częściej wielu jest uzależnionych nie tylko od alkoholu, ale i od innych środków - a występują też uzależnienia krzyżowe. Łączą się z alkoholem, narkotykami, seksem, hazardem;

- Dostrzegano też, że zjawisko przemocy jest szczególnie niebezpieczne dla nieletnich m.in. z powodu przejmowania negatywnych wzorców z ich

rodzinnych domów. Przedstawiciel Gminnej Komisji do Rozwiązywania Problemów Alkoholowych stwierdził, że „przemoc jest we wszystkich kierunkach i niestety ma to oddziaływanie również na dzieci, które to widzą słyszą i niestety przyswajają wzorce takie – więc robi się zamknięte koło.

Poproszono również badanych o podzielenie się opinią w jakie rodziny są najczęściej narażone na wystąpienie zjawiska przemocy.

Wykres 70. Opinie respondentów na temat rodzin, w których może zaistnieć problem domowej przemocy

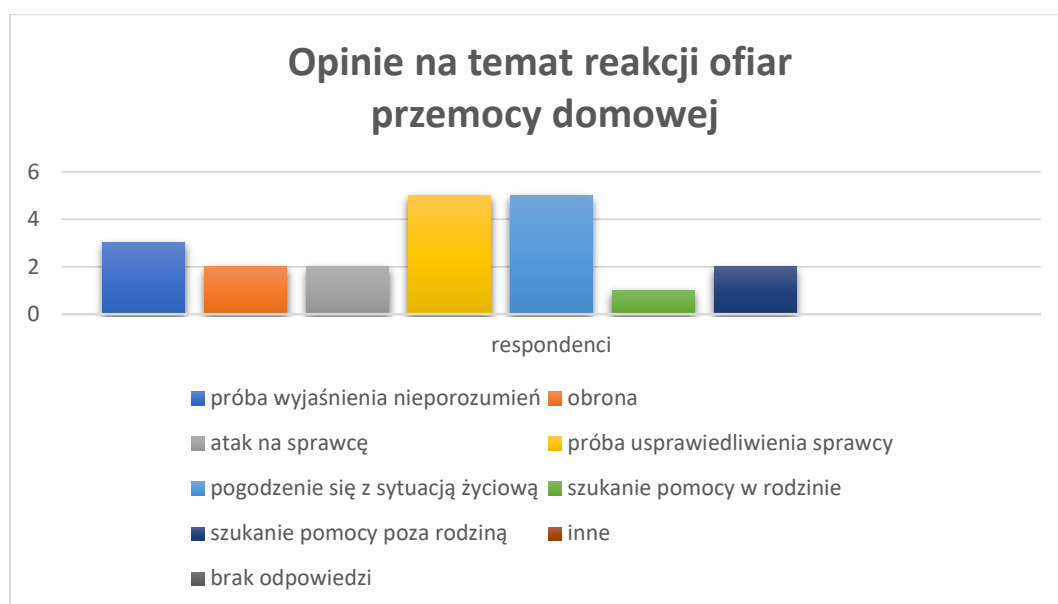
Opracowanie zbiorcze

W większości badani dostrzegali, że sugerowane odpowiedzi – w pytaniu wielokrotnego wyboru są bez znaczenia bowiem problem może dotyczyć wszystkich rodzin, choć dostrzegano też, że najczęściej występuje w środowisku dotkniętym konsekwencjami choroby alkoholowej.

Poproszono respondentów o wskazanie na grupy osób, które w ich opinii są najbardziej narażone na doświadczanie przemocy domowej. Również to pytanie było wielokrotnego wyboru, jednocześnie - w rubryce inne – istniała możliwość wyrażenia własnej opinii. Zdania na ten temat były raczej jednoznaczne. Tylko jedna osoba wskazała na dzieci, a kolejna - tylko na kobiety. Pozostali respondenci podkreślali, że każdy może być w rodzinie narażony na przemoc domową bez względu na płeć, wiek, status itp.

Zapytano też badanych o reakcje na przemoc osób doświadczających tego zjawiska w rodzinnych sferach.

Wykres 71. Reakcje osób doświadczających przemocy domowej

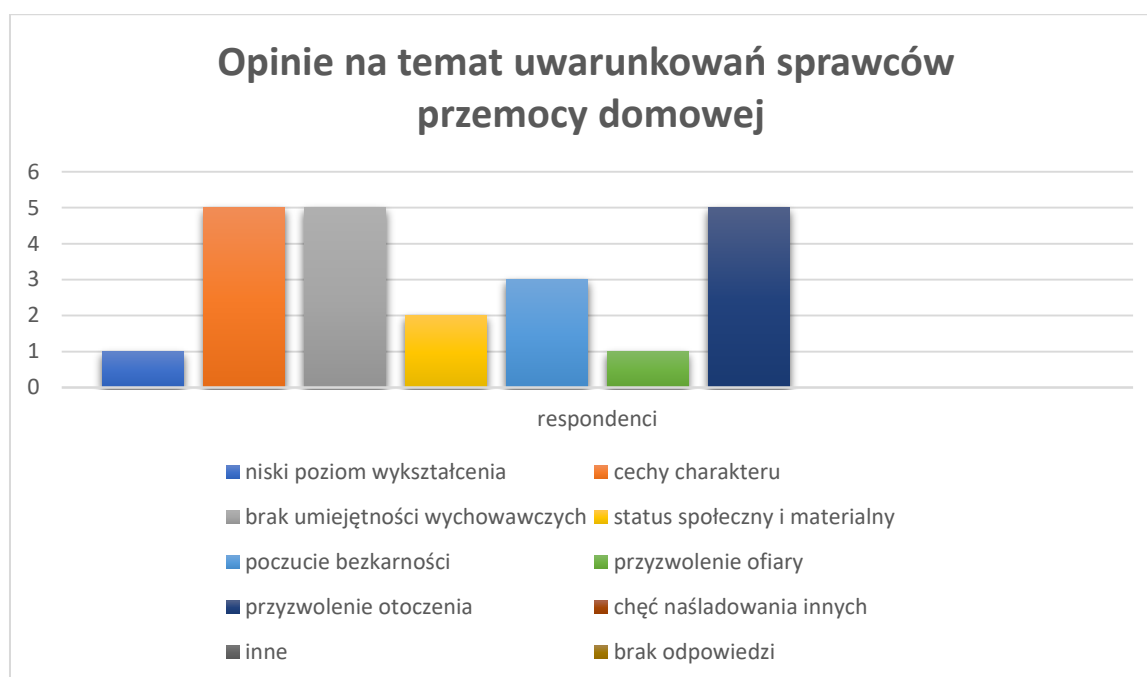
Opracowanie zbiorcze

W grupie badanych z ośrodków pomocy społecznej najczęściej podkreślano, że ofiara przemocy próbuje usprawiedliwić działania sprawcy przemocy i godzi się ze swoją sytuacją życiową (5 wskazań). W mniejszym stopniu próbuje wyjaśnić nieporozumienia (3) a najrzadziej szuka pomocy w obrębie swojej rodziny (1), rzadko też poza nią (2).

Jednocześnie badanych z ośrodków pomocy społecznej zapytano, kto ich zdaniem jest najczęstszym sprawcą przemocy. W odpowiedzi wskazywano, że sprawcami są najczęściej mężczyźni. Raz podkreślono, że sprawcą przemocy mogą być także inni członkowie rodziny. Raz też zaznaczono, że sprawcą przemocy domowej może być każdy.

Pracownicy ośrodków opieki społecznej wyrazili również opinię na temat cech odnoszących się do sprawców przemocy.

Wykres 72. Uwarunkowania związane ze sprawcami przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

Według respondentów z ośrodków pomocy społecznej do uwarunkowań najbardziej związanych z występowaniem zjawiska przemocy domowej należały cechy charakterologiczne sprawców, brak umiejętności wychowawczych oraz przyzwolenie otoczenia społecznego (po 5 wskazań). W mniejszym stopniu dostrzegano, że na zjawisko występowania przemocy domowej ma przyzwolenie społeczne (3). Niektórzy zaznaczali jednak, że w tym zakresie może mieć znaczenie status społeczny i materialny rodziny (2), czego nie potwierdzają współczesne wyniki badań. Raz wskazano na przyzwolenie ofiary przemocy oraz na niski poziom wykształcenia osoby stosującej przemoc domową. Również te opinie należy uznać za uproszczenie – a korelowanie ryzyka wystąpienia przemocy u osób z niskim wykształceniem – jest osadzone w stereotypie społecznym odnoszącym się do zjawiska przemocy.

Uzyskane wyniki w trakcie badań fokusowych akcentowały zwłaszcza fakt, że sprawcy przemocy czują się często bezkarni. Na ten temat wypowiedział się także przewodniczący ZI – podkreślający również ograniczenia związane z możliwością wpływu na sprawców przemocy, którzy nawet nie mają obowiązku stawić się na spotkanie wyznaczone przez ZI. „ZI – nie ma żadnych narzędzi. Nie może zaważać osoby na spotkanie, może tylko zaprosić. Nie ma sankcji prawnych, narzędzi wpływów np. za niestawiennictwo”.

Respondentów poproszono o stwierdzenie, z jakimi opiniami się zgadzają - w istocie diagnozując, czy właściwie rozpoznają społeczne stereotypy z tym zjawiskiem powiązane. Prawie wszyscy pracownicy ośrodków pomocy społecznej prawidłowo rozpoznawali

stereotypy odnoszące się do zjawiska przemocy. Tylko jedna osoba z grupy sześciu badanych stwierdziła, że w *małżeństwie nie może dojść do gwałtu*.

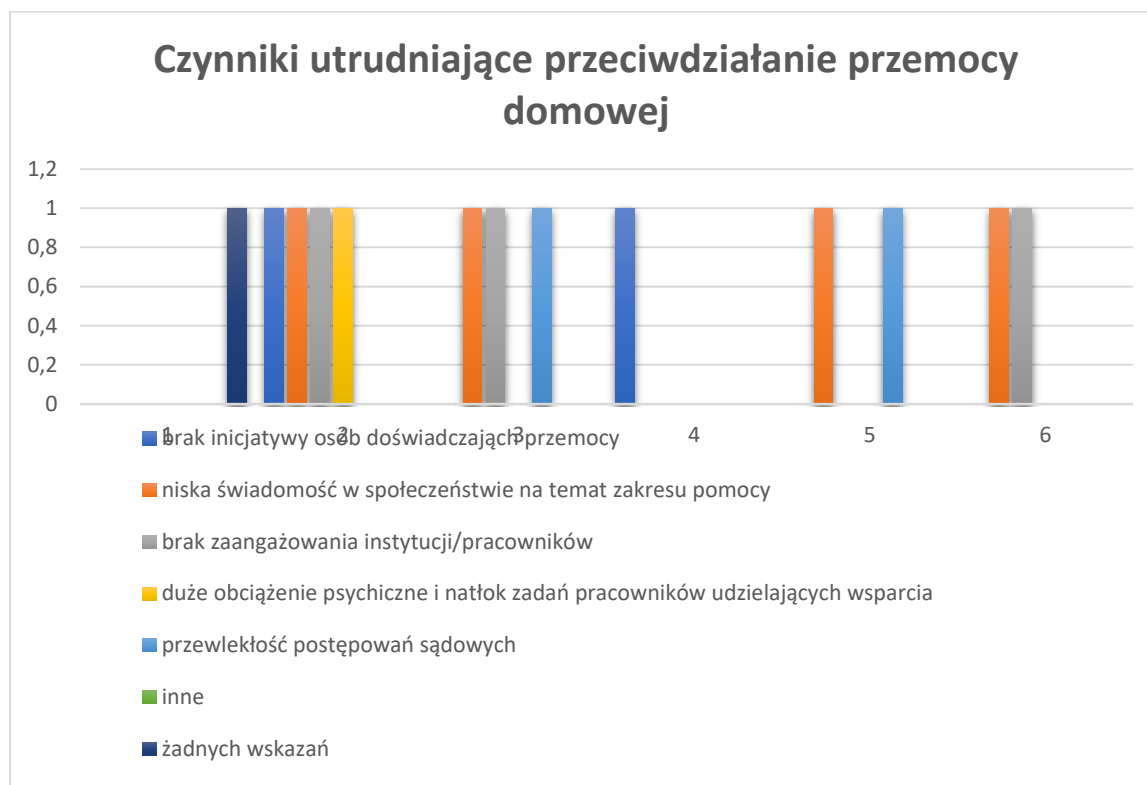
Poproszono również badanych o ocenę form pomocy w formie poradnictwa oferowanego w powiecie pruszkowskim skierowanej do osób doświadczających przemocy domowej. W grupie specjalistów zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej pomoc udzielana dorosłym pod względem wsparcia psychologicznego przez respondentów została jednogłośnie oceniona w stopniu dobrym. Według badanych z ośrodków pomocy społecznej czterech z respondentów oceniło jakość wsparcia psychologiczno-pedagogicznego skierowanego do dzieci i młodzieży na poziomie dobrym, zaś w dwóch pozostałych przypadkach oceniono takie wsparcie na stopień dostateczny. Według badanych zdecydowanie lepiej oceniono wsparcie materialne i socjalne udzielane dla ofiar przemocy - oceniono je zazwyczaj na stopień bardzo dobry, bądź dobry. Wsparcie prawne dla osób potrzebujących pomocy w Powiecie w tej grupie oceniono na stopień bardzo dobry i dobry.

Badanych poproszono również o wyrażenie swojej opinii na temat oceny działań skierowanych do sprawców przemocy domowej w aspekcie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Według pracowników ośrodków pomocy społecznej takie działania skierowane do sprawców przemocy najczęściej oceniono jako dostateczne, wyjątkowo zaś jako bardzo dobre. Według opinii pracowników ośrodków pomocy społecznej przeważały poglądy, że działania realizowane w tym zakresie w Powiecie są raczej wystarczająca. Tylko jedna osoba stwierdziła, że raczej *nie jest* argumentując następująco: „myślę, że nie ma wystarczającej oferty programów korekcyjnych i wsparcia psychologicznego – szczególnie dla dzieci”.

Wskazano też na czynniki utrudniające przeciwdziałanie przemocy i pomoc osobom doświadczającym tego zjawiska – w Powiecie.

Opinie respondentów na ten temat były podzielone, co ukazano na poniższym wykresie prezentując osobno każdą z wypowiedzi.

Wykres 73. Opinie respondentów na temat czynników utrudniających przeciwdziałanie zjawisku przemocy w skali powiatu

Opracowanie zbiorcze

Z uzyskanych opinii od pracowników ośrodków pomocy społecznej wynika, że problemem jest niska świadomość społeczna na temat udzielania pomocy w przypadku doświadczania lub świadomości występowania zjawiska przemocy domowej (4 wskazania). Wskazywano także na brak zaangażowania lub nierówne zaangażowanie przedstawicieli instytucji zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej (3 wskazania). W dwóch przypadkach dostrzegano, że problemem jest też przewlekłość postępowania sądowego oraz brak inicjatywy osób doświadczających przemocy - do podejmowania działań związanych z wyjściem z takiej sytuacji życiowej.

Do barier w skutecznym przeciwdziałaniu przemocy domowej, w badaniach fokusowych zaliczono również poczucie bezkarności sprawców, ale ukazane również z innej perspektywy, bowiem osobami doświadczającymi agresji - ze strony sprawców mogą być również pracownicy socjalni.

Specjalista z OPS:

-Było zgłoszenie do prokuratury o znieważeniu pracowników socjalnych. Przemoc werbalna wobec pracowników socjalnych, wobec dyrektora, opiekunek - ale prokurator umorzył. Mała szkodliwość czynu: można

poniżać, obrażać, wyzywać pracowników socjalnych, którzy są funkcjonariuszami publicznymi [...]. Ważne jest uświadomienie, że my też czasami jesteśmy narażeni na agresję. Czyli, że też wobec nas jest stosowana agresja, takie zachowania powiedziałabym mocno nieprzyjemne. I też musimy sobie z tym radzić.

Według pracowników ośrodków pomocy społecznej w większości głosów uznano przemoc domową za poważny problem społeczny, zaś pozostali respondenci zaznaczyli, że *raczej tak* – czyli raczej jest to poważny problem społeczny.

Oceniono również działania profilaktyczne realizowane w Powiecie, które mają na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy. Według pracowników ośrodków pomocy społecznej sądzono, że takie działania są realizowane na poziomie dostatecznym (3 wskazania), dobrym (2) oraz niedostatecznym (1).

Wyniki ankiety na temat działań profilaktycznych realizowanych w ramach OPS uzupełniają dane pozyskane w trakcie badań fokusowych.

Specjalistka z OPS w Nadarzynie:

„W czasie pandemii Covid, w ramach Nadarzyńskich dni profilaktyki – zorganizowałyśmy projekt pt. „Poznajmy się lepiej - zadbajmy o relacje”. Chodziło nam o to, aby była jak największa wymiana [przekazana informacja] na temat instytucji z terenu gminy, osób - które działają w swoich obszarach i aby ta informacja - poszła do szkół, mieszkańców gminy. I też pomyślałam, że może warto byłoby zrobić informatory skierowane do dzieci z informacjami adekwatnymi do wieku - do rozwoju dziecka - co to jest przemoc, włącznie z numerem telefonów - skierowanych do dzieci i młodzieży oraz dorosłych”.

„Zapewne każda gmina ma swój informator. My mamy punkt konsultacyjny. Tu jest informacja gdzie [szukać pomocy] się zapisać, jacy specjaliści, zespół ośrodków wsparcia – z telefonem całodobowym. Ważne jest żebyśmy mieszkańców informowali czy to na stronie internetowej czy w lokalnej gazecie w formie papierowej”.

Pracownicy OPS oraz ZI są również inicjatorami szkoleń w poszczególnych gminach, których celem jest nie tylko podnoszenie wiedzy na temat zjawiska przemocy, czy możliwości związanych z formami udzielanej pomocy, ale też integracja środowiska. Nie zawsze jednak takie działania spotykają się w gminach z odzewem:

Jak my rozbiliśmy ostatnio szkolenie przez ZI – a organizowane było duże szkolenie dla ZI i instytucji - z którymi współpracujemy. Wysłane były zaproszenia do wszystkich przychodni, szkół w gminie, kuratorów. Osoba prowadząca szkolenie była wyspecjalizowana, z dużym stażem... Ze szkół

było dwie delegacje - po jednej osobie, w jednej ze szkół - nie byli zainteresowani, z Gminnych Komisji - nikogo, z przychodni - nikogo.

W wypowiedziach specjalistów działających w ramach OPS podkreślano dodatkowo, że problemem jest nie tylko przemoc obecna w Powiecie, ale także w mass mediach, ale także w innych środowiskach w których przemoc występuje:

- Polaryzacja, język nienawiści – to też słyszą dzieci – konieczne jest zapanowanie nad dziennikarzami, politykami – bo to są negatywne wzorce relacji społecznych;

- Nawet w szkole idzie rodzic na spotkanie z wychowawcą i dziecko słyszy:
 - Z tą Panią nie ma co rozmawiać, bo będzie jeszcze gorzej. I dostajemy informacje, że mamy siedzieć cicho i taką informację dostają także dzieci. Nauczyciel też nie daje dobrych wzorców, gdy mówi tak do rodzica: - Niech Pani tam nie idzie. Nie mamy prawa komentować a powinniśmy pomóc. Dziewczynka zgłosiła, że jednej z Pań nauczycielek zadała pytanie – I Pani odpowiedziała niegrzecznie. Chodziło o to, aby podejść do nauczycielki poza grupą i powiedzieć Pani, że było mi przykro, że przeprasza, jeśli Pani pomyślała, że jej pytanie było niegrzeczne. Dziewczynka powiedziała, że „to nie ma sensu...”. Skutecznie wychowujemy ofiary przemocy. Przemocy doświadczają również uczniowie od nauczyciel, ale i w szkołach jest ona obecna - jak przemoc rówieśnicza. Ile dzieci wie, że jest infolinia dla dzieci? Czy wiedzą, że są ośrodki terapii dla dzieci? Wszystkie dzieci powinni być nauczone infolinii dla dzieciaków. Jesteśmy skutecznie wychowywani i w roli sprawców i ofiar. Ale u dzieciaków można jeszcze wiele zrobić.

W badaniu oceniono działania terapeutyczne skierowane do sprawców przemocy, w tym realizowane w ramach programów edukacyjno-korekcyjnych. Przykładowo przedstawiciel Gminnej Komisji do Rozwiązywania Problemów Alkoholowych stwierdził, że:

kontaktuję: z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi, ale takie osoby są już po terapii i mają inny ogląd i wiedzę na temat przemocy. Wiedzą o co chodzi, chociaż zdarzają się osoby, które no... przychodząc uważają, że są w porządku. I dopiero kiedy ta wiedza jest im przekazana zaczynają coś ze sobą robić - w tym kierunku. A to, co jest zgłaszane na Komisjach - to w 80% ludzi ma założoną NK.

Na koniec badania ankietowego, niektórzy specjaliści skorzystali z możliwości wyrażenia swojej opinii w pytaniu otwartym odnoszącym się do tego, jakie działania powinno się podjąć w skali Powiatu, aby skuteczniej przeciwdziałać zjawisku przemocy i lepiej chronić

osoby będące ofiarami przemocy. Według pracowników ośrodków pomocy społecznej konieczne jest:

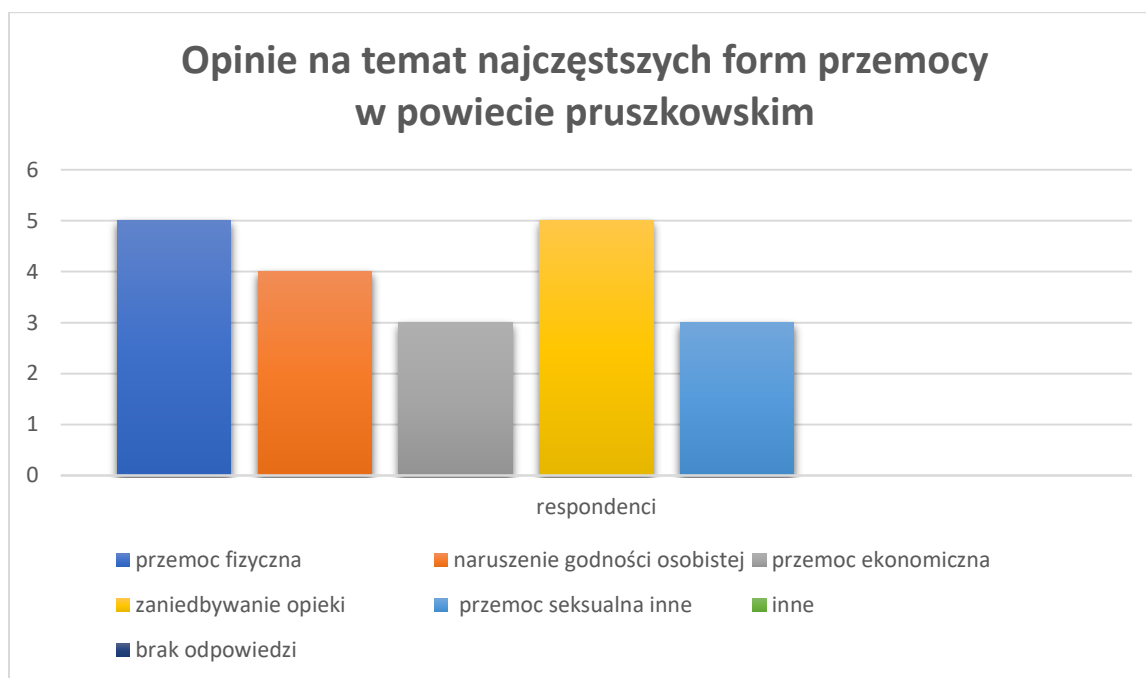
- podwyższenie świadomości społecznej;
- edukacja społeczna;
- więcej programów edukacyjnych i korekcyjnych;
- większa ilość szkoleń.

5. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników ZOW

Grupę specjalistów z Zespołu Ośrodków Wsparcia - w badaniu przeprowadzonym z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety reprezentowało 6 osób. Byli to mężczyźni w wieku od 30 do 52 r.ż. (4 respondentów), oraz dwie specjalistki w wieku (40 i 56 lat). Respondenci posiadali zróżnicowanych staż pracy zawodowej (od 7 miesięcy do 16 lat).

Poproszono specjalistów z tej grupy o wyrażenie swojej opinii na temat jakie formy przemocy najczęściej są spotykane w powiecie pruszkowskim. W odpowiedzi wskazywano na naruszenie nietykalności fizycznej – łączonej z przemocą fizyczną; naruszenie godności osobistej – w powiązaniu z przemocą psychiczną oraz zaniedbywanie obowiązku opieki nad członkiem rodziny.

Wykres 74. Formy przemocy występujące najczęściej w Powiecie – opinie specjalistów ZOW

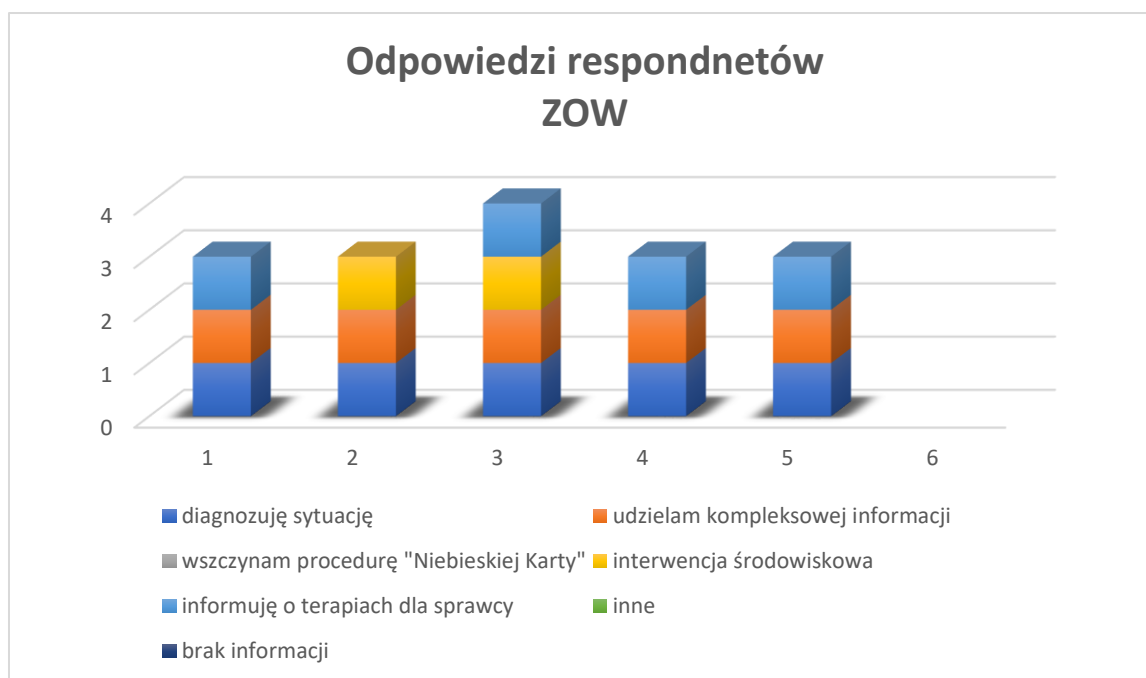

Opracowanie zbiorcze

Według opinii pracowników ZOW, na pytanie *jak często od stycznia do kwietnia 2023 r.* pracownicy spotkali się w swojej pracy zawodowej z przemocą domową – odpowiadano zazwyczaj, że powyżej 10 razy, tylko jedna osoba zaznaczyła, że miała raki kontakt - sporadycznie.

W zakresie działań podejmowanych w ramach interwencji kryzysowej lub pomocy doraźnej osobom doświadczającej konsekwencji przemocy domowej podkreślano, że podejmowana jest diagnoza względem rozpoznawania sytuacji, poprzez rozmowę – w tym udzielanie doraźnego wsparcia.

Wykres 75. Zakres podejmowanych działań w przypadku stwierdzenia przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

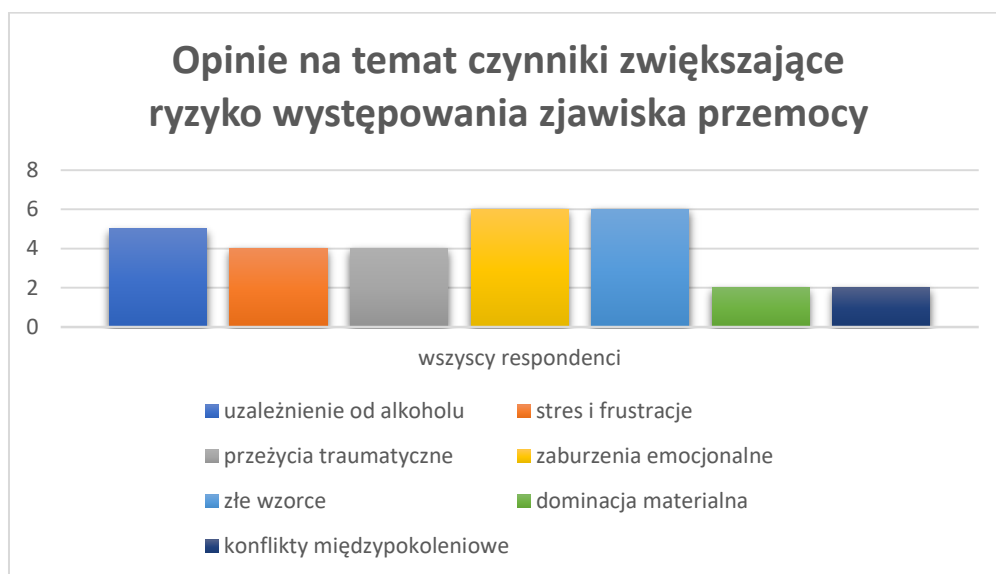
Udzielana jest również kompleksowa informacja o możliwościach uzyskania pomocy i/lub podjęcia dalszych działań w celu poprawy sytuacji osoby doświadczającej przemocy. Podejmowana jest także interwencja środowiskowa w celu oceny zbadania sytuacji osoby, która może być ofiarą przemocy - wraz z koniecznością pozyskania informacji od sprawców przemocy (sprawcom przemocy domowej przekazywana jest też informacja o możliwości podjęcia działań terapeutycznych, korygujących i edukacyjnych). W opinii jednego z respondentów pojawiła się informacja, że w razie potrzeby przekierowuje zadania – do osób kompetentnych – w celu realizacji dalszych postępowań związanych z udzielanym wsparciem dla osób potrzebujących pomocy – tylko ta osoba wskazała na sporadyczny kontakt z osobami doświadczającymi przemocy. Ani razu przedstawiciele ZOW nie zaznaczyli, że również wszczynają procedurę NK, co wynika z faktu, że zazwyczaj są wzywani w ramach interwencji kryzysowych najczęściej przez funkcjonariuszy Policji, którzy już taką procedurę rozpoczynali.

Badanych poproszono również o ocenę pomocy, która ma formę interwencji lub innej doraźnej formy pomocy względem osób zagrożonych zjawiskiem przemocy. Takie działania w tej grupie oceniono pozytywnie.

Ważnym stało się także pozyskanie od pracowników ZOW danych, co w ich opinii zwiększa ryzyko wystąpienia przemocy domowej. Według respondentów z grupy ZOW najczęstszą przyczyną stosowania przemocy domowej są uzależnienia, a następnie doświadczenia i negatywne wzorce z domu rodzinnego sprawcy, zaburzenia emocjonalne, brak umiejętności wychowawczych. Wskazywano również, na chęć dominacji materialnej – czyli

na przemoc ekonomiczną. Dwie osoby dodatkowo wskazały na konsekwencje konfliktów międzypokoleniowych.

Wykres 76. Co może zwiększać ryzyko wystąpienia przemocy domowej?

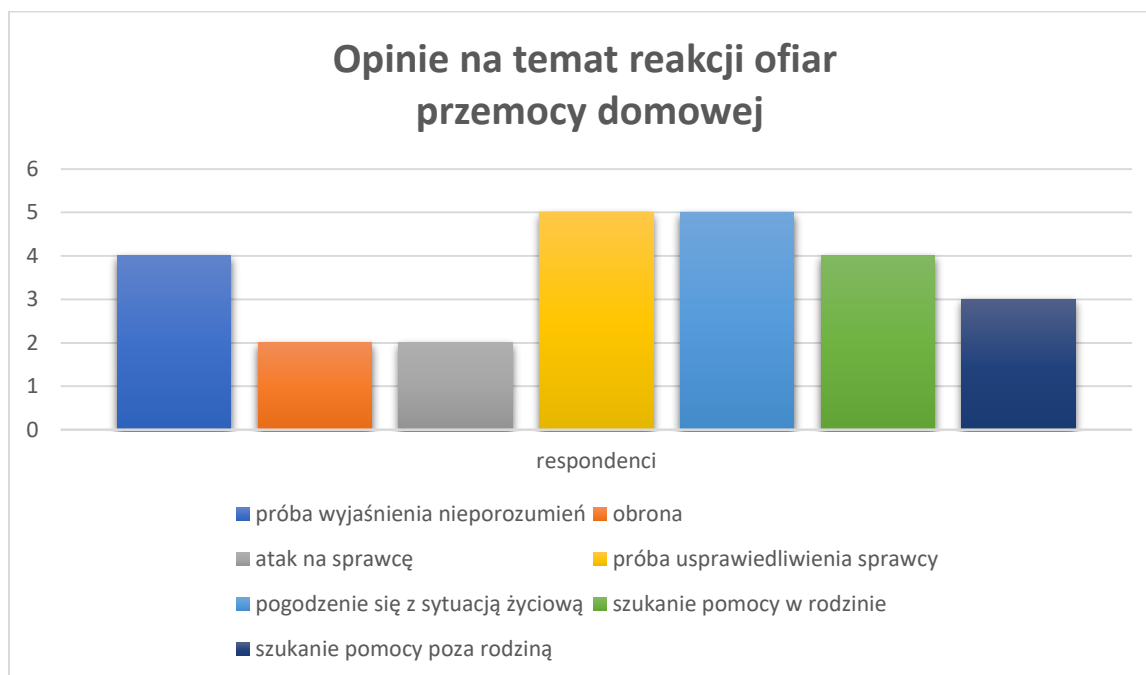

Opracowanie zbiorcze

Poproszono również badanych o podzielenie się opinią względem tego, jakie rodziny są najczęściej narażone na wystąpienie zjawiska przemocy. W odpowiedzi specjaliści z ZOW stwierdzali, że to jest bez znaczenia, bo każdy może być w rodzinie narażony na przemoc domową.

Zapytano też badanych o reakcje na przemoc osób doświadczających tego zjawiska w rodzinnych sferach. Według badanych pojawia się najczęściej u osoby doświadczającej przemocy domowej próba usprawiedliwienia sprawcy i pogodzenie się z sytuacją. Podkreślano w mniejszym stopniu, że osoba doświadczająca przemocy próbuje wyjaśniać nieporozumienia, ale może też szukać pomocy, wsparcia w kręgu rodzinnym. Z możliwości skorzystania z wyrażania własnej opinii skorzystał jeden z respondentów podkreślający, że reakcją osoby doświadczającej przemocy jest „zaprzeczenie”.

Wykres 77. Jakie według Pan(a)i wiedzy są reakcje ofiar na doświadczaną przemoc?

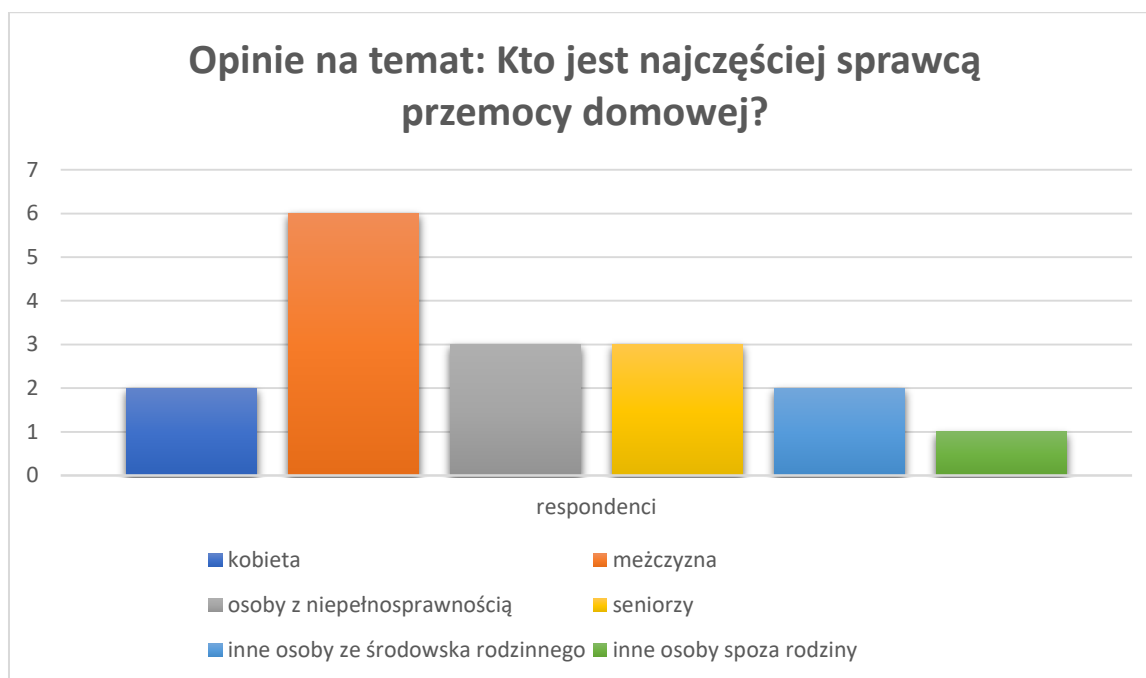

Opracowanie zbiorcze

Badanych specjalistów z ZOW zapytano, kto ich zdaniem jest najczęstszym sprawcą przemocy. W odpowiedzi wskazywano, że sprawcami przemocy domowej są najczęściej mężczyźni. Wyjątkowo zaś wskazywano na inne osoby.

Poproszono o wskazanie na reakcje osób doświadczających przemocy domowej.

Wykres 78. Kto jest najczęściej sprawcą/sprawczynią przemocy domowej w Powiecie?

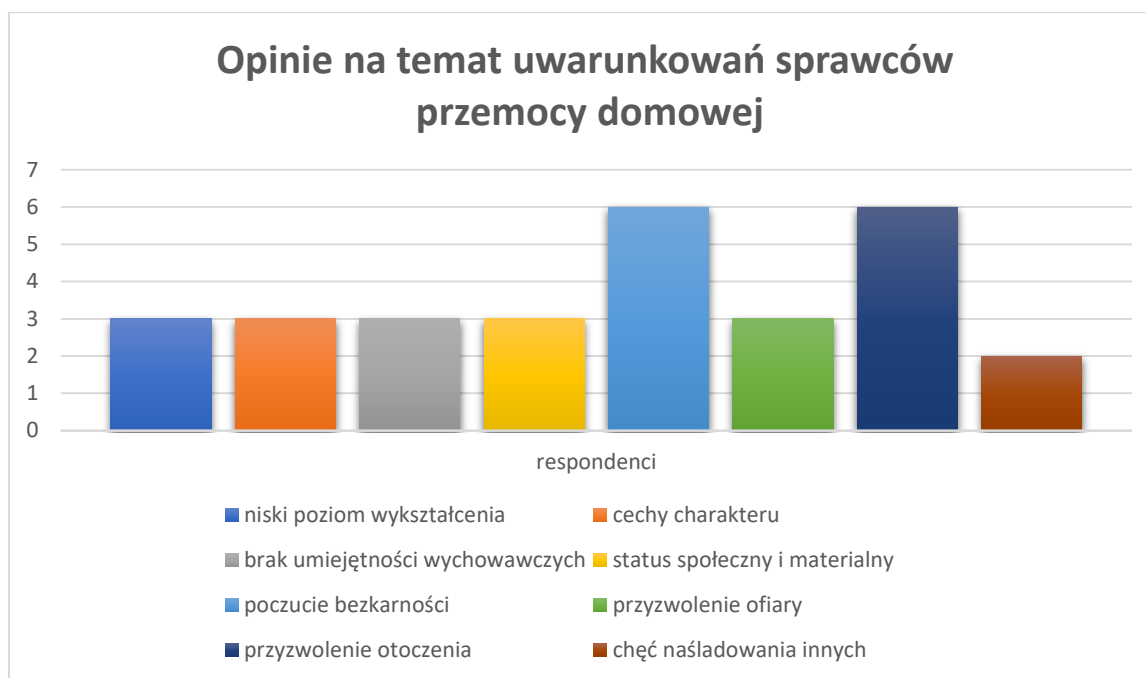

Opracowanie zbiorcze

Pracownicy ZOW wyrazili również opinię na temat cech odnoszących się do sprawców przemocy.

W kontekście charakterystyki sprawców przemocy domowej wskazywano przede wszystkim na poczucie bezkarności sprawców przemocy oraz przyzwolenie społeczne.

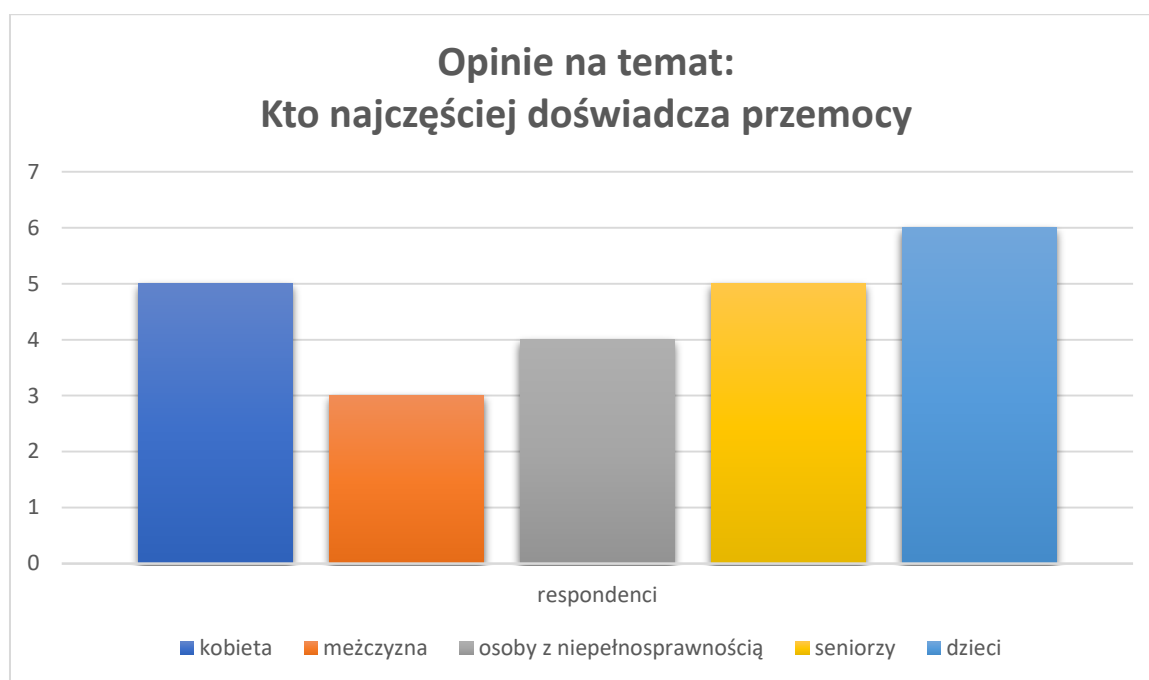
Wykres 79. Jakie uwarunkowania mogą wpływać na sprawców przemocy?

Opracowanie zbiorcze

Jednocześnie wskazywano, że w sensie statystycznym osobami doświadczającymi przemocy są dzieci a następnie kobiety i seniorzy. Mogą jej również doświadczać w środowisku domowym także osoby z niepełnosprawnością, rzadziej zaś w opinii specjalistów z ZOW - mężczyźni.

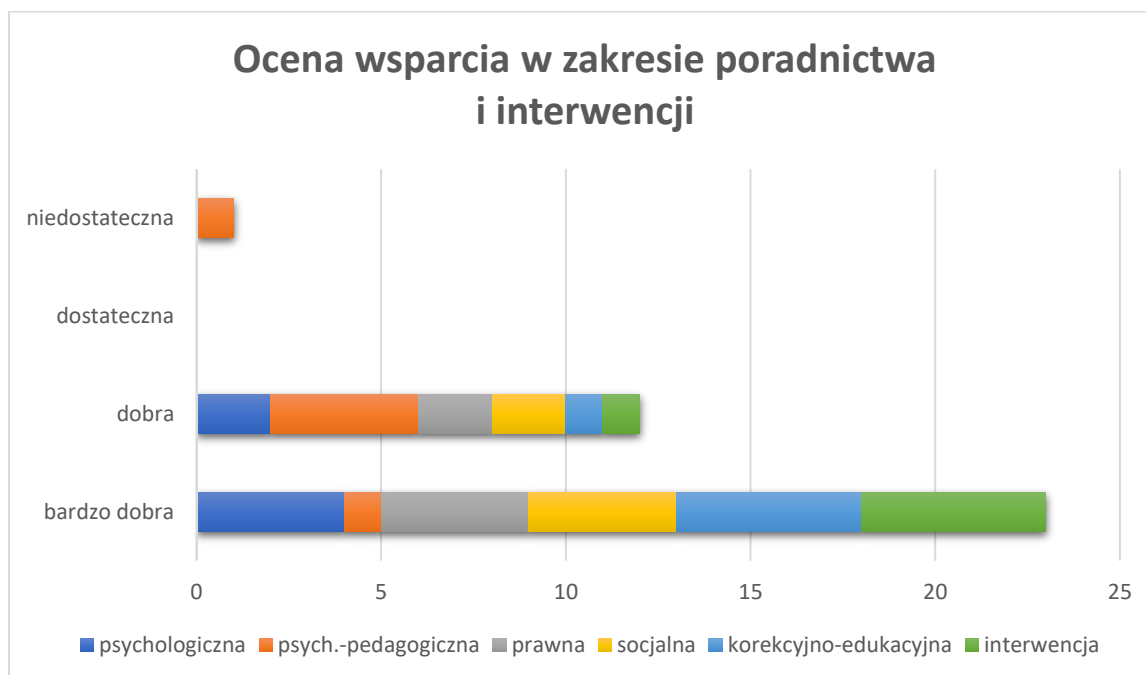
Wykres 80. Kto najczęściej doświadcza przemocy domowej?

Respondentów poproszono o stwierdzenie, z jakimi opiniami się zgadzają -w istocie diagnozując, czy właściwie rozpoznają społeczne stereotypy z tym zjawiskiem powiązane. Prawie wszyscy z tej grupy właściwie rozpoznali obecność wskazanych stereotypów społecznych odnoszących się do zjawiska przemocy, poza jedną osobą która zgodziła się ze stwierdzeniem, że przemoc jest naturalnym elementem życia społecznego.

Poproszono również respondentów o ocenę form pomocy w formie poradnictwa oferowanego w powiecie pruszkowskim skierowanego m.in. do osób doświadczających przemocy domowej. W grupie specjalistów zatrudnionych w ZOW pomoc udzielana dorosłym pod względem wsparcia psychologicznego przez respondentów została oceniona na poziomie bardzo dobrym i dobrym. Wsparcie psychologiczno-pedagogiczne skierowane do dzieci i młodzieży określono już w sposób zróżnicowany, choć przeważały oceny dobre. Jeden z badanych stwierdził, że jest na poziomie niedostatecznym. Pomoc prawną w Powiecie oceniano na poziomie: bardzo dobrym lub dobrym, podobnie - jak wsparcie materialne i socjalne. Badanych poproszono również o wyrażenie swojej opinii na temat oceny działań skierowanych do sprawców przemocy domowej w aspekcie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. W opiniach specjalistów z ZOW wyrażano zdanie, że taka oferta jest na poziomie bardzo dobrym. Jeden z badanych podkreślił jednak w pytaniu kontrolnym, że taka pomoc- jest raczej na poziomie niewystarczającym, bo jest: „za mało warsztatów”.

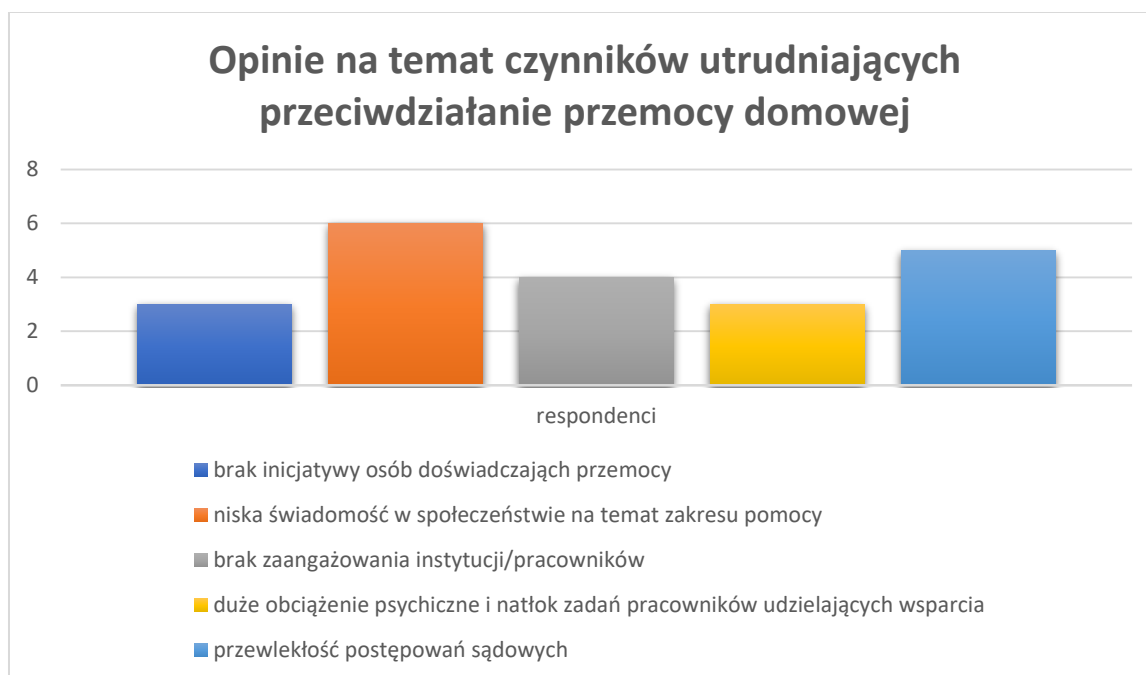
Wykres 81. Ocena specjalistów ZOW poradnictwa kierowanego do osób związanych z przemocą domową

Opracowanie zbiorcze

Wskazano też na czynniki utrudniające przeciwdziałanie przemocy i pomoc osobom doświadczającym tego zjawiska – w Powiecie.

Wykres 82. Co utrudnia przeciwdziałanie przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

W opiniach respondentów wskazywano przede wszystkim na niską świadomość społeczną odnoszącą się do wiedzy na temat zjawiska przemocy. W nieco mniejszym stopniu

wskazano na przewlekłość postępowań sądowych a w dalszej kolejności na nierówne zaangażowanie instytucji w przeciwdziałania zjawisku przemocy i wsparcie osobom jej doświadczającym. W opinii jednego z respondentów podkreślono, że wciąż jest „za mało placówek i specjalistów – udzielających w tym zakresie wsparcia – a z tych powodów pomoc nie jest wystarczająca”.

Według pracowników ZOW uznano przemoc domową za poważny problem społeczny. Oceniono również działania profilaktyczne realizowane w Powiecie, które mają na celu przeciwdziałanie zjawisku przemocy. Według pracowników ZOW są to działania na poziomie dobrym, w ocenie jednego ze specjalistów na poziomie dostatecznym.

Niektórzy specjaliści skorzystali z możliwości wyrażenia swojej opinii w pytaniu otwartym odnoszącym się do tego, *jakie działania powinno się podjąć w skali Powiatu, aby skuteczniej przeciwdziałać zjawisku przemocy i lepiej chronić osoby będące ofiarami przemocy*. Według pracowników ZOW, ważnym byłoby:

- przeprowadzenie szkoleń dla specjalistów na terenie Powiatu
- w większej ilości; potrzeba większego wsparcia specjalistów przez szkolenia, superwizje, i inne inicjatywy; więcej szkoleń warsztatów na temat radzenia sobie z emocją złości;
- większy dostęp do specjalistów, mogłoby być więcej placówek pomocowych oraz specjalistycznych;
- działania społeczne promujące zagadnienia związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej;
- więcej współdziałania pomiędzy instytucjami;
- szkolenia dla Policji, OPS, GOPS, itp.

Jedna z respondentek wskazała również na zagrożenie wypalenia zawodowego w związku z wykonywaną pracą:

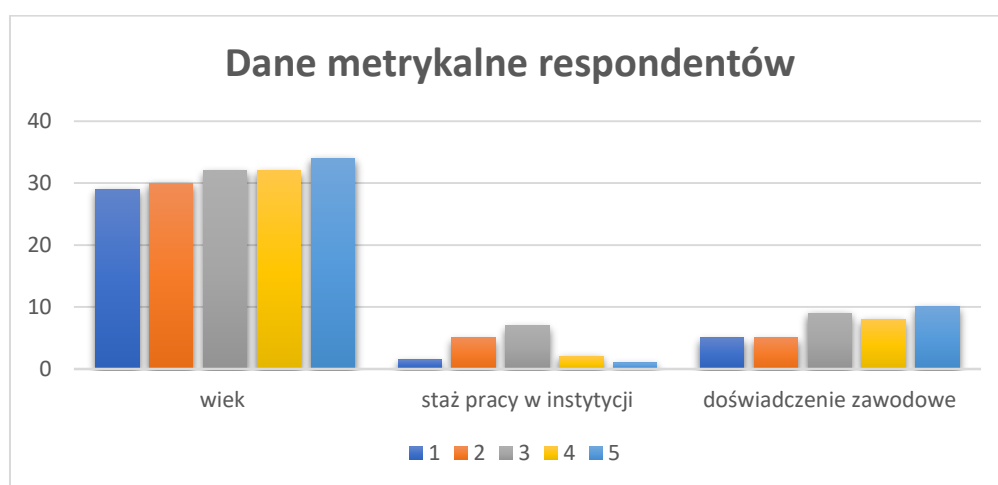
- praca bardzo ciężka nie zawsze prowadząca do oczekiwanych efektów, nadmiar zadań, osamotnienie w realizacji zadań, to prowadzi do wypalenia zawodowego. Standardy usług, procedury bardzo często ograniczają możliwości swobodnej i elastycznej pomocy. Potrzeba profesjonalnych szkoleń.

6. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników placówek oświaty

W grupie specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej w badaniach wzięły udział trzy kobiety w wieku powyżej 50 r.ż. Były to osoby z długim stażem pracy zarówno w instytucji w której pracują (od 16 do 31 lat), jak te w uogólnionym bilansie zdobytego doświadczenia zawodowego w różnych miejscach pracy (od 26 do 34 lat).

Wykres. Charakterystyka respondentów z podziałem na wiek, doświadczenie zawodowe i staż pracy

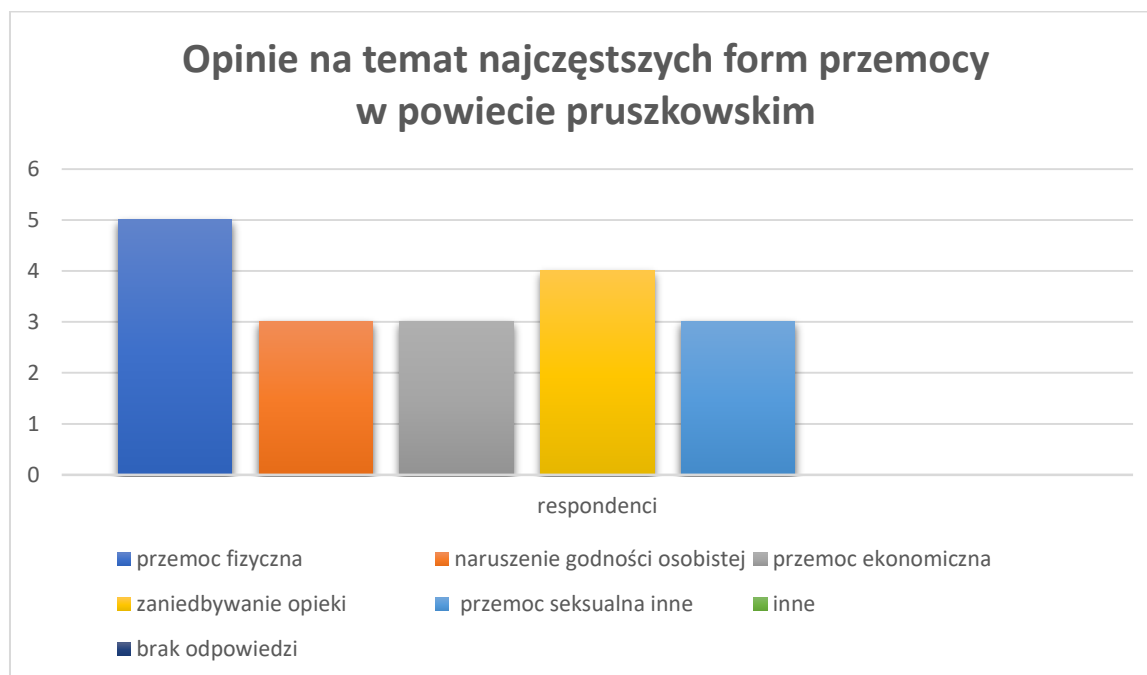
Wykres 83. Dane metrykalne pracowników oświaty

Opracowanie zbiorcze

Poproszono o opinię nauczycieli jakie formy przemocy są najczęściej spotykane w powiecie pruszkowskim, przy czym zdania na ten temat były zróżnicowane.

Wykres 84. Jakie formy przemocy są najczęściej spotykane w powiecie pruszkowskim?

Opracowanie zbiorcze

W grupie badanych nauczycieli najczęściej wskazywano na występowanie przemocy fizycznej (5), nieco mniej dostrzegało zagrożenia przemocy związanej z zaniedbaniem (4). Trzech respondentów dostrzegało również problem występowania przemocy psychicznej, ekonomicznej oraz seksualnej.

W badaniach fokusowych również przedstawicieli tej grupy poproszono o odpowiedź na pytanie: Jakie zachowania wg. Pana/Pani świadczą o przemocy?

W tej grupie wskazano na:

„Przygnębienie, smutek, depresja, agresja, wycofanie, płacz, brak koncentracji, skupienie na sobie uwagi, lęk, obniżenie nastroju, fobie, trudności w nauce, wahania nastroju, używki, samookaleczenie, próby samobójcze, wagary, zaniedbywanie obowiązków szkolnych, objadanie się”.

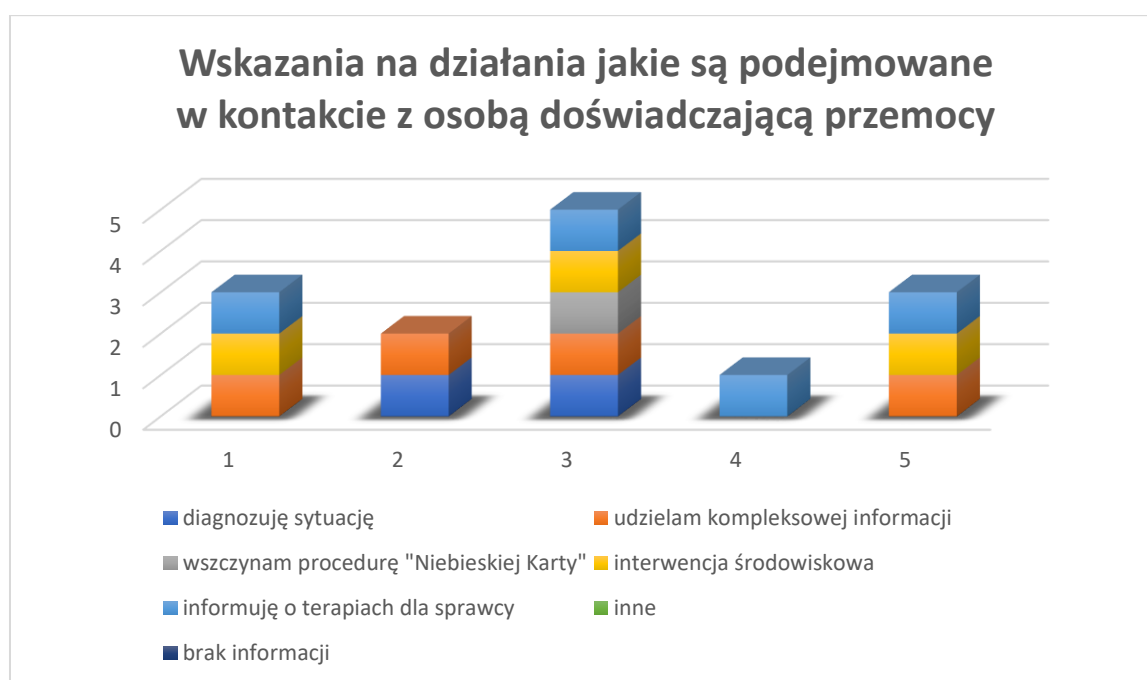
Na podstawie uzyskanych, uogólnionych wyników można dostrzec, że w każdej z grup zawodowych manifestowały się nieco inne wskazania na zachowania związane ze zjawiskiem przemocy, co wynika z bezpośrednich doświadczeń przedstawicieli danych placówek/służb/instytucji. W przypadku pracowników placówek oświaty przede wszystkim odnoszono je do zachowań uczniów, mogących doświadczać przemocy nie tylko w środowisku domowym, ale także rówieśniczym. Jednocześnie przedstawiciele placówek oświaty

prawidłowo rozpoznawali rodzaje przemocy, posiadali też wiedzę, że przemoc może występować jednocześnie w zróżnicowanych formach.

Z badań ankietowych wynika, że żadna z badanych osób - powiązanych z placówkami oświaty, w okresie od stycznia do kwietnia 2023 r. nie spotkała się ze zjawiskiem przemocy domowej.

Na te pytania jakie są podejmowane wówczas działania odpowiedzi udzielili wszyscy pracownicy oświaty, choć także w zróżnicowany sposób.

Wykres 85. Zakresy działań podejmowanych przez pracowników placówek oświaty w kontakcie z osobami mogącymi doświadczać przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

Tylko jedna osoba z grupy nauczycieli wskazała, że w razie potrzeby wszczyna procedurę niebieskiej karty, prawie wszyscy starali się zdiagnozować sytuację rodzin, która mogła być powiązana ze środowiskiem przemocy, zazwyczaj też nauczyciele udzielali kompleksowych informacji na temat możliwości pomocy ofiarom przemocy.

Dane pozyskane z badania ankietowego uzupełniają informacje pozyskane z grup fokusowych. Wynika z nich, że największą możliwość zdiagnozowania zjawiska przemocy występującej w sferze domowej uczniów mają nauczyciele szkół podstawowych, ale być może dotyczy to również przedszkoli samorządowych, których przedstawiciele w tym badaniu zabrakło.

Specjalistka z przedszkola niepublicznego:

- mam jeden przypadek gdzie jest przemoc domowej - a dzieci są tego świadkami. Dzieci opowiadają - co się dzieje w rodzinie. Ten przypadek jest znany u nas. Nie mam tego więc dużo i z tego się cieszę. W innych sytuacjach są przedszkola samorządowe;

Nauczycielka ze szkoły ponadpodstawowej:

- Nie mamy zgłoszeń. Myślę, że my jesteśmy ostatnim ogniwem, który przemoc zgłasza. Większą możliwość mają szkoły podstawowe, niż my. Mamy skutki, ale młodzież nie chce o tym mówić. Szkoła nie jest miejscem, w której uczniowie rozmawiają o tym, co jest w domu. Młodzież ukrywa, wstydzą się. 20 lat temu zdarzało się nam zakładać NK, teraz już nie.

Nauczycielka szkoły podstawowej:

- Jeśli chodzi o szkoły podstawowe, to spotykamy się z agresją słowną, a z rówieśniczą stykamy się wśród młodzieży kilka razy w ciągu dnia. Często jest to objawem stosowania przemocy w domu. Perspektywa przemocy domowej jest u nas rozpatrywana często w związku z diagnozowaniem problemów dotyczących uczniów. Jednakże z samymi NK mamy już do czynienia rzadko. Jest to kilka rodzin, kilka niebieskich kart zdiagnozowanych w ciągu roku szkolnego [wątpliwości budzi informacja o zakładaniu kilku kart w szkołach podstawowych w ciągu roku, bo tego jednak nie potwierdziły badania przeprowadzone w formie ankiet].

Na temat znaczenia obserwacji zachowań w przeprowadzanej diagnozie wypowiedział się były nauczyciel, który aktualnie działa w zakresie przeciwdziałania przemocy w ramach NGO:

Mam doświadczenia takie, bo pracowałem w szkole i to widać, gdy dziewczyna wali w chłopaka, bo czegoś nie chciał jej dać. Okazało się że mama z tatą regularnie się biją – po zachowaniu dzieci łatwo rozpoznać, że w rodzinie jest przemoc. W Stowarzyszeniu przyszła kobieta z 3 dziećmi i ja wyciągnąłem rękę, żeby się przywitać, a malec się skulił. I było jasne, że doświadczają przemocy. Po zachowaniu, w trakcie rozmowy ze współuzależnionymi od razu wychodzi czy przemoc jest czy nie.

Według wypowiedzi specjalistów z OPS, w Gminach, w których mieszkają uchodźcy, emigranci również stwierdzana jest przemoc domowa obecna w takich rodzinach. Kluczową rolę od niedawna w efekcie przeprowadzonych szkoleń odgrywają zaś nauczyciele, którzy są pierwszymi specjalistami predysponowanymi do diagnozowania zjawiska przemocy domowej poprzez obserwację i rozmowy z dziećmi. W takich rodzinach najczęstszą formą przemocy było zaniedbanie.

Badania dowodzą, że łatwiej można rozpoznawać konsekwencje zjawiska przemocy domowej doświadczanej przez młodsze dzieci, co wynika m.in. z ich obserwacji przez

nauczycieli, ale też wywiadów przeprowadzonych pod tym kątem przez pedagogów szkolnych. Starsze dzieci i młodzież znają konsekwencje ujawnienia zjawiska przemocy domowej, co dotyczy zarówno obaw o spójność rodziny oraz konsekwencje ze strony opiekunów za ujawnienie przez nieletnich takich informacji. Obawy są też związane z poczuciem obniżenia własnego wizerunku w grupie rówieśników. Dlatego przypadki zgłaszania przemocy domowej w szkole należą raczej do sytuacji sporadycznych.

Nauczycielka:

Ja znam tylko jeden taki przypadek, że uczeń sam nie wytrzymał i powiedział, co się w domu dzieje. To był bardzo dobry uczeń. Nie było jakiś objawów, że był smutny, przygnębiony, ale przyszedł i powiedział, że ma już dość.

W kwestii obaw nieletnich, co do ujawniania przemocy domowej wypowiedział się funkcjonariusz Straży Miejskiej w Pruszkowie następująco.

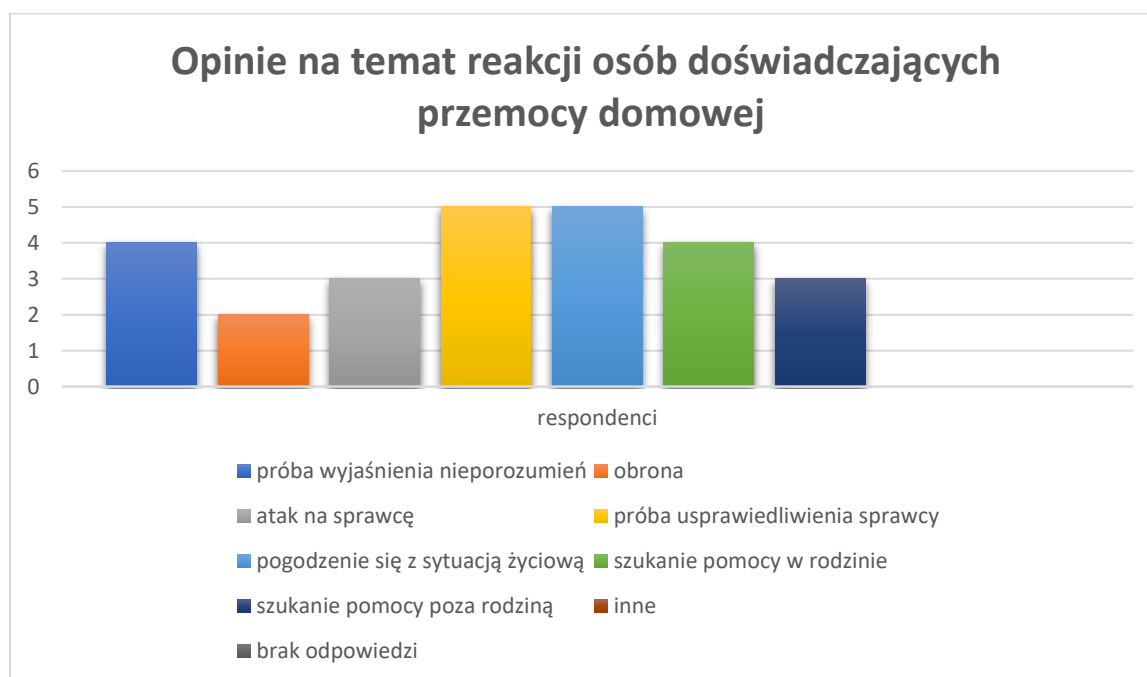
Funkcjonariusz Straży Miejskiej:

- Zawsze na zakończenie zajęć, nie ważne gdzie je prowadzę [z zakresu wiedzy na temat zjawiska przemocy], czy w Pruszkowie czy gdziekolwiek w Polsce, zostawiam swój adres - prywatny e-mailowy. Po to tylko, żeby młodzi ludzie, gdy doświadczając czegoś takiego, mogli się skontaktować się z kimś kogo znają. I jakże często, nie ma dnia, żebym nie dostał kilku e-maili, z całej Polski. W tym e-mailu zawsze jest zaznaczone jednak coś takiego: - Tylko błagam Pana, niech pan się nie kontaktuje z moimi rodzicami, bo chyba mnie zabiją jak się dowiedzą, że coś takiego ja obcej osobie powiedziałem/powiedziałam. I wówczas się kontaktuję z odpowiednią szkołą i staramy się tę sprawę rozwiązać. Faktycznie, młody człowiek - nie pójdzie do nauczyciela, bo on wie, że wtedy dowiedzą się rodzice - a „rodzice chyba mnie zabiją...”. Czasami lepiej wypowiedzieć się przed obcą osobą, to jest bardzo charakterystyczne.

Oceniono również jakość interwencji i doraźnej pomocy. Według nauczycieli ta forma działań została najczęściej oceniona na poziomie bardzo dobrym (3). Tylko w dwóch przypadkach pojawiła się inna ocena: dobra i dostateczna.

Poproszono również o wskazanie przez pracowników oświaty o wskazanie na reakcje osób doświadczających przemocy domowej. W opinii nauczycieli opinie także były poniekąd zróżnicowane.

Wykres 86. Jakie są najczęściej reakcje osób doświadczających przemocy domowej?

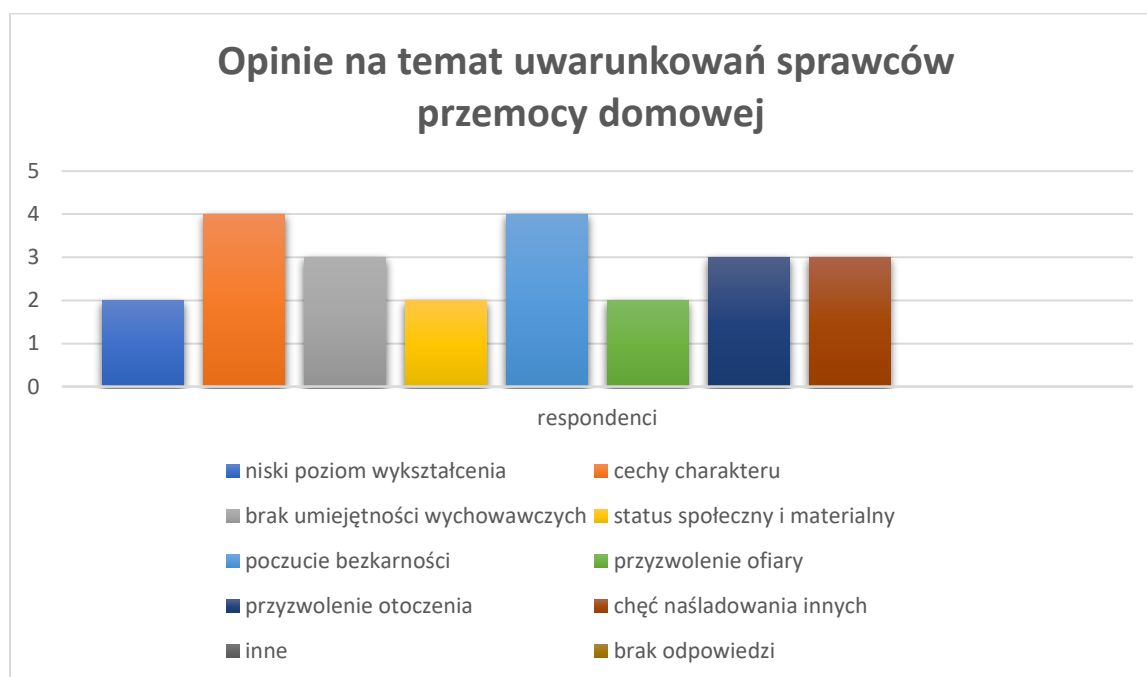
Opracowanie zbiorcze

Według nauczycieli ofiara przemocy najczęściej próbuje usprawiedliwić sprawcę przemocy oraz godzi się ze swoją sytuacją życiową (5). Pojawiły się również wskazania, że próbują ofiary przemocy wyjaśniać nieporozumienia ale też poszukują wsparcia w wyjściu ze środowiska przemocy w swojej rodzinie (4), rzadziej poza jej obrębem (3).

W grupie nauczycieli wszyscy badani stwierdzili, że problemy rodzin z przemocą mogą się pojawić w każdym środowisku. W tym kontekście wyrażono też opinię na temat która wymieniona w odpowiedzi na pytanie kategoria osób może być najbardziej narażona na przemoc. Zazwyczaj zaznaczano wszystkie kategorie wymienionych osób. Raz poza mężczyznami, a dwoje z badanych nie wskazało na osoby starsze, jako na grupę narażoną na doświadczanie w rodzinach zjawiska przemocy.

W grupie nauczycieli zdania były zróżnicowane również na temat uwarunkowań dotyczących sprawców przemocy.

Wykres 87. Jakie uwarunkowania mogą być powiązane ze sprawcami przemocy?

Opracowanie zbiorcze

Według nauczycieli do uwarunkowań związanych z przemocą należą przede wszystkim cechy charakteru sprawców oraz poczucie bezkarności (4). Nieco rzadziej wskazywano na brak umiejętności wychowawczych, przyzwolenie społeczne oraz chęć naśladowania innych (3). Najrzadziej wskazywano na niski poziom wykształcenia sprawców, status społeczny i przyzwolenie na przemoc ofiary przemocy (2).

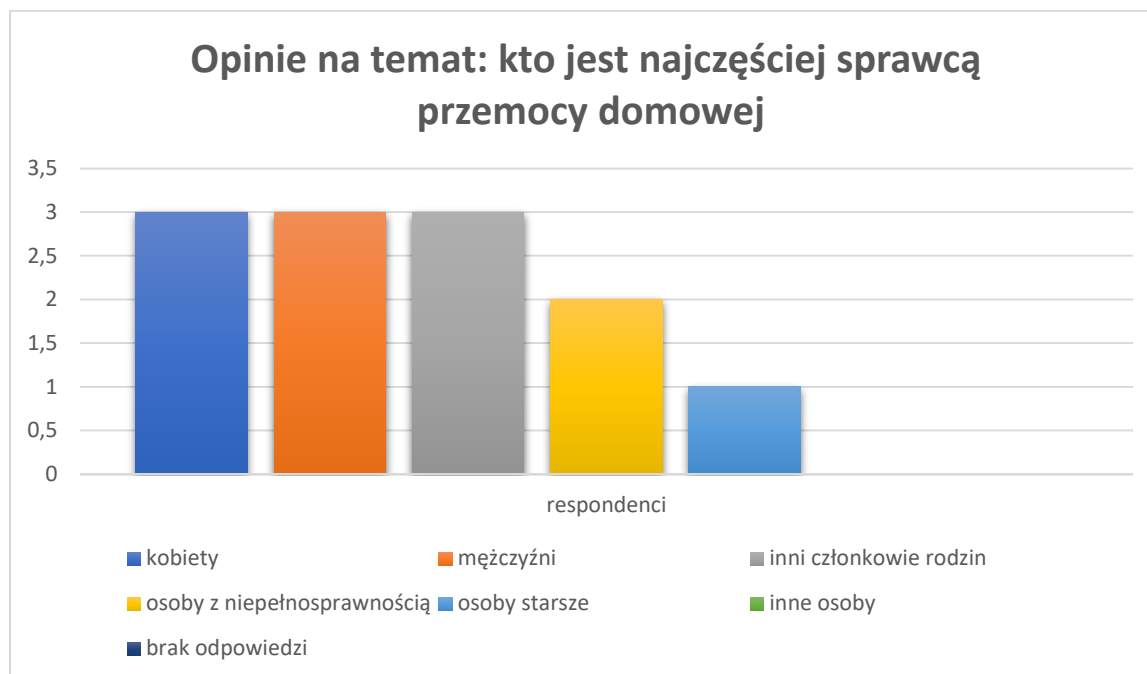
W obrębie grup fokusowych nauczyciele podkreślali, że często rodzice przekazują dzieciom negatywne wzorce odnoszące się do relacji społecznych, problemem jest także brak przekazywania dzieciom wartości, które powinny być zinternalizowane w ich domach.

Nauczycielka:

To też widać po uczniach – było zauważalne jak rodzice się zachowują w domu a co powielają dzieci w szkołach. Tu duża jest rola pedagogów, którzy próbują pomóc dzieciom, ale też kolejnych instytucji pracujących równolegle ze specjalistami. Ale jest kłopot z rodzicami – społeczeństwo roszczeniowe, rodzice podważają kompetencje nauczycieli a to głównie na nich teraz spada obowiązek wychowania dzieci, choć głównym podmiotem w tym zakresie powinien być rodzic; trzeba też likwidować założenie rodziców, że nie popełniają błędów. Pojawia się też problem z namówieniem rodziców do udziału w czymkolwiek. Odczuwalny jest kryzys wartości, zasad – teraz ważny jest pieniądz.

Według opinii nauczycieli obraz tego, kto jest najczęściej sprawcą przemocy domowej był złożony. W dwóch przypadkach wskazano na mężczyzn, ale w trzech podkreślono również że sprawcą przemocy mogą być także kobiety i inni.

Wykres 88. Kto najczęściej jest sprawcą przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

Wskazywano po równo na kobiety, mężczyzn oraz na innych członków rodziny (po trzy wskazania). Dostrzegano również że sprawcą przemocy mogą być nawet osoby z niepełnosprawnością (2) a wyjątkowo też starsze (1).

Nauczyciele w grupach fokusowych poruszyli również zjawisko występowania agresji u dzieci m.in. w efekcie uzależnienia od nowych narzędzi technologicznych związanych z cyfrowym przekazem; „Na dzieci wpływa również uzależnienie od urządzeń cyfrowych. Napaść na rodzica, bo odcięli Internet – syndrom odstawienia”. Wskazywano także na obecność zjawiska związanego z przemocą rówieśniczą. Jednocześnie zwrócono uwagę na fakt, że osoby młode mogą wykorzystywać wiedzę na temat przemocy, oskarżając o przemoc osoby z ich środowiska rówieśniczego, co nie zawsze jest prawdą: „Raczej chodzi o to, aby ukarać osoby, by im były stawiane jakieś ograniczenia. Z reguły były to dziewczęta a postępowanie toczy się prawie przez rok. A w tym czasie - etykietowanie osoby oskarżonej a okazuje się, że nie była to prawda. Wykorzystują też wiedzę”.

Prawie wszyscy nauczyciele prawidłowo rozpoznawali stereotypy odnoszące się do przemocy domowej. Tylko jedna osoba zgodziła się ze stwierdzeniem, że kiedy ofiara próbuje

chronić lub tłumaczyć sprawcę, to odpowiedzialność za swoją sytuację całkowicie lub częściowo przechodzi na osobę doświadczającą przemocy.

Poproszono także o wyrażenie opinii na temat oceny poradnictwa realizowanego w powiecie pruszkowskim. Oceny pracowników placówek oświaty względem poradnictwa psychologicznego realizowanego w Powiecie oceniono skrajnie, bądź to negatywne (2), bądź na bardzo dobrym poziomie (3). Zdania nauczycieli były też podzielone względem oceny wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Według dwóch respondentów pomoc taka jest na poziomie bardzo dobrym, według kolejnych dwóch osób na poziomie dobrym, według ostatniej osoby z tej grupy badanych na poziomie – dostatecznym. Wsparcie materialne, w tym rzeczowe było w ocenach pracowników oświaty rozbieżne. Dwoje z respondentów uznało, że taka pomoc jest na poziomie bardzo dobrym, kolejna osoba oceniła je na stopień dobry, kolejna na dostateczny a ostatnia - na stopień niedostateczny. Rozbieżne były też opinie na temat oceny wsparcia prawnego realizowanego w Powiecie. Jedna osoba uznała, że takie wsparcie jest na poziomie dostatecznym a kolejna - na niedostatecznym. Pozostałe trzy osoby uznały, że jest ono na poziomie bardzo dobrym. Badanych poproszono również o wyrażenie swojej opinii na temat oceny działań skierowanych do sprawców przemocy domowej w aspekcie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych. Opinie nauczycieli na ten temat były dobre i dostateczne, zaś w jednym przypadku takie działania uznano za niedostateczne.

W opinii nauczycieli przeważały poglądy, że takie działania, które są realizowane w Powiecie są raczej wystarczające (3 wskazania). Jednakże według pozostałych dwóch respondentów pomoc taką uznano za niewystarczającą stwierdzając, że jest „zbyt mało odpowiednich zajęć dla sprawców przemocy, nie każdy może się dostać”, lub że „powinny być bezpłatne szkolenia – treningi zastępowania agresji, więcej terapii i grup wsparcia”.

Jako czynniki utrudniające przeciwdziałanie zjawisku przemocy w większości wskazywano na wszystkie wymienione w tym pytaniu odpowiedzi (3 osoby). Pozostali wskazywali na niską świadomość społeczną oraz na przewlekłość postępowań sądowych.

Wśród czynników zwiększających ryzyko występowania zjawiska przemocy pracownicy placówek oświaty wskazali na wszystkie wymienione czynniki, przy czym w jednym komentarzu dodano „frustracja związana z niepowodzeniem osobistym”. W dalszym pytaniu kontrolnym weryfikującym wcześniej udzielane opinie, w grupie nauczycieli najczęściej zakreślano wszystkie odpowiedzi do wyboru. W dwóch przypadkach nie wskazano tylko na problemy wynikające z konfliktów międzypokoleniowych oraz chęci dominacji materialnej. Raz wskazano tylko na: stres i frustrację.

Zdaniem pracowników oświaty przemoc domowa została uznana w Powiecie za poważny problem społeczny. Przy czym działania realizowane w zakresie profilaktyki – w skali Powiatu, według czterech badanych są one realizowane w stopniu dostatecznym a według jednego w stopniu niedostatecznym.

Podkreślano podczas badań, prowadzonych w ramach grup fokusowych, że były realizowane programy skierowane do dzieci i młodzieży.

Przykładowo: Jak radzić sobie ze złością? – program z sanepidem realizowany był we wszystkich szkołach na temat emocji, które są przyjemne i mniej przyjemne, i co z nimi zrobić. Najważniejsze jest żeby dzieci mówiły. I ku mojemu zdziwieniu, dzieci wiedzą gdzie szukać pomocy. Tu są też rodzice. Ważna jest profilaktyka, ważne jest uświadomienie ludziom co to jest przemoc, ale także co zrobić jak już jest.

Poproszono badanych o wyrażenie opinii, jakie ich zdaniem powinno się podjąć działania, aby lepiej przeciwdziałać zjawisku przemocy. W opiniach nauczycieli w badaniu ankietowym pojawiły się takie stwierdzenia:

- edukacja na temat zjawiska przemocy powinna przebiegać w sposób systematyczny i metodyczny od przedszkola ale też dotyczyć rodziców;
- zajęcia na godzinie wychowawczej nie wystarczają, ale w Pruszkowie jest realizowana profilaktyka;
- ważne byłyby dla nas szkolenia z udziałem specjalistów równolegle – grupy robocze, wymiana doświadczeń, aby budować wspólny front. - powinno być: więcej zajęć uświadamiających dzieci i młodzież, rodziców, co to jest przemoc. Szkolenia specjalistyczne dla kadry oświatowej. Szkolenia dla zainteresowanych; szkolenia z zakresu treningu zastępowania agresji dla placówek oświatowych; uświadamianie rodziców, dzieci, młodzież, na zachowania agresywne -jak odróżniać zachowania agresywne i kiedy zacząć działać;
- lepszy dostęp do zajęć z profilaktyki wychowawczej dla rodziców, samoobrony dla kobiet, dostęp do PZP dla dzieci dorosłych; przeszkolenie kadry z placówek oświatowych jak rozpoznawać i co dalej?!...;
- szkolenia dla dzieci, rodziców i nauczycieli.

Znacznie więcej informacji na ten temat pozyskano od nauczycieli biorących udział w grupach fokusowych, w których podkreślano, że:

7. Analiza sondażu diagnostycznego skierowanego do pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznej

Z grupy specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej w badaniach wzięły udział trzy kobiety w wieku powyżej 50 r.ż. Były to osoby z długim stażem pracy zarówno w instytucji w której pracują (od 16 do 31 lat), jak też - w uogólnionym bilansie - zdobytego doświadczenia zawodowego, pozyskanego w różnych miejscach pracy (od 26 do 34 lat).

Pracownicy z poradni psychologiczno-pedagogicznej wyrazili swoją opinię na temat tego jakie formy przemocy są najczęściej spotykane w powiecie pruszkowskim. W dwóch przypadkach zaznaczyli, że na ten temat nie posiadają wiedzy. Tylko jeden z respondentów stwierdził, że najczęstszą formą przemocy w powiecie jest naruszenie godności osobistej, co należy konotować z przemocą psychiczną.

Dwie z trzech osób pracujących w poradni psychologiczno-pedagogicznej wskazały na kontakt z osobami doświadczającymi przemocy. Jedna osoba podkreśliła, że było to sporadyczne, kolejna także zaznaczyła taką odpowiedź – jednocześnie doprecyzowując, że miało to miejsce w przedziale od stycznia do kwietnia 2023 r. poniżej 10 razy. Tylko jedna osoba z tej grupy nie miała w tym okresie kontaktu w swojej pracy zawodowej z takimi doświadczeniami.

Specjalistom z poradni zadano pytanie o ich postępowanie w przypadku zgłoszenia zjawiska przemocy domowej. W grupie badanych z poradni psychologiczno-pedagogicznej ani razu nie wskazano na wszczynanie – w razie potrzeby procedury „niebieskiej karty”. Tylko jedna osoba z badanych podjęłaby interwencję środowiskową, ale każdy z respondentów stara się w takich przypadkach zdiagnozować sytuację (ale też wobec pozyskanych wyników, jak można sądzić - przekierować działania na dalsze instytucje/ służby rozpoczynające w tym zakresie interwencje).

Poproszono również o ocenę prowadzonych interwencji i działań doraźnych. Pracownicy z poradni pedagogiczno-psychologicznych – nie wszyscy udzielili na to pytanie odpowiedzi (w jednym z komentarzy wprost wskazano na „brak wiedzy”). Osoba która skorzystała z takiej możliwości oceniła takie działania na stopień dobry.

Zapytano również o opinię na temat reakcji osób doświadczających przemocy domowej.

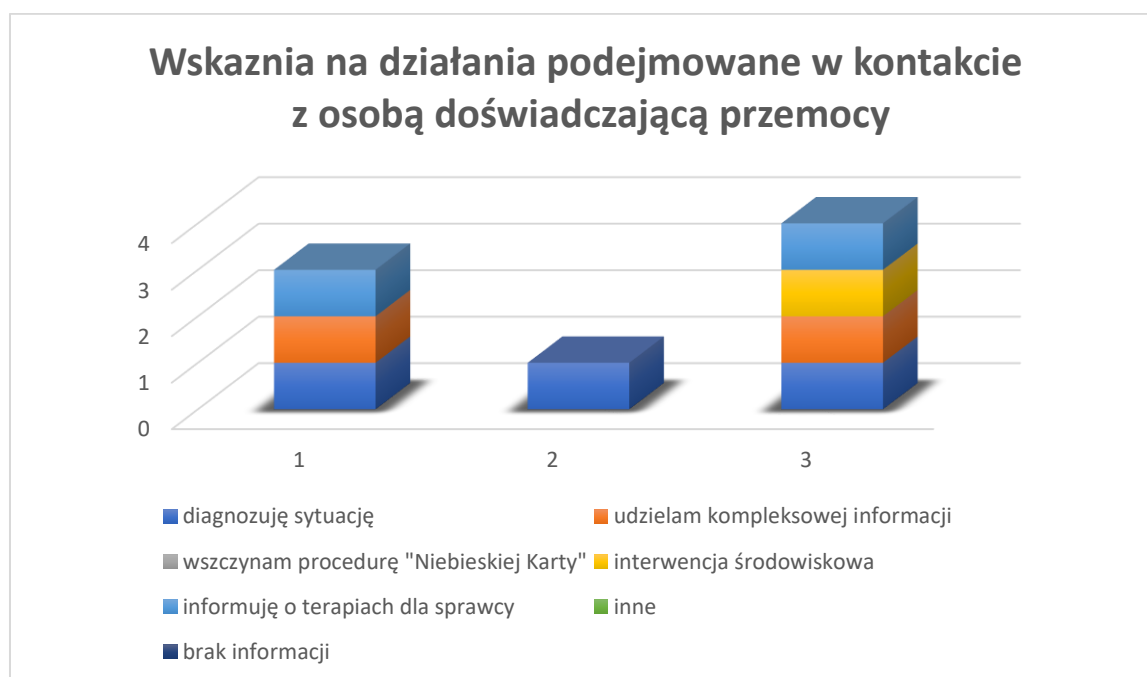
Według pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych zaznaczano w dwóch przypadkach wszystkie możliwe, sugerowane w ankiecie odpowiedzi - poza atakiem na

sprawcę. Ostatnia respondentka podkreśliła, że ofiara przemocy próbuje najczęściej usprawiedliwiać sprawcę przemocy.

Wśród pracowników z poradni psychologiczno-pedagogicznych raz zaznaczono, że najczęściej problem przemocy domowej dotyczy rodzin naznaczonych problemami wynikającymi z uzależnienia od alkoholu; raz też zaznaczono, że nie ma znaczenia – czyli w każdym środowisku - może pojawić się przemoc, a ostatnia z respondentek stwierdziła, że trudno jest jednoznacznie powiedzieć, że dotyczy to rodzin dysfunkcyjnych, ale to zależy też w jakim znaczeniu takiej kategorii używamy.

Wszyscy specjaliści z tej grupy prawidłowo rozpoznawali negatywne stereotypy odnoszące się do zjawiska przemocy domowej.

Wykres 89. Jakie podejmuje Pan/Pani działania w przypadku kontaktu z osobą, która może doświadczać przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

Zdaniem specjalistów z tej grupy wskazano na wszystkie proponowane odpowiedzi zawarte w pytaniu dotyczącym uwarunkowań, które mogą wpływać na zjawisko przemocy. Jedna z respondentek dodała, że do czynników warunkujących możliwość pojawienia się przemocy domowej należałoby dodać także cechy związane z osobowością sprawcy przemocy. Specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznej w pytaniu kontrolnym najczęściej zaś wskazywali na uzależnienia, w dwóch pozostałych przypadkach na wszystkie z zaproponowanych w odpowiedziach uwarunkowania.

Poproszono też badanych o wskazanie na kategorie osób narażonych najczęściej na zjawisko doświadczania przemocy domowej. W opiniach specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej według jednej z respondentek na przemoc są narażone osoby słabsze i zależne. Według innej wszystkie wymienione kategorie, a według ostatniej prawie wszystkie wymienione w pytaniu kategorie osób – poza mężczyznami. W ostatnim przypadku ujawnił się stereotyp społeczny, według którego ofiarą przemocy nie może być mężczyzna.

Zapytano także badanych o uwarunkowania odnoszące się do sprawców przemocy. W grupie specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych w dwóch przypadkach nie udzielono odpowiedzi na to pytanie (przy czym jedna z respondentek podkreśliła, że nie posiadała dostępu do tego typu badań – a przez to wiedzy). W jednym przypadku dokonano wskazania na poczucie bezkarności sprawców przemocy.

W przypadku pracowników z poradni psychologiczno-pedagogicznych w pytaniu, kto w ich opinii jest najczęściej sprawcą przemocy w dwóch przypadkach nie udzielono również na to pytanie odpowiedzi (przy czym jedna z respondentek napisała, że na ten temat nie posiada wiedzy). Osoba, która skorzystała z możliwości wyrażenia swojej opinii napisała, że sprawcami przemocy są najczęściej mężczyźni.

Poproszono również respondentów o ocenę form pomocy w zakresie jakości poradnictwa oferowanego w powiecie pruszkowskim a m.in. skierowanego do osób doświadczających przemocy domowej. Specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznej w dwóch przypadkach nie wypowiedzieli się na ten temat (przy czym jedna z tych osób w komentarzu napisała, że na ten temat *nie posiada wiedzy*). Trzecia osoba z tej grupy badanych stwierdziła, że jakość pomocy udzielanej dorosłym pod względem psychologicznego wsparcia, jest na poziomie dobrym. Specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznych ocenili także rodzaj wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Ocenili je także w sposób zróżnicowany, bowiem każdy z trzech respondentów na ten temat posiadał odmienne zdanie czyli: jedna osoba oceniła udzielane wsparcie jako bardzo dobre, kolejna na poziomie dobrym, ostatnia na poziomie dostatecznym. Na temat oceny wsparcia socjalnego, w tym też rzeczowego wypowiedziała się tylko jedna osoba, oceniając je na poziomie dostatecznym. Pozostali badani nie skorzystali z możliwości wyrażenia swojej opinii na ten temat, przy czym jedna z nich stwierdziła, że nie posiada w tym zakresie wystarczającej wiedzy a podobne wskazania dotyczyły także oceny jakości poradnictwa prawnego (1- wskazanie na ocenę dobrą, jedno na dostateczną).

Badanych poproszono również o wyrażenie swojej opinii na temat oceny działań skierowanych do sprawców przemocy domowej w aspekcie oddziaływań korekcyjno-

edukacyjnych. Pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych poza jedną osobą nie wypowiedzieli się na ten temat. Przy czym jedna osoba z tej grupy stwierdziła, że na ten temat nie posiada wiedzy. Według jednej respondentki, która wyraziła swoją opinie - wsparcie w tym zakresie udzielane sprawcy przemocy domowej jest na poziomie dostatecznym.

Na pytanie względem oceny: *czy pomoc i wsparcie realizowane w Powiecie jest na poziomie wystarczającym*, ponownie pracownicy przychodni psychologiczno-pedagogicznych w większości nie udzielili odpowiedzi (przy czym jedna z respondentek stwierdziła, że nie posiada na ten temat wiedzy względem aktualnych badań). Tylko jedna osoba wyraziła pogląd, że pomoc nie jest wystarczająca podkreślając że: „jest mało instytucji zajmujących się takim aspektem”.

Poproszono badanych o wskazanie, co ich zdaniem utrudnia działania skierowane przeciwko zjawisku przemocy. W grupie pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych wszyscy badani wskazali na problemy wynikające z niskiej świadomości społecznej na temat zakresu i możliwości niesienia pomocy ofiarom przemocy. W dwóch przypadkach podkreślono również brak inicjatywy podejmowanej przez osoby doświadczające przemocy domowej do podejmowania działań zmierzających do zmiany ich sytuacji życiowej.

Według specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznej zjawisko przemocy domowej występujące w Powiecie zostało uznane za poważny problem społeczny. Dwoje respondentów z poradni psychologiczno-pedagogicznych wskazało, że jest zbyt mało instytucji zajmujących się takim działaniem, ale pozostałych dwóch respondentów nie wyraziło jednak na ten temat opinii. Na pytanie *jak oceniają respondenci działania podejmowane w ramach Powiatu na rzecz przeciwdziałania przemocy* również otrzymano tylko jedną opinię z której wynika że: takie działania są w Powiecie realizowane w stopniu niedostatecznym. Jedna z osób nieudzielających odpowiedzi stwierdziła, że na ten temat nie posiada także wiedzy.

Na pytanie otwarte o to, jakie działania powinno się w skali Powiatu podjąć, aby lepiej przeciwdziałać zjawisku przemocy uzyskano tylko jedną konkretną wskazówkę. Respondentka napisała, że powinny być „jasno określone zasady dostępne dla wszystkich, czytelne oparte o współpracę różnych instytucji”.

Więcej informacji pozyskano od przedstawicieli tej grupy w trakcie badań fokusowych.

Psycholog:

uczyć należy ludzi mówienia tego, co czują. Lekarz powiedział, żeby nie przywozić matki chłopca, bo ona nie wytrzyma - jak to zobaczy. Pan jest mężczyzna, Pan to wytrzyma - znów mit. Nie ma gdzie szukać pomocy dla

dzieci z depresją czy z zaburzeniami osobowości. Nie wszystkim jesteśmy w stanie pomóc. Nie wypiszemy recepty, nie umieścimy na terapii 24 na dobę.

8. Analiza sondażu skierowanego do służby sądowej

W sprawach opiekuńczych, gdy opiekunowie nieletnich nie wywiązują się z obowiązków rodzicielskich, gdy pojawiają się obawy o dobrostan dziecka gdy sąd orzeka nadzór kuratora³⁸.

Tylko jedna osoba z tej grupy specjalistów wzięła udział w niniejszym badaniu realizowanym w grupie panelowej ekspertów w formie (grupy fokusowej).

Kurator Sądowy:

Mam nadzory w kamienicach w „dzielnicach cudów” w Pruszkowie. Tam spotkałam się z szeroko pojętą przemocą, gdzie pracuję z dziećmi. Ale pewnych zachowań nie da się wyrugować. Same dzieci, jest ich dwoje czy troje, to same dzieci są ze środowiska przemocy ale też dzieci już są przemocowe – mają same problemy. Każda moja wizyta, każdy przypadek, to jest bardzo trudne środowisko, i jak jest troje, to może jedno wyjdzie a reszta będzie taka jak rodzice. Ciężko jest, jeśli nie zmieniają środowiska odpowiednio wcześniej.

W tym miejscu kurator zwrócił uwagę na istnienie międzypokoleniowego zjawiska przemocy wskazując na cykle, które są związane z replikowaniem negatywnych wzorców relacji zaczerpniętych z rodzinnych domów naznaczonych przemocą³⁹. Ważnym w tym zakresie, byłoby rozwijanie programów edukacyjno-korekcyjnych wraz ze wsparciem terapeutycznym skierowanych do nieletnich. Nie mniej ważne byłoby podjęcie działań zmierzających do rozwijania takich okoliczności, w której młodzi ludzie mieliby szansę zaczerpnięcia dobrych wzorców z rodzin pozbawionych dysfunkcji, co mogłoby być powiązane np. ze wspólną nauką realizowaną w domach dzieci, które żyją w harmonijnym środowisku rodzinnym.

W kolejnym podrozdziale wskazane zostaną poważne braki, co do jakości współpracy z sądową służbą kuratorską, prokuratorami ale też sędziami. W toku wywiadów pogłębionych zarejestrowano na ten temat dyskusję, z której wynika, że również te służby mogą być przeciążone obowiązkami zawodowymi, odczuwać konsekwencje braków kadrowych, ale też innych zjawisk związanych z ograniczeniem możliwości powierzonych im zadań.

³⁸ Art. 109 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, Dz. Cyt.

³⁹ Zob. B. Krahe, Agresja, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006, s. 178.

W tym kontekście pojawiły się np. wypowiedzi typu:

- Trzeba też zrozumieć, że osoby pracujące w sądzie są zawałeni sprawami. Tak jak kuratorzy. Kuratorów w tej chwili powinno być dla nieletnich chyba z 15 a jest 6. To nie jest tak, bo co oni są winni? Nie ma nowych - zatrudnianych i do pracy też nie ma nowych osób. Odnosnie jeszcze prokuratury dopowiem jeszcze jedno. Trzeba wziąć też pod uwagę, ale to jest system [problemy systemowe]. Do końca roku ilość spraw musi być zakończonych. Tam jest po prostu najważniejsza statystyka, aby nic nie przeszło na kolejny rok, ani na kolejny miesiąc. Przychodzi 30-y każdego miesiąca i to jest wszystko wypychane. No czasami jest tak, że powinien być akt oskarżenia, ale no dobra coś brakuje w dokumentacji - do sądu - może przejdzie. Tak samo jest z umorzeniem. Jak się nie odwołują, to się nie odwołują. Jak dostajemy pismo z sądu to jest termin 7 dni, ale w drugą stronę to już nie działa.

9. Relacje między instytucjami i ocena jakości realizowanej współpracy

W diagnozie związanej z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy domowej w pow. pruszkowskim ważnym stało się zbadanie m.in. jakości międzyinstytucjonalnej współpracy (i to zarówno drogą ankiet jak i w grupach fokusowych).

Tym samym dążono do pozyskania informacji na temat oceny specjalistów zaangażowanych w przeciwdziałanie zjawisku przemocy (reprezentujących dane podmioty) na tle infrastruktury związanej z udzielanym wsparciem dla osób doświadczających przemocy. Ważnym stało się również rozpoznanie barier obniżających efektywność zastosowanych systemowo rozwiązań.

W świetle uzyskanych wyników badań należy stwierdzić, że współpraca pomiędzy instytucjami w Powiecie odbywa się zarówno w formie doraźnej, jak też w sposób zaplanowany. Doraźne działania odnoszą się do bieżących potrzeb, czyli wymagających podjęcia natychmiastowych działań związanych najczęściej z interwencją kryzysową. Zazwyczaj jest to związane z pracą funkcjonariuszy Policji w powiązaniu ze specjalistami z OPS, służbą i ochroną zdrowia – jeśli ofiara przemocy wymaga wsparcia medycznego i psychologicznego. W zależności od sytuacji osób doświadczających przemocy w interwencji mogą uczestniczyć także w niej pracownicy ZOW, kuratorzy sądowi i inne podmioty/służby, które wobec zagrożenia zdrowia a nawet życia ofiary doświadczającej przemocy domowej podejmują wspólnie z Policją działania. Takie sytuacje obrazują badania jakościowe związane z bezpośrednimi wypowiedziami specjalistów. Przykładowo stwierdzano, że:

Funkcjonariusz Policji w Piastowie:

-Współpracujemy z państwem przez ścianę [z ZOW Piastów] i czasami wymieniamy się pacjentami. Osoby, które najpierw zwróciły się do państwa o pomoc trafiają do nas i odwrotnie. I chętnie korzystamy z Państwa fachowej pomocy, jest to dla nas placówka najbliższa do której ludzi kierujemy;

Funkcjonariusz Policji:

każda sprawa jest indywidualna. Trzeba rozpoznać - jak jest zawiadomienie - czy tak było, czy nie było. Jeśli są już jakieś poważne sytuacje, że jest osoba pobita – udzielana jest pomoc medyczna itd. My wnioskujemy do prokuratury o tymczasowy areszt sprawcy. Tu nie ma znaczenia czy to jest pierwsza, druga interwencja. Nie ma tak. Wszystko zależy od zdarzenia; Przedstawiciel OPS:

- zajmujący się rodzinami zastępczymi: „Gdy jest przemoc fizyczna czy psychiczna wobec dzieci, to szybko - to zgłaszamy. Albo rozwiązujemy rodzinę, albo interwencyjnie działamy posiłkując się ZOW. Cieszę się że w mojej działalności takich spraw jest stosunkowo niewiele;
- Przedstawiciel Służby i ochrony zdrowia: „my bardzo często ze służbami mundurowymi współpracujemy - jako służba zdrowia, bo Państwo do nas przyjeżdżają;

Przedstawiciel Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- osoby, które przychodzą do nas zgłaszać [jednostki mające problemy alkoholowe] tak naprawdę same opowiadają, co się [w środowisku domowym] dzieje. Zgłaszani w 90 % są też powiązani z przemocą. Są interwencje policji;

Były przewodniczący ZI w Pruszkowie

– były interwencje, wspólne patrole z policją, też udział w interwencjach domowych. Jeździłem z policją dwa trzy razy w tygodniu, dosyć często;

Przedstawicielka OPS:

– Czasami są sytuacje trudne. Mamy chłopca 16-letniego, który bije swoją babcię - dosyć regularnie. Oczywiście próbujemy sięgać po pomoc fachowców z poradni psychologiczno-pedagogicznej, kontaktujemy się z ośrodkami pomocy społecznej we właściwej Gminie, próbując pozyskać informacje szersze i jeśli jest przemoc, to wiąże prawie wszystkie służby;

Przedstawiciel Gminnej Komisji do Rozwiązywania Problemów Alkoholowych:

- Ja współpracuję z Gminną Komisją w Michałowicach, ale współpracuję z NGO i tu muszę powiedzieć, że tej przemocy jest znacznie mniej. I z ludźmi

się kontaktuję: z osobami uzależnionymi, współuzależnionymi, ale takie osoby są już po terapii i mają inny ogłód i wiedzę na temat przemocy;

Przedstawicielka OPS

–współpracujemy z oświatą, z Kościołem, wspólna płaszczyzna doprowadziła do tego, że księża przysyłają nam do punktu konsultacyjnego osoby stosujące przemoc. Nie wiem kiedy się to ujawnia? Raz Pan przyszedł po spowiedzi - do punktu konsultacyjnego - także coraz częściej to się zdarza. Kościół - ma tu duże pole do popisu. Ale współpraca z Policją ze względu na uszczuplenie kadry jest trudna;

- „Współpracujemy z GOPS, Kościół też wspiera w zaopatrzenie w rzeczy, wyżywienie, rachunki”.

Przedstawiciel Straży Pożarnej:

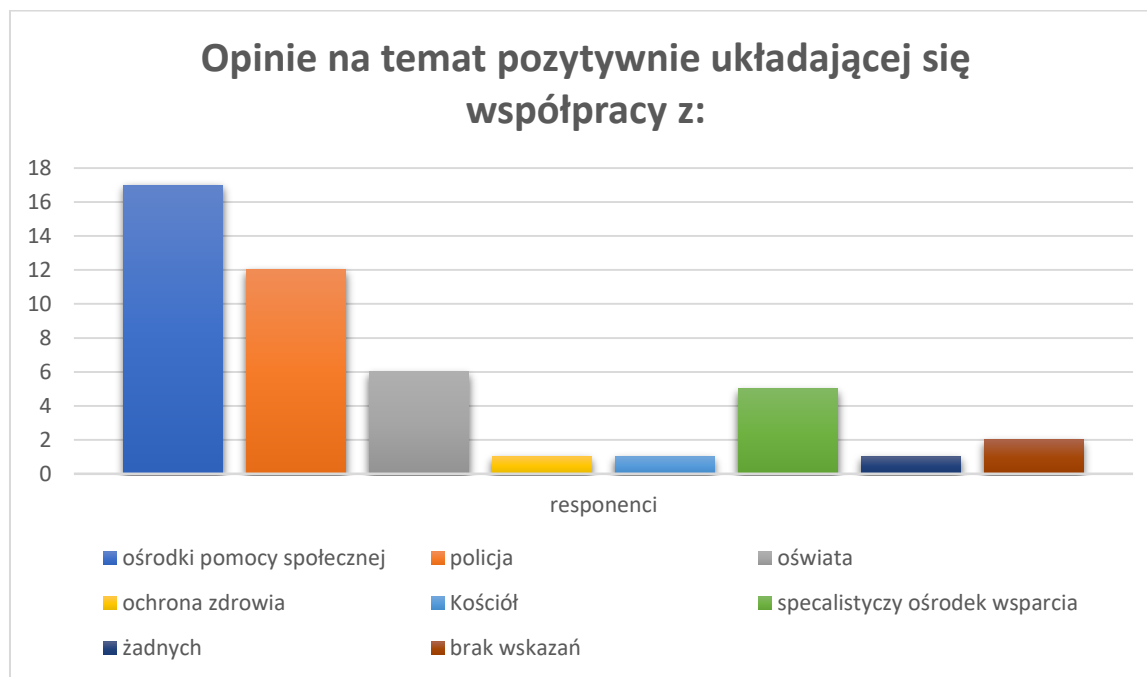
- my gdy podejmujemy działania interwencyjne zazwyczaj jesteśmy służbą pomocniczą. Służbą wiodącą jest Policja. My pomagamy np. przy otwarciu lokalu.

Prace w skali między instytucjonalnej odbywają się więc również w sposób planowy czyli długotrwały uregulowany systemowo, co jest konsekwencją wszczęcia procedury „niebieskiej karty”. Odnosi się to do zadań realizowanych we współpracy z zespołami interdyscyplinarnymi, ośrodkami pomocy społecznej, funkcjonariuszami policji, kuratorami sądowymi wraz z innymi podmiotami realizującymi wsparcie dla osób doświadczających przemocy m.in. w postaci zróżnicowanego poradnictwa realizowanego w punktach informacyjno-konsultacyjnych czy w innych ośrodkach takich jak np. ZOW Piastów.

Dlatego w sondażu diagnostycznym dążono do zbadania jakości tak rozumianej współpracy z uwzględnieniem czynników zewnętrznych – względem rozwiązań systemowych oraz wewnętrznych odnoszących się do jakości współpracy zaangażowanych instytucji/służb/podmiotów nakierowanych w swej działalności na przeciwdziałanie zjawisku przemocy oraz ochronę osób doświadczających jej konsekwencji. W toku dalszych prac pozwoliło to, na zdiagnozowanie zarówno problemów systemowych w zakresie skuteczności istniejących rozwiązań wynikających z prawodawstwa RP, jak też na wskazanie mocnych oraz słabych stron we współpracy międzyinstytucjonalnej, czyli na diagnozę potrzeb danych instytucji, podmiotów oraz służb.

Opinie funkcjonariuszy policji na temat z jakim podmiotem współpraca układa się najlepiej przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 90. Opinie na temat pozytywnej współpracy z następującymi podmiotami/instytucjami/służbami zaangażowanymi w zwalczanie przemocy w pow. pruszkowskim

Opracowanie zbiorcze

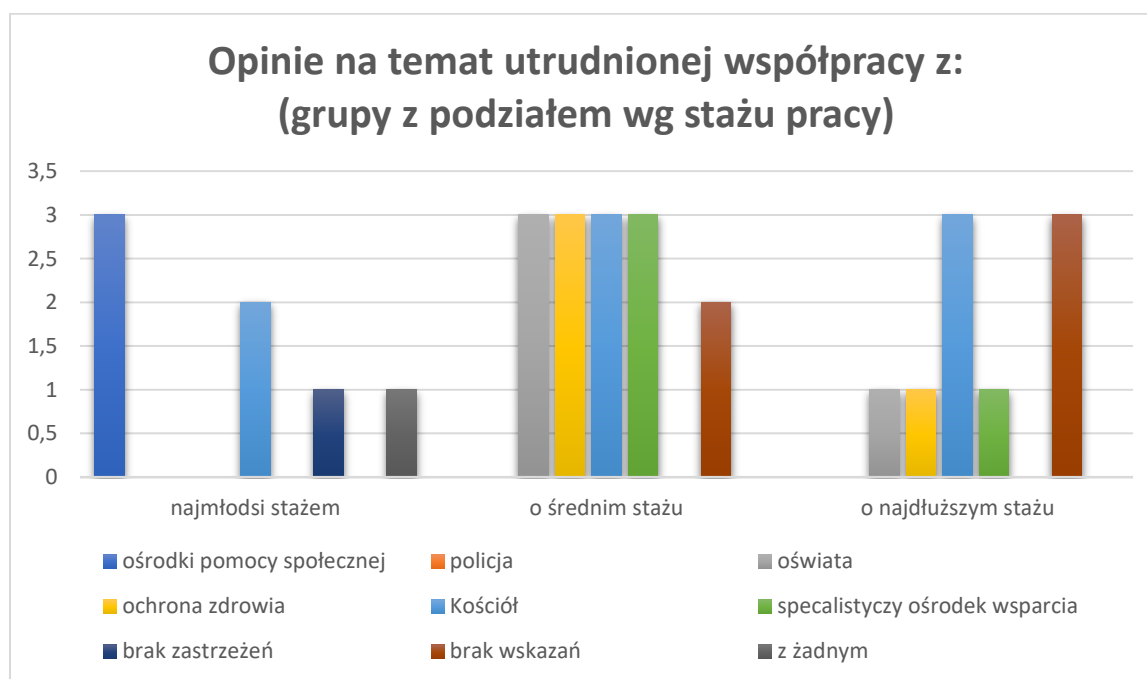
W zestawieniu zbiorczym dotyczącym opinii policjantów na temat z kim współpraca układa się najlepiej wskazano przede wszystkim, że z ośrodkami pomocy społecznej a następnie z policją. Wskazywano także na dobrą współpracę z oświatą oraz z ZOW Piastów. Najrzadziej w badaniu z wykorzystaniem ankiety wskazywano na dobrą współpracę z ochroną zdrowia oraz z Kościołem.

Uszczegóławiając pozyskane dane z podziałem wypowiedzi respondentów na trzy grupy zróżnicowane pod względem stażu pracy można stwierdzić, że:

- w opinii funkcjonariuszy z grupy o najmłodszym stażu pracy najlepiej współpraca układa się z ośrodkami pomocy społecznej, policją oraz oświatą, w tym z ZOW.
- w grupie funkcjonariuszy o średnim stażu pracy zdecydowanie wskazywano, że współpraca układa się najlepiej z ośrodkami pomocy społecznej oraz z policją.
- w grupie najstarszych pracowników wskazywano na najlepszą jakość współpracy z ośrodkami pomocy społecznej, policją oświatą oraz z ZOW.

Funkcjonariuszy poproszono również o wskazanie na to, z jakimi podmiotami współpraca jest utrudniona. Zdania na ten temat były zróżnicowane, dlatego opinie policjantów przedstawiono w podziale na trzy grupy respondentów zróżnicowane pod względem stażu pracy.

Wykres 91. Z którymi przedstawicielami służb/instytucji współpraca w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w Powiecie jest utrudniona? –z podziałem na grupy wyznaczone stażem pracy

W grupie młodszych stażem pracowników policji wskazywano często, że współpraca jest utrudniona z ośrodkami pomocy społecznej niekiedy w komentarzu dopisując, że powodem takiej opinii jest „zbyt rzadkie monitorowanie rodzin z problemami”.

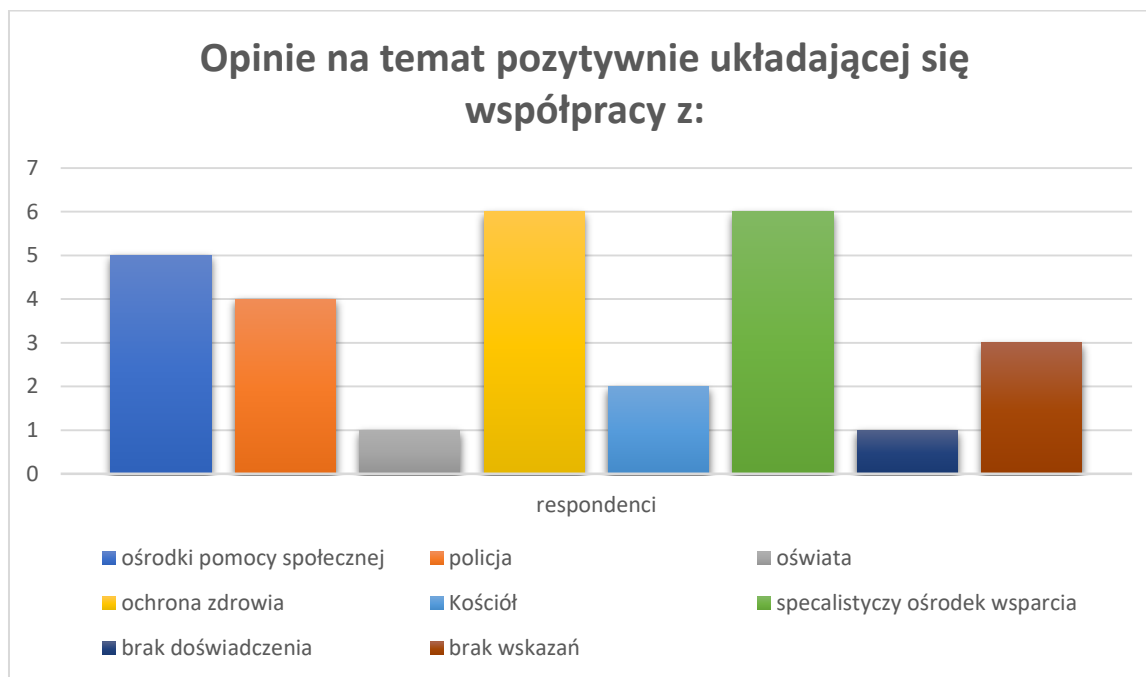
W grupie pracowników o średnim stażu pracy po równo stwierdzano, że współpraca jest utrudniona z oświatą, ochroną zdrowia, Kościołem (np. z powodu „różnic myślenia”) oraz z ZOW. Zdarzało się także, że jeden z ankietowanych wskazujący na trudności współpracy w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy wskazywał na oświatę, ochronę zdrowia i ZOW w komentarzu dodając, że problemem jest „brak wiedzy; tłumaczenie, że nie mam kim się tym zająć”.

Według zaś pracowników policji o najdłuższym stażu pracy najgorzej współpraca układa się z Kościołem, przy czym jedna trzecia badanych nie zaznaczyła żadnej odpowiedzi.

Opinie przedstawicieli służby i ochrony zdrowia

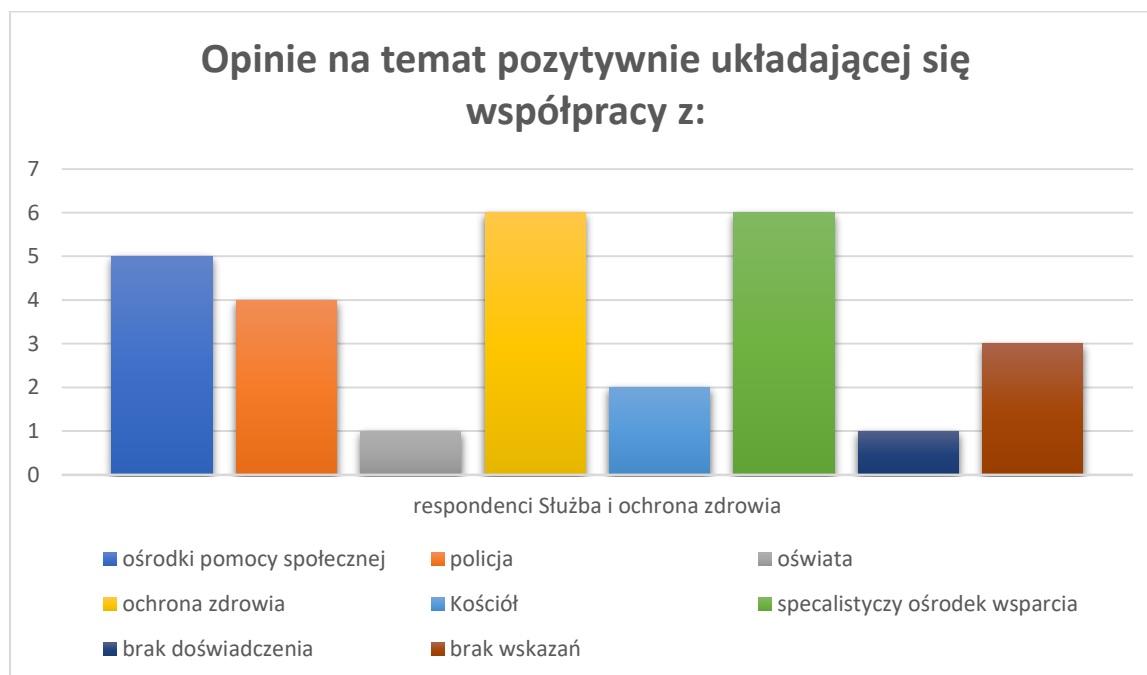
Według badanych ze służby i ochrony współpraca najlepiej układa się z ochroną zdrowia oraz z ZOW, a także z ośrodkami pomocy społecznej i policją. Najmniej osób wskazało na dobrą jakość współpracy ze środowiskiem oświaty.

Wykres 92. Z którymi przedstawicielami służb/instytucji współpraca układa się pozytywnie w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w pow. pruszkowskim? - służba i ochrona zdrowia

Opracowanie zbiorcze

Wykres 93. Z którymi przedstawicielami służb/instytucji współpraca układa się pozytywnie w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w pow. pruszkowskim?

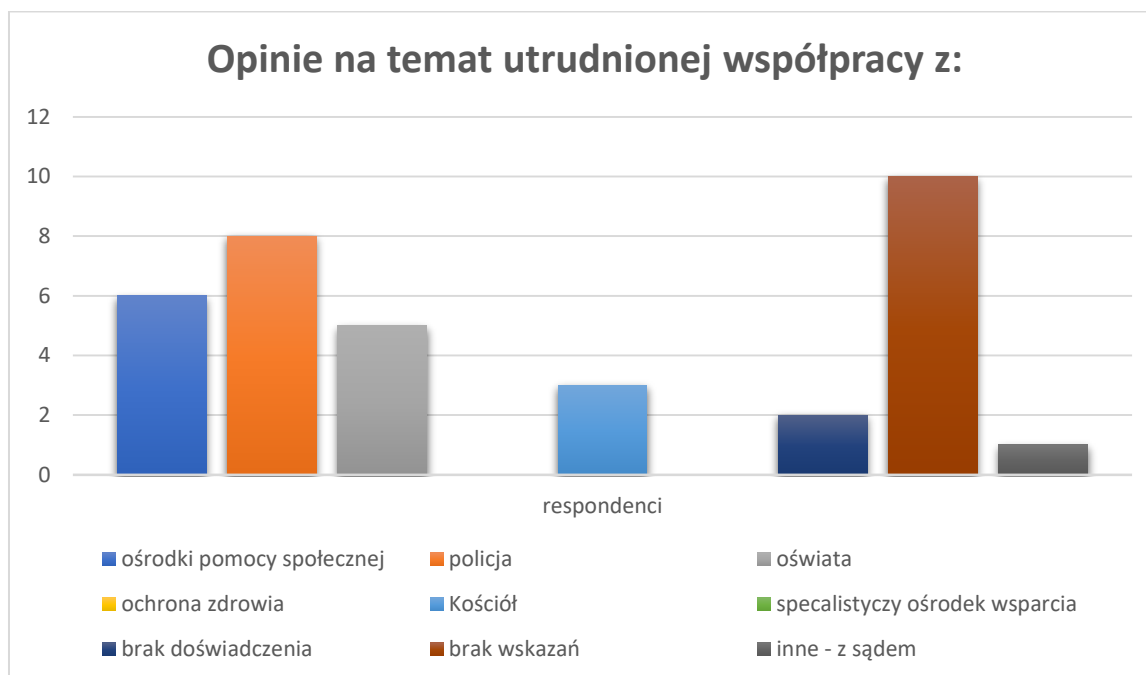

Zestawienie zbiorcze

Według badanych ze służby i ochrony zdrowia współpraca najlepiej układa się z przedstawicielami służby i ochrony zdrowia oraz z ZOW. Dobrze też oceniono współpracę z ośrodkami pomocy społecznej oraz z policją. Rzadziej wskazywano na dobrą jakość współpracy z Kościołem a najrzadziej ze środowiskiem oświaty.

W pytaniu kontrolnym zawartym w ankiecie opinie przedstawicieli sektora służby i ochrony zdrowia na temat tego, z jakimi podmiotami współpraca jest utrudniona, pojawiły się odmienne odpowiedzi.

Wykres 94. Z którymi przedstawicielami służb/institucji współpraca w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w Powiecie jest utrudniona? – służba i ochrona zdrowia

Opracowanie zbiorcze

Przede wszystkim wskazywano na utrudnioną współpracę z Policją. W dalszej kolejności wskazywano na trudności we współpracy pojawiającej się z ośrodkami pomocy społecznej, a następnie z oświatą i na końcu z Kościołem. Jedna z respondentek z grupy o najstarszym stażu pracy podkreśliła w kategoriach *inne*, że najtrudniej współpraca układa się z Sądem – wskazując na zbyt długi okres oczekiwania na wydanie decyzji (ok 1-2 tygodni).

Opinie pracowników ośrodków pomocy społecznej

Respondenci z ośrodków opieki społecznej wskazywali, że najlepiej współpraca układa się z Policją oraz z innymi ośrodkami pomocy społecznej.

Jednocześnie w trakcie wywiadów fokusowych podkreślono, że bliższa współpraca międzyinstytucjonalna jest także rozwijana w odniesieniu do bieżących potrzeb.

Specjalistka z OPS Nadarzyn:

Mieliśmy z uchodźcami centrum pomocy humanitarnej Ptak – i dyrektor PCPR przyjechał i pomógł nam stworzyć procedurę działania. My ze sobą współpracujemy;

Specjalistka z OPS Raszyn:

Pierwsza rozmowa - to pomoc społeczna i Policja w NK. Waga tych spraw? Są one bardziej skomplikowane, bo dochodzą tu współzależnienia i

uzależnienia krzyżowe – cięższe niż w poprzednich latach. U nas mamy dobrą współpracę z Policją mamy dobre doświadczenia w wyjazdach pracowników socjalnych z dzielnicowymi w środowisko. Są też przedstawiciele sądu dla nieletnich i osób starszych. Są też przedstawiciele służby medycznej, Komisji Zdrowia więc tu współpraca jest na poziomie, który dla nas jest satysfakcjonujący. Kierujemy też do ZOW.

W badaniu ankietowym wskazano również na instytucje/służby/podmioty, z którymi współpraca jest utrudniona. Według pracowników z ośrodków pomocy społecznej powtarzały się opinie, że najtrudniej współpraca układa się z ochroną zdrowia oraz z ZOW. Raz wskazano na Policję oraz na Kościół. Pojawiły się też dodatkowo dwa komentarze. Przykładowo „współpraca jest utrudnia, bo - tajemnica zawodowa” - w odniesieniu do służby i ochrony zdrowia; według innej respondentki problemem jest „brak indywidualnej komunikacji”. W badaniach fokusowych przewodniczący ZI podkreślał, że współpraca jest utrudniona z GKdsRPA, „Komisja do rozwiązywania problemów alkoholowych – czekają z decyzją na leczenie dopóki ZI nie podejmie decyzji. Brak współpracy porozumienia”.

Niektórzy przedstawiciele OPS, ZI wskazywali też na problemy wynikające z małego wsparcia oświaty we wszczynaniu procedury NK.

Przewodnicząca ZI:

– kart NK mamy mniej niż wcześniej, było 40 teraz ok 30 w gminie. Nawet covid tego nie zmienił, ale jakościowo są to sprawy trudniejsze. Wcześniej statystykę napędzały nam tzw. okołorozwodówki, bo adwokat kazał, co szybko zamykaliśmy jako konflikt w rodzinie. Teraz mam wrażenie, że sprawy są bardziej skomplikowane i poważniejsze. Jesteśmy z tym sami. W każdym sprawozdaniu piszę, że współpraca jest szeroka, ale widzę osamotnienie w NK. Karty są zakładane przez Ośrodki Pomocy Społecznej i Policję. Zdarza się, że NK są zakładane przez szpitale niekiedy też psychiatryczne, ale oświata odsyła do nas. Na tej zasadzie zróbcie coś.

Specjalistka OPS Raszyn:

– Widzimy spadek NK w Raszynie. W 2021 r. NK były zakładane przez ośrodki pomocy i przez policję ale nie przez oświatę ani służbę zdrowia, poza pojedynczymi kartami z oświaty czy z komisji czy służby zdrowia.

Środowisko oświaty

Poproszono również o opinię nauczycieli na temat tego, z kim współpraca układa się najlepiej względem aktywności podejmowanych w celu przeciwdziałania zjawisku przemocy.

Według nauczycieli najlepiej współpraca układa się z ośrodkami pomocy społecznej (4 zaznaczenia w pyt. Wielokrotnego wyboru) oraz z przedstawicielami placówek oświaty (4).

Zdaniem pracowników oświaty współpraca jest utrudniona najbardziej z przede wszystkim z ochroną zdrowia (4 odp. w pytaniu wielokrotnego wyboru) Policją (3) Kościołem (3) a jedna osoba nie udzieliła na ten temat odpowiedzi.

Dodatkowo, troje respondentów wpisało w tym zakresie własne przemyślenia, wskazując na utrudnienia związane z „długim czasem oczekiwania”; z „terminami wizyt NFZ”; „brakiem natychmiastowej reakcji, częste podejście do sprawy lekceważące”.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Specjaliści z poradni psychologiczno-pedagogicznej wskazali, że współpraca najlepiej układa się z ZOW (1) i oświatą (1). Na pytanie z kim jest utrudniona stwierdzono raz, że z oświatą, jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi a inna kolejna podkreśliła, że ze wszystkimi podmiotami współpraca układa się bez zastrzeżeń.

Zespół Ośrodków Wsparcia

Według specjalistów z ZOW – współpraca układa się najlepiej z ośrodkami pomocy społecznej, że specjalistycznymi ośrodkami wsparcia udzielającymi pomocy osobom doświadczającym przemocy a także z placówkami oświaty. Współpraca zdaniem tych specjalistów jest utrudniona zwłaszcza z Policją. Podkreślano przy tym, że powodem takiej oceny jest:

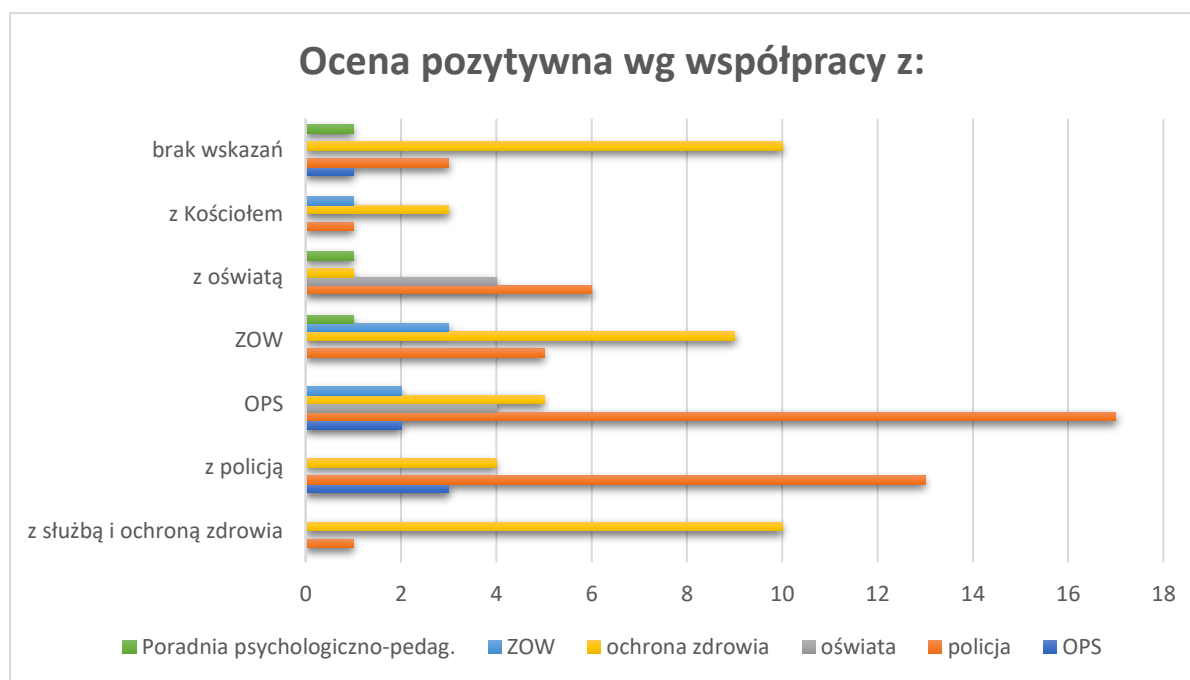
- nieprofesjonalne zachowania służb mundurowych, np. „w czasie interwencji informowanie: gdzie znajduje się ofiara przemocy;
- Funkcjonariusze mają tendencję do bagatelizowania trudności odczuwalnych przez ofiary przemocy;
- Osoby doznające przemocy często spotykają się z brakiem chęci pomocy od służby mundurowej, nie prowadzą postępowania do osób, które się zgłaszają. [Odczuwalny] jest brak szkoleń i informacji.

Pojawiły się też wskazania na ochroną zdrowia, co dodatkowo argumentowano następująco wskazując na „trudność w organizacji interwencji i uzyskaniu doraźnej pomocy”; Wskazano również na problem współpracy z prokuraturą, sądami – w kierowaniu sprawców przemocy na programy korekcyjno-edukacyjne.

W podsumowaniu należy stwierdzić, że zdania na temat jakości współpracy z innymi podmiotami/instytucjami/służbami były podzielone. Najczęściej wskazywano na dobrą współpracę z Kościołem, najczęściej zaś pozytywnie oceniano jakość współpracy z OPS. Uszczegóławiając przedstawiciele danych podmiotów ocenili współpracę najlepiej z:

- przedstawiciele oświaty – z oświatą (4) oraz z OPS (4);
- przedstawiciele OPS – z policją (3), OPS (2) i oświatą (1);
- przedstawiciele poradni psychologiczno-pedagogicznej – z ZOW (1) oraz z oświatą (1);
- funkcjonariusze Policji – z OPS (17), z policją (12), z oświatą (6), ZOW (5), z Kościołem (1);
- przedstawiciele służby i ochrony zdrowia – ze służbą i ochroną zdrowia (10), z ZOW (9), z OPS i Policją (po 7) – jednakże 10 osób nie udzieliło na ten temat informacji niekiedy dodając, np. że „nie posiadają wystarczającej na ten temat wiedzy/doświadczenia”.
- przedstawiciele ZOW – OPS oraz ZOW.

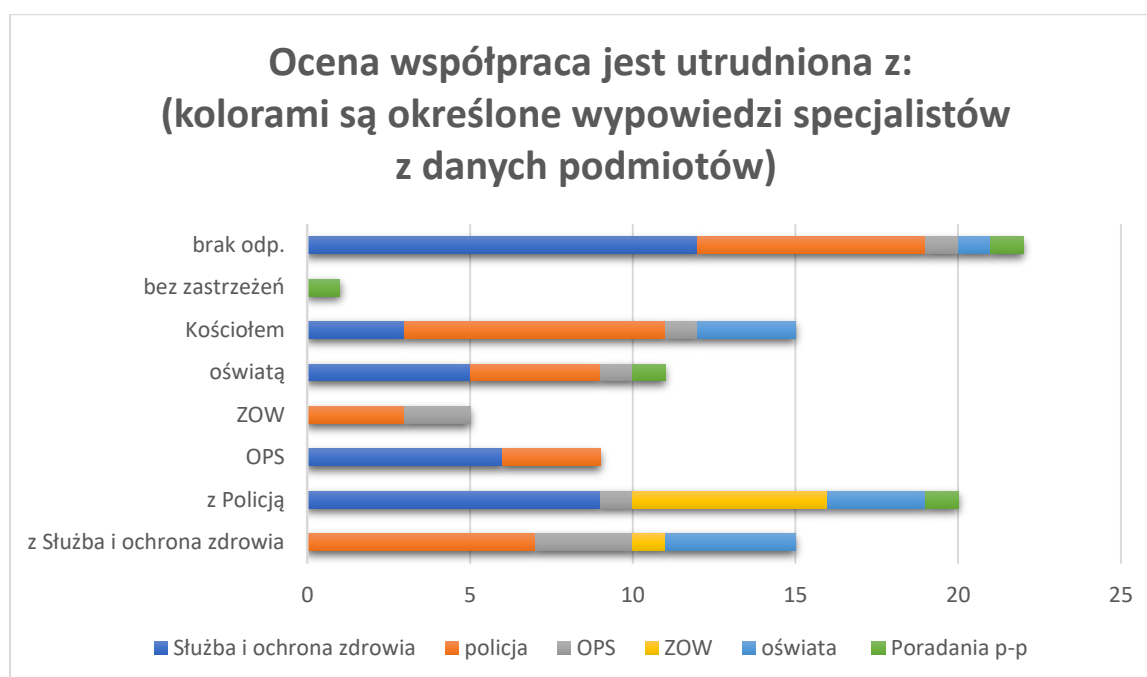
Wykres 95. Opinie wszystkich respondentów na temat dobrej współpracy z:

Opracowanie zbiorcze

Gdy zapytano respondentów, w pytaniu kontrolnym z jakim podmiotem współpraca jest utrudniona na ten temat pojawiały się rozbieżne opinie w zależności od przedstawicieli danych podmiotów/służb/instytucji.

Wykres 96. Negatywna ocena międzyinstytucjonalnej współpracy

Opracowanie zbiorcze

Według opinii badanych z podziałem na podmioty współpraca utrudniona jest wg:

- przedstawiciele oświaty – ze służbą i ochroną zdrowia (4) Policją (3), z Kościołem (3), brak odpowiedzi (1);
- przedstawiciele OPS – ze służbą i ochroną zdrowia (3), ZOW (2) i oświatą (1), policją (1), OPS (1), Kościołem (1) a jedna osoba nie udzieliła na ten temat odpowiedzi;
- przedstawiciele poradni psychologiczno-pedagogicznej – z oświatą (1), przy czym jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi a jedna napisała, że nie ma żadnych zastrzeżeń do współpracy ze wskazanymi podmiotami;
- przedstawiciele ZOW – że głównie z Policją (5).
- funkcjonariuszy Policji – z Kościołem (8), ze służbą i ochroną zdrowia (7), z Kościołem (7), z oświatą (6), ZOW (5), z ZOW (5), z oświatą (4), z OPS (3);
- przedstawiciele służby i ochrony zdrowia – z Policją (9), z OPS (6), z oświatą (5), z Kościołem (3) – jednakże aż 12 osób nie udzieliło na ten temat informacji niekiedy dodając, np. że „nie posiadają wystarczającej na ten temat wiedzy/doświadczenia. Jedna osoba dodatkowo wskazała, że najgorzej współpraca układa się „z sądami”;

10. Problemy współpracy z sądami/prokuraturą i kuratorską służbą sądową

Negatywne oceny pojawiły się zwłaszcza wobec jakości międzyinstytucjonalnej współpracy z sądami, prokuraturą oraz z kuratorami sądowymi, co wymaga osobnego przedstawienia. Prawie we wszystkich grupach specjalistów biorących udział w sondażu diagnostycznym (z wykorzystaniem grup fokusowych) wskazywano na takie trudności, choć wynikające z różnych przyczyn.

Do jednych z nich należy zjawisko umarzania postępowania – wobec przekazywania zawiadomienia o popełnieniu przez sprawców przemocy przestępstwa - kierowanego do prokuratury. Dla specjalistów zaangażowanych w proces wyjścia ofiary przemocy z kryzysu to zjawisko jest niezrozumiałe, co odzwierciedlało się w wypowiedziach respondentów, zarejestrowanych w trakcie badań fokusowych:

Przedstawicielka OPS:

Pamiętam, było takie duże spotkanie, była: prokuratura, policja i różne służby. Pani prokurator, zachowywała się jakby nie była zainteresowana spotkaniem - a ja na mowę ciała - bardzo zwracam uwagę. Bardzo trudno było uzyskać odpowiedzi na temat postępowań i to takich: dlaczego są np. sprawy umarzane. My zadawaliśmy bardzo konkretne pytania np. o to: czy zapiski psychologa są dowodem, czy pamiętnik ofiary jest dowodem. Nam np. brakuje czegoś takiego [wiedzy i konkretnych informacji]. Ja piszę np. do prokuratury zawiadomienie a np. na spotkaniu się dowiedziałam, że po to, aby oni od nas zażądali dokumentu - ja powinnam o tym napisać - w zawiadomieniu. Dla mnie to było naturalne. Czy ktoś nas z takich kruczków szkolił? Dobrze by było gdybyśmy usiedli i otrzymali informację: róbcie to tak, a tego nie róbcie, bo to i tak nie wyjdzie... Zróbcie tak. Chodzi o poznanie się, ale też o współpracę, o dobrą praktykę. Może my robimy gdzieś błąd, ale nikt z nas nie jest doskonały. Dowiedzieć się czegokolwiek w prokuraturze, to jakiś kosmos;

Specjalistka z OPS:

mi mówili, że ja mam do sądu nie wysyłać żadnych zdjęć nagich, bo sędzia na pewno tego nie weźmie pod uwagę. W momencie kiedy poszłam na sprawę sądową, oczywiście bez takiej dokumentacji obrońca pana miał taką dokumentację i włączył ją do procesu. Od tego czasu wysyłamy wszystko, co mamy zdjęcia, nagrania, notatki, tylko że musiałam się w taki sposób przekonać. Nikt mi po prostu tego nie powiedział: weź co masz. Na dzień dzisiejszy wszystko biorę, ale to implikuje poważne konsekwencje. Teraz jest sprawa nagłośniona medialnie, że ośrodek pomocy społecznej nie napisał do sądu o zabezpieczenie dzieci, tylko o rozstrzygnięcie kwestii opieki. Też

latami mnie uczono, że ja nie mogę w kompetencje sądu wejść. Nie mogę mówić, co ma robić. I to rozumiem, bo też tego nie lubię, jak ktoś do mnie tak pisze... ale taka rozmowa mi bardzo by się przydała z sądem, z prokuratorem. Chociaż też nie mam co narzekać, bo ostatnie sprawy o groźby czy inne karalne – już się toczą [...], więc nie powinnam narzekać.

Kurator sądowy:

Warto się odwoływać od postanowienia o umorzeniu przez prokuratora do sądu.

Specjalistka z ZOW:

my musimy wiedzieć, co oni a co my - aby uniknąć umorzenia, zwłaszcza gdy wiemy, że tam [w danym środowisku domowym] nie jest dobrze. Samo pismo, które idzie do prokuratury nie zawsze jest dobrze napisane. Jak się pisze zgłoszenie, to trzeba przytaczać, co sprawca/czyni powiedzieli, od kiedy jest przemoc, co się na nią składa, może pamięta godziny, dzień, co sprawca powiedział. To, co jest zapisane do prokuratury - to jest bardzo ważne. Muszą być konkretne dane. Trzeba podać podstawy prawne – paragrafy. W badaniach sprawy priorytetem jest to, czy złamano prawo - czy nie. Jeśli się poda paragrafy, opisz się co się działo – ale coś, co pokazuje kontekst.

Krytyczną ocenę wystawiono też takim prokuratorom, którzy nie zawsze wywiązują się z obowiązków wynikających z procedur postępowania wobec zawiadomień kierowanych do Prokuratury. Specjaliści z OPS niekiedy akcentowali, że „po kilka miesięcy czeka się na pierwszy wywiad prokuratora, po kilka miesięcy... (inny rozmówca stwierdził, że: postanowienie po półtora roku przyszło). Jest to o tyle niepokojące, że w trakcie oczekiwania może obniżyć się u osoby doświadczającej przemocy motywacja i wiara, że będzie miała ona szansę wyjść z kryzysowej sytuacji życiowej. Zdarzały się nawet takie wypowiedzi pracowników OPS: „Mamy dobre przepisy, ale w takich kontekstach są one martwe”.

Zastrzeżenia dotyczyły również spraw prowadzonych przez sędziów, którzy z powodu niskiej szkodliwości umarzali postępowanie sądowe prowadzone wobec sprawców przemocy.

Przewodniczący ZI:

Zadziałała straż obywatelska - nie dopuściliśmy do sytuacji przemocy. I ja po 4 latach dostaję wezwanie do sądu w charakterze świadka. Stawiam się, bo sąd nakazał i na 10 wezwań nie stawiał się oskarżony... Po 4-5 latach sprawa umorzona, bo niska szkodliwość. Czyli co? Powinniśmy pozwolić, aby przemoc się wydarzyła? Choćby z tego względu ludzie nie chcą się wtrącać. Nie mówiąc o tym, że mogę być źle postrzegany na osiedlu. Świadek za niestawiennictwo dostaje karę – nieudolność systemu...

Na takie zjawiska wskazuje również analiza dokumentów zastanych. Przykładowo w gminie Nadarzyn w programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Nadarzyn na lata 2021-2027 podkreślono, że choć w latach od 2017 do 2019 r. liczba zgłoszeń przemocy domowej się podwoiła, to „śladowy odsetek spraw wszczętych na podstawie art. 207 Kodeksu karnego zakończył się wyrokiem skazującym. Przykładowo postępowanie w sprawie przestępstwa znęcania się (art. 207 k.k.) w gminie Nadarzyn wszczęto w 2017 roku a 9 przypadkach, ale sprawę zakończono tylko w dwóch. Natomiast w 2018 r. postępowanie sądowe wobec sprawcy przemocy domowej wszczęto w 11 przypadkach, ale wyrok skazujący związany z doprowadzeniem przewodu sądowego do końca odnotowano w statystyce tylko jeden raz⁴⁰. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy może być wyjątkowo duża trudność dowodowa w prowadzeniu tego rodzaju spraw karnych”⁴¹.

Pojawiały się również informacje, że nie wszyscy kuratorzy sądowi mogą wypełniać sumiennie swoje obowiązki, co m.in. dotyczy monitorowania rodzin – w tym powiązanych ze zjawiskiem przemocy domowej. W tym kontekście niepokojąca była wypowiedź specjalistki z OPS, co zarejestrowano w trakcie wywiadów prowadzonych w ramach grup fokusowych:

Pracownicy socjalni:

- czy statystyka jest ważniejsza niż człowiek? W żaden sposób nie można ich tłumaczyć. Jeśli Pani kurator do mnie dzwoni i się pyta: Co słyhać u rodziny? bo podejrzewam musiała napisać sprawozdanie. A ja jej mówię, że ta rodzina od 3 miesięcy nie mieszka już w tej gminie –i jest zdziwiona. Jest dwójka dzieci, która w międzyczasie była zabrana, bo była interwencji. A pani kurator nic nie wie i jest zdziwiona, że od 3 miesięcy rodzina nie mieszka? I dzwoni do pracownika socjalnego – bo musi napisać sprawozdanie? Ale to jest system.

Według specjalistki z Niebieskiej Linii, pracującej również w Powiecie, problemy pojawiające się w tym zakresie podsumowane zostały następująco:

- Ile razy próbowaliśmy przebić się do sędziów, prokuratury i mieć z nimi współpracę? Rok trwa sprawa zanim zdejmujemy łatkę z kogoś [niesłusznie oskarżonego o przemoc;
- na zawyły wywiad czekamy kilka miesięcy – a są dzieci –gdzie konieczna jest szybka interwencja;

⁴⁰ Dane uzyskane na podstawie ze sprawozdań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gm. Nadarzyn, sporządzone na przestrzeni lat 2017-2019.

⁴¹ S. 10, <https://bip.nadarzyn.pl/plik,12390,projekt-uchwaly-17-program-pdf.pdf>

- Pracuję dla NK w niebieskiej linii i dla dobra dzieci kuratorzy sądowi tłumaczyli kobiecie, że powinna przestać robić problem.

- A gdy sprawca jest skazany, ukarany ale znów siedzi z ofiarą i nad nią się znęca? Od ponad roku istnieje ustawa, że można wydać nakaz opuszczenia lokalu przez sprawcę. Dużo pracuję w tym zakresie, ale ja się spotykałam z taką sytuacją raz. Przepis jest - nikt nie korzysta. Nie dziwię się policjantom, skoro prokuratorzy również z tego nie korzystają.

Nie poradzimy sobie sami, to powinno być ubrane w prawo, które nas wspiera. A co zrobić, gdy już wyczerpano wszystkie możliwości? Najczęściej zawodzi człowiek nie prawo.

Pomyślałam o tym, co nas może uratować - to edukacja dzieci i młodzieży. Wolę, jak mają dużą wiedzę i wykorzystują ją w niesłusznych przypadkach i łatwiej to odkręcić, niż gdy osoba doświadcza kilkanaście lat przemocy - a potem tyle chodzi na terapię.

Problemy związane z jakością współpracy różnych podmiotów (zaangażowanych w zjawisko przeciwdziałania przemocy oraz wsparcia udzielanego osobom jej doświadczającym) w powiązaniu z sądami/prokuraturą/sądową służbą kuratorską były już przedmiotem wcześniejszych obrad, w tym poszukiwania dróg do przezwyciężenia takich trudności. W tym temacie specjalista biorący udział w jednej z grup fokusowych stwierdził, że „Były już obietnice z sądu, ale nic z tego nie wyniknęło...”.

Niestety przedstawiciele tej grupy nie skorzystali z możliwości wypowiedzenia się w sondażu diagnostycznym przeprowadzonym w celu powstania niniejszego dokumentu. Niewątpliwie ważnym w tym zakresie byłoby rozwinięcie dialogu, wypracowanie wspólnych dobrych praktyk, mogących pomagać w przezwyciężaniu trudności.

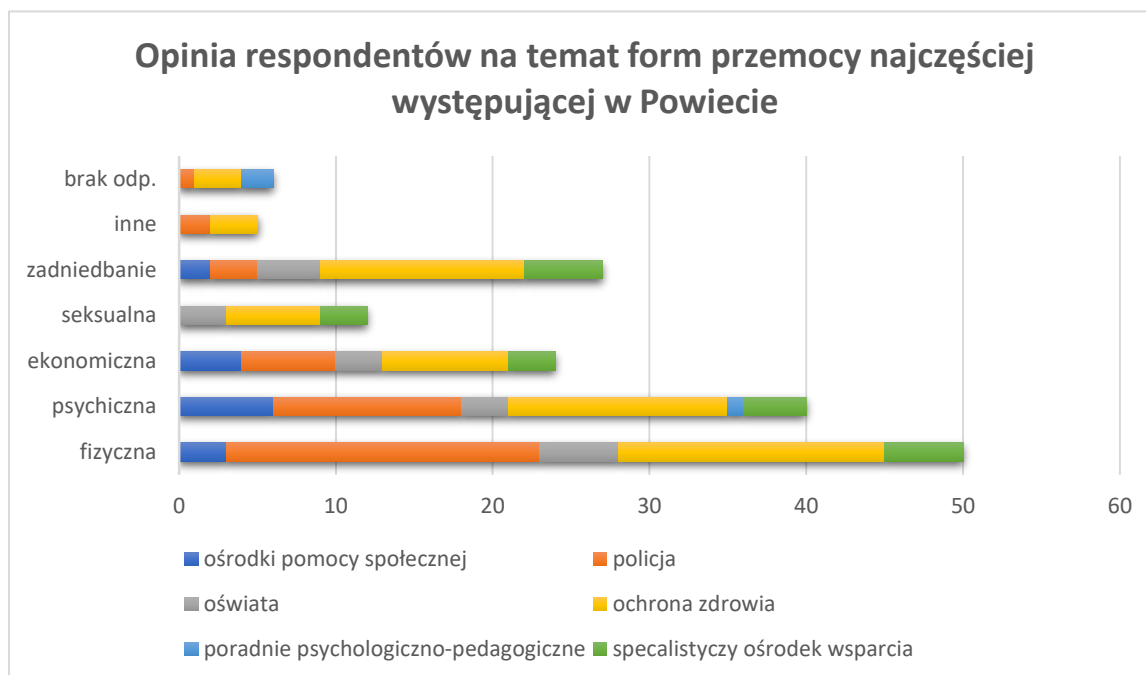
11. Wnioski i rekomendacje.

1. Wnioski

1). Rozpoznawanie zjawiska przemocy

Przedstawiciele instytucji/służb i innych podmiotów realizujących wsparcie osobom doświadczającym przemocy domowej w Powiecie posiadają wiedzę na temat tego problemu społecznego, w tym występowania zróżnicowanych form przemocy. W badaniu ankietowym wskazywano, że do najczęstszych form przemocy należy przemoc fizyczna. Jednocześnie w zależności od doświadczeń zawodowych, dane grupy respondentów wskazywały na takie formy przemocy, z którymi badani mają najczęściej kontakt w codziennej pracy.

Wykres 97. Opinie specjalistów na temat form przemocy najczęściej występujących w powiecie pruszkowskim

Opracowanie zbiorcze

Wszyscy specjaliści biorący udział w badaniach fokusowych posiadali świadomość, że przemoc pojawiająca się w środowisku domowym zazwyczaj nie dotyczy tylko jednej formy, ale że różne rodzaje przemocy nierzadko współwystępują ze sobą.

Z uzyskanych danych można wnosić, że najmniej rozpoznaną formą jest przemoc seksualna, która wciąż jest objęta obszarem tabu w polskim społeczeństwie. Do takich przypuszczeń skłaniają pośrednio m.in. wypowiedzi specjalistów zarejestrowane w trakcie badań fokusowych.

- Ja ostatnio dostałam kilkadziesiąt plakatów odnoszących się do kampanii społecznej pt. „Możesz mi powiedzieć”, którą realizuje Ewelina Flinta. Kampania skierowana jest do kobiet doświadczających przemocy seksualnej. To duża kampania, koncerty, piosenka. Ale nie dotarła wszędzie tam, gdzie trzeba by było. Dostałam sporo plakatów i pytałam osób z różnych instytucji czy zechcą u siebie powiesić. Tam były szkoły, instytucje kulturalne itd. I tylko w trzech instytucjach się na to zgodzono. W innych odpowiadano, że nie mamy miejsca. Na plakatach jest infolinia gdzie pracują specjaliści a to ważne.

2). Zwalczanie stereotypów społecznych na temat zjawiska przemocy

Specjaliści biorący udział w badaniach fokusowych podkreślali, że w ramach działań profilaktycznych konieczne jest wciąż zwalczanie mitów i stereotypów społecznych odnoszących się do zjawiska przemocy. Zauważano, że ich znaczenie w społeczeństwie stopniowo traci na znaczeniu, ale nawet w badaniach ankietowych zdarzały się wypowiedzi specjalistów odnoszące się do takich uproszczeń. Sporadycznie pojawiły się np. wskazania na to, że: Kobieta w małżeństwie nie może być ofiarą gwałtu (5), czy też że przemoc jest naturalnym elementem życia społecznego (1). W stereotypie zjawisko przemocy było łączone dawniej z rodzinami, które nie posiadały wystarczających do życia zasobów, co także odnoszono do wykształcenia sprawców czy sprawczyń przemocy. Mitem jest łączenie przemocy ze statusem społecznym rodziny, co podkreślili badani, bo „przemoc występuje również w zamożnych domach, choć w takich rodzinach spotyka się zazwyczaj przemoc psychiczną”. Stereotypem jest również założenie, że przemocy nie mogą doświadczać mężczyźni – a skala tego zjawiska jest wciąż obciążona społecznym tabu a przez to trudna do rozpoznania.

Obok takich zjawisk badani wskazywali, że konieczne jest zwalczanie również innych stereotypów, które zostały w tym opracowaniu podzielone na trzy kategorie:

1. odnoszące się do osób doświadczających przemocy tj. przykładowo:

ofiary muszą zasłużyć sobie na przemoc; Jakby jej to przeszkadzało, to by odeszła; kobieta się nad tobą znęca? Co z ciebie za facet?; kobieta jakby nie szła tam, jakby miała dłuższą spódniczkę, to by się nic nie stało/sama prowokuje; ofiary gwałtu mają z tego przyjemność; trzeba krótko trzymać, żeby się łańcuch nie poluzował; niech nie przesadzają, klaps - to nie przemoc, ale dyscyplina.

2. odnoszące się do sprawców przemocy tj. przykładowo:

jaki jest taki jest drań ale własny; tradycja ojciec pił i bił, to i mąż pije i bije; mąż jak kocha to bije; osoby stosujące przemoc są osobami agresywnymi - też w życiu społecznym; jak drastyczna przemoc, to musi być chory psychicznie; częściej można doznać przemocy od osoby obcej, niż ze strony rodziny.

3. odnoszące się do reakcji i ocen społeczeństwa:

do rodziny nie należy się wtrącać/ czyli co w domu, to w domu, nie wynosi się na zewnątrz; tak po prostu musi być/każdy musi nosić swój krzyż; to dotyczy tylko marginesu społecznego; tam gdzie bieda, to już patologia;

W końcowej części tego podrozdziału zostały opracowane rekomendacje odnoszące się m.in. do tej problematyki ze wskazaniem na sposoby działań, które mogą przyczynić się do zmian zachodzących w świadomości społeczeństwa.

3). Udzielanie wsparcia w ramach pomocy instytucjonalnej

W świetle danych pozyskanych od specjalistów można wysunąć wniosek, że do osób doświadczających przemocy starają się podchodzić podmiotowo, dążąc do starannego i możliwie pełnego rozpoznania problemu a następnie zapewnienia potrzebującym wieloaspektowego wsparcia.

W grupie badanych reprezentujących podmioty/instytucje/służby, związane z ofertą pomocy udzielanej osobom doznającym zjawiska przemocy domowej, w tym przeciwdziałania temu zjawisku – w większości takie działania realizowane w Powiecie -oceniono pozytywnie. Takie opinie przeważały również w panelach grup eksperckich, gdy podczas wywiadów zogniskowanych (w grupach fokusowych) przedstawiano nie tylko zakresy podejmowanych działań, ale także ich adekwatność - względem potrzeb i realizowanych form pomocy. Ich zakres, z wypowiedzi specjalistów, miał charakter możliwie pełny i kompleksowy, choć jednocześnie podkreślano, że wiele zależy od osób doświadczających przemocy domowej, które muszą mieć silną motywację do wyjścia z doświadczanej sytuacji życiowej.

W świetle wyników aktualnych badań, wyjście z takiej sytuacji życiowej przez osoby doświadczające przemocy jest procesem długotrwałym, co w dużym stopniu zależy od osób udzielających - takiej osobie - wsparcia. Kluczową kwestią jest jednak osiągnięcie stanu gotowości osoby doświadczającej przemocy do wyjścia z kryzysu. Na to zjawisko ma wpływ jednakże wiele zróżnicowanych uwarunkowań, które mogą doprowadzić do tego, że dana osoba umacnia się w postanowieniu, aby zmierzyć się z tym problemem. Oznacza to, że nawet jeśli podejmowane działania pomocowe przez specjalistów, w tym rozwiązania systemowe – wyznaczone procedurami określonymi w ustawodawstwie RP - nie zawsze będą prowadziły do możliwości realizacji pełnej pomocy i wsparcia udzielonego potrzebującym. Dlatego ważna jest świadomość, że nie zawsze na tym etapie realizacja zadań pomocowych jest możliwa - w takim zakresie, w jakim do jej realizacji są gotowi specjaliści.

Interwencja kryzysowa, a już zwłaszcza poszukiwanie przez osobę doświadczającą przemocy domowej wsparcia instytucjonalnego, zazwyczaj jest dopiero pierwszym krokiem do próby zmiany swojej sytuacji życiowej i wyjścia z kryzysu. Czyli pierwszy kontakt związany z taką diagnozą i wszczętymi w ramach różnych instytucji działaniami nie od razu może przynieść skutek – nawet, jeśli pomoc oferowana w tym zakresie – została udzielona w możliwie pełnym wymiarze. W grę wchodzi uzależnienia od sprawc(y)/i przemocy odnoszące się do zależności psychiczno-emocjonalnych, ekonomicznych, bytowych i in., co może

zmieniać motywację u osób doświadczających przemocy, które choć najpierw deklarowały potrzebę wyjścia z tego zjawiska z czasem mogą tracić potencjał konieczny do zmiany. Specjaliści na to powinni być przygotowani, świadomi faktu, że nie zawsze pierwsze próby, pomimo ogromu nakładu ich pracy, włożonej w pomoc potrzebującym przyniosą pożądane efekty.

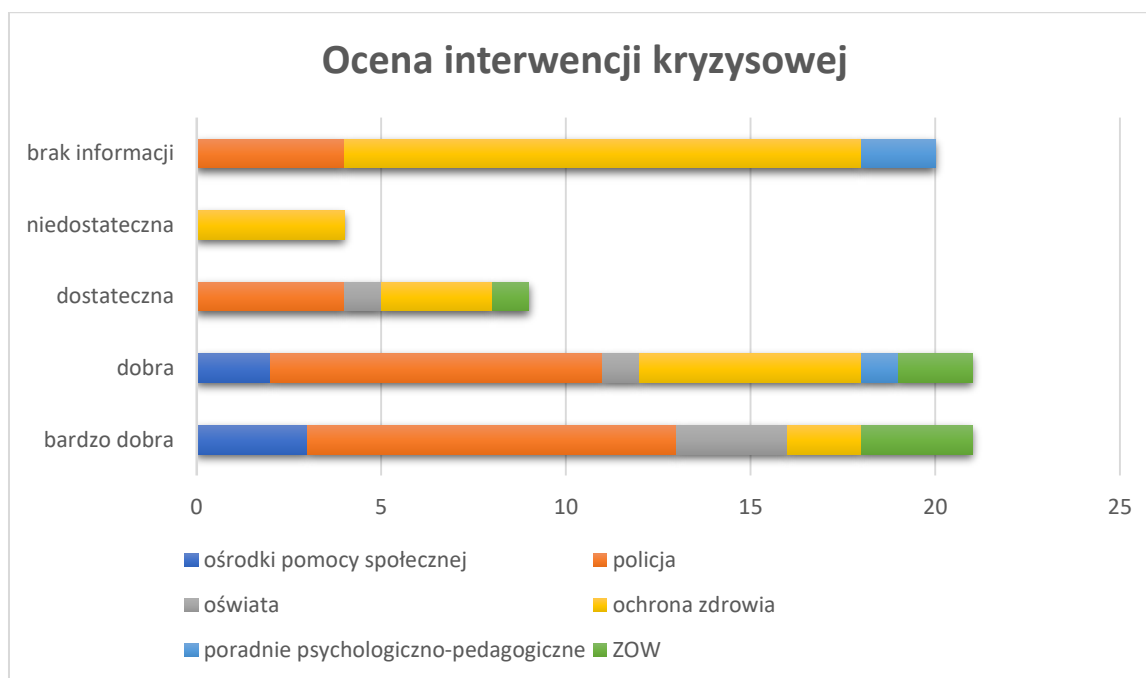
Osobnym problemem jest doświadczanie przez specjalistów skutków agresji np. od osób stosujących przemoc domową ale też niekiedy - podczas interwencji kryzysowej – od ofiar przemocy broniących i usprawiedliwiających sprawców. Na to zjawisko są zwłaszcza narażeni funkcjonariusze policji oraz pracownicy OPS czy kuratorzy sądowi, ale też inni - mający kontakt ze środowiskiem przemocowym – zwłaszcza podczas interwencji kryzysowych, jak np. specjaliści z ZOW. W wywiadach udzielonych w obrębie grup fokusowych pojawiły się np. takie opinie:

Specjalistka z OPS:

Jesteśmy osobami, które pomagają - a też nasze emocje na tym mocno cierpią. Musimy być zawsze silni, pomocni, wszechwiedzący. Jesteśmy fachowcami, wiemy - przynajmniej powinniśmy wiedzieć: jak udzielić tej pomocy, ale często też padamy ofiarą osób agresywnych i też wymagamy wsparcia w tym zakresie. Ważne byłyby szkolenia dla nas jako kadry, ale też spotkania z policją, prokuraturą, aby powiedzieć o naszej codziennej pracy i na co, jakie sytuacje pracownicy socjalni są narażeni.

Względem jakości udzielanej pomocy w ramach interwencji kryzysowej ankietowani oceniali takie działania w większości – w stopniu pozytywnym – na poziomie dobrym, następnie bardzo dobrym i dostatecznym. Wiele osób jednakże na to pytanie nie potrafiło udzielić odpowiedzi.

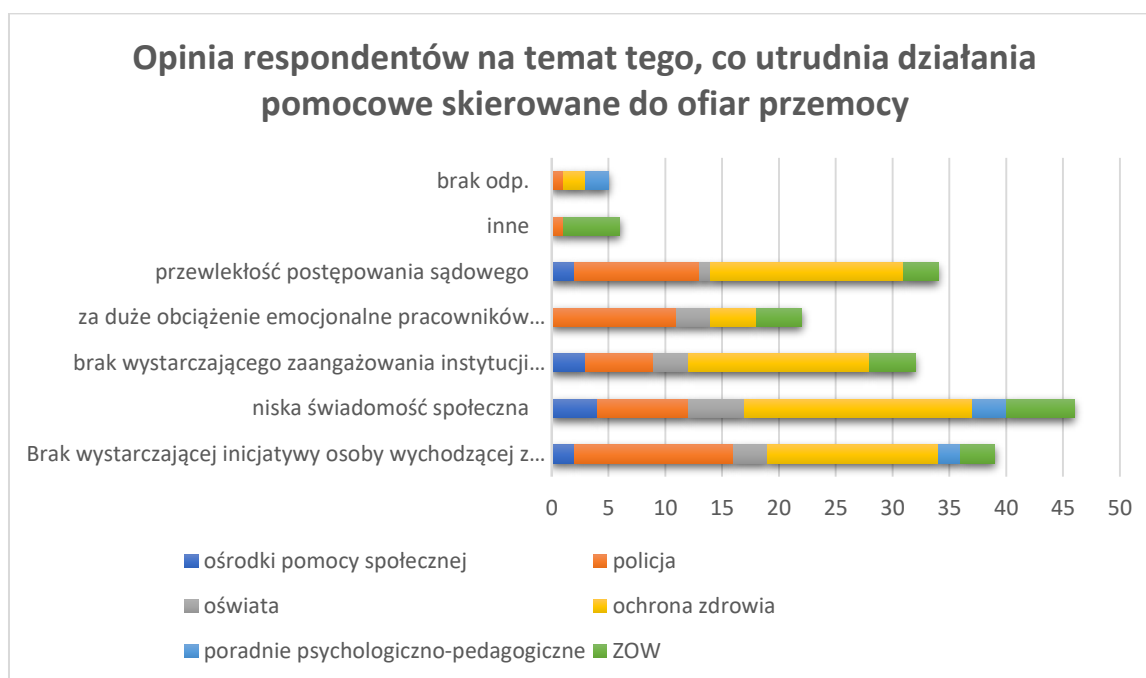
Wykres 98. Ocena działań podejmowanych podczas interwencji kryzysowych

Opracowanie zbiorcze

Badani w kwestionariuszach ankiet odnieśli się również do tego, co w ich opinii sprawia, że utrudnione jest wsparcie udzielane osobom wychodzącym z takiego kryzysu.

Wykres 99. Uwarunkowania utrudniające wsparcie niesione osobom doświadczającym przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

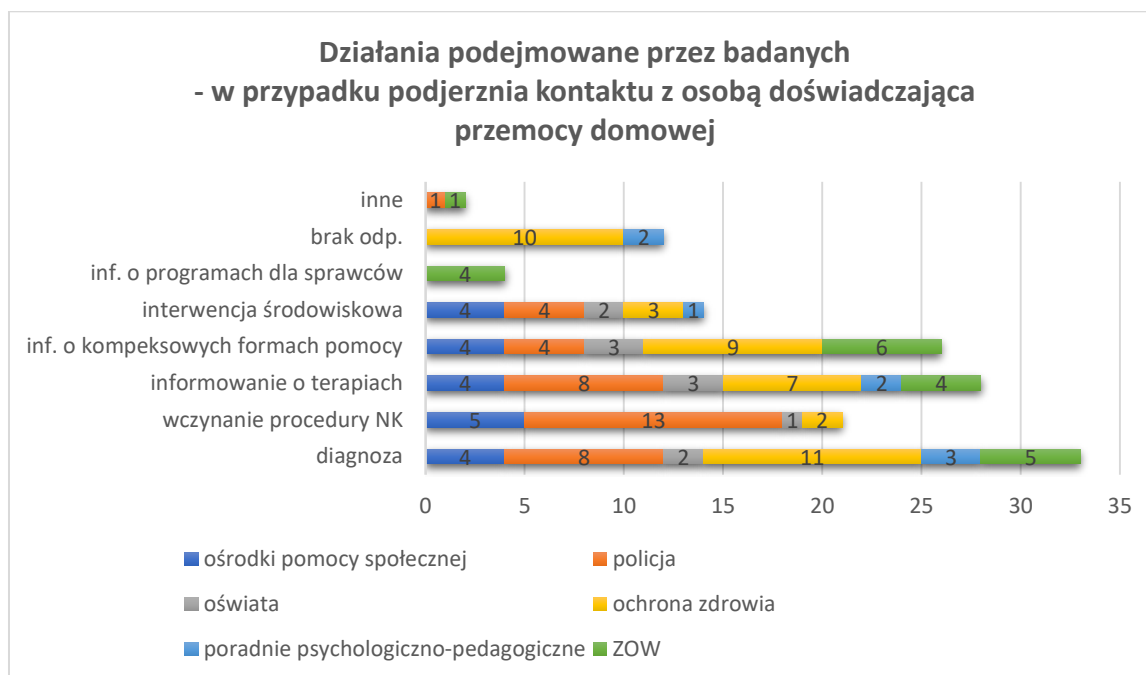
Z uzyskanych danych wynika, że w opiniach respondentów najważniejszym problemem jest wciąż niska świadomość społeczna na temat zjawiska przemocy. Tuż za tym wskazywano na problemy związane z brakiem gotowości do wyjścia z tej sytuacji życiowej osoby doświadczającej przemocy. Ponownie ujawniono więc problemy istniejące na poziomie współpracy międzyinstytucjonalnej, co przede wszystkim łączono w badaniu przeprowadzonym z wykorzystaniem ankiety - z opieszałością pracy sądów. Wskazywano również, na problem nierównego zaangażowania przedstawicieli danych podmiotów zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej i pomocą osobom jej doświadczającym. Pojawiły się wskazania na przeciążenia obowiązkami w związku z wykonywaną pracą, w tym także na obciążenia emocjonalne. Dotyczyło to zwłaszcza wypowiedzi funkcjonariuszy policji odczuwających m.in. braki kadrowe, o czym świadczyły wypowiedzi osób z grupy najmłodszej stażem pracy. Takie przeciążenia dotyczą również innych specjalistów, co ujawniono w trakcie badań zrealizowanych w grupach fokusowych, zwłaszcza zaś biorących udział w interwencjach środowiskowych.

Ponieważ zazwyczaj podkreślano, że podejmowane działania utrudnia brak gotowości osoby doświadczającej przemocy domowej do wyjścia z kryzysu, warto w tym miejscu dodać, że w tym zakresie ważna jest zarówno edukacja społeczna związana z profilaktyką, ale też podjęcie działań edukacyjnych skierowanych do osoby doświadczającej przemocy. Warto podkreślać dlaczego należy już na wczesnych etapach doświadczania tego zjawiska - reagować, jednocześnie podnosząc świadomość na temat konsekwencji związanych z brakiem podejmowania działań przez osoby doświadczające przemocy (trajektoria przemocy) a już zwłaszcza o konsekwencjach długofalowych jakich doświadczają nieletni dorastający w takich środowiskach. Z badań ogólnopolskich wynika, że zazwyczaj przemoc się rozwija, intensyfikuje, co manifestuje się w działaniach sprawcy wymierzonych w swoją ofiarę. Dlatego na wczesnych etapach występowania zjawiska przemocy domowej rzadko kiedy dochodzi do zgłaszania tego problemu, a w przypadku jej wykrycia do prób usprawiedliwiania sprawcy przemocy. Tymczasem „Agresorzy niejako *testują* ofiarę na ile *mogą sobie pozwolić* zanim przejdą do stosowania dalszych form nękania [...] w zdecydowanej większości przypadku następuje kumulacja przemocy i jej intensyfikacja. Stopniowo wraz z przedłużającą się biernością osoby dotkniętej przemocą domową do aktów tej przemocy dochodzi coraz częściej i są one coraz bardziej intensywnie. Osoba ta jest poddawana izolacji przez agresora, sama także izoluje się z otoczenia tym samym ograniczając możliwość uzyskania pomocy z zewnątrz”⁴².

⁴² Zob. Badanie skuteczności przeciwdziałania przemocy. Raport Kocowy, s. 70-71.

Respondenci wypowiedzieli się również na temat oceny działań podejmowanych w Powiecie przez przedstawicieli określonych służb/ instytucji i innych podmiotów - w razie podejrzenia o kontakt z osobą mogącą doświadczać zjawiska przemocy domowej.

Wykres 100. Zakresy działań podejmowanych w przypadku podejrzenia kontaktu z osobą doświadczającą przemocy domowej

Opracowanie zbiorcze

Zazwyczaj ankietowani podkreślali, że w razie sytuacji kontaktu z osobą mogącą doświadczać zjawiska przemocy domowej należy przeprowadzić diagnozę na ten temat. Udzielana jest informacja o tym, gdzie można poszukiwać wsparcia, w tym terapii i innych form poradnictwa oraz czego może ono dotyczyć. W większości procedurę NK wszczynali jednak przede wszystkim funkcjonariusze policji oraz przedstawiciele OPS – co wynikało również z informacji pozyskanych w grupach fokusowych i analiz dokumentów zastanych. Przykładowo w gm. Nadarzyn podkreślono, że choć „w ciągu ostatnich trzech lat ogólna liczba wszczętych w gminie Nadarzyn procedur „Niebieskie karty” wzrosła o 35,71%, to spośród wszystkich instytucji i podmiotów publicznych, uprawnionych do wszczęcia procedury „Niebieskiej Karty”, stale i zauważalnie największy udział odnotowuje w tym zakresie Policja. W ciągu ostatnich trzech lat placówki służby zdrowia nie rozpoczęły procedury ani razu.

Natomiast Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wszczęła procedurę „Niebieskiej Karty” łącznie w dwóch przypadkach a placówki oświatowe w czterech”⁴³.

W tym miejscu należy przypomnieć, że *Niebieska karta* stała się procedurą, która wraz z nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej z 2010 r. została rozszerzona o zróżnicowanych przedstawicieli służb i instytucji, które nie tylko zajmują się przeciwdziałaniem przemocy, ale też mają możliwość wraz z uzasadnionym podejrzeniem o zaistnieniu zjawiska przemocy domowej do podjęcia takich działań. Nakłada to na przedstawicieli nie tylko policji, ośrodków pomocy społecznej obowiązek wszczęcia procedury niebieskiej karty, które choć różnią się w formularzach posiadają taką samą procedurę i cel. Oznacza to obowiązek nałożony również na pracowników służby i ochrony zdrowia, przedstawicieli oświaty, co wymaga pozyskania umiejętności realizacji procedury wraz ze zrozumieniem zasady celów jej funkcjonowania. W grupie nauczycieli, służby i ochrony zdrowia pojawiły się w ankiecie nierzadko wskazania pozwalające przyjąć, że często brakuje wiedzy na temat standardów postępowania w przypadku kontaktu z osobą, która doświadczyła przemocy domowej bądź mogła doświadczyć takiego zjawiska, co dotyczy też wszczynania procedury NK. Nie potwierdziły jednakże takich opinii badania fokusowe, zwłaszcza w gminach, w których mieszkają emigranci oraz uchodźcy.

Specjalistka z OPS:

U nas problemem jest też przemoc w rodzinach uchodźców, czy emigrantów, bo u nas jest dużo Chińczyków, Ukraińców, Hindusów. I tam przemoc dotyczy dzieci i jest ujawniana w szkołach. Bo ci ludzie w rodzinach nie decydują się na ujawnianie przemocy. Ostatnio jednak, po szkoleniach w oświacie na temat odpowiedzialności nauczycieli i wychowawców - jako funkcjonariuszy publicznych odpowiedzialnych za zgłaszanie przemocy - dużo jest kart ze szkół, oświaty za zaniedbanie dzieci. Za zaniedbanie szczególnie.

W trakcie wywiadów pracownicy z sektora oświaty dodatkowo podkreślili, że nie posiadają wsparcia prawnego, co także wpływa na obawy tej grupy w zakresie realizowanych działań.

Nauczycielka:

my jako placówki oświatowe pozostajemy bez porad prawnych: szkoły, przedszkola i poradnia - jesteśmy sami, musimy sobie sami szukać

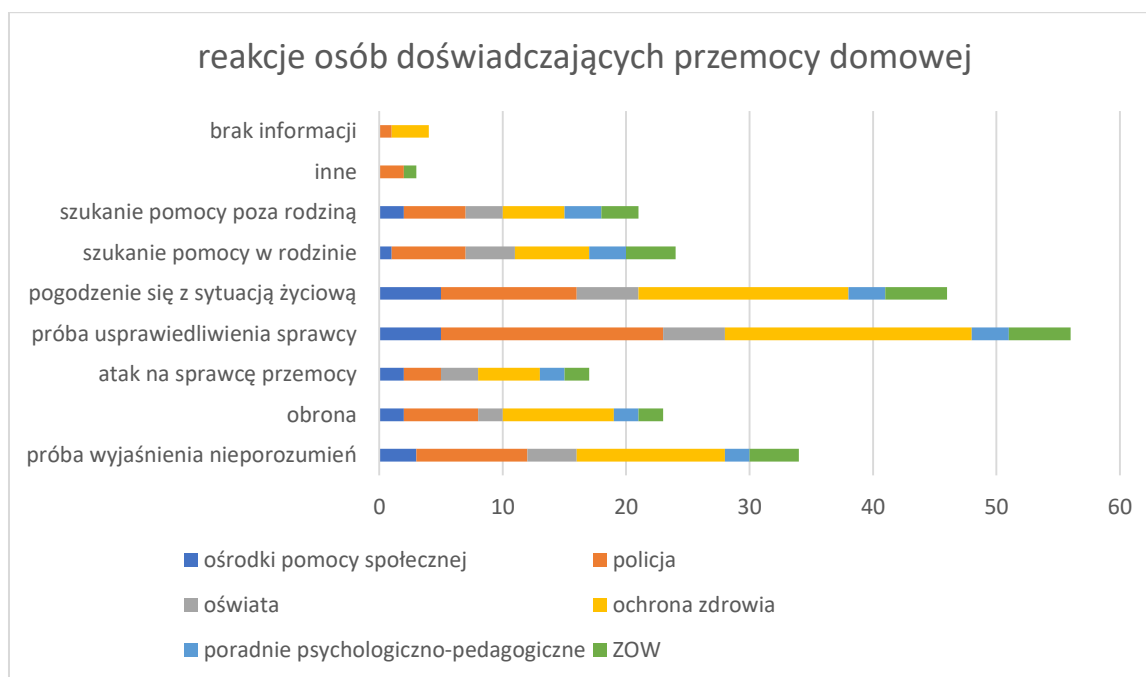
⁴³ Zob. *Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Nadarzyn na lata 2021-2027*, s. 11

rozwiązań. Musze więc wpuścić pełnomocnika, bo prawnicy wiedzą, że dla nas - to ogromne obciążenie, bo byśmy nie popełniali wielu błędów.

4). Uwarunkowanie prowadzące do przemocy domowej oraz charakterystyka osób doświadczających przemocy i jej sprawców

W ankiecie poproszono również badanych o opisanie reakcji osób doświadczających przemocy. Zdania na ten temat przedstawiono w formie zbiorczej na poniższym wykresie.

Wykres 101. Reakcje osób doświadczających przemocy domowej

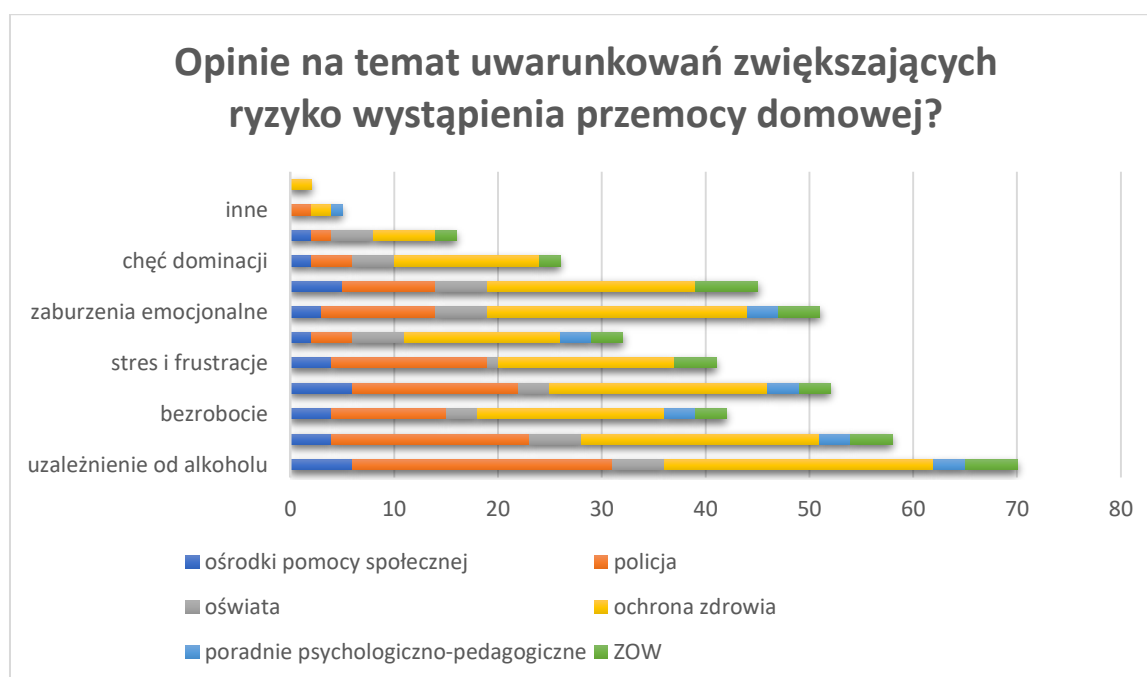

Opracowanie zbiorcze

Z wypowiedzi wszystkich ankietowanych wynika, że najczęstszą reakcją osoby doświadczającej przemocy domowej jest próba usprawiedliwienia sprawcy przemocy. Świadczy to o braku stanu gotowości do wyjścia osoby z przemocowego środowiska. Tuż za tym wskazaniem u specjalistów pojawiała się opinia, że ofiary przemocy z czasem godzą się ze swoją sytuacją życiową, choć w mniejszej skali, zapewne w początkowych aktach przemocy dążą również do wyjaśnienia nieporozumień.

Poddano również badaniom czynniki/uwarunkowania mogące mieć wpływ na ryzyko wystąpienia zjawiska przemocy domowej.

Wykres 102. Co może zwiększać ryzyko wystąpienia przemocy domowej?

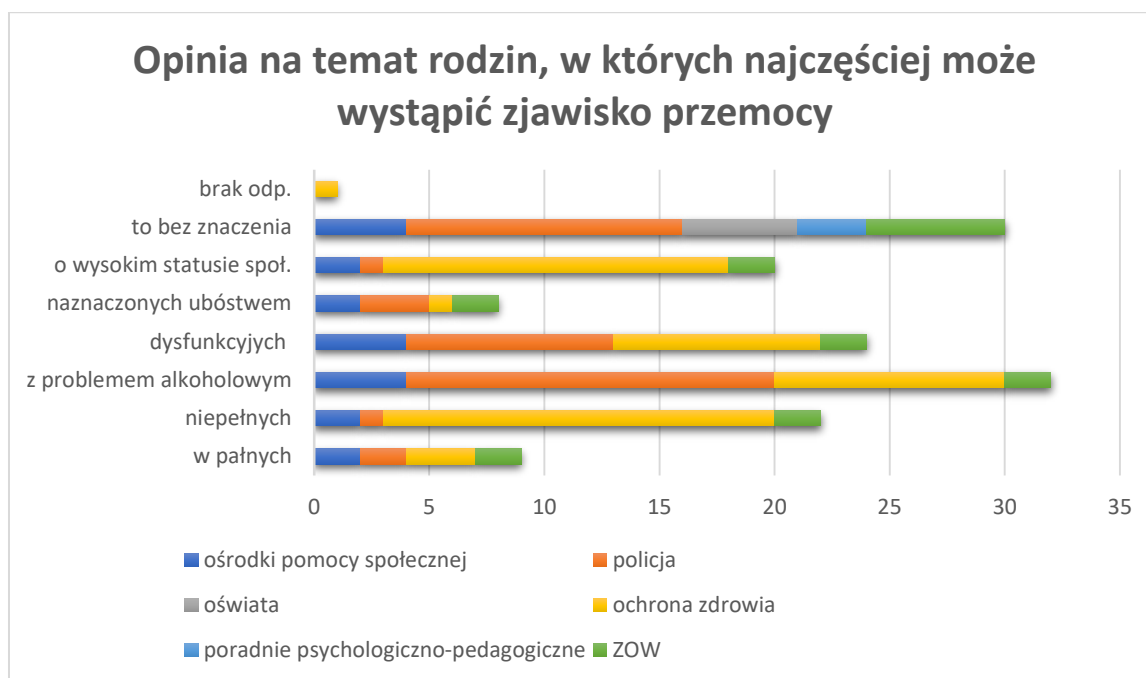

Opracowanie zbiorcze

W świetle uzyskanych danych zbiorczych z ankiet można stwierdzić, że zdaniem respondentów zjawisko przemocy koreluje z uzależnieniami przede wszystkim sprawcy przemocy od alkoholu a w dalszej kolejności od innych środków psychoaktywnych. Wskazywano także na przemoc pojawiającą się w wyniku konfliktów interpersonalnych, zaburzeń emocjonalnych jak i skutków stresu i frustracji. Dla badanych ważnym było również wskazanie na recepcję negatywnych wzorców zaczerpniętych z rodzinnych domów sprawców, powielających przemocowe wzorce relacji w swoich związkach – czyli w domowych sferach.

Dążono także do zdiagnozowania wiedzy specjalistów na temat ich przekonań w jakich rodzinach najczęściej występuje zjawisko przemocy.

Wykres 103. W jakich rodzinach najczęściej występuje zjawisko przemocy domowej?

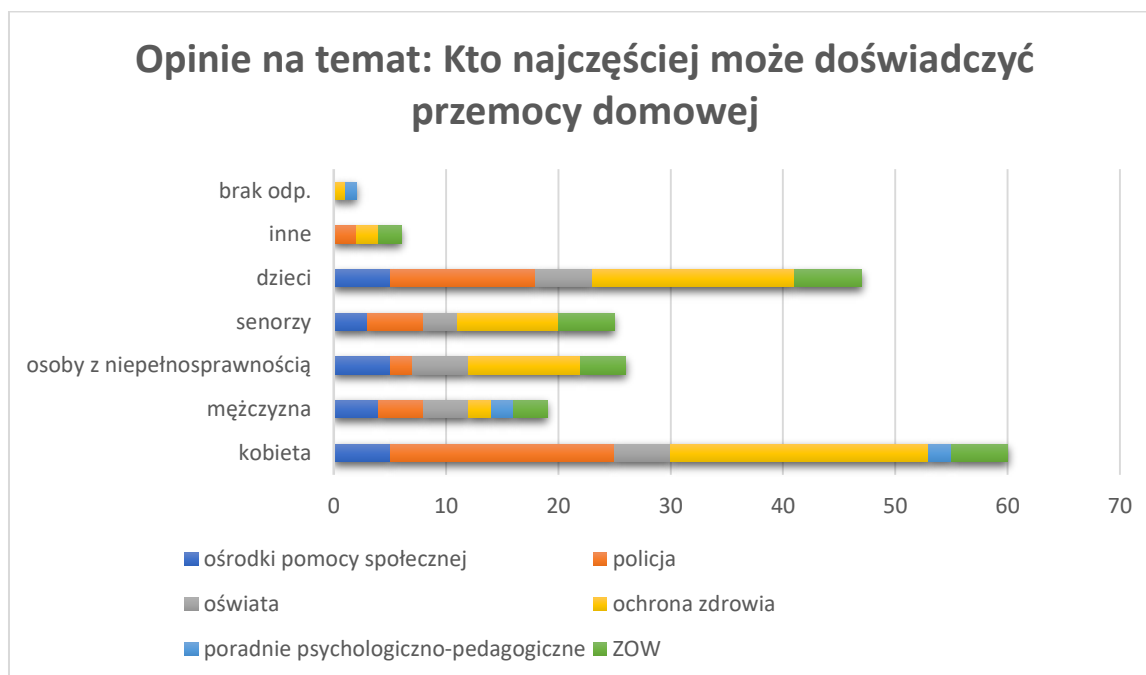

Opracowanie zbiorcze

Z uzyskanych danych wynika, że rodziny doświadczające przemocy domowej w Powiecie, najczęściej łączono ze środowiskiem naznaczonym problemami wynikającymi z nadużywania alkoholu. Jednakże prawie w równych wskazaniach stwierdzano, że przemoc domowa może pojawić się w każdej rodzinie, co wskazuje na wysoką świadomość specjalistów wypowiadających się w tym temacie.

Ankietowanych poproszono też o wskazanie na to, kto w ich opinii jest najczęstszą ofiarą przemocy domowej w powiecie pruszkowskim.

Wykres 104. Kto jest najczęściej może doświadczać przemocy domowej?

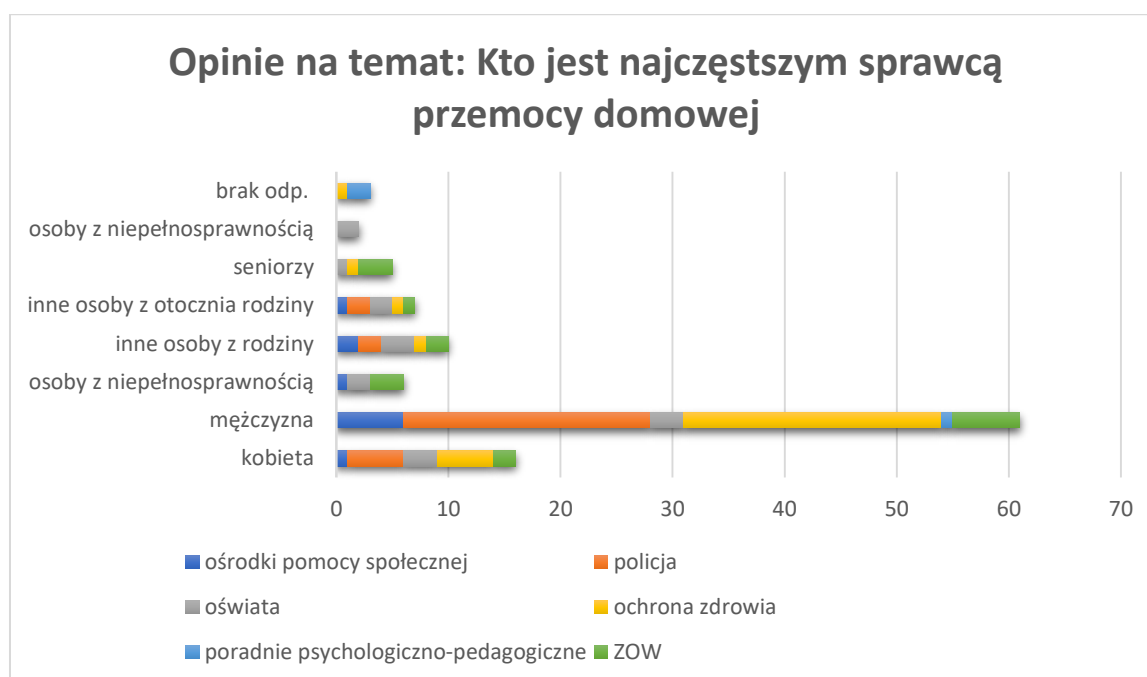

Opracowanie zbiorcze

Z uzyskanych danych wynika, że zazwyczaj wskazywano na kobiety – jako osoby doświadczające najczęściej przemocy domowej a w kolejności również na dzieci. W badaniu podkreślono jednakże fakt, że ofiarami przemocy mogą być również osoby z niepełnosprawnością, seniorzy a także mężczyźni.

W opiniach badanych sprawcą przemocy był najczęściej mężczyzna, choć na ten temat opinie były też bardziej złożone.

Wykres 105. Kto jest najczęstszym sprawcą przemocy domowej?

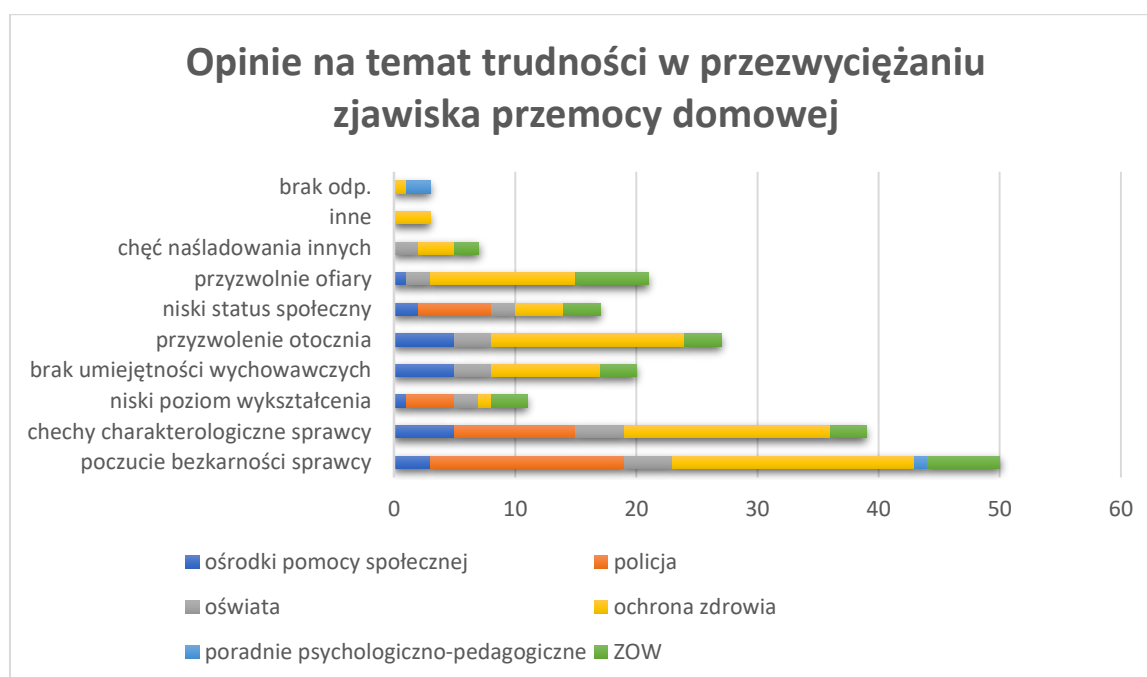

Opracowanie zbiorcze

W świetle zebranych danych wynika, że poza mężczyznami, choć zdecydowanie rzadziej wskazywano także na kobiety - mogące być sprawczyniami przemocy. Skala tego zjawiska jest jednak wciąż trudna do rozpoznania. Sporadycznie zaś w badaniu ankietowym wskazywano też na inne osoby powiązane bezpośrednio czy pośrednio z rodziną – mogące być sprawcami przemocy.

Z danych zbiorczych pozyskanych w ankiecie na temat tego, co wpływa na zjawisko przemocy domowej uzyskano następujące informacje.

Wykres 106. Co może wpływać na trudności w przezwyciężaniu zjawiska przemocy domowej?

Opracowanie zbiorcze

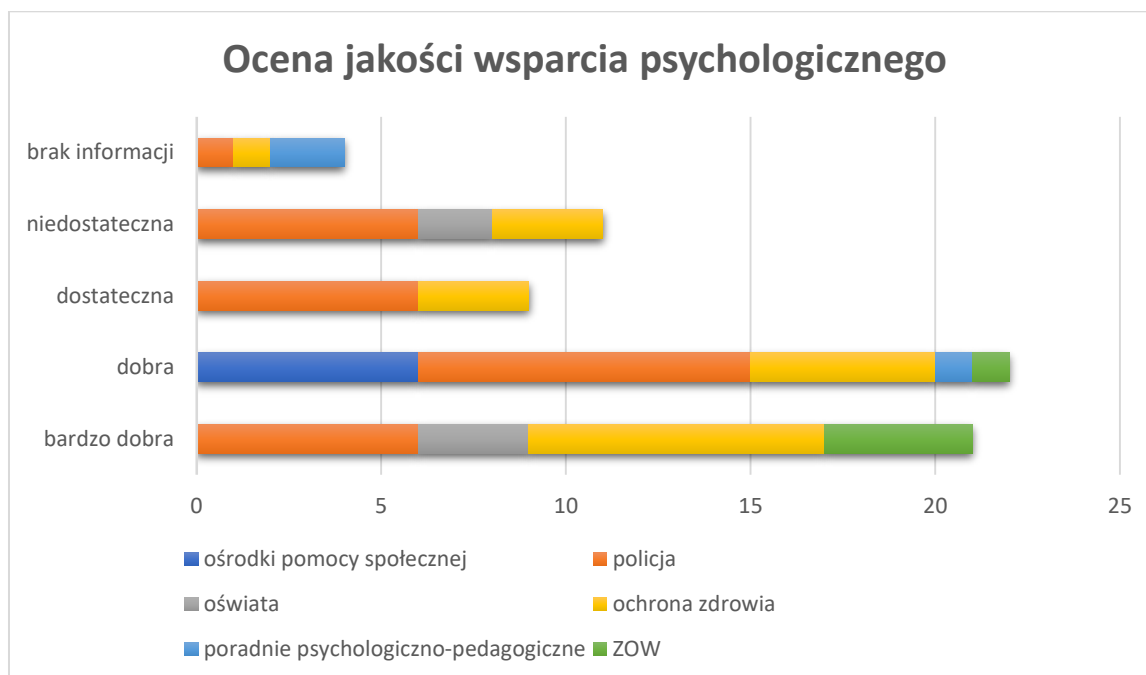
Najważniejszym problemem dostrzeganym przez specjalistów jest poczucie bezkarności sprawców przemocy, co podkreślano także w badaniach fokusowych, stwierdzając - że do niedawna nie było środków przymusu np. względem uczestnictwa sprawców przemocy domowej w programach edukacyjno-korekcyjnych. Natomiast, gdy sprawcy wydano zakaz do zbliżania się do ofiary – groziła jemu za to kara związana z wykroczeniem. Według przewodniczącego ZI „Wykroczenia w służbach mundurowych – są kierowane do sądu, ale często takie sprawy są umarzane...”. Jest to najważniejszym powodem poczucia bezkarności sprawców przemocy. Dodatkowo zwrócono uwagę na problem umarzania postępowania karnego - na poziomie prokuratury wskazywało na to wielu rozmówców w trakcie spotkań w grupach fokusowych. To zjawisko ma poważne konsekwencje, bowiem pozostaje ono nie tylko w korelacji z poczuciem przyzwolenia społecznego na przemoc – w powiązaniu z bezkarnością sprawcy, ale także obniża wiarę osoby doświadczającej przemocy domowej, co do możliwości wyjścia z kryzysu.

5). Poradnictwo

Pozyskano oceny odnoszące się do jakości wsparcia realizowanego w powiecie pruszkowskim - w zakresie poradnictwa specjalistycznego oferowanego osobom doświadczającym przemocy domowej. Wynika z nich, że pracownicy instytucji

zaangażowanych (w zróżnicowane formy wsparcia udzielanego dla osób potrzebujących, w tym przeciwdziałania zjawisku przemocy) zazwyczaj oceniali je w sposób pozytywny, przy czym przeważała ocena dobra, a tuż za nią bardzo dobra. Oznacza to, że taką pomoc udzielaną w skali Powiatu uznano za wystarczającą w stosunku do potrzeb.

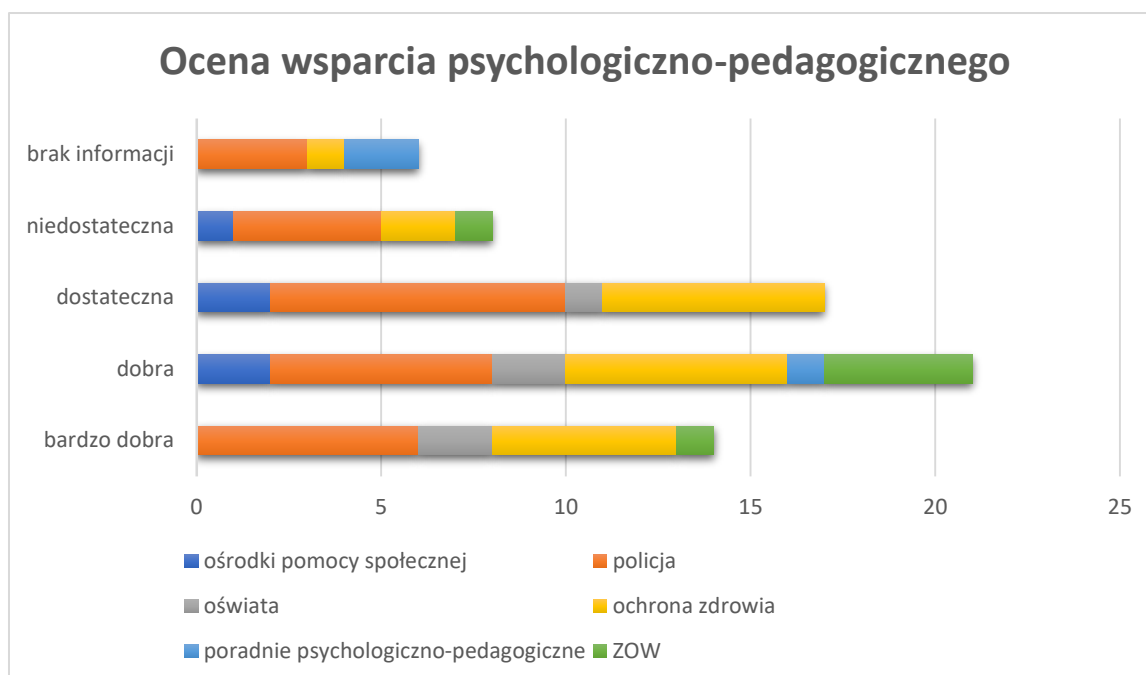
Wykres 107. Ocena wsparcia psychologicznego realizowanego w Powiecie dla osób dorosłych

Opracowanie zbiorcze

W badaniu ankietowym poproszono respondentów o opinię dotyczącą oceny wsparcia psychologiczno- pedagogicznego oferowanego dla nieletnich.

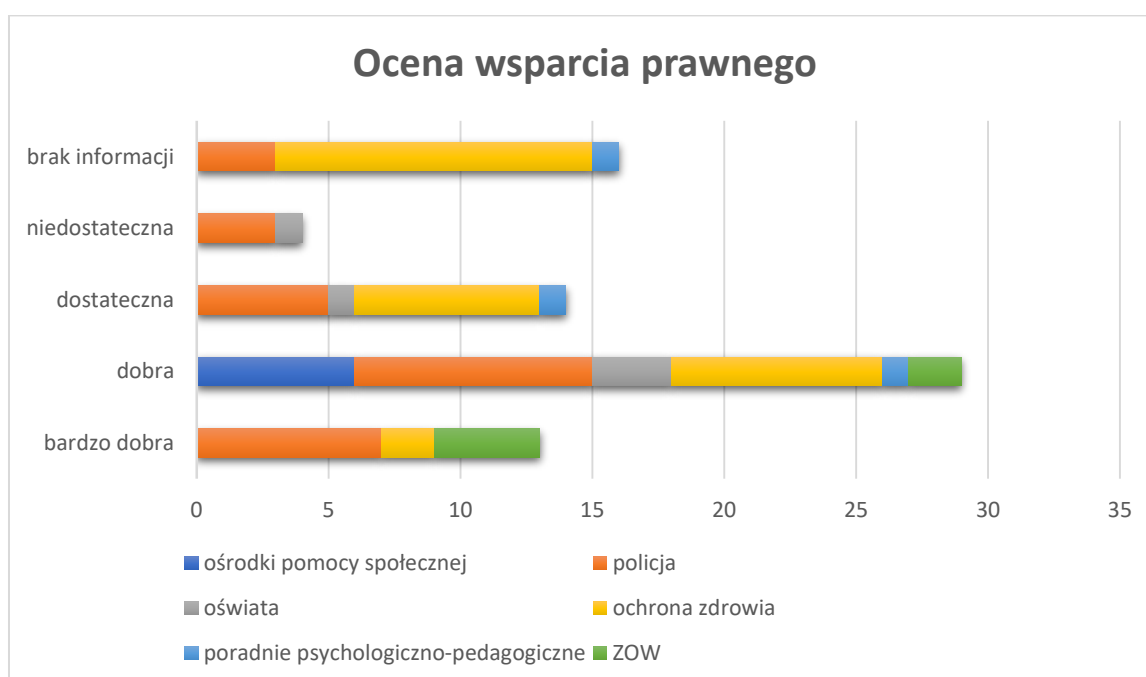
Wykres 108. Ocena wsparcia psychologiczno- pedagogicznego realizowanego dla dzieci i młodzieży w powiecie pruszkowskim

Opracowanie zbiorcze

W większości takie działania oceniono jako dobre, choć również podkreślano, że w tym zakresie wskazana by była większa dostępność pomocy specjalistów udzielanej dla nieletnich. W opiniach badanych biorących udział w grupach fokusowych ujawniały się na ten temat bardziej zróżnicowane i uszczegółowione poglądy, co już podkreślono w części właściwej sondażu diagnostycznego.

Wykres 109. Ocena wsparcia prawnego realizowanego w Powiecie

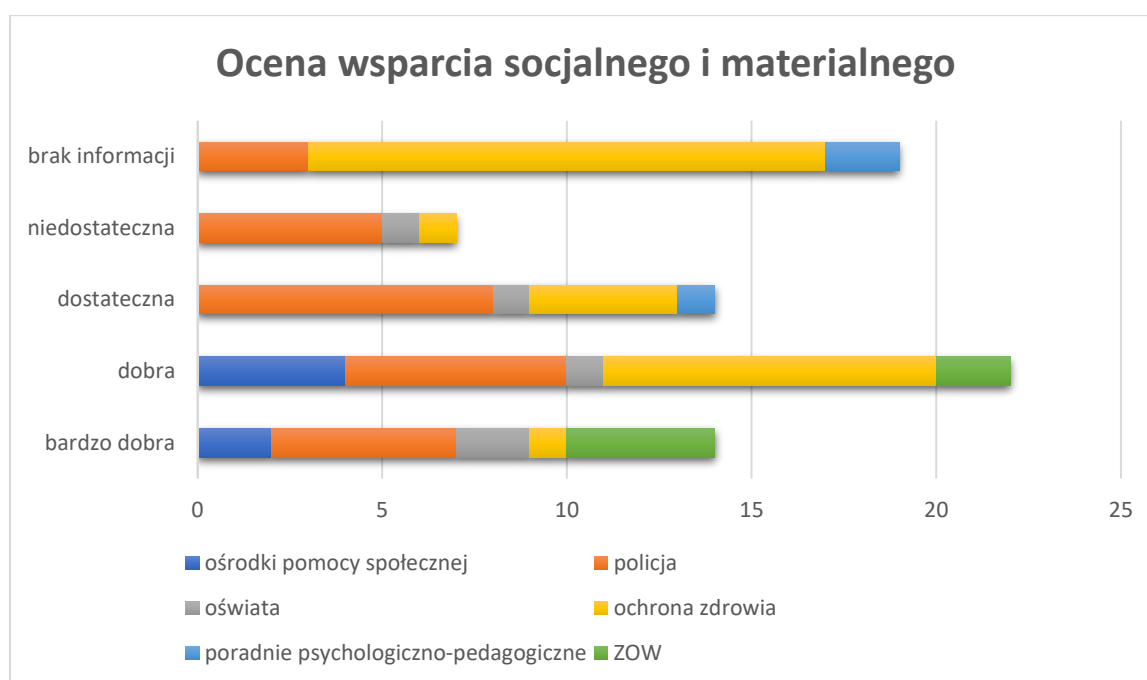

Opracowanie zbiorcze

W ocenie respondentów biorących udział w badaniu ankietowym podejmowane działania w Powiecie na rzecz wsparcia prawnego dla osób doświadczających zjawiska przemocy domowej są na poziomie wystarczającym – w większości dobrym.

Badani w kwestionariuszu ankiety ocenili również jakość udzielanego wsparcia socjalnego oraz materialnego w powiązaniu do osób doświadczających w Powiecie zjawiska przemocy domowej. Podobnie jak we wcześniejszej ocenie, także takie działania oceniano zazwyczaj jako na poziomie dobrym, przy czym zdecydowanie przeważały oceny pozytywne względem takiego rodzaju wsparcia realizowanego w Powiecie.

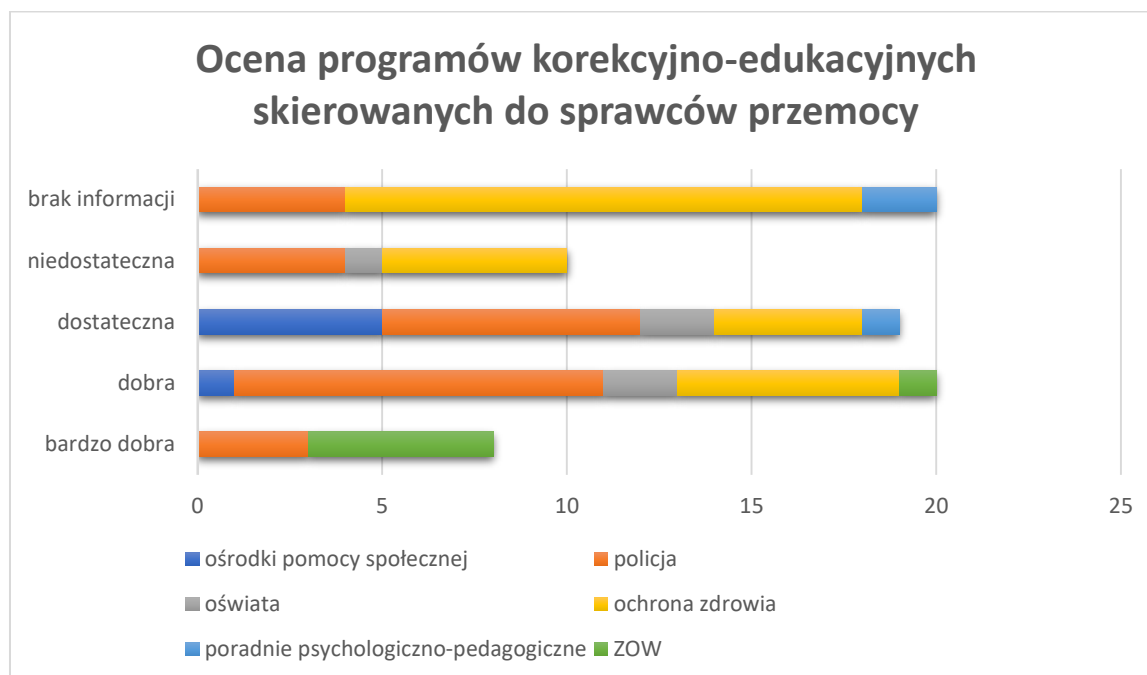
Wykres 110. Ocena wsparcia socjalnego i materialnego realizowanego w Powiecie

Opracowanie zbiorcze

Respondenci mogli się również wypowiedzieć na temat ocen wystawionych względem realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych skierowanych do sprawców przemocy.

Wykres 111. Ocena programów korekcyjno-edukacyjnych i terapii skierowanych do sprawców przemocy w Powiecie

Opracowanie zbiorcze

Poddając analizie uzyskane wyniki w badaniu ankietowym można stwierdzić, że specjaliści z ZOW, gdzie opracowano takie programy oceniali je na stopień bardzo dobry. Pozostali badani mieli problem z jakością ich oceny, bowiem zdecydowana większość respondentów nie posiadała na ten temat wiedzy, co również ujawniło się w badaniach fokusowych. Wielu specjalistów po prostu na ten temat nie posiadało wystarczającej informacji, ale też znaleźli się – w grupie badanych - eksperci, którzy byli świadomi istnienia takich działań oceniając je pozytywnie.

6). Międzyinstytucjonalna współpraca

W świetle badań ogólnopolskich podkreślono, że w przeciwdziałaniu zjawisku przemocy oraz w pracach podejmowanych w celu ochrony osób jej doświadczających kluczową rolę pełni zintegrowana współpraca międzyinstytucjonalna, dzięki czemu można podjąć sprawniej i bardziej efektywniej działania pomocowe, a co ma też wpływ na osoby doświadczające tego zjawiska, w tym ich motywację do zmiany swojej sytuacji życiowej⁴⁴.

Zakres realizacji zadań na poziomie współpracy międzyinstytucjonalnej było oceniony przez badanych w sposób zróżnicowany – przy czym na poziomie interwencji środowiskowej

⁴⁴ Zob. *Badania skuteczności przeciwdziałania przemocy. Raport Kocowy.pdf*, s. 77.

zazwyczaj oceniano wspólne działania pozytywnie. W większości podmioty zaangażowane w przeciwdziałanie zjawisku przemocy oraz pomoc jej ofiarom, wypracowały dobre praktyki pozwalające na jak najlepszą jakość podejmowanych działań podejmowanych w tym zakresie.

Największe zastrzeżenia w zakresie możliwości działań realizowanych we współpracy międzyinstytucjonalnej odnosiły się do działań związanych z sądami, prokuratorami oraz z sądową służbą kuratorską, co wymaga podjęcia działań naprawczych.

W proponowanych rozwiązaniach mogących polepszyć jakość międzyinstytucjonalnej współpracy pojawiły się propozycje specjalistów zarejestrowane w trakcie badań w grupach fokusowych. Wskazano na potrzebę np. cyklicznych spotkań specjalistów reprezentujących różne podmioty; rozwijania też szkoleń specjalistycznych w tym np. z zakresu podnoszenia kompetencji komunikacji interpersonalnej w oparciu o metody Rozenberga i in.

Dyrektor ZOW:

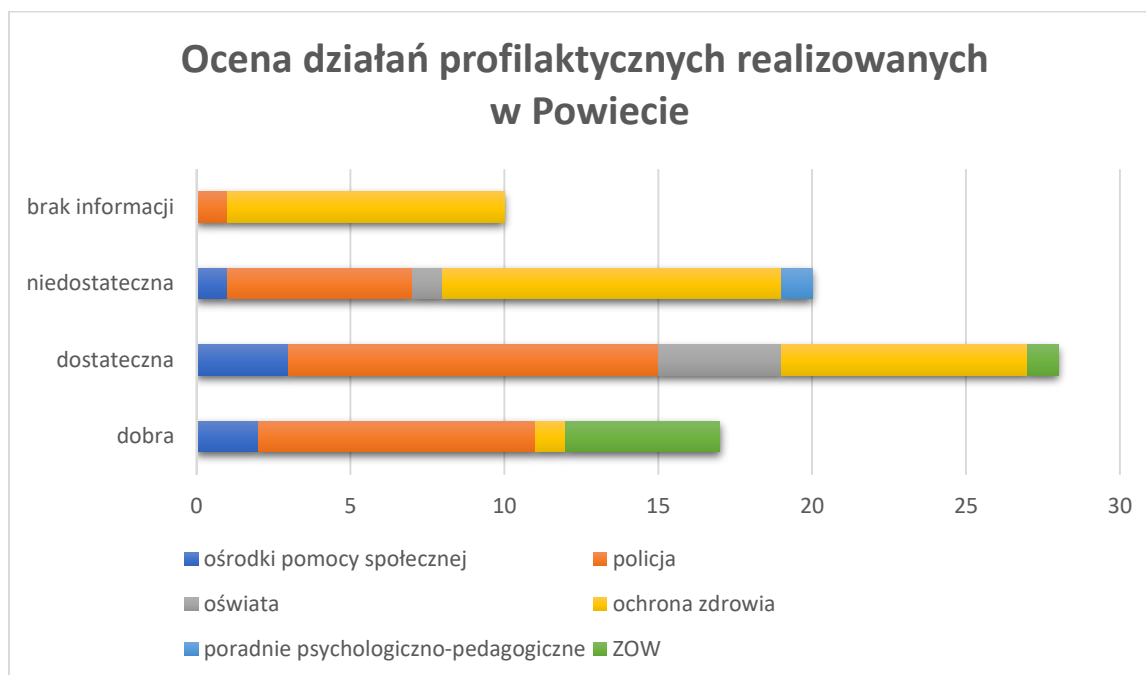
- argumentowała, że: dzięki tej metodzie są upowszechniane sposoby procesu komunikacji „bez przemocy”, próbując zrozumieć, co druga osoba może czuć, chce przekazać, z jakimi problemami się mierzy. Wszystko zaczyna się tak naprawdę od języka. Ktoś może się obrazić, z powodu niedopowiedzeń itp.

Jednocześnie w ramach ZOW podkreślano, że ważne byłoby przeprowadzanie „szkoleń w miejscu – czyli w danej instytucji „do której my jedziemy”, tak - aby jak największa ilość specjalistów mogła z nich skorzystać. My zorganizowaliśmy takie szkolenie na temat programów korekcyjno-edukacyjnych i rozmawiałam z Prokuratorem Rejonowym na ten temat. Dzięki temu podjął decyzję, że ci którzy byli tego dnia w pracy mieli na tym spotkaniu być.

7). Profilaktyka – przeciwdziałanie zjawisku przemocy

W świetle zbiorczej oceny respondentów na temat jakości podejmowanych w Powiecie działań związanych z profilaktyką, informowaniem i edukowaniem społeczeństwa na temat zjawiska przemocy pojawiły się rozbieżności. W większości takie działania oceniono na stopień dostateczny.

Wykres 112. Ocena zbiorcza wszystkich respondentów odnosząca się do działań profilaktycznych realizowanych w Powiecie

Opracowanie zbiorcze

Wskazano przede wszystkim, że wciąż istniejąc zapotrzebowanie względem rozwijania działań informacyjno-profilaktycznych, których celem powinno być podnoszenie wiedzy mieszkańców Powiatu na temat zjawiska przemocy, w tym informowanie społeczności, gdzie osoby doświadczające przemocy mogą uzyskać wsparcie oraz w jakim zakresie. Jednocześnie specjaliści dostrzegali, że rośnie w społeczeństwie Powiatu świadomość na temat tego zjawiska społecznego.

W trakcie badań fokusowych słabą stroną okazał się również obieg informacji dotyczący podejmowanych w ramach instytucji działań w tym dotyczących np. oferty szkoleń. Przykładowo specjalistka z OPS, stwierdziła, że:

Przed pandemią, mieliśmy spotkania naszego zespołu, mieliśmy stworzyć informator - do dzisiaj go nie mamy. Tak naprawdę szczęście, że ja to wyłapałam w Brwinowie. Przyszło do nas pismo, że rodziny kierują na warsztaty rodzinne z sądu ale my już nie mamy naboru. Ale pamiętałam, że Brwinów coś robi, więc natychmiast do was telefon, ale to tylko przypadek że się o tą informację otarłam i rodziny są już na zajęciach. Ale to powinno być w systemie obiegu informacji. Powinniśmy siebie znać ale to zależy od ludzi i od systemu. Nie mamy żadnego wpływu na prokuraturę.

Podsumowując, w procesie przeciwdziałania zjawisku przemocy oraz udzielanego wsparcia dla osób doświadczających tego zjawiska społecznego ważna jest identyfikacja

czynników zewnętrznych, jak i wewnętrznych - mających wpływ na realizację takich celów. Za czynniki zewnętrzne należy uznać niedoskonałości w rozwiązaniach systemowo-prawnych, w tym możliwości realizacji zastosowania procedur odnoszących się do zakresu działań i realizacji zadań podejmowanych w ramach danych instytucji/służb czy innych podmiotów zaangażowanych w ten proces.

Do czynników zewnętrznych należą również oddziaływania negatywnych stereotypów społecznych odnoszących się do zjawiska przemocy, mogących ograniczać skuteczność podejmowanych działań zwłaszcza w zakresie realizacji profilaktyki społecznej prowadzonej w tym zakresie. Natomiast czynniki wewnętrzne są zróżnicowane. Zazwyczaj są one przedstawiane w kontekście problemów wynikających z niewystarczającej współpracy podejmowanej w ramach rozwiązań instytucjonalnych czy też międzyinstytucjonalnych – na co wpływ ma zazwyczaj tzw. czynnik ludzki. Tymczasem należy je też odnosić do sytuacji osób wychodzących z kryzysu doświadczania zjawiska przemocy domowej, jak też do sprawców przemocy oraz do innych osób doświadczających tego procesu i jego konsekwencji w środowisku domowym.

2. Rekomendacje

Na podstawie przeprowadzonego sondażu diagnostycznego sformułowano szereg rekomendacji podzielonych na zróżnicowane obszary, które mogą pomóc w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych ze zjawiskiem przemocy domowej.

W zakresie wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej

- rekomenduje się rozwijanie działań w celu wzmocnienia osób doświadczających przemocy domowej do osiągania stanu gotowości względem zmiany swojej sytuacji życiowej; ważnym jest uświadamianie osobom doświadczającym przemocy o konsekwencjach związanych z brakiem reagowania na to zjawisko (trajektoria przemocy) a już zwłaszcza o konsekwencjach długofalowych jakich doświadczają nieletni. Dotyczy to również edukowania społeczności, co wiąże się z profilaktyką społeczną;

- rekomenduje się pogłębienie starań w celu jak najszybszego wykrycia i diagnozowania dzieci mogących doświadczać przemocy domowej oraz rozpoczęcia działań pomocowych – co dotyczy placówek oświaty, ale także żłobków i przedszkoli – oznacza to, że również tacy opiekunowie dzieci, w tym nauczyciele wychowania przedszkolnego potrzebują podnoszenia kompetencji realizowanych w ramach specjalistycznych szkoleń nakierowanych na ten cel;

- Należy pamiętać, że osoba zgłaszająca przemoc domową w pierwszej kolejności powinna zostać odizolowana od sprawcy, zwłaszcza gdy sprawca zachowuje się agresywnie i istnieją podstawy ku temu, że po interwencji może ponownie dojść do aktów przemocy;
- istnieje ryzyko wystąpienia obniżonej motywacji u osoby doświadczającej przemocy do zmiany swojej sytuacji życiowej zwłaszcza, gdy podejmowane działania związane z realizacją systemowej opieki nie są realizowane sprawnie, lub w zakresie nie dającym takim osobom nadziei na możliwość wyjścia z kryzysu. Niekorzystnie więc wpływa na osoby doświadczające przemocy ma fakt umarzania postępowań karnych względem sprawców przemocy, opieszałość sądów czy umarzanie spraw z powodu niskiej szkodliwości czynów⁴⁵.
- szczególną opieką należy objąć osoby nieletnie, które doświadczając skutków przemocy domowej borykają się z tego powodu z wieloma problemami. Ważne w tym zakresie jest podjęcie takich form pomocy, które mają charakter długotrwałych i planowanych działań realizowanych nie tylko przez psychologów, specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych ale też w razie potrzeby przez innych (jak np. logopedów). Należy pamiętać, że formy udzielanej pomocy osobom młodym w przestrzeni szkoły wciąż mogą wywoływać etykietowanie i stygmatyzowanie młodych ludzi w ich grupach rówieśniczych – z tych powodów powinno się dążyć również w tym zakresie do podnoszenia poziomu edukacji dzieci i młodzieży.
- doświadczanie przemocy domowej ma konsekwencje w środowisku oświaty. Dlatego należy rozpoznać, poprzez projekty badawcze głębiej uświadamiać środowisko uczniów pod kątem występowania zjawiska przemocy rówieśniczej (w tym skutków wykluczeń, przemocy ekonomicznej i in.). Ważne jest wdrażanie programów mających na celu przeciwdziałanie występowaniu zjawiska przemocy w placówkach oświaty;
- Najrzadziej rozpoznawaną formą przemocy jest przemoc seksualna. Należy pamiętać, że w przypadku podejrzenia kontaktu z osobą, która może doświadczać przemocy seksualnej łatwiej jest rozmawiać z przyczyn kulturowych w obrębie kobiet, niż kobiet z mężczyznami. Dlatego w takich sytuacjach rekomenduje się, aby z osobami, które mogły doświadczyć przemocy seksualnej w diagnozie uczestniczyły przede wszystkim osoby tej samej płci⁴⁶;

⁴⁵ „opieszałość sądów w sprawach, które nie definiują jako pilne przyznając im niższy priorytet. Ma to w ich przekonaniu duży wpływ na bezpieczeństwo psychiczne i fizyczne członków rodziny zagrożonej przemocą”. Sytuacja ta jest wynikiem problemów wewnętrznych tych instytucji, które posiadają zarówno braki kadrowe, jak i borykają się z natłokiem obowiązków – zob. Badanie skuteczności przeciwdziałania przemocy. Raport Kocowy, s. 77-78.

⁴⁶ Zob. Badanie skuteczności przeciwdziałania przemocy. Raport Kocowy, s. 68.

W zakresie działań realizowanych wobec sprawców przemocy

- należy zintensyfikować działania, które obniżą poczucie bezkarności sprawców przemocy z zastosowaniem rozwiązań systemowych;
- badani zwracali również uwagę, że powinna być większa ilość warsztatów przeznaczonych dla sprawców przemocy domowej – w związku z tym wskazano również na taką rekomendację;
- należy opracować programy korekcyjno-edukacyjne skierowane również do nieletnich sprawców przemocy, w których realizację powinni być też zaangażowani opiekunowie nieletnich.

W zakresie poprawy jakości międzyinstytucjonalnej współpracy

Istnieje konieczność poprawy obiegu informacji pomiędzy podmiotami/służbami/instytucjami w związku z realizowanymi zadaniami/potrzebami/szkoleniami/i innymi aktywnościami – ważnymi dla wszystkich specjalistów zaangażowanych w proces przeciwdziałania zjawisku przemocy, w tym pomocy oferowanej osobom doświadczającym tego zjawiska – dlatego rekomenduje się:

- stworzenie interaktywnej platformy cyfrowej, ułatwiającej proces międzyinstytucjonalnej komunikacji oraz pełniącej rolę edukacyjną, co oznacza również możliwość zamieszczania materiałów szkoleniowych, procedur, dokumentów sprawozdawczych i innych informacji ważnych dla podnoszenia jakości tak rozumianej współpracy;
- istnieje potrzeba powołania Zespołu Ekspertckiego, w skład którego powinni wchodzić przedstawiciele wszystkich podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie zjawisku przemocy domowej, w tym udzielających wsparcia osobom doświadczającym skutków przemocy w skali Powiatu, w celu:
 - monitorowania jakości współpracy; wykrywania barier; poszukiwania rozwiązań; udzielania zróżnicowanych form wsparcia; przekazywania informacji z zakresu realizowanych zadań, w tym wyznaczenia potrzeb; informowania o możliwościach podnoszenia specjalistycznych kompetencji w formie oferty szkoleniowej zarówno skierowanej do specjalistów, jak i do rodzin/osób potrzebujących wsparcia; planowania działań profilaktycznych mających miejsce w powiecie/gminach – będących np. skutkiem projektów realizowanych w ramach międzyinstytucjonalnej współpracy (i in.);
 - w rozwiązaniach systemowych, w obrębie tzw. czynników zewnętrznych - istnieje potrzeba uregulowania kwestii odnoszących się do możliwości udzielania wsparcia psychologiczno-emocjonalnego skierowanego do specjalistów, którzy mogliby w ramach indywidualnych spotkań wzmocnić się w tym zakresie (w tym także w formie doradztwa, grup wsparcia,

coachingu i superwizji). Dotyczy to zwłaszcza specjalistów, którzy w pracy zawodowej mogą doświadczać agresji ze strony sprawców przemocy. Tacy specjaliści należą do grupy najbardziej narażonej na zjawisko wypalenia zawodowego, więc konieczne jest podjęcie działań profilaktycznych realizowanych w tym zakresie;

- istnieje potrzeba wsparcia placówek oświaty w zakresie poradnictwa prawnego, co zdaniem przedstawicieli tej grupy - blokuje zakres podejmowanych działań, jednocześnie w opiniach nauczycieli wciąż za mało jest wsparcia w postaci materiałów edukacyjnych zarówno przeznaczonych dla nauczycieli, jak i opracowanych w celu prowadzenia lekcji wychowawczych dla dzieci i młodzieży przeciwdziałających zjawisku przemocy;

- zaleca się także zastosowanie takich rozwiązań, które powinny być odniesione nie tylko do procedur w sensie rozwiązań systemowych, ale też wypracowanych w ramach tzw. *dobrych praktyk* – w celu poprawy międzyinstytucjonalnej współpracy, z tych powodów istnieje potrzeba wypracowania lepszych standardów, zwłaszcza co do zasad współpracy zróżnicowanych podmiotów – w zakresie ich współdziałania z kuratorską służbą sądową, prokuratorami oraz sędziami;

- w sondażu diagnostycznym pojawiły się zastrzeżenia kierowane do kuratorów sądowych, w związku z jakością wykonywanej pracy – co zwłaszcza dotyczy monitorowania rodzin objętych kuratelą sądową. Rekomenduje się sprawdzenie w skali Powiatu jakości realizowanych zadań i prac podejmowanych w tym zakresie przez kuratorów sądowych ale przede wszystkim czy te służby posiadają wystarczającą ilość specjalistów mających realizować cele wyznaczone w rozwiązaniach systemowych.

Dodatkowo:

- ważna jest także środowiskowa integracja specjalistów: w zakresie skoordynowania celów; wdrożenia jasnych procedur/materiałów szkoleniowych; wypracowania ogólnych standardów odnoszących się do dobrych praktyk mających wpływ na jakość współpracy międzyinstytucjonalnej. Dzięki temu specjaliści zmagający się z podobnymi problemami mieliby szansę podzielić się swoimi doświadczeniami, potrzebami, udzielając sobie jednocześnie wsparcia – co m.in. może prowadzić do rozładowania napięć związanych z obciążeniami wynikającymi z wykonywanej pracy zawodowej - a tym samym zapobiegać zjawisku wypalenia zawodowemu. W tym zakresie wskazane byłyby spotkania a nawet wyjazdy integracyjne powiązane z realizacją szkoleń.

Rozwijanie oferty szkoleń przeznaczonych dla specjalistów - w kontekście wyników sondażu diagnostycznego

- istnieje potrzeba rozwijania działań w zakresie podnoszenia kompetencji zróżnicowanych specjalistów diagnozujących przemoc, którzy powinni być gotowi do wszczynania procedury NK – działania szkoleniowe podejmowane w tym zakresie powinny dotyczyć w szczególności przedstawicieli służby i ochrony zdrowia oraz nauczycieli, którzy jeszcze nie przeszli szkoleń prowadzonych w tym zakresie, co także dotyczyć powinno nauczycieli/opiekunów dzieci na poziomie żłobków i przedszkoli;

- istnieje potrzeba przeszkolenia przedstawicieli podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie zjawisku przemocy i ochronę osób jej doświadczających w zakresie prawnym czyli przygotowania dokumentacji, w tym zawiadomień kierowanych do prokuratury, tak aby spełniały one wymogi formalne, itp.;

- istnieje też potrzeba przeprowadzenia szkoleń dla specjalistów w celu podnoszenia świadomości z zakresu możliwości wsparcia udzielanego również osobom potrzebującym. Dotyczy to przede wszystkim rosnącej świadomości specjalistów, że osoba doświadczająca przemocy musi osiągnąć stan gotowości do wyjścia z kryzysu. Wobec takiej wiedzy specjaliści są przygotowani na to, że nawet jeśli dokonali wszelkich starań, nie zawsze mają możliwość od razu udzielenia pełnego wsparcia osobom potrzebującym. W efekcie podejmowane działania powinny być najpierw nakierowane na wzmocnienie motywacji osób do wyjścia z przemocowego środowiska, a jeśli takie działania nie przynoszą od razu skutku – nie należy tego traktować w kategoriach porażek zawodowych. Takie sytuacje nie powinny też wpływać na pogląd, że wiele osób doświadczających przemocy domowej nie jest w stanie wyjść z doświadczanego kryzysu. Należy zatem zachować świadomość, że ofiara przemocy niejednokrotnie boryka się z obniżoną motywacją do zmiany swojej sytuacji życiowej, a pomoc oferowana w ramach instytucji jest możliwa, ale zazwyczaj nie w formie natychmiastowych działań lecz w realizacji zadań rozpisanych w planach długotrwałych, na co duży wpływ ma także współpraca międzyinstytucjonalna;

- istnieje konieczność przeprowadzenia szkoleń w obrębie instytucji zaangażowanych w przeciwdziałanie zjawisku przemocy – na temat oferty kierowanej do sprawców przemocy z zakresu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych;

- istnieje potrzeba podnoszenia kompetencji specjalistów poprzez dostęp do rozwijającej się względem potrzeb – oferty szkoleniowej: z zakresu komunikacji interpersonalnej; sposobów przeciwdziałania zjawisku wypalenia zawodowemu; czy innych szkoleń specjalistycznych –

odnoszących się np. do zmian ustawodawczych; itp. – w tym również szkoleń organizowanych w miejscach pracy danych instytucji, jak np. w prokuraturze/sądach.

Działania rekomendowane w zakresie podejmowania profilaktyki społecznej

Rekomenduje się podjęcie dalszych działań w dążeniu do podnoszenia świadomości społecznej mających na celu:

- identyfikowania zjawiska przemocy domowej na tle jego konsekwencji;
- zwalczania stereotypów i mitów dotyczących przemocy domowej;
- podnoszenia wiedzy na temat sposobów przeciwdziałania przemocy oraz realizowanych w Powiecie formach wsparcia dla osób doświadczających przemocy;
- upowszechnienia wiedzy na temat działań skierowanych do sprawców przemocy w ramach programów edukacyjno-korekcyjnych i terapii;

Przykładowe sposoby realizacji:

- pikniki; kampanie społeczne; spotkania z ekspertami; warsztaty (np. z samoobrony, sposobów radzenia sobie z agresją itp.); działania współtowarzyszące – organizowane przy okazji innych wydarzeń o charakterze kulturalno-edukacyjnym - realizowanych w skali powiatu, gmin.

Kampanie społeczne:

- wskazane jest rozwijanie kampanii społecznych skierowanych do zróżnicowanych grup odbiorców w zależności od ich wieku. Celem kampanii powinna być edukacja społeczeństwa na temat zjawiska przemocy i jej form i edukowanie m.in. o trajektorii przemocy – podkreślając, że w przypadku bierności osoby doświadczającej przemocy domowej – działania sprawców zazwyczaj się intensyfikują. Jednocześnie powinno się dążyć do dekonstruowania mitów i stereotypów społecznych z tym zjawiskiem związanych, co wiąże się z podnoszeniem świadomości społeczeństwa. Kampanie takie powinny zawierać jasny przekaz, odwoływać się do wyrazistych przykładów, co jest przemocą, jakie są jej skutki – w tym konsekwencje długofalowe;
- wskazane jest również rozwijanie kampanii społecznych skierowanych do zróżnicowanych grup odbiorców także z podziałem na: osoby doznające przemocy domowej, sprawców przemocy, obserwatorów (w myśl zasady, że osoby ukrywające przemoc domową również są współwinne; sprawca powinien wiedzieć co za przemoc domową grozi, itp.); Ważne są także informacje jak reagować na przemoc, gdzie szukać wsparcia – z podkreśleniem zachowania prawa do anonimowości;

- Należałoby również podjąć działania profilaktyczne - w większej skali, związane z przeciwdziałaniem zjawisku przemocy seksualnej, co może stopniowo prowadzić do przełamywania społecznego tabu. W tym celu wskazana byłaby realizacja kampanii społecznych, której celem byłoby podnoszenie świadomości społecznej oraz wiedzy na temat tego zjawiska, jednocześnie informując obywateli, jak objawia się ta forma przemocy, jak powinno się reagować na taką przemoc, oraz gdzie należy szukać pomocy.

Edukowanie dzieci i młodzieży; sposoby realizowania profilaktyki społecznej w tej grupie odbiorców oraz inne działania

Osobną kwestią jest wskazywanie na wciąż aktualną potrzebę edukowania dzieci i młodzieży dostrzegając, że nieletni powinni być informowani o tym czym jest przemoc, jakie ma to zjawisko konsekwencje, w tym - jak poradzić sobie ze skutkami takich problemów. Ma to o tyle istotne znaczenie, że coraz częściej przemoc występuje również w placówkach oświaty, co jest związane zwłaszcza ze środowiskiem rówieśniczym – w tym z formami wykluczenia np. wskutek przemocy ekonomicznej – gdy poprzez brak emblematów zamożności dzieci (w odniesieniu do ich rodzin) - wielu młodych ludzi doświadcza przemocy ze strony swych rówieśników.

- w działaniach nakierowanych na profilaktykę społeczną realizowaną w tej grupie odbiorców należy w tym celu zaangażować młodych ludzi – reprezentujących swoje środowisko. Można też dążyć do wsparcia osób cieszących się autorytetem np. u młodzieży, angażując do udziału w kampaniach społecznych np. celebrytów; powinno się w tym celu wykorzystywać również nowe technologie i cyfrowe środki przekazu, z których młodzi ludzie najczęściej korzystają;

- wskazane byłoby rozwijanie w placówkach oświaty projektów i związanych z nimi konkursów realizowanych przez dzieci i młodzież w celu przeciwdziałania zjawisku przemocy; w dalszej kolejności ważnym byłoby zaproszenie laureatów do działań realizowanych w grupach eksperckich - nakierowanych na profilaktykę społeczną podejmowaną w tym zakresie. Młodzi ludzie we współpracy z dorosłymi mogliby razem dążyć do opracowania lepszych sposobów działań, w tym podejmowania akcji profilaktycznych realizowanych w ramach przeciwdziałania zjawisku przemocy w Powiecie. Jeśli wykroczyłyby one poza obręb placówek oświaty, pojawiając się w mass mediach -w tym cyfrowych środkach przekazu mogłyby one stać się motywacją dla innych osób - dążących do wypowiedzenia się w tej kwestii;

- Wskazane byłoby też organizowanie warsztatów dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez specjalistów, którzy posiadają na ten temat wiedzę nie tylko merytoryczną, ale i praktyczną.

Podnoszenie wiedzy na temat zjawiska przemocy u dzieci i młodzieży powinno się bowiem odbywać zarówno w ramach np. lekcji wychowawczych, ale także w formie zajęć, warsztatów temu zjawisku poświęconych z udziałem ekspertów. Przykłady zaczerpnięte z wywiadów zogniskowanych zarejestrowanych w grupach fokusowych sugerują, że zajęcia prowadzone przez specjalistów, ale niezwiązanych z daną placówką oświaty mogą mieć większy wpływ na młodych ludzi. Kontakt z ekspertem pomaga wówczas nie tylko w radzeniu sobie z agresją, ale także z poradzeniem sobie z doświadczeniami związanymi z przemocą domową, czy rówieśniczą. Dodatkowo jeśli eksperci udostępniają do siebie prywatny kontakt może to przyczynić się do lepszego rozpoznawania skali zjawiska przemocy domowej, wraz z ochroną i wsparciem udzielonym osobom potrzebującym.

- Ważne jest również zwiększanie poziomu empatii, uważności u młodych ludzi - względem rozpoznawania zróżnicowanych form przemocy mogących zaistnieć w ich grupach rówieśniczych, jak też podnoszenie wiedzy z zakresu możliwości reagowania na przemoc i konsekwencji przyjmowania postaw konformistycznych – związanych z biernością.
- Równie istotne jest opracowanie programów korekcyjno-edukacyjnych skierowanych dla nieletnich sprawców przemocy, którzy powinni mieć także obowiązek – korygowania swoich zachowań w pogłębionych i specjalistycznych formach wsparcia.

12. Analiza SWOT w tematyce zjawiska przemocy domowej opracowana dla powiatu

W efekcie przeprowadzonej diagnozy społecznej na temat zjawiska przemocy w powiecie pruszkowskim możliwe stało się dostrzeżenie zarówno mocnych stron istniejącego systemu wsparcia, ale też rozpoznanie barier m.in. utrudniających współpracę specjalistów zaangażowanych w rozwiązywanie tego problemu społecznego. Analiza SWOT, to ważne narzędzie mające wpływ na planowanie działań strategicznych pozwalając na ocenę perspektyw, szans, ale też wykrywanie zagrożeń - względem realizacji zakładanych celów i związanych z nimi działań, co w tym przypadku odnosi się do programu przeciwdziałania zjawisku przemocy w powiecie pruszkowskim opracowanym na okres kolejnych pięciu lat.

Tab.16. Analiza SWOT dla powiatu pruszkowskiego w tematyce przemocy domowej

Mocne strony	Słabe strony
- System infrastruktury społecznej działający w Powiecie w celu przeciwdziałania zjawisku przemocy oraz wsparcia udzielanego dla osób doświadczających tego zjawiska	Istnieje konieczność rozwijania współpracy międzyinstytucjonalnej, w tym wzmacniającej działania realizowane w ramach gmin
Przygotowanie specjalistów do rozpoznawania, diagnozowania osób, środowisk powiązanych z przemocą domową, co wynika zarówno z wiedzy jak i wieloletniego doświadczenia specjalistów bezpośrednio zaangażowanych w rozwiązywanie tego problemu społecznego (funkcjonariusze Policji, OPS, ZOW i in.)	- w niektórych gminach istnieje niski poziom ujawnianych przypadków przemocy domowej wymierzonej w nieletnich w powiązaniu z placówkami oświaty; - ograniczone rozpoznawanie skali zjawiska przemocy i jej form występujących w placówkach oświaty – w konsekwencji braku ukierunkowanych programów obejmujących taką opieką osoby nieletnie doświadczające zjawiska przemocy domowej, w tym – programów skierowanych bezpośrednio do nieletnich sprawców przemocy i ich opiekunów prawnych; - niski stopień przeszkolenia nauczycieli w zakresie diagnozowania zjawiska przemocy domowej oraz wszczynania procedury NK (do takich działań powinny być też przygotowane kadry pracujące w żłobkach, przedszkolach); - brak wsparcia prawnego w placówkach oświaty;
Przygotowanie specjalistów do interwencji kryzysowej i pracy środowiskowej z osobami doznającymi przemocy domowej oraz ze sprawcami przemocy	- Nierówne rozłożenie zadań w ramach poszczególnych instytucji m.in. względem wszczynania procedury NK; - niski stopień przeszkolenia specjalistów ze służby i ochrony zdrowia w zakresie diagnozowania zjawiska przemocy i wszczynania procedury NK; - trudności pojawiające się w pracy specjalistów związku z utrzymaniem gotowości do wyjścia ofiar przemocy z ich sytuacji życiowej; - zbyt duże przeciążenie emocjonalne i zawodowe specjalistów – konieczne jest wdrożenie systemu wsparcia, bo istnieje wysoki stopień ich zagrożenia wypaleniem zawodowym, zwłaszcza u specjalistów uczestniczących w interwencjach środowiskowych (brak superwizji i innych form wsparcia)

Przygotowanie specjalistów do pracy z osobami doznającymi przemocy domowej oraz sprawcami przemocy	- za mało podmiotów zaangażowanych jest w proces wszczynania procedury „Niebieskiej Karty”; - trudności pojawiają się we współpracy międzyinstytucjonalnej m.in. z powodu np. braków kadrowych w Policji; braku wypracowania „dobrych praktyk” z sądami, prokuraturą oraz z kuratorską służbą sądową
Współpraca niektórych podmiotów/służb/instytucji realizowana względem rozwiązań systemowych oraz w efekcie wypracowanych „dobrych praktyk”	- brak dobrej współpracy instytucji pomocowych z służbą kuratorską, prokuraturą oraz z sądami; - brak wystarczającej komunikacji pomiędzy podmiotami realizującymi działania pomocowe; (niekiedy problemy powstają w efekcie trudności względem możliwości realizacji określonych zadań pomocowych); jest za mało okazji do wymiany doświadczeń i podnoszenia wiedzy o realizowanych zadaniach np. w gminach/poszczególnych instytucjach itp.; - zbyt małe możliwości podnoszenia kompetencji zawodowych poprzez możliwość udziału np. w specjalistycznych szkoleniach; spotkaniach sprawozdawczych i integracyjnych
Bezpłatne wsparcie dla osób doświadczających skutków przemocy domowej udzielane w ramach poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, w tym także kierowane do sprawców przemocy w programach korekcyjno-edukacyjnych	Problemem jest rozpoznanie skali zjawiska przemocy w tym też osób potrzebujących wsparcia w ramach specjalistycznego poradnictwa - oraz w dostępie do informacji w Powiecie o podmiotach realizujących ofertę pomocową
Programy korekcyjno-edukacyjne opracowane dla sprawców przemocy realizowane w Powiecie	Zbyt mała wiedza specjalistów na temat programów skierowanych do sprawców przemocy; Brak oferty programów edukacyjno-korekcyjnych skierowanych do nieletnich
Możliwość skorzystania przez ofiary przemocy domowej i inne osoby doświadczające tego zjawiska – z pomocy oferowanej w OIK	Czas przebywania w OIK – ustawowo określony - do trzech miesięcy (z możliwością przedłużenia pobytu w takim ośrodku – w uzasadnionych przypadkach) – nie rozwiązuje sytuacji bytowej osób doświadczających przemocy domowej. Osoby takie powinny mieć możliwość trwałego oddzielenia się od sprawców przemocy, co wymaga pomocy w zapewnieniu im miejsca, ale w takim środowisku, które jest wolne od przemocy (po pobycie w OIK). To też bardzo krótki okres na to, aby zdobyć kompetencje ważne

	w uzyskaniu samodzielności bytowej – czyli względem pomocy oferowanej w zakresie podnoszenia samodzielności na rynku pracy.
Dużą rolę w realizacji zadań w systemie przeciwdziałania przemocy odgrywają ZI działające w każdej gminie; Przy jednoczesnym rosnącym zaufaniu do instytucji pomocowych nakierowanych na zwalczanie przemocy domowej.	Członkowie ZI – choć pełnią ważną funkcję w systemie przeciwdziałania przemocy nie są oficjalnie oddelegowani ze swoich miejsc prac do realizacji zadań w ZI; nie otrzymują też diet
Rozwiązania systemowe pozwoliły na zwiększanie zakresu działań skierowanych do sprawców przemocy – np. uprawnionych funkcjonariuszy Policji do udzielenia nakazu sprawcom przemocy na opuszczenie domostwa, pomimo np. faktu, że sprawca/sprawczyni pomocy ma prawo własnościowe do lokalu	Z informacji statystycznych Komendy Policji w Pruszkowie wynika, że - wobec sprawców przemocy zagrażających zdrowiu a nawet życiu osoby doświadczającej tego zjawiska w Powiecie - zastosowanie takich rozwiązań ma miejsce. Jednakże w sondażu diagnostycznym specjaliści wskazywali przede wszystkim na poczucie bezkarności sprawców przemocy, ale też na przyzwolenie społeczne – co może wskazywać, że działania podejmowane wobec sprawców przemocy – są niewystarczające.
Rozwiązania systemowe nakazują monitorowanie rodzinznaczonych problemami społecznymi – w tym w borykającymi się z konsekwencjami przemocy domowej, jak również nad działaniami skierowanymi do sprawców przemocy	- istnieje m.in. u specjalistów przekonanie o tym, że sprawcy przemocy czują się bezkarni, co świadczy też o problemach odnoszących się do skuteczności podejmowanych działań skierowanych przeciwko sprawcom przemocy - brak wystarczającej liczby funkcjonariuszy, kuratorów sądowych; - zastrzeżenia specjalistów do jakości pracy realizowanej przez kuratorów sądowych i sądy
Rosnący poziom wiedzy w społeczeństwie na temat przemocy oraz konsekwencji tego zjawiska społecznego; Rozwój profilaktyki społecznej nakierowanej na przeciwdziałanie przemocy domowej w skali gmin i powiatu	Działania takie wciąż wymagają intensyfikacji, pomimo zachodzących zmian. Istnieje konieczność podnoszenia wiedzy na temat zjawiska przemocy, jego konsekwencji społecznych oraz możliwości pomocy – realizowanych w skali Powiatu; Za mało jest wspólnych działań międzyinstytucjonalnych realizowanych w zakresie profilaktyki społecznej.
Szanse	Zagrożenia
Zmniejszanie skali występowania zjawiska przemocy domowej poprzez: - podnoszenie wiedzy w społeczeństwie na temat zjawiska przemocy, udzielanych form wsparcia i sposobów przeciwdziałania temu problemowi społecznemu;	Przyzwolenie na przemoc w społeczeństwie, poprzez: - obecność i powielanie mitów, negatywnych stereotypów społecznych na temat zjawiska przemocy domowej;

- szybsze diagnozowanie występowania zjawiska przemocy domowej nie tylko w efekcie interwencji kryzysowej; - wzmacnianie osób wymagających wsparcia w gotowości do wyjścia ze swojej sytuacji życiowej; - objęcie szczególną troską ludzi młodych, w celu podnoszenia ich wiedzy na temat zjawiska przemocy, rozpoznawania jej form; podnoszenia empatii i świadomości konsekwencji braku reagowania na przemoc; upowszechnianie dobrych wzorców relacji społecznych; informowanie o możliwościach wsparcia oferowanego w zakresie danych instytucji – przy czym takie działania powinny dotyczyć także prawnych opiekunów dzieci. - zabezpieczenie specjalistów przed zjawiskiem wypalenia zawodowego; - poprawienie jakości międzyinstytucjonalnej współpracy poprzez: - zintegrowanie i zintensyfikowanie realizowanych zadań instytucji pomocowych; - dążenie do rozwijania działań podejmowanych w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie podnoszenia jej efektywności; - poprawy międzyinstytucjonalnego systemu komunikacji i wymiany wiedzy; - jakości budowanych relacji zawodowych; - opracowania dobrych praktyk w dążeniach do rozwiązywania sytuacji trudnych, czy powstających w konsekwencji niedoskonałości rozwiązań systemowych; - rozwijanie bazy wiedzy zarówno na temat zakresów realizowanych działań w ramach danych instytucji pomocowych, jak i ich potrzeb; - podnoszenie kompetencji specjalistów w formie zróżnicowanych szkoleń; - podnoszenie aktywności i zaangażowania zróżnicowanych podmiotów realizujących zadania związane z profilaktyką społeczną (w tym rozwijanie działań skierowanych do różnych grup odbiorców).	- pejoratywny lub obojętny stosunek do osób ze środowisk naznaczonych zjawiskiem przemocy; - bierność świadków przemocy (co jest równoznaczne z przyzwoleniem społecznym na to zjawisko); - obawy osób doświadczających przemocy o wizerunek społeczny, stygmatyzację rodziny i jej ekskluzję społeczną; - jednocześnie osoby potrzebujące pomocy w tym zakresie starają się uniknąć stygmatyzacji społecznej, nierzadko więc ukrywają problemy rodziny przed wszystkimi spoza jej kręgu; - bezradność, niewydolność wychowawcza rodzin w próbach rozwiązywania problemów; - brak świadomości ofiar przemocy na temat zjawiska trajektorii działań – w odniesieniu do sprawy przemocy; - recepcja negatywnych wzorców relacji społecznych w tym międzypokoleniowych cykli przemocy; - wzmacnianie poczucia bezkarności sprawców przemocy w efekcie braku nieuchronności kary za popełnione czyny; - rosnący u sprawców przemocy wskaźnik wynikający z uzależnień nie tylko od alkoholu, ale i od innych środków psychoaktywnych (uzależnienia krzyżowe), które mogą nasilać zjawisko występowania przemocy domowej; - brak wiary u osób doświadczających przemocy w zmianę swojej sytuacji życiowej, co może korespondować m.in. z niewystarczającymi działaniami podejmowanymi w ramach współpracy międzyinstytucjonalnej (skutkując trudnościami w podtrzymaniu stanu gotowości osoby doświadczającej przemocy do wyjścia z kryzysu); - ograniczenia wynikające ze współpracy międzyinstytucjonalnej, co zwłaszcza dotyczy sędziów oraz prokuratorów – w związku z umarzaniem spraw, przewlekłością względem podejmowanych działań, itp.; - nie zawsze dobra jakość współpracy zaangażowanych instytucji pomocowych w rozwiązywaniu tego problemu społecznego;
---	---

	- braki kadrowe w niektórych instytucjach/służbach pomocowych; - zbyt mała skala monitorowania rodzin naznaczonych zjawiskiem przemocy; - brak lub niewystarczająca ilość superwizji, wsparcia udzielanego dla specjalistów zaangażowanych w zwalczanie przemocy, co może prowadzić do ich wypalenia zawodowego; - ograniczenia wiedzy w społeczeństwie na temat zakresu realizowanego w Powiecie, gminach systemu wsparcia dla osób doświadczających przemocy.
--	--

VII. CELE PROGRAMU

1. Cel główny:

Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Powiecie.

2. Cele szczegółowe:

1) zintensyfikowanie działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej,

2) zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób doznających przemocy domowej,

3) zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc domową,

4) zasady dotyczące pracy z osobami stosującymi przemoc domową zawarte są w Powiatowym Programie korekcyjno-edukacyjnym i Powiatowym Programie psychologiczno-terapeutycznym,

5) poprawienie jakości współpracy międzyinstytucjonalnej.

3. Sposób realizacji programu, monitorowanie programu

Działania określone w ramach Programu będą monitorowane oraz poddawane sprawozdawczości. Dane opracowane zostaną przez Zespół Ośrodków Wsparcia w Piastowie. Realizacja programu obejmuje:

- realizację programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową oraz program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową.

Poszczególne zadania Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej w powiecie pruszkowskim zawarte zostały w harmonogramie.

VIII. KOSZTORYS I HARMONOGRAM POWIATOWEGO PROGRAMU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ I OCHRONY OFIAR PRZEMOCY DOMOWEJ, NA LATA 2024-2028.

1. Kosztorys Powiatowego programu przeciwdziałania przemocy domowej i ochrony ofiar przemocy domowej, na lata 2024-2028, stanowi załącznik do programu.
2. Harmonogram.

CEL GŁÓWNY				
OGRANICZENIE ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ I SKUTECZNA POMOC OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W POWIECIE PRUSZKOWSKIM				
CEL OPERACYJNY 1				
EFEKTYWNA WSPÓŁPRACA INSTYTUCJI, SŁUŻB I ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ I OCHRONY OFIAR NA TERENIE POWIATU PRUSZKOWSKIEGO				
ZADANIA	SPOSÓB REALIZACJI	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	CZAS REALIZACJI
1.1. Zorganizowanie interdyscyplinarnych szkoleń i konferencji dla przedstawicieli instytucji, celem podniesienia kompetencji zawodowych i wymiany doświadczeń.	- opracowanie tematyki konferencji i szkoleń - wybranie specjalistów i wykładowców	- liczba szkoleń i konferencji - liczba uczestników - liczba podmiotów biorących udział	- ZOW w Piastowie	- dwudniowa konferencja raz w roku wraz z warsztatami
1.2. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	- realizacja międzyinstytucjonalnych spotkań w celu wymiany „dobrych praktyk”, - rozpoznanie skali problemu	- ilość spotkań	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu

1.3. Podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie umiejętności kadry oświaty, ochrony zdrowia , służb policyjnych, pracowników socjalnych , zespołów interdyscyplinarnych, Kuratorskiej Służby Sądowej , sędziów i prokuratorów w zakresie wypalenia zawodowego	- organizacja szkoleń i warsztatów	- liczba szkoleń i warsztatów - liczba osób przeszkolonych	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
CEL GŁÓWNY				
OGRANICZENIE ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ I SKUTECZNA POMOC OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W POWIECIE PRUSZKOWSKIM				
CEL OPERACYJNY 2				
WYSOKA JAKOŚĆ I SKUTECZNOŚĆ POMOCY UDZIELANEJ DOROSŁYM I MAŁOLETNIM OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY ORAZ DZIAŁAŃ NA RZECZ OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC				
ZADANIA	SPOSÓB REALIZACJI	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	CZAS REALIZACJI
2.1. Podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie umiejętności dla kadry pracującej w żłobkach , przedszkolach, szkołach podstawowych i ponadpodstawowych , ochronie zdrowia, policji, OPS i Zespołach Interdyscyplinarnych, w zakresie- trudności	- organizacja szkoleń i warsztatów	- liczba szkoleń i warsztatów - liczba instytucji i osób przeszkolonych	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu

wychowawcze rodziców				
2.2. Podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie umiejętności dla przedstawicieli służb policyjnych, ochrony zdrowia, oświaty, OPS, ZI, dotyczące uruchamiania procedury Niebieskiej Karty	- organizacja szkoleń i warsztatów	- liczba szkoleń i warsztatów - liczba instytucji i osób przeszkolonych	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
2.3. Podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie umiejętności dla przedstawicieli służb policyjnych, ochrony zdrowia, , oświaty, OPS, ZI, dotyczące mitów i stereotypów	- organizacja szkoleń i warsztatów	- liczba szkoleń i warsztatów - liczba instytucji i osób przeszkolonych	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
2.4. Podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie umiejętności dla służb policyjnych, oświaty, OPS, ZI, w zakresie mechanizmów psychologicznych występujących w relacji ofiara-sprawca przemocy	- organizacja szkoleń i warsztatów	- liczba szkoleń i warsztatów - liczba instytucji i osób przeszkolonych	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu

2.5. Warsztaty interwencji rówieśniczej dla szkół podstawowych i ponadpodstawowych	- organizacja warsztatów	- liczba przeprowadzonych warsztatów - liczba szkół i osób biorących udział w warsztatach	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
2.6. Szkolenia specjalistycznych służb policyjnych, ochrony zdrowia, oświaty, OPS, ZI, na temat „Jak rozpoznać sprawcę, wykorzystywanie zakazu/nakazu i opuszczanie lokalu	- organizacja szkoleń i warsztatów	- liczba przeprowadzonych szkoleń specjalistycznych - liczba przeprowadzonych warsztatów - liczba instytucji i osób biorących udział w szkoleniu	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
2.7. Opracowanie informatorów dla służb instytucji samorządowych na terenie Powiatu Pruszkowskiego na temat profilaktyki i przeciwdziałania przemocy domowej	- opracowanie ulotek informacyjnych, plakatów i innych materiałów celem rozpowszechniania - opracowanie informatora - prezentowanie treści edukacyjnych na stronach internetowych	- liczba materiałów informacyjnych	- ZOW w Piastowie	2x w roku
CEL GŁÓWNY				
OGRANICZENIE ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ I SKUTECZNA POMOC OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W POWIECIE PRUSZKOWSKIM				
CEL OPERACYJNY 3				
SKUTECZNE FORMY POMOCY I WSPARCIA KIEROWANE DO RODZIN				
ZADANIA	SPOSÓB REALIZACJI	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	CZAS REALIZACJI
3.1. Prowadzenie Punktów Informacyjno-Konsultacyjnych ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej	- udzielanie informacji - prowadzenie konsultacji - prowadzenie grup wsparcia	- ilość punktów informacyjno-konsultacyjnych - ilość uczestników	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu

3.2. Rozwijanie i tworzenie grup wsparcia	- upowszechnianie informacji o naborze chętnych do wzięcia udziału w grupach wsparcia	- ilość grup wsparcia	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
3.3. Szkoła dla rodziców / Systemowa praca z rodziną?	- realizacja pogadek edukacyjno-profilaktycznych dla rodziców i uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych	- ilość przeprowadzonych pogadek	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
3.4. Wdrożenie i opracowanie działań profilaktycznych dla mieszkańców Powiatu	- przeprowadzenie warsztatów umiejętności społecznych dla dorosłych - przeprowadzenie treningu kontroli złości - przeprowadzenie warsztatów z zakresu wyrażania uczuć i emocji	- ilość przeprowadzonych warsztatów - liczba uczestników	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
CEL GŁÓWNY				
OGRANICZENIE ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ I SKUTECZNA POMOC OSOBOM DOZNAJĄCYM PRZEMOCY W POWIECIE PRUSZKOWSKIM				
CEL OPERACYJNY 4				
SYSTEM WSPÓŁPRACY INSTYTUCJONALNEJ PODEJMOWANEJ NA RZECZ OSÓB DOŚWIADCZAJĄCYCH PRZEMOCY ORAZ OSÓB ZAGROŻONYCH PRZEMOCĄ DOMOWĄ				
ZADANIA	SPOSÓB REALIZACJI	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY	CZAS REALIZACJI
4.1. Opracowanie bazy danych na temat instytucji pomocowych	- usprawnienie przepływu informacji pomiędzy poszczególnymi instytucjami i służbami	- ilość instytucji korzystających z bazy danych - ilość osób korzystających z międzyinstytucjonalnych spotkań „dobrych praktyk”	- ZOW w Piastowie	przez okres trwania programu
4.2 Spotkania przedstawicieli instytucji w celu budowania dyskursu „dobrych praktyk”	- wymiana „dobrych praktyk”	- ilość osób korzystających z międzyinstytucjonalnych spotkań „dobrych praktyk”	- ZOW w Piastowie	4x w roku

Bibliografia

Akty prawne

- ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375),
- ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 127),
- ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 1550),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249 z 2023, późn. 289, 535, 606),
- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2023 r. poz. 901.),
- ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171),
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 1526)
- ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 535)
- Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lutego 2011 r.

Badania i programy:

- Chomczyński P., Przemysław Frąckowiak, Andrzej Kacprzak, Maciej Maj oraz Maciej Mroczek,

Ogólnopolska diagnoza zjawiska przemocy wobec osób starszych i osób niepełnosprawnych (2022),

<https://www.gov.pl/attachment/655b3c83-60e2-49d8-b0eb-6adfc6d9773f>

(dostęp: 10.11.2023r.);

- Gmina Raszyn – Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar...

<https://raszyn.pl/program-przeciwdzialania-przemocy-w-rodzinie-oraz-ochrony-ofiar-przemocy-w-gminie-raszyn-na-lata> (dostęp: 13. 10. 2023 r.);

- Górczowski R., Gmina Nadarzyn, Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych -

<https://bip.nadarzyn.pl/plik,12390,projekt-uchwaly-17-program-pdf.pdf>(dostęp: 11.12.2023r.);

- Krajowy Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na 2023 r.;

Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie na 2023 r. – uwagi i postulaty RPO.
Odpowiedź

MRiPS - <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-przeciwdzialanie-przemocy-rodzina-program-schmidt-odpowiedz> (dostęp: 08. 12. 2023 r.);

- Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia dla osób doznających przemocy oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy. Raport Końcowy. Zob. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej <https://www.gov.pl/attachment/5c328df3-ec06-41f5-adc6-b0fddcabf631>(dostęp: 12. 08. 2023 r.);

- Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020 za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 r. <https://www.gov.pl/attachment/798a1c54-039f-4240-a9c4-eae2a2407429> (dostęp: 05. 10. 2023 r.)

-, „O sprawcach przemocy” - <https://www.niebieskalinia.pl/o-zjawisku-przemocy/o-sprawcach-przemocy> (dostęp: 23.10. 2023 r.);

- Opracowanie na podstawie prac Zespołu Interdyscyplinarnego, zob.

<https://bip.um.pruszkow.pl/attachments/download/12507> (dostęp: 24.11. 2023 r.);

- Ostaszewski P., Przemoc domowa w świetle danych statystycznych procedury „Niebieskiej Karty”,

2022-https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2022/11/IWS_Ostaszewski-P._Przemoc-domowa-w-switle-danych-statystycznych-procedury-_Niebieskiej-Karty_.pdf (dostęp: 11. 11. 2023 r.);

- Program przeciwdziałania przemocy, GOPS Michałowice,

https://gops.michalowice.pl/_ftp/Program_przeciwdzianie_przemocy.pdf(dostęp: 10.07.2023);

- Projekt uchwały, s. 10, <https://bip.nadarzyn.pl/plik,12390,projekt-uchwaly-17-program-pdf.pdf> (14.11. 2023 r.);

- Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Nadarzyn na lata 2021-2027; 208

- Sewastianowicz M., Przemoc wobec dzieci nadal w szarej strefie, w: Prawo.pl:

<https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/dziecko-pokrzywdzone-przestepstwem-konferencja-2022-r,517879.html> (dostęp: 11.11. 2023 r.);

- Sprawozdanie z działalności Środowiskowego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brwinowie za rok 2019;

- Sprawozdania Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gm.

Nadarzyn, sporządzone na przestrzeni lat 2017-2019 (dostęp: 15.11. 2023 r.);

- World report on violence and health, World Health Organization Geneva 2002, Chapter 1 - VIOLENCE - A GLOBAL HEALTH PROBLEM, p.5 <http://www.who.int/publications/en/> (dostęp: 10.07.2018);
- WHO, Intimate partner violence, World Health Organization 2012, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/77432/WHO_RHR_12.36_eng.pdf;jsessionid=01F6BADCCC93BE4FB96711A9D7228E75?sequence=1 (dostęp: 8.10.2022);
- Załącznik statystyczny do Sprawozdania z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za styczeń-grudzień 2020, Warszawa 2021, <https://www.gov.pl/attachment/d674d563-6960-4030-8f56-bf3e5ae76a90> (dostęp 11.12.2023);

Publikacje naukowe

Bilska E., Bulenda T., Pospiszyl I., Razem przeciw przemocy, Warszawa 1999;

Bourdieu P., Passeron J.-C., Reprodukcyjność. Elementy teorii systemu nauczania, Warszawa 1990;

Cares A.C., Reckdenwald A., Fernandez K., Domestic violence, and abuse through a sociological lens,

in: J. Dabaney, C. Dradbury-Jones, J.R. Macy, C. Overlien, S. Holt, The Routledge International Handbook of Domestic Violence and Abuse, Routledge, New York 2021;

Gostkowska-Maczuga R., Zasady postępowania w ramach procedury „Niebieskiej Karty” i wzory obowiązujących w procedurze formularzy w 2023 r., <https://gov.legalis.pl/zasady-postepowania-w-ramach-procedury-niebieskiej-karty-i-wzory-obowiazujacych-w-procedurze-formularzy-w-2023-r/> [dostęp: 21. 09. 2023 r.];

Krahe B., Agresja, Gdańsk 2006;

Krasiejko I., Rodzina z dziećmi Rodzina dysfunkcyjna, Warszawa 2019;

Lisowska E., Przemoc ekonomiczna wobec kobiet, Warszawa 2013;

Makaruk, K., Drabarek, K., Popyk, A., Wójcik, Sz., Diagnoza przemocy wobec dzieci w Polsce 2023r.

Warszawa: Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę (2023) <https://fdds.pl/Resources/Persistent/0/e/3/9/0e397c8f31d01856cd8d4a9430e56eade664856Diagnoza%20przemocy%20wobec%20dzieci%20w%20Polsce%202023%20FDDS.pdf> (dostęp: 22. 01. 2024 r.);

Michalska K., Jaszczak-Kuźmińska D., Przemoc w rodzinie, Warszawa 2007;

Nowak A., Pietrucha-Hassan M., Temat tabu – przemoc seksualna, „Niebieska Linia” 2013, nr 3/86;

Ostaszewski P., Między przemocą ekonomiczną a karaniem za długi. Kryminologiczne studium przestępstwa niealimentacji, Warszawa 2022;

Pospiszyl I., Przemoc w rodzinie, Warszawa 1998

Rode D., Psychologiczne uwarunkowania przemocy w rodzinie. Charakterystyka sprawców, Katowice 2010;

Woźniakowska-Fajst D., Stalking i inne formy przemocy emocjonalnej. Studium kryminologiczne, Warszawa 2019;

Wrona G., Konflikt a przemoc. Zastosowanie art. 207& 1 KK w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Warszawa 2016.

Netografia

- Możesz mi powiedzieć – kampania medialna zainicjowana przez Ewelina Flintą, wsparta partnerami:

Niebieską Linia, Fundacją Feminoteka, Amnesty International, Avon i in. podmioty,

<https://www.facebook.com/hashtag/mozeszmiowiedziec> (dostęp: 12. 09. 2023 r.); 209

- Miłość to nie przemoc, który jest realizowany w ramach międzynarodowej kampanii Yves Saint

Laurent Beauty, przy czym w Polsce głównym partnerem jest Sexed.pl – zob.

<https://sexed.pl/projekty/ysl-beauty-milosc-to-nie-przemoc/>; źródła do badań przeprowadzonych dla projektu Miłość to nie przemoc: socjolożki.pl; (05.10. 2023 r.);

- Przemoc -w: <https://pl.wikipedia.org/wiki> (dostęp: 12.08. 2023 r.);

-, „PrzeMOC – Nie milcz! Bądź bohaterem!” - Inauguracja Dni Otwartych -

<https://samorząd.gov.pl/web/powiat-pruszkowski/przemoc--nie-milcz-bądź-bohaterem---inauguracja-dni-otwartych> (dostęp: 12. 10. 2023 r.)

- Przemoc w rodzinie, <http://www.niebieskalinia.info/index.php/przemoc-w-rodzinie/30-cykle-przemocy-w-rodzinie> (dostęp: 10.09.2023 r.).

Spis wykresów i tabel

Spis tabel

Tab.1. Ilość interwencji, wszczynania procedur NK w tym nakazu opuszczenia miejsca zamieszkania - zastosowanego wg. sprawców przemocy – w skali Powiatu – statystyka Policji na lata 2018- do półrocza 2023;

Tab. 2. Liczba procedur NK wszczętych w gm. Michałowice w latach 2017-2020;

Tab.3. Wskaźniki i cele odnoszące się do zakresu pomocy udzielanej w gm. Michałowice w latach 2017-2020;

Tab. 4. Dane z Komisariatu Policji w Nadarzynie;

Tab. 5. Działania podejmowane w zwalczaniu zjawiska przemocy - w gm. Nadarzyn (lata 2017-2019);

Tab. 6. Dane statystyczne realizacji procedury NK w latach 2010-2019 w gm. Raszyn;

Tab. 7. Charakterystyka wiekowa osób stosujących przemoc wobec których wszczęto procedurę Niebieska Karta;

Tab.8. Powody wszczęcia procedury NK;

Tab. 9. Procedura „niebieskiej karty” wszczynana w mieście Pruszków w przedziale od 2016 do 2021 r. ;

Tab. 10. Interwencje domowe Policji w latach 2016-2021;

Tab.11 Statystyka działań podejmowanych przez Straż Miejską w Pruszkowie;

Tab.12. Liczba postępowań sądowych wszczętych wobec sprawców przemocy w gminie: Miasto Pruszków w latach 2016-2021;

Tab. 13. Punkty wsparcia i przeciwdziałania zjawisku przemocy – zakres udzielanego wsparcia w latach 2016-2021;

Tab. 14. Wskaźniki względem przemocy w rodzinie – procedura NK (lata 2018-2020), w Gm. Brwinów;

Tab. 15. Opinie respondentów na temat zjawiska przemocy w Gminie Brwinów – badania z 2020 r. ;

Tab.16. Analiza SWOT dla powiatu pruszkowskiego w tematyce przemocy domowej;

Spis wykresów

Wykres. 1. Grupy specjalistów biorących udział badaniu z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety;

Wykres 2. Zróżnicowanie ze względu na płeć respondentów (badania ankietowe) ;

Wykres 3. Wiek badanych funkcjonariuszy Policji;

Wykres 4. Policjanci – opinie – z podziałem na trzy grupy zróżnicowane pod względem stażu pracy;

Wykres 5. Jakie formy przemocy domowej wg Pan(a)/i wiedzy występują najczęściej w powiecie pruskowskim? – grupa policjantów;

Wykres 6. Kontakt policjantów ze zjawiskiem przemocy od stycznia do kwietnia 2023 r. ;

Wykres 7. Kontakt ze zjawiskiem przemocy policjantów (z podziałem na trzy grupy wg stażu zawodowego);

Wykres 8. Jakie środki Pan/i podejmuje w przypadku zgłoszenia przemocy domowej przez interesanta? – wśród policjantów;

Wykres 9. Jakie środki Pan/i podejmuje w przypadku zgłoszenia przemocy domowej przez interesanta? –z podziałem na 3 grupy zróżnicowane stażem pracy policjantów;

Wykres 10. Opinie na temat pomocy udzielanej w formie interwencji lub innej doraźnej formy - udzielanej dla osób zagrożonych zjawiskiem przemocy (zestawienie zbiorcze) ;

Wykres 11. Opinie funkcjonariuszy na temat pomocy w formie interwencji lub innej doraźnej formy diagnozy osób zagrożonych zjawiskiem przemocy – z podziałem na staż pracy respondentów;

Wykres 12. Jakie według Pan(a)/i wiedzy są reakcje ofiar na doświadczaną przemoc? ;

Wykres 13. Które z poniższych czynników według Pan(a)/i wiedzy warunkują przemoc?

Wykres 14. Jakie są najczęstsze przyczyny stosowania przemocy domowej? ;

Wykres 15. W jakich rodzinach Pan(a)/i zdaniem najczęściej występuje przemoc?;

Wykres 16. Kto według Pan(a)/i opinii jest najbardziej narażony na doświadczanie przemocy domowej? ;

Wykres 17. Kto według Pan(a)/i wiedzy jest najczęściej sprawcą przemocy?;

Wykres 18. Jakie uwarunkowania są powiązane ze sprawcami przemocy domowej? ;

Wykres 19. Czy wg Pan(i)/a wiedzy realizowana w Powiecie oferta pomocy dla ofiar przemocy jest wystarczająca? ;

Wykres 20. Opinie na temat pomocy psychologicznej;

Wykres 21. Opinie na temat jakości pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży;

Wykres 22. Opinie na temat jakości pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży - z podziałem na grupy wyznaczone stażem zawodowym;

Wykres 23. Opinie na temat pomocy prawnej dla osób dorosłych;

Wykres 24. Opinie na temat pomocy prawnej dla osób dorosłych – policja z podziałem na grupy wyznaczone stażem pracy;

Wykres 25. Opinie na temat jakości pomocy socjalnej i materialnej dla ofiar przemocy domowej;

Wykres 26. Opinie na temat jakości pomocy socjalnej i materialnej dla ofiar przemocy domowej;

Wykres 27. Opinie na temat pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy;

Wykres 28. Opinie na temat pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy –z podziałem na staż pracy;

Wykres 29. Czy wg Pan(i)/a wiedzy podejmowane w Powiecie działania wobec sprawców przemocy domowej są wystarczające;

Wykres 30. Opinie na temat: które z czynników utrudniają skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej;

Wykres 31. Opinie na temat: które z czynników utrudniają skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej – z podziałem na staż pracy;

Wykres 32. Czy postrzega Pan/i przemoc domową jako istotny problem społeczny? ;

Wykres 33. Jak Pan/i ocenia prowadzone w Powiecie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy domowej?;

Wykres 34. Płeć respondentów w grupie: służby i ochrona zdrowia;

Wykres 35. Wiek respondentów z grupy służby i ochrona zdrowia;

Wykres 36. Pracownicy służby i ochrony zdrowia z podziałem na trzy grupy wyznaczone stażem pracy;

Wykres 37. Jakie formy przemocy wg Pan(a)/i wiedzy występują najczęściej w rodzinach zamieszkałych w powiecie pruszkowskim?;

Wykres 38. Ile razy w okresie od stycznia do kwietnia 2023 r. miał/a Pan/i kontakt z osobami doświadczającymi przemocy domowej?;

Wykres 39. Jakie środki Pan/i podejmuje w przypadku zgłoszenia przemocy domowej przez interesanta?;

Wykres 40. Opinie na temat pomocy w formie interwencji lub innej doraźnej formy diagnozy osób zagrożonych zjawiskiem przemocy;

Wykres 41. Opinie na temat pomocy w formie interwencji lub innej doraźnej formy diagnozy osób zagrożonych zjawiskiem przemocy –z podziałem na staż pracy respondentów;

Wykres 42. Jakie według Pan(a)/i wiedzy są reakcje ofiar na doświadczaną przemoc? ;

Wykres 43. Które z poniższych czynników według Pan(a)/i wiedzy warunkują przemoc? ;

Wykres 44. Jakie są najczęściej przyczyny stosowania przemocy domowej? ;

Wykres 45. W jakich rodzinach Pan(a)/i zdaniem najczęściej występuje przemoc? ;

Wykres 46. Kto według Pan(a)/i opinii jest najbardziej narażony na doświadczanie przemocy domowej? ;

Wykres 47. Kto jest najczęstszym sprawcą/sprawczynią przemocy domowej? ;

Wykres 48. Jakie uwarunkowania są powiązane ze sprawcami przemocy domowej? ;

Wykres 49. Proszę zaznaczyć stwierdzenia, z którymi Pan/i się zgadza –opinie respondentów z podziałem na staż pracy;

Wykres 50. Czy wg Pan(i)/a wiedzy realizowana w Powiecie oferta pomocy dla ofiar przemocy jest wystarczająca? ;

Wykres 51. Opinie na temat pomocy psychologicznej dla osób dorosłych;

Wykres 52. Opinie na temat pomocy psychologicznej dla osób dorosłych –z podziałem na grupy wyznaczone stażem zawodowym pracowników;

Wykres 53. Opinie na temat jakości pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży;

Wykres 54. Opinie na temat jakości pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży - z podziałem na grupy wyznaczone stażem zawodowym;

Wykres 55. Opinie na temat pomocy prawnej dla osób dorosłych;

Wykres 56. Opinie na temat pomocy prawnej – służba i ochrona zdrowia z podziałem na grupy wyznaczone stażem pracy;

Wykres 57. Opinie na temat jakości pomocy socjalnej i materialnej dla ofiar przemocy domowej;

Wykres 58. Opinie na temat jakości pomocy socjalnej i materialnej dla ofiar przemocy domowej –z podziałem na grupy respondentów zróżnicowanych stażem pracy;

Wykres 59. Opinie na temat oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych przeznaczonych dla sprawców przemocy;

Wykres 60. Opinie na temat pomocy w formie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy –z podziałem na staż pracy respondentów;

Wykres 61. Opinie na temat: które z czynników utrudniają skuteczne przeciwdziałanie przemocy domowej;

Wykres 62. Czy postrzega Pan/i przemoc domową jako istotny problem społeczny?;

Wykres 63. Jak Pan/i ocenia realizowane w Powiecie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy domowej?;

Wykres 64. Charakterystyka stażu pracy i doświadczenia zawodowego respondentów – opracowanie zbiorcze (OPS);

Wykres 65. Jakie formy przemocy występują najczęściej w pow. pruszkowskim?;

Wykres 66. Kontakt z przemocowym środowiskiem od stycznia do kwietnia 2023 r.;

Wykres 67. Zakres podejmowanych działań w przypadku stwierdzenia przemocy domowej;

Wykres 68. Czynniki zwiększające ryzyko wystąpienia przemocy domowej;

Wykres 69. Opinie (OPS) na temat najczęstszych przyczyn występowania przemocy domowej;

Wykres 70. Opinie respondentów na temat rodzin, w których może zaistnieć problem domowej przemocy;

Wykres 71. Reakcje osób doświadczających przemocy domowej;

Wykres 72. Uwarunkowania związane ze sprawcami przemocy domowej;

Wykres 73. Opinie respondentów na temat czynników utrudniających przeciwdziałanie zjawisku przemocy w skali Powiatu;

Wykres 74. Formy przemocy występujące najczęściej w Powiecie – opinie specjalistów ZOW;

Wykres 75. Zakres podejmowanych działań w przypadku stwierdzenia przemocy domowej;

Wykres 76. Co może zwiększać ryzyko wystąpienia przemocy domowej?;

Wykres 77. Jakie według Pan(a)/i wiedzy są reakcje ofiar na doświadczaną przemoc?;

Wykres 78. Kto jest najczęściej sprawcą/sprawczynią przemocy domowej w Powiecie?;

Wykres 79. Jakie uwarunkowania mogą wpływać na sprawców przemocy?;

Wykres 80. Kto najczęściej doświadcza przemocy domowej?;

Wykres 81. Ocena specjalistów ZOW poradnictwa kierowanego do osób związanych z przemocą domową;

Wykres 82. Co utrudnia przeciwdziałanie przemocy domowej?;

Wykres 83. Dane metrykalne pracowników oświaty

Wykres 84. Jakie formy przemocy są najczęściej spotykane w powiecie pruszkowskim?;

Wykres 85. Zakresy działań podejmowanych przez pracowników placówek oświaty w kontakcie z osobami mogącymi doświadczać przemocy domowej;

Wykres 86. Jakie są najczęściej reakcje osób doświadczających przemocy domowej?;

Wykres 87. Jakie uwarunkowania mogą być powiązane ze sprawcami przemocy?;

Wykres 88. Kto najczęściej jest sprawcą przemocy domowej?;

Wykres 89. Jakie podejmuje Pan/Pani działania w przypadku kontaktu z osobą, która może doświadczać przemocy domowej?;

Wykres 90. Opinie na temat pozytywnej współpracy z następującymi podmiotami/instytucjami/służbami zaangażowanymi w zwalczanie przemocy w pow. pruszkowskim;

Wykres 91. Z którymi przedstawicielami służb/instytucji współpraca w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w Powiecie jest utrudniona? –z podziałem na grupy wyznaczone stażem pracy;

Wykres 92. Z którymi przedstawicielami służb/instytucji współpraca układa się pozytywnie w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w pow. pruszkowskim? - służba i ochrona zdrowia;

Wykres 93. Z którymi przedstawicielami służb/instytucji współpraca układa się pozytywnie w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w pow. pruszkowskim?;

Wykres 94. Z którymi przedstawicielami służb/instytucji współpraca w zakresie przeciwdziałania zjawisku przemocy w Powiecie jest utrudniona? – służba i ochrona zdrowia;

Wykres 95. Opinie wszystkich respondentów na temat dobrej współpracy „z:”;

Wykres 96. Negatywna ocena międzyinstytucjonalnej współpracy;

Wykres 97. Opinie specjalistów na temat form przemocy najczęściej występujących w powiecie pruszkowskim;

Wykres 98. Ocena działań podejmowanych podczas interwencji kryzysowych;

Wykres 99. Uwarunkowania utrudniające wsparcie niesione osobom doświadczającym przemocy domowej;

Wykres 100. Zakresy działań podejmowanych w przypadku podejrzenia kontaktu z osobą doświadczającą przemocy domowej;

Wykres 101. Reakcje osób doświadczających przemocy domowej;

Wykres 102. Co może zwiększać ryzyko wystąpienia przemocy domowej?;

Wykres 103. W jakich rodzinach najczęściej występuje zjawisko przemocy domowej?;

Wykres 104. Kto jest najczęściej może doświadczać przemocy domowej?;

Wykres 105. Kto jest najczęstszym sprawcą przemocy domowej?;

Wykres 106. Co może wpływać na trudności w przezwyciężaniu zjawiska przemocy domowej?;

Wykres 107. Ocena wsparcia psychologicznego realizowanego w Powiecie dla osób dorosłych;

Wykres 108. Ocena wsparcia psychologiczno- pedagogicznego realizowanego dla dzieci i młodzieży w powiecie pruszkowskim;

Wykres 109. Ocena wsparcia prawnego realizowanego w Powiecie;

Wykres 110. Ocena wsparcia socjalnego i materialnego realizowanego w Powiecie;

Wykres 111. Ocena programów korekcyjno-edukacyjnych i terapii skierowanych do sprawców przemocy w Powiecie;

Wykres 112. Ocena zbiorcza wszystkich respondentów odnosząca się do działań profilaktycznych realizowanych w Powiecie.